TRACTATUS
DE
MONARCHIA
TEMPORALI
Pontificis Romani,

QUO IMPERATORIS,
Regum, & Principum jura adversus
Usurpationes Papæ defenduntur:

ET DOCETUR QUIBUS ARTIBUS
Papa ab humili statu ad tantæ potentiæ
Culmen ascenderit.

GENEVÆ,
Apud IOANNEM LANDRE'.

M. DC. LXXXVII.
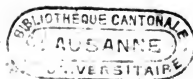
INDEX CAPITVM

CAP. III.

De Cardinalibus, & Pontificum Electione.

CAP. IV.

De Iesuiticis.

CAP. V.

Papales Tituli, & in Imperatores & Reges usurpata Potestas. Quantum corona Anglicana debeat Evangelio.

CAP. VI.

Novem temperamenta quibus Bellarminus conatur mollire hujus Doctrinæ asperitatem.

CAP. VII.

Causæ abdicationis Regum: Tarditas Ingenii. Imminutio privilegiorum Ecclesiæ. Hæresis. Tyrannis.

CAP.

CAP.

CAP. XIV.

Imperatores Romanos, & Reges Italiæ habuisse potestatem in caput, fortunas, & sedem Pontificis Romani. Papam non ita pridem cœpisse Romam possidere sub titulo supremi Principis.

CAP. XV.

In qualibet gente Episcopos, *& Clericos semper fuisse subditos Regibus & Principibus illius gentis.*

CAP. XVI.

Papam jus convocandi Concilia & in eis præsidendi Imperatoribus & Regibus ademptum ad se traxisse.

CAP. XVII.

Concilia posterioris ævi, à veterum Conciliorum forma & doctrina procul abscessisse. Forma & ordo Conciliorum Papalium exponitur.

CAP.

CAP. XXV.

Imperium Papale extructum esse ad imitationem veteris Imperii Romani.

CAP. XXVI

Quanto artificio potestas spiritualis, & ipsi fidei Christianæ articuli flexi sint ad incrementū Potestatis temporalis.

I. *Quibus artibus alatur ignorantia populi, & imperitorum animi destineantur.*

II. *Quæ artes inserviant congerendis opibus.*

III. *Quibus artibus Papæ & Clericorum dignitas in immensum excreverit.*

IV. *Quanta Prudentia sit adhibita ad rerum partarum conservationem.*

DE

DE MONARCHIA TEMPORALI PONTIFICIS ROMANI.

CAPVT PRIMVM.

Quid Regem Sereniſsimum ad ſcribendum impulerit: De libris Cuſſetelli, Bellarmini, & Coquæi aduerſus Regem, iudicium:

SOlet fulmen frangere obſtantia, mollia vero & cedentia lambere leuiter, aut intacta relinquere. Hoc nimirum habet à Deo qui ſolet proterere duros & rebelles, parcere humilibus. Non ſic Pontificis Romani fulmina: nocent enim ſi timeas, ſi vero contra animum obfirmes, impune contemnuntur: nec aliter cadunt quàm fulmina in mare. Immo ſi quem attigerint, beant, & faciunt Deo chariorem: Iuxta illud Dauidis: *Maledicent illi, tu autem benedices.*

Pſalm. 109. v. 28.

Teſtis mihi Regina Angliæ Elizabetha felicis memoriæ, cui inter diras Papales & Vaticana fulmina Deus dedit pacem diuturnam, ſubdi-

tos fideles, felicitatem ſine exemplo : donec rebus humanis exempta regnum terreſtre cum cæleſti commutauit.

Eius morte pax videbatur adempta Angliæ, & diuerſi motus metuebantur. Angli enim Pontificii ad omnem motum intenti res nouas animo agitabant. Siue illos ficti rumores ad inanem ſpem erexerant, ſeu quia mortuo Principe à ſucceſſore meliora expectantur. Seu quia homines quibus res minus ſunt ſecundæ ſolent optare rerum immutationem : ſed Dei benignitate factum eſt ne hæc vlterius procederent. Nam Anglorum animos inter ſpem & metum fluctantes paulo poſt compoſuit Iacobi I. legitimi hæredis aduentus, non ſecus ac Sol oriens purgato aëre nebulas diſſipat.

Erant qui ſuaderent Regi optimo, concedere Pontificiis libertatem religionis ; ſed eius clementia ceſſit neceſſitati: vidit enim non agi tantum de religione, ſed & de pace ſui regni : ſuámque ipſius vitam & coronam hoc facto in diſcrimen adduci. Nec poſſe ſine periculo cœtus publicos concedi hominibus quibus perſuaſum eſt Papam poſſe Reges deturbare ſolio, & ſubditos liberare ſacramento fidelitatis : ſubiit quoque eius animum memoria ſuorum deceſſorum quos Papa fœdæ ſeruituti mancipauit, Angliam faciens Papæ Dominium, & feudum Eccleſiæ Romanæ, Regibus Angliæ ad tam turpe ſeruitium deuolutis, ut & tributum Sedi Romanæ penderent, & Legatis Papæ latus clauderent, & coronam ad eorum genua ſummitterent. Voluit tamen Rex humaniſſimus, Pontificios frui ea liber-

bertate qua per leges licebat, Gnarus pietatem non dari per vim, sed suaderi, & in religionis negotio insitum esse omnibus velle potius duci quàm trahi. Tunc solere vim adhiberi cùm desunt rationes, veritatisque præsidia. Quin & Pontificios annua taxatione liberauit, multos ex eis equestri dignitate ornauit. Faciles & sine discrimine ad Regem accessus, & benigna colloquia.

At Pontificiis per hæc non est satisfactum; sed magna expectatione depulsi, vertunt desperationem in iracundiam. Conflant conspirationem quæ Regem, Reginam, regiam prolem, Senatum, regnique totius ordines pro more congregatos pari ruina inuolueret. Consilium erat actos cuniculos sub domum Parlamenti implere puluere tormentario, qui, concepto igne, Regem, regalemque familiam, totiusque regni florem vno impetu difflaret, & in cœlum viâ compendiosâ transmitteret. Tum si quibus flamma pepercisset aut ruina, ad necem designabantur. Nihil ingeniosius est superstitione quam furor incitauerit. Horret animus meminisse sceleris prodigiosi. Inuenit Princeps huius mundi facinus nouum, atrox, nullis adhuc historiis proditum, & quod apud posteros ægrè fidem inueniat. Interea per familias Papistarum concipiebantur vota, precesque erant indictæ, flagitantes à Deo successum tam diræ conspirationis, cuius conscij iureiurando dirisque deuotionibus ad fidem & silentium sese obstrinxerant, & communione sacramenti sese subinde ad præsentiam animi hortabantur. Iam erant acti cu-

niculi, iam puluis aggestus, instabatque dies condictus patrando facinori, cum repentè patuerunt arcana cōiurationis. Impositi equuleo sontes rem vt erat fassi sunt. Eisque indicibus comprehensi conscij, affecti sunt capitis supplicio legibus constituto, neque enim vltra sæuitum est. Et cùm plurimi pari crimine attinerentur pœna tamen intra paucos stetit. Quorum de numero fuerunt Iesuitæ Garnetus & Oldcornius. Qui postquam per dies plusculos essent æquiuocationibus iudices ludificati, tandem videntes nullum superesse locum dissimulationi, fassi sunt se quidem resciuisse coniurationem, sed rem sibi sub sigillo confessionis reuelatam sine scelere vulgari non posse.

Docent enim leuiori peccato permitti Regum parricidia, & euersionem rerumpublicarū quàm confessionis arcana reuelari: Acti ergo in crucem ob hanc religionem. Quanquam & eos instigatores facinoris & inuentores præcipuos fuisse satis constabat. Horum duo Garnetus & Oldcornus Romæ sunt in album Martyrum relati. Hæc est parricidij merces, hæc sacrosancti tituli scelerata dehonestatio.

Minor iniuria potuisset vel clementissimi Principis vincere patientiam. Cohibuit tamen iram Rex optimus, voluitque vt ad omnes sontes metus, ad paucos pœna perueniret; fuitque ingeniosus ad inueniendas causas ignoscendi. Cogitauit magnam esse vim superstitionis ad efferanda hominum ingenia: paucorum supplicio bonos fieri securos, malos verò bonos. Aut certè non inueniens in reis causas ignoscendi, in se ipse

ipſe inuenit: Nam ſi indigni erant Regis clementia, at dignum erat eius bonitate benefacere indignis. Tum illud ſubiit, Deum pluuiam de Cœlo mittere non modo in ſegetes & felices arbores, ſed etiam in lappas & carduos, & Solem ſuum facere oriri ſuper bonos ac malos. An & clementiam adiuuit faſtidio, reputans inimicos indignos ſua iracundia?

Veruntamen vt deinceps eiuſmodi coniurationibus iretur obuiam, viſum eſt Regi & Parlamento concipere formulam iuramenti in quam ab omnibus Anglis ſanctè iuraretur: Summa iuramenti hæc eſt: *Agnoſcere ſe Iacobum, Regem legitimum & verum, Papam non habere authoritatem Regem abdicandi, aut regno vel regni parte multandi, vel vllos ſubditorum Regis exonerandi obedientia & ſubiectione, aut ad arma aduerſum Regem concitandi. Iurare ex animo ſe non obſtante qualibet declaratione Papali, aut ſententia excommunicationis, vel exauctorationis contra Regem aut eius hæredes, fore fideles & obſequentes Regiæ Maieſtati, eiuſque ſucceſſoribus, eorúmque vitam & coronam pro virili defenſuros. Quin & patefacturos proditiones & conſpirationes aduerſus Regem & Regis domum quaſcunque reſciuerint. Deteſtari ſe vt hæreticam & abominandam illam propoſitionem, quæ aſſerit principes excommunicatos poſſe à ſuis ſubditis aut ab aliis quibuſcunque exui regno aut occidi. Se renuntiare omnibus indulgentiis & diſpenſationibus quibus vel Papa vel alius quiſpiam volet eos ab hoc iuramento aut parte iuramenti diſpenſare. Hæc à ſe iurari ſincerè & vt ſonant verba, abſque vlla æquiuocatione vel mentali euaſione.*

Hoc iuramentum vbi oblatum eſt Pontificiis, multi in hanc formulam ſine contatione iurauerunt,ſiue hoc metu ab eis factum,ſiue quod reuera ita ſentirent , & puluerariæ iſtius proditionis atrocitatem abominarentur. præ cæteris vero Blackuellus Archipresbyter.

Quæ poſtquam Paulo V. Papæ nunc regnanti renuntiata ſunt,ratus ſuæ Monarchiæ iura violari, mittit confeſtim in Britanniam Breue, aut ut alij, litteras Apoſtolicas Datas Romæ, ad X. Calend. Octobris 1606. quibus pronunciat, *Hoc Iuramentum ſalua fide Catholica, & ſalute animarum præſtari non poſſe. Hortatur Anglos ut exemplo martyrum acerbiſſima quaque tolerent, & mortem potius oppetant , quam Dei maieſtatem hoc Iuramento lædant. Stent lumbos virtute ſuccincti, induti loricam Iuſtitiæ, ſumentes ſcutum fidei, Deum non relicturum eos orphanos , & bonum opus quod in eis cœpit perfecturum. Hortatur denique per viſcera Domini Ieſu Chriſti vt ſeruent præcepta Clementis V.III. deceſſoris ſui contenta litteris ad Georgium Archipresbyterum Angliæ.*

Hæ literæ in Angliam perlatæ,non eo ſucceſſu quem Papa ſperabat acceptæ ſunt. Conquerebantur multi ex Pontificiis iuſiurandum hoc damnari à Papa, vt aduerſum fidei Catholicæ, cùm tamen in eo de fide & religione ne verbum quidem : Saltem docuiſſet ſua Sanctitas quid in hoc iuramento ſit aut impurum,aut ſubdolum.Erant qui ineptas cenſerent has litteras, quippe quæ hortarentur ad martyrium petendum per proditionem & ſcelera : cum ad marty-

rij

rij coronam non nisi per virtutem & pietatem perueniatur. Erant & qui cohortationes sacræ Scripturæ ad fugienda vitia & ad perseuerantiam in fide, perperam in his litteris trahi ad rebellionem suadendam indignarentur, & incitamenta pietatis indignè verti in fomites seditionis. Quin & superstitiosissimi quique Papæ crudelitatem incusabant, & se in has redigi angustias ut aut proditionis pœna sit subeunda, aut periclitandum de salute animarum lamentabantur. Nempe (inquiebant) de nostro corio luditur; & bonus iste Pastor vitam suarum ouium vt rem nullius pretij certissimis cruciatibus addicit: ipse securus & in summis opibus & deliciis expers periculorum. Alij fictas ab hæreticis litteras (sic enim nos appellant) ad proritandum Regem suspicabantur.

At Pontifex postquam resciuit litterarum suarum fidem in dubium vocari, alias litteras scribit quibus acriter castigat immorigeros, & confirmat dubitantes, iubetque hoc Iuramentum eiurari. *Miratur potuisse à quibusdam vocari in dubium fidem litterarum Apostolicarum, vt hoc prætextu se suis mandatis eximerent. Declarat, & disertè asserit, litteras istas Apostolicas non solùm motu proprio & ex certa scientia, verum etiam post longam & grauem deliberationem de omnibus quæ in illis continentur adhibitam, fuisse scriptas. Hanc esse suam meram, puram, integram voluntatem, &c.*

His litteris quasi hornum bellicum canentibus, addita erat epistola Cardinalis Bellarmini ad Georgium Blackuellum Archipresbyterum Angliæ, quibus *post refricatam veteris*

necessitudinis memoriam , increpat hominem acriter quod ad iurandum in verba Regis seu metu seu errore fuerit inductus. Hoc iuramentum quibuscunque verbis concipiatur eo tendere vt auctoritas capitis Ecclesiæ à successore Sancti Petri ad successorem Henrici octaui in Anglia transferatur. Hortatur denique ad defendendum Papæ Primatum, quem dicit esse Caput fidei.

Plus in hac oratione dignitatis erat quam fidei. Neque Blakuellus his persuasus est vt mutaret sententiam. Cum enim Bellarminus hoc iureiurando clamet fidem & Papæ Primatum occultè peti, non docet tamen quomodo & quibus verbis iuramenti id fiat. Nec profert argumenta quibus probet cur agnoscere Iacobum caput Angliæ, & summum iudicem in temporalibus, & fidelitatis Sacramento Regi suo se obstringere, sit committere in Papæ iura, aut fidem Catholicam corrumpere.

Hæc etsi fierent clanculum, Regi tamen per conscios nunciabantur, eratque his artibus quorundam labefactata fidelitas. Promptum erat perdere homines vltima quæque commeritos, quibus proditio & perfidia in Regem, pars est pietatis. Repressit tamen se Rex clementissimus; nec passus est suam clementiam ab illorum improbitate superari. Quin & scripto super hac re edito conatus est docere quos poterat perdere. Maluitque malos flectere ratione, quam cogere seueritate. Maluit sanguinem suffundere quam effundere. Quid non faceret in gratiam bonorum qui se demittit ob malos? Qui tantisper exuit personam Principis,

vt

vt ſumat patris? Nempe illi quem Deus ad ſummum potentię culmen euexit, hæc vna ſupereſt via creſcendi, ſi ſe ipſe ſummiſerit.

Publicauit ergo litteras Papales addita confutatione. Titulus libri eſt, *Apologia pro iuramento fidelitatis*, ſuppreſſo tamen ſuo nomine. Neque enim quidquam penſi habebat ſub quo titulo veritas appareret, dummodo faſcinati errore animi ad meliorem mentem reuocarentur. Nec erat hoc certamen ingenij, ſed innocentiæ defenſio. Non tamen potuit author diſſimulari. Nam quis tam excelſi ingenij venam non agnoſceret? Enimuero boni Reges quia ſunt locati in ſublimi, propiore Dei afflatu tanguntur. Vel hæc ſola cogitatio, ſe Dei vicem inter homines ſuſtinere eorum animis ingentes ſubdit aculeos. Quod ſi ad hæc acceſſerit educatio & ingenium ſtudio ſubactum, ac politum experientia (quæ omnia huic Regi contigerunt abundè) quis mirabitur ſi tantum ſuperant vulgus ingeniorum ſublimitate ſenſuum, quam magnitudine fortunæ?

Hæc igitur Apologia non dubiis indiciis agnita, praua quorundam ingenia concitauit, qui (vt ait eleganter idem Rex) ſortem miſerunt in librum quem non poterant diſcindere: eſt enim in eo preſſa textura argumentorum, & arctiſſima iunctura. Opus ergo quod morſu non poſſunt violare, latratibus impetunt, vſque adeo proiectæ impudentiæ vt ſe audeant cum tanto Rege componere, eúmque cum Iuliano Apoſtata cōparare. His floribus rhetorices diabolicæ ſcripta perditiſſimorum nebulonum ornantur, Quos

pridem Deus per os Apostoli Petri suis coloribus depinxit vocans *animantia bruta, homines audaces, & qui sibi placentes non horrent dignitates conuitijs incessere. Quùm ipsi angeli qui sunt robore & potentia maiores, non ferant aduersus eas apud Dominum maledictionis iudicium.* Enimuero si scelus fuit maledicere Principi Ethnico quales Petri æuo fuerunt omnes Monarchæ, quis feret hominem maledicentem Principi Christiano & pio? Si Angeli abstinent maledictis in principes, quis hoc probabit in homine? maxime vero in subdito?

2. Pet. 2. v. 10. 11. & 12.

Non secus ac canes lunam allatrantes cursum eius non inhibent, ita nec tales contumeliæ auerterunt Regem à solita benignitate, per quam solet benefacere illis qui ei dicunt malè. Res est sordida conculcare erucas aut vermiculos, nec digna nomine victoriæ. Cum his certare turpe, vincere vero inglorium, & genus opprobrii. De quibus abunde ipsa inuidia supplicium sumit, & dolor conceptus ex tanti Regis felicitate, cui honor, opes, robur, & pax inter infestorū odia, quasi virgulâ diuinâ suppeditantur. Horum ergo hominum irritos morsus cùm cōtemneret, in gratiam tamen bonorum, & vt Regibus vicinis probaret suæ causæ iustitiam, alterum librum in modum præfationis priori libro præfixit, in quo diluit calumnias aduersariorum, fugámque intercipit, & fidei suæ summam ex sacra Scriptura haustā proponit: felicíque audacia depingit Episcopū Romanum coloribus sumptis ex Paulo Apostolo & Ioannis Apocalypsi. Nulla vnquam tabula fuit picta maiore manu aut feliciore. Quis sit torrens eius eloquentiæ, quod pōdus argumētorum, quæ iunctura

iunctura orationis, quę copia eruditionis, quam ſit orationis filum teres & candidum, ij demum nouerunt qui Regium librum compoſuerint cũ inani tumore Litterarum Papalium; aut cum ſcriptis aduerſariorum. Felicem eloquentiam quæ armata viribus pietati tamen ancillatur. Cuius ſcaturigo ſummo Regni culmine delabens imitatur aquas Siloe rigantes ſacroſanctam ciuitatem. Felicem Maieſtatem quę ſuum Sceptrum ad crucis ima ſubmittens, hoc ipſo magis attollit. Quæ Regale palatium facit eſſe Templum cæleſtis ſapientiæ, & interiora domus ſacris meditationibus conſecrat. Quemadmodum igitur olim terra erat fertilior cùm Reges eam colerent, & à ſtiua peteretur Imperator, ac ſi ſuperbiens terra aratro coronato & vomere triumphali ſinum vltro aperiret: Ita ſpernanda ſunt magna pietatis & veræ religionis incrementa, hoc Rege eam colente & defendente.

Prodiit ergo in lucem ſecundus hic liber miſſus in auxilium prioris. Neque Rex diſſimulauit authorem: Vnde factum vt animi hominum variè fuerint affecti, hi lætitia, illi metu, alij dolore, omnes admiratione. Cúmque eſſet breue opus refutatio propediem expectabatur. Nec conatus defuit, ſed difficultas in experiundo cognita ardentiſſimum quemque retardauit. Iam abierant octo menſes poſt libri Regij publicationem cùm prodierunt reſponſiones, & primuli conatus aduerſariorum.

Primus prodiit Cuffetellus veluti in acie Romana ferentarius. Hic edidit librum octauo méſe, quo qui naſcuntur fœtus rarò vitales ſunt. Et

profecto pridem intercidisset eius libri memoria nisi nomen Regis fronti præfixum ei vitā daret. Facilius sub alio nomine inclarescunt qui non possunt sub suo; ducúntque gloriam ex magnitudine aduersarij.

Hic ergo Doctor non aliter agit cum Rege quam nutrices cum infantulis, quos nunc mulcent blanditiis, nunc compescunt colapho, miscentes ictus adulationi. Nam verbis ad suauitatem compositis falsi tamē Regem arguit & ignorantiæ: & blandè ingerens conuitia sub specie obsequij occultum virus suffundit. Quem Bellarminus paulo post secutus superauit asperitate, agens cum Rege inclementius. Nouissime Leonardus Coqueus Eremita Augustinianus, dubium homóne an bellua, an lutum stercore maceratum Regis librum & personam pluribus cōuitiis qùam rationibus insectatus est, vocans Regem alterum Achab, Iulianum Apostatam, Nabukadonosorem, ineptum, & nugacem, & stultum, & quid non? Cui dicam ego quod Michael Archangelus Satanæ iurganti: *Increpet te Dominus.* Atque hic quidem ne dignus quidem est qui nominetur. Alij duo, præcipuè vero Bellarminus, digni sunt quorum argumenta, & rationum momenta ponderentur, quanquam ad id solum videntur facti, vt magis confirment librū Regium dum debiliter impugnant. Nam eius verba inuertunt, & sensus mutant, nec insistunt Regis vestigiis ne cogantur ὁμόσε χωρεῖν, & aduersa fronte concurrere. Fingunt monstra quæ iugulent, sed aliis monstris oppositis. Impar sane congressus. Non euertitur pugil flatu: leonem excipere

Iudæ epist. v. 9.

pere

pere ſubula non modo periculoſum eſt, ſed & dignum riſu. Nec Regis doctrina nixa veritate tam molliter feriendo euertitur. Hæc à me dici non partium ſtudio,nec obtrectandi libidine ſequens tractatio docebit.

CAP. II.

Commonefactiones Cuffetelli. Eiuſdem & Bellarmini & ipſius Papæ, ac Ieſuitarum de proditionibus & Principum cæde iudicium.

ARISTOTELES ſecundo Rhetoricorum dicit ruſticos maxime eſſe γνωμοτύπους & crebriores ſententias proloqui. Inſipientia,tolerabilior eſt ſapientià importunâ. Hæc eſt prima culpa Cuffetelli, qui ſtatim ab initio libri Regem prolixe admonet, multa grauitate & fide. At ipſe dum Regem monet officij, mihi videtur oblitus ſui. Nam Hieronymus in Vigilantium, ait Monachum non docentis, ſed plangentis habere officium. Vtique vult monachos flere ſua peccata, non verò aliena perſequi. Maximè vero indecoræ ſunt hæ reprehenſiones apud Regem cuius vita eſt cenſura perpetua, & ſacroſanctæ diſciplinæ exemplum. Melius Lutherus qui Leonem X. hortabatur ad eiurandum Papatum, eúmque ad laboris ſocietatem inuitabat.

Sleid. Hiſtor. li. 2.

Addit Cuffetellus *Regem Maioris Britanniæ iſtis coniurationibus abalienatum eſſe ab Eccleſia Roma-*

Tertul. Apol. cap. 30.

na, quam tamen affirmat hæc facinora non probare, quin potius optare Regibus vitam prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, populum probum; modò ne Religio Romana inde quid detrimenti capiat.

Bellarminus quoque persępe, maximè verò in Epistola ad Blakuellum negat *Pontificem Maximum vllum Principem, quamuis persecutorem cædi mandasse, aut cædem ab altero factam probasse:*

Hęc ab illis qua fide dicantur facile est cognoscere: Plenę enim sunt historiæ vltimorum seculorum exẽplis Imperatorum & Regum in quorum cędem & ruinam Papę concitauerunt arma vicinorum, & subditorum. Quis enim Rudolpho Sueuię Duci fuit auctor rebellandi in Henricum IV. Imperatorem? Quis in eundem Henricum filij sui Henrici V. parricidialia arma commouit? Nonne Paparum authoritas, & suasio? Quid Fredericum II. dicam, cui cùm Pontifex Innocentius IIII. in concilio Lugdunensi Imperium abrogasset, non modò Imperij proceres, sed & Sultanum Sarracenorum in eum incitare conatus est? teste Alberto Abbate Stadensi in Chronico, & aliis?

Lege fasciculum Rerũ expetendarum fol. 40. & seq. Helmoldum de rebus Sclauonicis. Paulum Langium in ChronicoCitizensi. Bẽnonẽ Cardinalem in vita Hildebrãdi. Sigoniũ de Regno Italia lib. 9. Abbatẽ Vspergẽsem in vita Greg. 7. Nauclerũ Platinam &c.

Ac ne vetera consecter, nonne excommunicationem Henrici III. Regis nostri, & abdicatiónem factam à Sixto V. eiusdem Henrici cædes à Iacobo Clemente Dominicano paulo post est consecuta? Quam cædem idem Papa frequenti Consistorio laudauit, 3. Idus Septembris 1589. Circunfertur oratio* excusa Luteti Anno 1590. præfixa approbatione Doctorum, Cuius oratio-

** Apud*

nis

nis vltima verba libet hic apponere. *Propter hæc, (inquit) & similia manifesta impœnitentiæ indicia decreuimus pro ipso non esse celebrandas exequias, non quod præsumamus quicqaam ex hoc de occultis erga ipsum Dei iudicijs, aut misericordijs, qui poterat secũdum beneplacitum suum in ipso exitu animæ suæ cõuertere cor eius & misericorditer cũ illo agere; sed ista locuti sumus secundum ea quæ nobis exterius patent. Faxit benignißimus Saluator noster vt reliqui hoc horrendo iustitiæ supernæ exemplo admoniti, in viam salutis redeant, & quod misericorditer hoc modo cœpit, benignè prosequatur ac perficiat, sicut eum facturum speramus, vt de erepta Ecclesia de tantis malis & periculis perennes illi gratias agamus.* Extat legenda istius ἀλάστορος titulo, *Vita sancti Clementis,* quam ipsi vidimus & legimus cum horrore. Pingebatur instructus fatali cultro quo Henrici III. viscera scrutabatur. Sed non habuit hic sanctus homines propitios, essẽtq; haud dubiè in Cœlis, si belli exitus sceleratũ huius mõstri cultum adiuuisset. Hoc eius facinus à Iesuita Mariana plenis buccis laudatur, libro primo de Rege & Regis institutione cap. 6. *Specie* (inquit) *alias litteras in manus tradendi, cultro quem herbis noxijs medicatum manu tegebat, supra vesicam altum vulnus inflixit: insignem animi confidentiam facinus memorabile.* Et paulo post. *Cæso Rege ingens sibi nomen fecit: cæde cædes expiata, ac manibus Guisij Ducis perfidè perempti regio sanguine est parentatum.* Sequenti vero capite de Tyrannis per dolum aut venenum tollendis agens. *Si* (inquit) *euaserint, instar magnorum heroum in omni vita suspiciuntur: Si secus accidat, grata superis, grata hominibus hostia cadunt, nobili conatu*

Nicolaũ Niuelliũ, & Rollinũ Theodoricum.

ad omnem posteritatis memoriam illustrati. Vt tamen parricidium committatur honestè, suadet vir bonus vti hoc temperamento. *Hoc tamen* (inquit) *temperamento vti in hac quidem disputatione licebit, si non ipse qui perimitur venenum haurire cogitur quo intimis medullis concepto pereat. Sed exterius ab alio adhibeatur, nihil adiuuante eo qui perimendus est; nimirum cum tanta vis est veneni vt sella eo aut vestis delibuta vim interficiendi habeat. Qua arte à Mauris Regibus inuenio sæpe alios Principes missis donis veste pretiosa, linteis, armis, ephippijs fuisse oppressos.* Exemplum videsis disciplinæ. Timuit Iesuita ne Rex hauriens venenum propinatum (quanquam id faceret imprudens) alligaret se criminis in se admissi, & inde aliquod periculũ animæ eius crearetur: at non timuit ne qui sciens & prudens Regem suum perimeret, crudelitate nefanda & proditione pollueretur. Nimirum hæc est cordatorum hominum benigna crudelitas, bene cupere animabus, quarũ necauerint corpora. Quis non miretur facetam nebulonis vecordiam? Immo quis non indignetur hęc ferri, & defendi? vt factũ est nouissime à Gretzero Iesuita Alemanno in libro quem Vespertilionem Hæreticopoliticum inscripsit, immo & ab ipso Pontifice? Enimuero quis ob talia scripta vnquam damnatus est à Papa? aut quis hoc nomine deteriori fuit apud eum conditione? Quis Papa siue post tentatam, siue post patratam Regis alicuius cędem, factum damnauit, aut vetuit ne quid porro tale committeretur? Nonne Genebrardus Chronico ad annum 1581. hæc notat? *Sanderus & alij plerique nobiles Catholici freti bulla Pij V. in Hibernia*

contra

contra Angliæ Reginam bella pro patria & religionē gerunt. Illud vero ſcitu digniſſimum quod cùm nuper Romæ de Marianæ ſcriptis eſſet inſtituta cognitio, alij quidã eius libri notati ſunt cenſura, hic vero ne minimum quidem reprehēſus eſt. Allata eſt Româ cenſura qua damnabatur Arreſtum Parlamenti aduerſum Iohānem Caſtellum qui Henrico IV. Regi præſtantiſſimo cultro dentem excuſſit, cum iugulum peteret: Nec non cenſura hiſtoriarum Auguſti Thuani viri omni laude digniſſimi. Notabantur quoq; eodem carbone alia quędam ſcripta Marianæ. Hunc ſolum librum exitialem principibus cenſura non attigit. An quia latuit liber cēſores? At facile fuit poſtea ſupplere quod fuit omiſſum negligentiâ, nec ad eam rem defuit aut tempus aut occaſio. Nempe librū probatum à Generali ordinis Aquauiuâ, & à pluribus viris doctis & grauibus eiuſdem ordinis (ſic enim habet præfixa operi approbatio) nefas erat attingere. Merito ergo liber ſacri Parlamenti iuſſu tortoris manu publicè crematus eſt; Quāquam dum ſæuitur in ſcripta, ipſi vero homines fouentur & in ſinu habētur, liber illis ipſis flammis neſcio quo modo factus eſt illuſtrior. Mitto Ieſuitæ Guignardi orationem ſuaſoriā Tyrannicidij (Tyrānos enim vocāt Reges legitimos, immo & optimos, ſi vel tantillum Papæ aduerſantur) & Apologiam Franciſci Veronæ Conſtantini pro Iohanne Caſtello. Nam quid exempla cōquiro cùm præſto ſint regulæ & Canones quibus eiuſmodi facinora aut probantur, aut molliūtur? Papa Vrbanus Cauſa 23. Queſt. 5. Canone. Ex-

communicatorum: sic ait. *Non enim eos homicidas arbitran u* *quos aduersus excommunicatos zelo matris Catholicæ Ecclesiæ ardentes, aliquos eorum trucidasse contigerit.* Emanuel Sa Iesuita in Aphorismis Confessariorum in voce *Clericus*. *Clerici* (inquit) *rebellio in Regem non est crimen læsæ Maiestatis quia non est subditus Regi.* Quæ verba ab editione Parisiensi erasa gaudeo: manent tamen in editionibus Antuerpiæ & Coloniæ curatis. Ipse Bellarminus libro in Barklaium cap. 7. *Non pertinet ad Monachos aut alios Ecclesiasticos viros cædes facere, vt habetur 23. q. 8. Can. 1. & sequentibus, multo autem minus per insidias Reges occidere. Neque summi Pontifices consueuerunt ista ratione Principes coercere. Ipsorum mos est primum paternè corripere, deinde per censuram Ecclesiasticam sacramentorum communione priuare, denique subditos eorum à iuramento fidelitatis absoluere, atque authoritate regiâ, si res ita postulat priuare. Exequutio ad alios pertinet.* Post latam ergo sententiam si quis de plebe Principem occiderit, fecerit rem licitam & iustam: nam (si fides Bellarmino) exequutio ad eum pertinet. Nonne idem Cardinalis lib. 5. de Romano Pontifice cap. 8. & passim lib. aduersus Barklaiũ contendit Papam eandem habere potestatem quam olim Ioiada Pontifex qui Athaliam reginam nõ modo regno, sed & vita priuauit? Quam in rem habes disertissima verba Martini Becani Iesuitæ in libro de Cõtrouersia Anglicana, pag. 123. *Ioiada* (inquit) *Pontifex prius priuauit Athaliam regno, deinde vita. Itaque priuauit eam regno vt Reginam & publicam personam: priuauit autem vita vt priuatam personam.* Et pag. 125. *Quicquid pote-*

potestatis & iurisdictionis permissum fuit Pontifici in veteri testamento, hoc etiam in nouo permissum illi est. Nonne idem Bellarminus in refutatione Apologiæ pro iuramento fidelitatis, laudat Garnetum, quod cum esset conscius coniurationis puluerariæ, maluerit tamen Regem occidi quam Confessionem reuelari? Nonne vir insignis & doctrina & fide Isaacus Casaubonus in sua ad Frontonem Ducæum Epistola testatur sibi dictum à Bineto Iesuita: *Præstare Reges omnes perire quam si vel semel confessionis sigillum violaretur? Regum enim Imperium esse iuris humani, Confessionem diuini?* Et Iesuita Andræas Eudæmonoiohannes in Apologia Garneti cap.13. *Nullum tantum potest esse malum cuius vitandi causa confessionem prodere liceat.* Vestràm fidem, an non hoc est cædem Regum approbare? Oportet enim sit homo nequam in cuius sinum consilia de parricidio & Regum cæde tutò deponuntur: qui crudeli taciturnitate perfidóque silentio, spectat immotus cædem patris sui vel Regis: aut euersionem patriæ cui poterat mederi. Erga parricidas quidem egregia fide, sed erga Deum, Regem, parentes, patriam summâ perfidiâ. Fuit sanè semper apud omnes populos super hac re summa consensio, vt in crimine perduellionis & Maiestatis, conscius cum executore sceleris pari pœna afficeretur: hic enim manum sceleri accommodat, hic conscientiam. Ipsum Bellarminũ lubens ferã hic Iudicem, an si quis per confessionem ei aperuerit conspirationem in Caput Pontificis, sitne Papam moniturus, an vero passurus sedem (sicut ipse putat)

Apostolicam sanguine Papali pollui? Absit vt de eo tam male sentiam.

At (inquiunt) resignare sigillum confessionis perfidia est. Quid? an fidelitas est & pietas prodere Regum vitam & patriæ salutem, humanęque societatis commercia & iura sub fidelitatis obtentu funditus tollere? In his certe fidelem esse & innocentem iuris est diuini; At confessio auricularis est humana cõstitutio quã vetus Ecclesia non habuit, & tota orientalis Ecclesia non obseruat. Neque enim Iacobus capite quinto iubens nos ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, *Confiteri alij alijs peccata*, agit de cõfessione auriculari, sed de confessione qua fideles post offensam sibi inuicem satisfaciunt: Eum enim agere de cõfessione reciproca, qua & tu apud me & ego apud te culpas mutuas confitemur clarè indicat vox ἀλλήλοις, *Confitemini* (inquit) *inuicem*: quod & euincunt verba sequentia, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, *orate alij pro alijs*: vbi agnoscũt omnes nõ agi tãtũ de precibus quę pro presbyteris cõcipiuntur, sed de precibus quibus fideles pro se inuicẽ apud Deum intercedunt. Hæc enim sunt ἑχόμενα, & duo similia præcepta, alterum de cõfessione peccatorũ, alterũ de precatione hic dãtur. Neque vero si aduersarij obtinerent Iacobum hic agere de auriculari seu arcana cõfessione, essent tamẽ assecuti quod volunt, nam de silentio religioso confessariorum neq; hic, neque vspiam verbum vllum inuenias.

Vers.16.

Hæc ergo cum à Bellarmino eiusq; consecraneis credantur & doceantur, eos velle vitã Regũ sartam & tectam nemo credet nisi qui vltro

vult

vult decipi. Vel illa sola doctrina qua contendunt Papã posse Reges exauthorare & regno exuere, sufficit ad fidem astruendam nostræ accusationi. Nonne Bellarminus toto libro in Barklaium, hoc vnum agit vt probet penes Papam esse, Regibus abrogare imperiũ, & subditos à iuramẽto fidelitatis absoluere? ídq; prolatis testibus septuaginta septem quos longa serie in operis frõte locat? At hoc docere quid est nisi cædem Regum probare? Nam quis nescit Regẽ anathemate cõfossum, & regno exutum, iturum ad arma & bello sua tutaturum quod fieri non potest absque vitę periculo? Certè qui iubet aliquem Regno spoliari, iubet & occidi si se bello defenderit; Replica memoriã vetustatis, & reperies paucissimos Reges superstites fuisse suo imperio, & omnes, demptis paucissimis, vitam amisisse cũ Regno: certis enim gradibus ad regnum ascẽditur, descensus vero præceps est, nec temerè inuenies quem molliter tanta ruina deposuerit. Nec omittendũ est librum hunc Bellarmini Regibus exitialem attemperatè statim post Hẽrici Magni cædẽ prodiisse, quasi ad id ἐξεπίτηδες factus esset, vt Rex maximus iure occisus videretur. Ideóq; damnatus Arresto Curiæ Parlamẽti ad VI. Cal. Decemb. 1610. Cuius Arresti verba sunt: *Bellarmini librum in Barklaium continere falsam & detestandam propositionem tendentem ad euersionem summarum potestatum à Deo stabilitarum, insurrectionẽ subditorum in suos Principes, substractionem ab eorũ obedientia, instigationem ad audendum in eorum caput. Ideoque cautum ne Doctores, Professores aut alij quicunque supradictam pro-*

positionem vllo pacto doceant. Nec non interdictum omnibus librarijs, & typographis excudere aut distrahere supradictum librum sub pœna criminis Maiestatis,&c. Nẽ vltra sæuiretur in librum, datum est dignitati personæ. Sed cum sub idem tempus Abbas Syluius ob parricidialem illam doctrinam esset in Iesuitas inuectus voce & scripto, paulo post Romę necatus est in carcere: Magno posteris documẽto honesta facinora minore periculo incipi quam deseri. Nec posse hodie cuiusquam fortunam in tuto constitui, nisi aut Põtifici sine exceptione seruiat, aut palam aduersetur. Ipse Cuffetellus malè acceptus est Romæ, & loco pene mot⁹ quod in suo libro erga Reges paulo pronior, nec satis fauens Papę videretur.

Illud vero mihi videtur pręter cætera horrendum, & post homines natos inauditũ, quod proposito martyrij titulo homines ad parricidia Regum animãtur, & quia Garnetus & Oldcornus inter Iesuitici ordinis martyres locũ tenent, idque tam publicè vt etiam venalis prostet pictura, quam ipsi sæpe vidimus & indoluimus. Nam quid deinceps Regibus erit tutum, si per regicidia quæritur corona martyrij? Siccine sacrosanctum nomen Martyris dehonestari? An per scelera & sanguinem in Cœlũ itur? Pœna nõ facit martyrem, sed causa: nisi forte Satan etiam suos habet Martyres. Tales cruciatus sunt crimina, non modo indigna laude, sed ne quidem digna venia. Ergo in venerabili martyrum choro, vbi Stephanus, & Iacobus Apostolus ducũt agmen, quos sequitur turba sanctorum, prodigorum sui sanguinis, parcorum Dei gloriæ, conspicientur

cientur incendiarij & parricidę, illi instructi facibus, hi gladio; quæ non sunt indicia pœnæ, sed criminis: quibus non significetur quomodo fuerint necati, sed quomodo necauerint. Infelicia sæcula quæ sceleribus inscribunt nomina virtutum & per corruptionem vocum corruptelam morum & doctrinæ insinuant.

Ignauus ergo (si his creditur) Paulus Apostolus, qui, cùm coram Nerone sisteretur, non ausus est sicam sub sinum abditam adigere in pectus Tyranni. Maxime cùm non deesset facultas: Paulus enim qui solo verbo visum Elymę abstulit, & Petrus ad cuius vocem Ananias & Saphira conciderunt mortui, poterant eadem virtute, opprimere monstrum cui lusus erat Christianos feris laniandos obiicere, & pice illitos in vsum nocturni luminis vrere, in quo deniq; habemus singulare exemplum quid in summa fortunâ summa possit nequitia. Hic ego, Iesuitę, vestram conscientiam appello, an si Paulus ob tentatum eiusmodi facinus fuisset affectus capitali supplicio, mors talis decorãda fuisset titulo Martyrij? denique an ita occumbens ædificasset Ecclesiam salutari Christianæ constantię exemplo? Non equidem puto esse quemquam ingenio tam læuo qui id existimet. Nisi fortè Leonardus Coquæus aliquis, qui non modo non audet dãnare authores puluerariæ proditionis, sed etiam de eorum felicitate & salute bene ominatur. Verba eius hæc sunt pag. 43. *Inde vero magna mihi opinio est felicis exitus & salutis illorum, qui etsi in consilio operéque peccassent, constantes tamen in fide S. Romanæ Ecclesiæ ex hac luce discesserunt.*

Nota voces, *si peccassent*, quod perinde est ac si diceret eos non peccasse.

Hæc cùm ita sint, non dubium est quin Iesuitæ, & quisquis cum eis sentit, probent & suadeāt regum parricidia. Quorum dogmata quādiu erunt accepta in vulgus, nunquam Regum nostrorum vita erit in tuto. Fallitur enim qui putat Regum saluti consuli, si sceleratus aliquis parricida exquisitissimis cruciatibus sub oculis populi torqueatur, interea dum fatalis principibus doctrina scriptis vel sermone in eiusdem populi animos instillatur. Non enim tunc primum parricida esse quis incipit, quando sceleratam manum in vnctū Domini intentat. Tūc, tunc se parricidij alligat quando mens infecta superstitione improbâ, nefariam persuasionem imbibit. Deterior fuit ille qui Iacobi Clementis animum quam qui cultrum veneno infecit. Nec mirum si discipuli auidi regij sanguinis ex ea schola prodierint, in qua laudes Harmedij & Aristogitonis & Dionis erant chriæ vsitatæ, & quotidianarum declamationum argumenta.

Verūtamen ad declinandā inuidiā, & dogmati huius asperitatem molliendam, Bellarminus cōmentus est stropham quam operæprecium est cognoscere. Is igitur c.31. in Barklaium, inducit Papam sic coarguentem indocilitatem populi responsantis, & plus æquo religiosi. *Non tibi* (inquit) *facio gratiam præcepti naturalis vel diuini cùm ab obedientiæ vinculo te absoluo. Non enim permitto Regi non pareas, quod esset contra ius diuinum, sed facio vt ille qui tibi erat Rex non sit tibi deinceps Rex*

Quo

Quo etiam colore vtitur Franciſcus Verona ad Ioannis Caſtelli facinus excuſandum cap.3. partis ſecundæ. Capitalis profecto oratio, & quæ vocum commutatione molliens crimina, ſoporat conſcientias vt putidis diſtinctionibus indormiant. Nempe occidit nefarius furcifer Henricum, ſed non occidit Regem. Cur hoc? Quia Papæ iudicio Rex eſſe deſierat, etſi de facto regnaret. Quid? Potuitne Papa eripere Henrico Regnum quod non dedit? Quis autem in Papam hanc poteſtatem contulit? nam hac de re in verbo Dei nulla mentio. Aut cur Romani pontifices non vſi ſunt per multa ſecula hac poteſtate, cum Eccleſia ſæuiſſimorum Tyrannorum iugo premeretur? Aut ſi defuerunt vires, cur non ſaltem extitit eorum aliquis qui datam ſibi à Chriſto poteſtatem transferendi regna, præpediri aut inutilem eſſe conquereretur? Sed quid ſi Papæ ſententia fuerit iniuſta? Nam & poſſe ab eo iniuſtè iudicari, ne Bellarminus quidē negat; Quinimo ex Gregorio cap.1. Cauſa 11. quæſt.3. contendit timendam eſſe excommunicationem ſiue iuſta fuerit, ſiue iniuſta. Iſtius vero iniuſtitiæ nō alium vult eſſe iudicem quam Papam. Quod ſi ita ſit, & an Papa iuſtè iudicet ipſius Papæ iudicio ſtatur, confinget cauſas quas volet, vt hoc pacto Regibus imperet, & habeat Reges beneficio ſibi deuinctos, quippe quos quo iure quaque iniuria in alieno regno locauerit. Audi vero facetam huius Cardinalis benignitatem erga Reges iniuſtè habitos, capite enim 31. in Barklaium vbi agit de abdicatione Principum, ſic habet. *Quod autem dicis iniuſtam ſententiam non læde-*

re eum in quem fertur verũ est, quando is in quem fertur eam humiliter tolerat & obseruat, donec iniustitia vel potius nullitas eius manifeste se prodat. Benignè: & quo Reges iniustè regno excussi lætentur, iniusta enim sententia abdicationis eis non nocebit dummodo cedant. Regno patienter, & tanto culmine deuoluti per nefas, taceant: & expectent, donec qui Regnum eorum inuasit, patefactâ iniustitia sententiæ vltro renunciet regno quod occupauit, eo reuocato quem iniusta Papæ sententia depulerat Imperio. Siccine sublini os Regibus quasi fatuis? aut quid hoc est ni regum capitibus insultare per ludibrium? Nam quid si is in quem alterius diadema iniustè à Papa translatum fuerit, noluerit post iniustitiam sententiæ cognitam loco cedere, & voluerit vsurpata iniustè per vim retinere? Quid si Rex pulsus, in defensione sui iuris vitam amiserit? An Papa eum ex inferis excitatum denuo locabit in solio? Ridiculè, immo sane improbè, & in reges contumeliose. Adeóne quenquam esse vacui capitis vt hæc à Bellarmino serio dici existimet?

CAPVT III.

De Cardinalibus & Pontificum Romanorum electione.

REx Sereniſſimus & Maximus, non ferens ſe cum Cardinali quaſi cum equali committi, gnarus quantum diſtet pileus à corona regali, & quantum interſit inter ſeruum ſerui ſeruorum,& dominum tot populorum , De Cardinalibus in ſua præfatione Monitoria ſic agit.

Neque vero mihi vnquam perſuaſi tantum eſſe in purpura Cardinalitia dignitatis vt occurrere Regio fulgori par ac æmula,& velut æquali Maieſtate cum eo poßit ad certamen componi. Nam & multa millia in ſubditis habeo qui ſplendore natalium Bellarmino non concedant : & hanc illius Eccleſiaſticam dignitatem, Cardinalatum inquam , neſcio quo loco aut pretio habeam ſiue ad Scripturarum authoritatem , ſiue ad Imperatorum cōſtitutiones expendam. Cum ſit nihil aliud quam noua Paparum inſtitutio quam in Immenſum excreſcere deceſſorum noſtrorum, Regum, inquam, qui his aliquot ſeculis rem Chriſtianam rexerunt, mollis & ad omnia Pontifici conniuens lenitas permiſit.

Eadem de re idem Rex prolixius alio ſuo Præfationis loco,his verbis.*Nam Eccleſiaſtica illa dignitas,quāquam Principum incuriâ*(vt iam dixi) *ad hoc præſumpti honoris culmen aſcendit, tamen ſi ad eius originem & cunabula redeamus nihil eſt aliud quā titulus presbyteris & diaconis Paræcienſiū Eccleſiarum*

vrbis Romæ attributus: olim quidem Presbyteris & Diaconis cuiuslibet Cathedralis Ecclesiæ vniuersè concessus. Sed cum eiusmodi Cardinalium ingens multitudo vndique Romam commeantium vrbem impleret, tandem nomen Cardinalis cæteris ademptum est, & solis Romanarum parœciarum presbyteris & Diaconis reseruatum. Et cùm ante S. Gregorium nemo illius tituli meminerit qui Sexcentis post Christum annis in quibusdam Epistolis de Cardinalibus loquitur, atque ita multis post Apostolos seculis, hodierni isti sedis Apostolicæ Electores inuisi omnibus & incogniti fuerint: cumque ipse Gregorius non eos alio loco ponat quam quem eos olim obtinuisse modò dixi, non potest, opinor, Cardinalis, qui Gregorium Angliæ Apostolum vocat, mihi Angliæ Regi vitio vertere si Cardinales eodem gradu & ordine habeo quo constat nostrum illum Apostolum habuisse.

*Sed quo modo præter rationem suæ originis ac institutionis tam prodigiose elati sint, vt ex parœciarum Presbyteris ac Diaconis, nunc Principes facti sint, Regumque æquales, & ex gradu, Episcopali dignitate minori (vt † Bellarminus & * Onuphrius fatentur) sint hodie soli Pontificis electores, quî cum generalium Cōciliorum vice funguntur (vnde & iam vsus generalium Conciliorum penitus exoleuit) immo vt non nisi ex illorum collegio fas sit Pontificem eligi, qui supremam in Reges sibi auctoritatem vindicat: hoc, inquam, tam insolens incrementum quo modo cœperit, nullísque repugnantibus adoleuerit, nostrum est omnium prouidere: Qui cum in terris Vicarij Dei simus, iure optimo suspectos habere debemus istiusmodi nuper exortos Principes, qui sua origine modici humilésque, se ipsos ad summum fastigium suis ipsi suffragijs subuehunt, Regibusq́;*

† Libr. de Clericis c. 16.

** Libr. de Episc. titulis & diaconiis Cardinalium.*

dein-

deinde se componunt. Sed hæc est præcipua quam nobis inferunt iniuria, quod ius Christianis commune Regibus in generalibus Concilijs nobis adimant, cum illorum habendi modum penitus sustulerint, eorum vi ac potestate ad se pertracta & velut monopolio in Pontificio conclaui constituto.

Hanc Regis orationem veritate & sententiarum pondere commendabilem Cuffetellus perstringit leuiter & perfunctorie. Bellarminus vero instat acrius, quippe qui suæ purpuræ debebat defensionem.

Principio de Episcoporum & Presbyterorum dignitate prolixè agit, congestis ad id aliquot Patrum testimoniis qui Episcopos immo & Diaconos Imperatoribus anteponunt. Omnia præter rem. Rex enim cùm negat Cardinales Regibus posse componi, non agit de gradu quē Pastores obtinent in Ecclesia circa res sacras: sed de dignitate & gradu quem Cardinales in rebus ciuilibus & terrenis occupauerunt in fraudem principum, seu capiendus accubitus inter conuiuas, seu considendum inter Principes, seu locus tenendus in publica pompa, vel in Regum coronatione, in quibus rebus Cardinales anteponunt se principibus, & æquant Regibus, fatente ipso Bellarmino, his verbis: *Quod vero apud Iurisconsultos dici solet, Cardinales æquiparari Regibus, de externo cultu & honore intelligendum videtur. Vsus enim obtinuit vt quemadmodum Principes omnes Regibus cedunt, sic etiam cedant Cardinalibus, & in hoc paritas quædam esse videtur.*

Quo autem iure hoc sibi arrogent, habes libro 1. Sacrarum Cæremoniarum, sectione octa-

ua, vbi Pius II. Cardinales his elogiis ornat. *Ad Collegium Apostolorum vocati consiliarij nostri & coniudices orbis terrarum, successores Apostolorum circa thronum sedebitis. Vos Senatores vrbis, & REGVM SIMILES, eritis veri mundi Cardines, super quos militantis ostium Ecclesiæ voluendum.* Parum est æquari regibus, nam etiam anteponuntur. Neque enim stare iubentur ad fræna Papalis equi, nec sellam Papalem tollere in humeros: quæ sunt partes * Imperatoris & Regum: Veruntamen ne Reges grauentur onere, succollantibus famulis Pontificis, parte oneris subleuantur: benignè sanè & ex Regum dignitate. Romæ in solemnibus actionibus & Pompis, Reges concedunt Cardinalibus. Sic in Conuiuio Papali cum capiendi sunt accubitus hunc ordinem seruari docet liber primus Ceremoniarum, sectione 3. *Stabunt* (inquit) *ante mensas lauantes eo ordine quo sedere debent in mensa. Prior Episcoporum in capite ad dextram, si aderit Rex aliquis, erit in secundo loco: si plures Reges, mixti erunt cum primis Cardinalibus: primo Rex, deinde Cardinalis successiue, si erunt mixti Principes, aut filij vel fratres Regum (si non seruiunt Papæ) debent sedere inter Diaconos Cardinales vel post eos pro eorum dignitate & conditione. Primogenitus Regis, quia Rex futurus putatur, post primum presbyterum Cardinalem erit, sed nullo modo inter Episcopos. Et hoc tam in conuiuijs quam alijs actibus publicis, quamuis nostro tempore aliquorum siue ambitione, siue ignorantia, aliquando sit seruatum contrarium.* Ibidem iubentur omnes Laici, ac proinde etiam Reges genu flectere dum Papæ manibus aqua affunditur, at Prælatis huius submissionis pudendæ fit gratia.

* *Lib. Sac. Cerem. sect. 2. c. 3.*

Ac ne exempla externa conquiram, ſcit ſereniſſimus Rex quo faſtu in Anglia Cardinalis Oulſæus Henrici VIII. maieſtatem & ſplendorem æquare conaretur. Et quanta arrogantia ſub Iohanne & Henrico III. Regibus, Cardinales Pandulphus & Otho, Maieſtatem Regiam conculcauerint, vſque adeo vt in epulis Regalibus non dubitauerint occupare ſedem regiam, reiecto in inferiorem locum Rege. Quod ſi quis Cardinalis erga ſuum regem hodie ſe gerit modeſtius, id debet ſuæ prudentiæ, non vero legibus Eccleſiæ Romanæ aut Paparum conſtitutionibus, quorum aſtu & Regum quorundam incuriâ factum eſt, vt Cardinales interſint, immo & præſint interiori Regum conſiſtorio, exemplo poſt conſtitutas in rebus humanis reſpublicas inaudito, quo præſident arcanis Regum conſiliis ſerui principis externi, ad hunc honorem promoti non ab ipſis Regibus quorum conſiliis interſunt, ſed à Papa, cuius ſunt ſubditi. Regibus aut diſſimulantibus, aut timida religione perculſis.

Mat. Par.

De hoc externo ſplendore Cardinalium & dignitatis gradu tam eminenti tantum abeſt vt Bellarminus aliquid in veterum ſcriptis inuenerit, vt ne nomen quidem Cardinalis, nec minima rei veſtigia potuerit inuenire. Neque vero ſi in re diuina facienda reges Paſtoribus concedũt, ideo Paſtores debent cum Regibus vel de externo cultu, vel de dignitatis eminentia contendere. Sic nec Medicum Regi compares, etiamſi in rebus quæ ad curam corporis pertinent, Reges Medicis ſoleant concedere.

Nihilo acutior est in astruenda Cardinalium antiquitate, *Si Cardinales* (inquit) *vt Episcopi, Presbyteri, & Diaconi considerentur, à Christo ipso instituti sunt, &c.* Mirum vero cur Cardinales non considerauerit vt homines, sic enim potuisset eorum antiquitatem ab ipsa creatione arcessere. At Regi non erat sermo de Cardinalibus qua Episcopi, sed qua Cardinales.

Inde ergo excussus Bellarminus planè dat manus, & dum vellicat puncta syllabarum, specie pugnantis, caput tamen rei, & quod Rex intenderat, vltro concedit. *Olim* (inquit) *ob paucitatem personarum, non distinguebantur Presbyteri & Diaconi Romani Cardinales à non Cardinalibus, sed omnes in commune hoc officio (eligendi Pontificem) fungebantur.* Et paulo post Cardinalitiæ dignitatis antiquitatē fatetur non excedere annos quingentos, aut ad summum sexcentos, quæ sane mera est nouitas, cum de Ecclesiæ vel doctrina, vel politia agitur. Nec multo post agnoscit olim Cardinales Presbyteros & Diaconos minores fuisse Episcopis non Cardinalibus: obtinet ergo Rex quod volebat.

Idem Bellarminus Regem conatur coarguere erroris, ne dicam mendacij. Sic loquens. *Neque verum est olim Presbyteris & Diaconis cuiuslibet Cathedralis Ecclesiæ permissum fuisse titulum Cardinalitium. Rarißime enim Ecclesiæ his vocibus vtebantur.* Audiat ergo caput 54. Meldensis Concilij quod coactum est anno 845. *Titulos Cardinales in vrbibus vel suburbijs constitutos Episcopi canonicè & sine retractatione ordinent.* Oportuit ergo rem fuisse vulgarem quę Concilij decreto passim fieri in Gal-

Gallia iubebatur. Apud Sigonium de Regno Italiæ frequens mentio Cardinalium Rauennatis & Mediolanensis Ecclesię. Nunc quoque Compostella habet suos Cardinales.

Sigon. de Regno Italiæ lib. 7. extremo.

Grauius errat dum Concilium Romanum citat sub Siluestro I. in quo fit mentio Diaconorum in cardine constitutorum. Hoc enim Concilium merum est figmentum, vt plæraque vetera illius æui in tomis latinis Conciliorum contenta. Hoc Concilium habetur Tomo 1. Conciliorum, digestum in viginti capita: quorum primo dicuntur interfuisse Concilio 139. Episcopi ex vrbe Roma vel non longe ab illa: quasi vero Roma habuisset plures Episcopos. Sed neque ex Romæ vicinia Episcopi 139. potuerunt conuocari, Cum ne quidem Gallia, duplo maior Italiâ, habeat Episcopos centum & viginti. Capite vltimo decernitur primam sedem non posse iudicari, *neque ab Augusto, neque ab omni clero, neque à Regibus.* At tunc temporis in toto Imperio Romano nulli erant Reges. Quid quod Helena mater Constantini subscribit isti Concilio? res sane prorsus inusitata, vt fœminæ subscribant Conciliis. Id ipsum testatur vltima Concilij clausula, quæ sic habet. *Actum in Traianas Thermas 3. Kalend. Iunij Donno Constantino Augusto tertio, & Prisco consule.* Primo ridiculum est quod concilium dicitur actum in Traianas thermas, quasi eo vi compulsum fuisset. Tum illud *Donno Constantino* pro Domino olet barbariem posterioris æui: ut & illud *Constantino Augusto tertio*, pro *tertiùm*. Sed illud maximum & insolubile falsitatis argumentum quod hoc anno qui fuit Christi 324. consu-

les dicuntur Conſtantinus Auguſtus & Priſcus. At Conſul Priſcus cum Conſtantino Auguſto nullus vnquam fuit, immo nec Conſtantinus Auguſtus (vt mentitur Pſeudoſynodus) hoc anno Conſul fuit, ſed filius eius Cæſar Conſtantinus cum Criſpo Cæſare: Vide Chronologiam Marcellianam & Caſſiodori Chronicon, & Onuphrij faſtos. Quid quod hæc Synodus fingitur poſterior Nicæno Concilio, quod tamen indictum tantùm fuit in annum 325. vt ad minimum ſit ἀναχρονισμὸς biennij? Sanctio vero quæ de Diaconis Cardinalibus agit ſic eſt concepta: *Diaconus cardine conſtructus vrbis niſi in triginta ſex (teſtibus) non condemnabitur.* Ineptè, immo & iniuſtè, nam quid ſi Diaconus fuerit à triginta quinque teſtibus in homicidio aut adulterio deprehenſus, an nefas erit eum accuſari, nec erit numerus idoneus ad faciendam fidem?

Nihilo iuſtius Bellarminus Regem ſic reprehendit: *Non eſt* (inquit) *verum quod hoc loco ſcribit Rex, Cardinales cum Pontifice fungi vice Conciliorum generalium, & ideo vſum Conciliorum generalium exoleuiſſe, nam ab eo tempore quo cœperunt Cardinales ea eminentia excellere qua nunc excellunt, habita ſunt multa Concilia generalia, tria Lateranenſia, duo Lugdunenſia,* &c. Ego vero pertendo hoc veriſſime à Rege dici. Nam neque hæc Concilia fuerunt generalia quæ Bellarminus recenſet, quippe quibus nemo ferè interfuit niſi Papæ ſubditus: nec in eis ex communi Epiſcoporum conſilio, ſed ad Paparum libidinem res ſunt geſtæ. Nec dubium eſt quin Conſiſtorium Cardinalium ſibi arroget pote-

potestatem & vim vniuersalis Concilij. Nam si quid à Papa & Cardinalium Consistorio statutum est, non minus habet hodie authoritatis quam si in Concilio generali esset definitum: Vnde fit vt cogere tàm longa & operosa Concilia quæ Pastores à suis gregibus per multos annos abstrahant res sit prorsus inutilis & superuacanea, cùm præsto sit ratio longe compendiosior, Papæ nimirum & Cardinalium quos circa se habet iudicium. Ac mihi sæpe in mentem venit mirari veteres Christianos qui Synodum Nicænam, Chalcedonensem, &c. tantis sumptibus & labore conuocauerunt; in quibus sæpe variis æstibus animorum certatum est, cum haberent ad manum Papale oraculum ἀναμάρτητον, quod poterant consulere. Fidem quoque Regis sententiæ non parum astruit quod accidit in Tridentina Synodo, qua stante aliquot Papæ ex viuis excesserunt. Sane si hæc Synodus erat generalis & corpus totius Ecclesiæ Romanæ representabat, ad eam plane pertinebat electio Pontificis: quod tamen non est factum, sed hæc potestas, de more, Cardinalibus paucis intra conclaue conclusis est reseruata. Quin & ex Papæ & Cardinalium Consistorio mittebantur per veredarios decreta fidei iam præmansa antequam de eis in Concilio referretur.

Verissimum quoque est (vtcunque Bellarminus reclamet) non assumi quenquam ad Papatum nisi ex Cardinalium Collegio. Factum est quidem aliquando vt dum purpurati patres scinduntur in partes, & alij aliorum obni-

xè euertunt suffragia, tandem cogerentur in aliquem inclinare qui nullo esset neque loco neque numero: Magis ex inuidia quam iudicio: & potius per aduersæ factionis studia quam quod vtilitati Ecclesiæ Romanæ consuleretur, vt factum in electione Eugenij III. monachi Benedictini. Clementis V. & aliorum. Sed mos ille pridem exoleuit, nec duobus his nouissimis sæculis quisquam ad Papale fastigium nisi per Cardinalatum ascendit.

Quod vero Rex addit de iure Regibus adempto in Conciliis, vsque adeo verum est, vt ne quidem Reges Galliæ quamquam Romanæ fidei defensores voluerint in Tridentini Concilij Acta iurare, sed per suos Legatos in Concilium protestati sint, conquesti se & suos Legatos indignè habitos, & Ecclesiæ suæ iura violata; Neque passi sint hoc Concilium in suum regnum admitti. Sed & ius conuocandi Concilia ademptum Imperatoribus & Regibus Papa in se traxit. Neque in Conciliis, aut aliis similibus solemnibus actionibus Reges regiam dignitatem obtinent, vt plenius docebitur cùm de Conciliis agetur.

Infra c. 17.

Locus vero Concilio eligitur ad quem non sit tutus accessus Episcopis & Ministris qui à Papa dissentiunt. *Asylia* quidem, seu saluus conductus eis oblatus est à Synodo Tridentina, sed nemo eorum ausus est induere se in hos casses, memor Iohannis Hus & Hieronymi Pragensis qui sub fide, immo per fidem publicam viui comburio consumpti sunt: & gnarus illius axiomatis Romanæ fidei, fidem non esse seruan-

uan-

uandam hæreticis.

Sed de Cardinalium origine & incrementis libet agere plenius, & his tenebris inferre lucem.

Cum ergo olim in vna eadémque parœcia, vt fit, plures essent presbyteri, qui priores inter eos tenebat, presbyter Cardinalis, id est, principalis & præcipuus dicebatur, teste Pandulpho * Pisano: quem secutus Onuphrius, historiæ pater, librum de Episcopalibus titulis & Diaconiis Cardinalium scripsit. Fallitur enim Bellarminus lib. de Clericis cap. 16. vbi ait in Synodo S. Gregorij quæ habetur libro quarto Registri cap. 88. poni subscriptiones Presbyterorum Cardinalium: & inter eos, tres inueniri tituli S. Balbinæ, duos S. Damasi, &c. Nulla enim ibi mentio Cardinalium: presbyteri vero eiusdem tituli quorum ibi fit mentio, nihil aliud sunt quam Presbyteri eiusdem parœciæ, idque ex veteri consuetudine, per quam Ecclesiæ seu parœciæ vrbium tituli vocabantur. Sic Innocentius I. in Epistola ad Decennium Episcopum Eugubinum. *De fermento quod die Dominica per titulos mittimus*, id est per parœcias.

* *In lib. de vitis Pontificum in electione Gelasij 2.*

Istius verò consuetudinis qua præcipuus alicuius parœciæ presbyter, Cardinalis appellabatur, etiam hodie supersunt non obscura vestigia. Nam Pontifex dans titulum & annulum nouis Cardinalibus sic infit: *Ad honorem Dei omnipotentis sanctorum Apostolorum Petri & Pauli & sancti* N. *committimus tibi Ecclesiam S. Chrysogoni, vel Sabinæ &c. cum clero, & populo, & capellis suis secundum formam qua committi consueuit Cardinalibus qui*

eandem Ecclesiam in titulum habuerunt. Vt refertur lib.1.Sacrarum Cæremoniarum Sectione 8.cap. 12. Sed hæc fiunt dicis causa, & (vt loquuntur) pro forma: Suntque meræ voces sine rebus, Nouus enim Cardinalis inde rectà in Galliam vel in Hispaniam; nunquam visurus titulum seu parœciam vrbis Romæ à qua denominatur,& quæ hac concepta formula eius curæ commissa est. Inde est quod Romæ per annos plusculos, viginti tantum & octo fuerunt Cardinales pro numero veterum parœciarum Romanarum. Erant videlicet septenæ sub vnaquaque Ecclesia præcipua & Patriarchali,vrbis Romæ. Nam quinta,nempe Lateranensis Papæ erat domicilium,eoque nomine supra alias quatuor eminebat.

Durauit numerus iste vsque ad Honorium II.anno 1125. teste Onuphrio : Tunc enim cœpit Cardinalium numerus augeri aut minui ad Pontificum arbitrium. Iamque collapsa Rauennatis & Mediolanensis Ecclesiæ dignitate , quæ diu fuerant æmulæ Ecclesiæ Romanæ, apud solos presbyteros & Diaconos Romanos mansit in Italia dignitas Cardinalitia.

Quod ad Diaconos attinet, vetus Ecclesia Romana septem habebat Diaconos , secuta exemplum Ecclesiæ Ierosolymitanæ , in qua septem Diaconos creatos ab Apostolis testatur Lucas Actorum sexto. Eorum munus erat colligere & seruare eleemosynas, & in pauperes erogare, instante communione Catechumenos, & pœnitentes templo eiicere :altari seu mensæ sacræ assistere: panem & calicem Eucharistiæ defer-

ferre ad ſingulos, immo & ad abſentes: ſacram menſam ferre humeris cum loco eſſet mouenda, legere Euangelium &c. S. Laurentius martyrio coronatus ſub Decio Imperatore anno 252. erat vnus de ſeptem Diaconis Romanis, teſte Prudentio in hymno Laurentij:

Hic vnus de ſeptem viris,
Qui ſtant ad aram proximi,
Leuita ſublimis gradu &c.

Concinit Epiſtola Cornelij Epiſcopi Romani ad Fabianum Antiochenum, quæ extat apud Euſebium lib.6. Hiſtoriæ cap.43. in qua Cornelius ait ſuam Eccleſiam habuiſſe † πρεσβυτέρους τεσσαράκοντα ἕξ, διακόνους ἑπτά, ὑποδιακόνους ἑπτά, ἀκολούθους δύο καὶ τεσσαράκοντα &c. Idque ex ſanctione Synodi Neocæſarienſis, cuius canon vltimus hæc habet: * διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ τὸν κανόνα, κἂν πάνυ μεγάλη εἴη ἡ πόλις.

† Presbyteros quadraginta ſex: Diaconos ſeptem: Hypodiaconos ſeptem: Acolythos quadraginta duos.

** Oportet Diaconi ſint ſeptē iuxta regulam, etiamſi vrbs ſit maxima.*

Sed pace Eccleſiis parta, & per pacem diuitiis, & per diuitias ſuperbia, hi Diaconi cœperunt faſtu intumeſcere, & cum presbyteris de gradu contendere. Auguſtinus teſtis libro quæſtionum Veteris & Noui Teſtamenti, his verbis: *Falcidius duce ſtultitia & Romanæ ciuitatis iactantia Leuitas Sacerdotibus æquare contendit.* Nec multo poſt, *Romanæ Eccleſiæ Diaconi modico inuerecundiores videntur.* Quem faſtum Romanum damnat Hieronymus Epiſtola ad Euagrium. *Quid* (inquit) *mihi profers vnius vrbis conſuetudinem? Quid paucitatem de qua ortum eſt ſupercilium in leges Eccleſiæ, vindicas?*

Sequentia ſæcula auxerunt numerum Diaconorum, & cùm ſeptem non ſufficerent multitu-

dini, alij adiecti sunt. Qui vero inter Diaconos erat prior ordine, Cardinalis Diaconus dicebatur, id est, præcipuus.

Tunc temporis Episcopi Romani ab vniuerso clero & populo Romano eligebantur: veteri more & instituto quem habes planissimè descriptum ab Eusebio libro sexto historiæ cap. 29. † vbi memorat quo modo Fabianus in Episcopali sede à toto populo vnanimi consensu fuerit collocatus. Sic electus Damasus I. sic Gregorius I. qui detrectans Pontificatum scripsit ad Mauritium Imperatorem, ne pateretur electionem cleri & populi ea in re valere. Interceptæ sunt litteræ à Præfecto vrbis & discerptæ, scriptæque aliæ quibus rogabatur vt quem populus & clerus legisset, Imperator confirmaret. Anno demum 1059. in electione Nicolai II. mentionem fieri Cardinalium apud Platinam inuenio, quibus tamen clerum & populum paulo post adiungit. Onuphrius dicit Gregorium VII. cognomento Hildebrandum, abstulisse populo Romano ius eligendi Pontificem anno 1072. eius tamen electionem Platina testatur factam non solum à Cardinalibus, sed & à toto Clero, sub multorum laicorum oculis & approbatione. Vnde constat non ita pridem electionem Paparum ad Cardinales esse redactam. Nec quicquam tam abhorret à veteri simplicitate quam scrupulosa illa disciplina quæ circa electionem Papæ hodie obseruatur. Obstruuntur cæmento & lapidibus fenestræ Conclauis, ne quid lucis illabatur. Peruestigantur interiora domus, ne quis lateat in insidiis. Cardina-

† Ἐφ' ᾧ τὸν πάντα λαὸν ὑφ' ἑνὸς πνεύματος θείου κινηθέντα, ὁμόσε προθυμίᾳ πάσῃ καὶ μιᾷ ψυχῇ ἄξιον ἐπιβοῆσαι, καὶ ἀμελλητῶς ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς λαβόντας αὐτὸν ἐπιθεῖναι.

nalibus conclaui inclusis totidem lecti & mensæ quot homines. Ingeruntur patribus cibi per foramen, panis in frusta concisus, potus in pellucentibus lagenis. Ne quid rerum quæ in Conclaui geruntur aut per Emissarios, aut per Epistolas occultè submissas, foras eliminetur sedula cautio. Ideóque fores omnésque aditus obsidentur præsidiis. Tum vnicuique Cardinalium prandium seorsim, nec fas vnà accumbere, aut cibos inuicem mittere. Primis diebus lautus cibus & Saliares mensę. At si tempus in longum traxerint, ortæque, vt fit, dissensiones moram attulerint electioni, minuuntur Patrum fercula, & dimensum quotidianum acciditur: ingēs festinationis incitamentum. Quid alia referam? Electum Papam circumstare, exuere, rursus induere, sublimem super altare locare, pedes osculari, adorare: mox per dirutam cum impetu fenestram electi nomen populo significare, vnde dissonus in plebe clamor, in aliis ficta lætitia, in aliis triste silentium, in pluribus vitulabunda exultatio. Atque hi quidem mox noui Papę ædes inuadere, moliri fores, diripere supellectilem, legitimo & concesso latrocinio. Nihil hic prisci moris & probi, sed noua omnia & pars mysterij iniquitatis, occultæque disciplinæ. Nec sanctius, quod electus suum pileum Cardinalitium cui placuerit dono dat, quam consuetudinem secutus Iul. III. anno 1550. pileum suum dedit puero cuidam cui Innocentio erat nomen, simię custodi. Leuia hæc præ fœda illa suffragiorum nundinatione, qua vnusquisque Cardinalis ingentibus præmiis & Principium pensionibus annuis

Augustus Thuanus historia lib. 6.

emptus, suum suffragium huic aut illi Cardinal pretio addicit: nunc factione Hispanica, nunc Gallica, aut inter has media Italica præpollentibus: vnde Patres scissi in partes, & factionis diuersæ, & nunc horsum, nunc illorsum inclinantia suffragia. Inter quas moras, depositis pignoribus tota vrbe certatur, & solutis legibus liber regressus in vrbem fugitiuis atque proscriptis, ferri omnia susque déque promiscuâ licentiâ: donec tandem patres sese foribus Conclauis proruunt, procedítque ex tenebris nouus Papa, emptus quidem pretio, sed qui errare non possit in fide, ne quidem si velit, sed cælesti sapientia suffarcinatus omnia iura gestat in pectoris scrinio. Sic nempe orbi Christiano impunè illuditur, & dum prodigioso artificio & dolis recentibus ducitur hominum stupor, antiquitatis tamē nomen obtenditur: vsque adeo, vt liber sacrarum Ceremoniarum rem ab ipso Petro repetat, quē vult authorem collegij huius Senatorum penes quos esset electio Romani Pontificis. Cuius assertionis ipsum Bellarminum puduit, dum fatetur penes Clerum & populum olim Papæ electionem fuisse. Nam quomodo seruarent veteres consuetudines, qui etiam antiquauerunt nouas? Concilium enim Basiliense sessione 23. iubet *Cardinales esse numero viginti quatuor, nec plures. Sint non minores triginta annis. Sint magistri, doctores seu licenciati cum rigore examinis in iure diuino vel humano. Sit saltem tertia pars vel quarta de magistris aut licenciatis in sacra Scriptura. Ne fiant Cardinales nepotes ex fratre vel sorore Romani pontificis. Inter alia iurent se cultum diuinum in Ecclesia sui tituli, & eiusdem*

Lib. 1. sect. 1. c. 3.

dem Ecclesiæ bona conseruaturos. Sessione quarta cauetur ne Papa stante Concilio Cardinales eligat. Celestinus V. teste Langio in Chronico Citizensi, equorum vsum Cardinalibus ademit, iubens eos porro asinis insidere. Quę omnia quanquam nupera, tamen exoleuerunt, gliscente in dies luxu & promiscua licentia. Innocentius I V. in Concilio Lugdunensi iussit Cardinales vti galero purpureo, mox & vestis concolor addita. Factum id proculdubio ad imitationem Senatorum veterum Romanorum, quorum latus clauus purpurâ intextus, erat Senatorii ordinis insigne, sed & Pontificum Romanorum, & Flaminum Dialium ac Quirinalium vestis erat purpurea. Ouidius I V. Fastorum.

Ad annũ 1294.

Li.1. Sac, Cerem. Sec.1.c.3.

Platina in Innoc. IV.

Illic purpurea canus cum veste Sacerdos.

Cęcilius apud Minutium Felicem, Christianos sic incusat: *Sacerdotum honores & purpuras despiciunt ipsi seminudi.* Qua in re illi ipsi qui Senatui huic fauent cum maxime, eius tamen desiderant prudentiam: debuerant enim hi patres alio quam purpureo colore vestiri, ne præberent nasutioribus occasionem suspicandi in eis impleri prophetiam quæ legitur capite Apocalypseos V I. *Vidi ego mulierem insidentem bestiæ coccineæ plenæ nominibus blasphemiæ, habenti capita septem, & cornua decem. Erat autem mulier illa amicta purpura & cocco, &c.* Cuius Prophetię difficilior fuisset interpretatio, nisi verba sequentia illam quasi luce perfunderent? additur enim versu 9. *Septem capita sunt septem montes super quos mulier sedet.* Et versu 18. *Et mu-*

lier quam vidisti est vrbs illa magna quæ habet regnum super Reges terræ. Paulus II. teste Platina primus pannum coccineum dono dedit Cardinalibus, quo equos suos vel mulas sternerent, nimirum vt hæc Prophetia, non in solum Pontificem, sed & in singulas Papalis sedis columnas, & primaria subsidia quadrare diceretur.

Quemadmodum autem Papa frequenter iactat (neque id abs re) se in imperij Romani veteris iura & titulos successisse: Ita & hic Senatus Romanus, in veteris Senatus Romani locum manifestè successit. Indicio est nomen ipsum Senatus, tum vestis purpurea, nec non Apotheoses, quas vocant Canonisationes, ex huius Senatus decreto. His adde legatos inde per prouincias missos, & cætera veteris illius Senatus imitamenta.

Ex his liquere arbitror quid huius qui Cardinales à veteribus differant. Quod vt planius fiat, libet rem in pauca conferre, & differentias ordine persequi.

1 Veteres Cardinales erant Presbyteri aut Diaconi parœciæ alicuius, quorum prouincia erat docere populum, & administrare Sacramenta. At hodierni Cardinales non prędicant Euangelium, nec eis vlla incumbit cura animarum: Sed sunt Senatores Romani, Regibus pares, Papæ consiliarij, &c.

2 Tunc, Cardinalem esse erat officium, & opus, nunc est beneficium & dignitas par regiæ.

3 Tunc nemo fiebat Cardinalis nisi alterius

rius morte. At nunc Papa creat quos,& quot,& quando lubet. Vnde factum est aliquando vt numerus Cardinalium per incuriam Pontificum redigeretur ad paucissimos. Vsque adeo vt in electione Vrbani IV. duo tantum Cardinales adfuerint, si fides Onuphrio. Vicissim Leo X. vna die creauit octo triginta.

4 Tunc Cardinales Romani agebant Romæ. Nunc vero sunt vbiuis gentium, & in aulis conspiciuntur, & sacro Regum Consistorio intersunt ac præsunt.

5 Nec dubium quin ad Cardinalatum proueherentur aptissimi quique, & ætate ac doctrina commendabiles. At nunc purpureus galerus datur pueris & filiis Principum illiteratis: Idque per intercessionem Principum: habetúrque vt plurimum ratio, non eruditionis aut morum, sed vel familiæ, vel nauatæ operæ alicuius, quæ non semper est proba.

6 Tunc, nomen Cardinalis non attollebat presbyterum in gradum suis symmystis sublimiorem, sed prioritatem tantum ordinis dabat sine potestate, vt fatetur Onuphrius his verbis: *Nihil dignitatis aut præeminentiæ antiquitus illis dabat esse Cardinales.* Nunc Cardinales cęteris Clericis immensum quantum antestant, eósque ex edito loco despiciunt.

7 Res fuit apud veteres inaudita, ex Episcopis facere Presbyteros vel Diaconos: id enim est præter totius veteris Ecclesiæ institutum: At nunc ex episcopis fiunt Cardinales Presbyteri: Ita fit vt Episcopus per capitis diminutionem crescat, & captat ex dispendio compendium.

8 Tunc temporis, Cardinalis certæ Ecclesiæ seu parœciæ alligabatur, Nunc conuerso more, qui fit Cardinalis liberatur vinculo quo tenebatur astrictus suo Episcopatui: Fidem facit formula nominationis nouorum Cardinalium inserta libro 1. Cæremoniarum sacrarum, Sectione 8.cap.3. cuius hæc sunt verba: *Authoritate Dei patris omnipotentis sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostra. N. Episcopum Firmanum absoluimus à vinculo quo tenebatur Ecclesiæ suæ Firmanæ. &c.* Quapropter in promotione noui Cardinalis omnia eius beneficia censentur vacantia & impetrabilia, nisi ea deinceps habendi facultas de nouo concedatur à Pontifice.

Li. 1. Sac. Cere. sect. 9. cap. 14. censentur omnia beneficia promoti vacãtia.

9 Sed & tunc temporis ignorabantur hæc omnia; Capere annulum & pileum purpureum de manu Papæ, post pedum oscula. Claudere & aperire os Cardinalibus nouis. In pompis solemnibus, summis scipionibus ferre quatuor galeros coccineos: Quasi tacitè loquente Papa, & sic compellante conscientias spectantium, *Tibi dabo petestatem hanc vniuersam & gloriam, quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa.* Lucæ 4. Hoc nimirum est vocare seruos ad pileum.

Li. 1. Sac. Cere. sect. 2. c. 3. hos sequũtur quatuor nobiles, pilea quatuor carmasina supra baculos quatuor deferentes.

10 Neque vero arbitror, si quis olim ex Cardinali Romano factus esset alterius vrbis Episcopus, nomen Cardinalis retinuisse. Nunc res esset non ferenda, & supplicium morte grauius si quis ex Cardinali fieret merus Episcopus, adempto pileo.

11 Olim Cardinalium Diaconorum munus erat

erat sacram mensam ferre, nunc vero Papam humeris gestant. Causam habes apud Innocentium III. primo libro Mysteriorum Missę cap. 5. *Quia* (inquit) *erat Leuitarum gestare Arcam fœderis*, quam arcam vocari frequenter in sacra scriptura Deum & Iehouam nemo nescit. Et hi igitur Deum humeris baiulant, quandoquidem Papa Deus frequenter appellatur in Conciliis, & Decretis, vt suo loco docebitur.

CAP. IV.

De Iesuitis.

MVLTA Serenissimus Rex de Iesuitis conqueritur, quos ait pulueraríæ coniurationis non modo conscios, sed & incentores & instigatores fuisse.

Ad hæc Cuffetellus prolixè: Principio iubet *Regem de his Patribus æquius iudicare: Iesuitas vsque adeo Regi esse fidos & deuotos, vt non dubitent adire quoduis capitis discrimen dum prosint Regi, eúmque tueantur. Onerari viros bonos iniustis calumnijs. Christianißimum Regem moribus eorum introspectis, aliter de eis iudicasse, eos amasse, & fouisse & inter familiares habuisse. Non si quis eorum in caput Regis fuit sceleratus, idcirco totam societatem affinem esse culpæ, aut hoc opprobrium in cæteros insontes & probos debere redundare.* Eorum doctrinam & in instituenda iuuentute industriam (qua ta-

men præcipuè se in vulgus iactant) Cuffetellus non attigit, fortè oblitus, an per æmulationem.

Habet ergo (si huic creditur) Rex Serenissimus, quo lętetur, & suam vitam putet in tuto locatam pro qua tuenda Iesuitæ tam sedulo excubant. Felicem Regem his defensoribus, & amicis: Neque vero authores vnquam fuerunt conspirandi in Regem, sed in Henricum aut Iacobum. Estque eorum stupor non ferendus, qui distinctionum non gnari, putant occidi Regem, quando occiditur vir de facto regnãs; sed quem Papa exauctorandum censuerit. Sic nec inuolant temporalia, quandoquidem ea quæ occupauerunt, fiunt spiritualia. Talia certe Cuffetellus serióne an ioco scripserit non abs re potest dubitari. Neque vero crediderim eum circa coniurationem puluerariam, malle credere confictis rumusculis, quam actis publicis, quam reorum confessionibus, quæ manu eorum scriptæ à sexcentis viris lectæ sunt, & in publicis scriniis asseruantur.

Quod vero in Henrici IV. iudicio serio triũphant, id ego quomodo ipsis tantopere faueat non video. Quis enim nouit an Rex optimus voluerit Deum imitari vtentem opera improborum ad ea quæ vult exequenda? Quis scit an voluerit ad instar Vlissis secum habere ventos vtre conclusos, ad auertendam tempestatem? Quis scit an id fecerit ad obseruandum præceptum Euãgelii, quo iubemur amare eos qui nos oderunt? An & voluit suis beneficiis vincere eorum malefacta, ac vt est ingenium optimorum Prin-

Principum, malle videri inuenisse bonos quam fecisse? At Regis inuictissimi consiliis hac in parte, successus defuit: & Rex tantus, belli & pacis artibus iuxta clarus, qui subditis peperit quietem, per cuius vigilantiam factum est, vt subditi tuto dormirent, qui se sibi abstulit dum se dat reipublicæ, infando scelere medio in triumpho à fœdissima bellua obtruncatus, insigne dedit documentum quid possit irritata superstitio, quid turbulentæ conciones, quid confessiones instillantes sanguinem. Interrogatus enim parricida respondit, sibi Regem occidendi caussas fuisse multas, quas qui nosse vellet, concionum nouissime habitarum meminisset. Addebat & Regem Papæ esse aduersum, Papam vero esse Deum, Deo autem inimicum esse tollendum: Cæterum distinctiones & argumenta quibus Marianæ, Francisci Veronæ, Bellarmini, aliorúmque eiusmodi scripta referta sunt, homo in cæteris vecors & plumbeus, accuratissimè callebat: seu legerat hæc, seu ab aliis audiuerat.

Quod vero quidam faciunt Iesuitas Rei litterarię Principes hoc equidem qua fronte aut ore dici possit non video. Nisi forte Amphitheatrum honoris Caroli Scribanij, qui se turbato ordine litterarum Clarum Bonarscium inscribit exemplar est eloquētiæ & eruditionis comptæ: liber quo non alius post litteras natas prodiit ineptior. Stilus ferreus, oratio confragosa, & desultoria vanitas, quæ dum rancidas voces coaceruat, non modo excidit à puræ latinitatis vena, sed & à sensu communi. Hæc siliqua sonora

eſt,ſed cibus eſt porcorum. Ipſe Tullius ſi reuiuiſceret, ita ſcribentem non intelligeret. Nempe conclamatum erat de re litteraria niſi putidus ludimagiſter & ſcutica dignus intermortuam eloquentiam ex inferis hac loquendi ſartagine excitaſſet. Adeo ne quenquam eſſe auerſis litteris natum, vt hæc laudet, aut ferat, aut legens, non indignetur? Nimirum reſpondet ſtilus argumento: & venenata doctrina prodigioſa oratione veſtitur.

At ſedulo excolunt ingenia adoleſcentum, & ex eorum ſchola quaſi ex Muſarum aluearibus prodeunt examina doctæ iuuentutis. Hoc ſi verum eſt, quî fit vt ex quo Ieſuitæ deſudant in Pędagogico puluere, inter ingenia noſtra inoleuerit barbaries & honos ac vis bonarum literarum ſit tantopere imminuta? Vbi nũc ſplendor ille Academiæ Pariſienſis, quæ non ita pridem erat triginta millibus ſtudioſorum frequens? At nunc iacet miſerè deſolata, degenerantibus ſcholis in barbariem ex quo hi literatores occeperunt truncatos authores & deartuatos pueris proponere, & non ipſas artes, ſed artium ἀκρωτηριασμὸν, & minutula compendia docere. Auertunt enim iuuentutem à Gręcis fontibus, nec tingunt ingenia ſucco veteris Philoſophiæ. Da mihi aliquẽ de ſchola Ieſuitarum ſolidè doctum, aut qui poſſit in litteris Latinis aut Gręcis cum Scaligero, Caſaubono, Lipſio, Paſſeratio comparari. Nonne hi quos hodię habet Curia Parlamenti viros doctos & graues, ex Turnebi & Cuiacii Schola, non vero ex Ieſuitarum lacunis prodierunt?

Hanc

Hanc ergo eruditionis famam debent non suæ doctrinæ, sed astutiæ qua gratis pueros docent, & Minerualium pueris gratiam faciunt. Dum interea opimas hæreditates adeundo, fundos, domos, legata amplissima captando; paucis annis rem fecerunt non mediocriter, & opes infinitas congesserunt. Nouum sane genus aucupij, pro stipe menstrua capere integra patrimonia, & si quam in domum irrepserint, specie religionis, quasi retiiaculo cuncta conuerrere.

De horum hominum origine & incrementis multi multa, neque mihi animus hæc persequi. Pauca tantum de nomine, post de instituto. Nomen sibi imposuerunt nouum, nec carens mysterio: videntur enim docere alium esse Iesum à Christo, quandoquidem hodie, Iesuitam esse, & esse Christianum, res sint diuersæ. Cum vero Apostoli pro magno duxerint dici discipulos Iesus, hi vero se vocent Iesus socios, mirum ni ipsos Apostolos superant sapientia. At debuerant meminisse vnum toto Euangelio vocari *Socium Iesus*, nempe Iudam Iscariotem quem Iesus sic compellat, Matth. 26. versicul. 50. ἑταῖρε ἐφ' ᾧ πάρει, *Socie quorsum ades, aut ad quid venisti?* Quotiescunque ergo Iesuita aliquis venit inuocatus, aut perruptis custodibus interioris admissionis regibus adrepit, fas illum iisdem verbis affari: *Socie ad quid venisti?* Hoc genus hominum Papę rebus pene conclamatis opportunum attulit subsidium, quasi re ad triarios redacta.

29. Decemb. 1594.

Mitto ea quę aduersus eos ab aliis Pontificiis

ſcripta, aut frequenti Senatu acta: Tum quæ in eos à Curia Parlamenti decreta, quę quidem eos arreſto celeberrimo, cameris congregatis pronuntiauit hæreticos, corruptores iuuentutis, publicæ tranquillitatis perturbatores, & perduelles: & toto regno expulit, erectâ ad perpetuam rei memoriam pyramide cum Elogiis inſcriptis.

Mihi ſatis ſit præcipuas nouæ diſciplinæ regulas & axiomata recenſere, ex quibus iudicari poſſit ad ſalutémne Rerum publicarum, an ad perniciem noua iſta ſocietas ſit inſtituta.

1 Principio, iſtius ſocietatis Generalem oportet eſſe Hiſpanum aut regi Hiſpaniarum ſubditum: neque hactenus aliter factum. Quod iuſtam iniicit ſuſpicionem prudentibus, ad promouendas præcipue res Hiſpaniæ, & amplianda Hiſpanici regni pomœria φρατρίαν iſtam coiiſſe.

2 Huic Generali, & ſuis (vt loquuntur) ſuperioribus vouent obedientiam non ſolum *voluntatis*, ſed etiam *iudicij*, quam vocant *obedientiam cæcam*, hæc enim ſunt vocabula ἔντεχνα. Hoc iubet Ignatius in Epiſtola quæ ſubiectâ eſt libro qui inſcribitur *Regulæ Societatis Ieſu*, vbi vult *non ſecus ac Chriſto ipſi, ſuperioribus obtemperari, & Ieſuitas cæco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ ſine vlla diſquiſitione ferri, alioqui* (inquit) *perit celebris illa obedientiæ cæcæ ſimplicitas.*

3 Hanc cæcam obedientiam ne quid impediat, ab Epiſcoporum poteſtate & iuriſdictione

ſunt

sunt immunes & liberi.

4 Iidem docent Papam posse Imperatores & reges excommunicare, Excommunicatos Regno priuare: Regno exutos interfici iubere: vt supra docuimus ex Bellarmino, Becano, Mariana, & aliis: qui libri eo nomine à Curia Parlamenti damnati, duo etiam posteriores tortoris manu cremati sunt.

5 Asserunt quoque Clericos non esse Regum subditos, ac proinde Clerici rebellionem in Regem non esse crimen læsæ Maiestatis: Emanuel Sa in Aphoris. confessariorum in voce *Clericus*.

6 Affine istud est, Clericum debere quidem obsequi legibus Regni, sed vt id faciat cogi non posse, & vt ait Bellarminus lib. de Clericis cap. 28. *Legibus teneri Clericos obligatione non coactiua, sed solum directiua.*

7 *Tyrannicè gubernans iustè acquisitum dominium non potest spoliari sine publico iudicio. Lata vero sententiâ potest quilibet fieri executor. Aphorismi Confessariorum sub littera* T. *in voce Tyrannus, pag.* 293. *editionis Antuerpianæ.*

8 *Papa potest absoluere subditos Sacramento fidelitatis.* Hoc docet Bellarminus toto libro in Barklaium, & ea de re prolixe inferius agetur.

9 *Pontifex potest dispensare in votis & iuramentis quæ Deus ipse iussit reddi, & quorum solutio de Iure diuino est.* Bellarmin. in Barklaium capite 21.

10 *In bono sensu dedit Christus Petro* (ac proinde Papę) *potestatem faciendi de peccato non pec-*

catum, & de non peccato peccatum. Bellarm. in Barkl. cap. 31.

11 *Cum quis nullis iustis indicijs in ius vocatur, quia nemo tenetur se ipsum Magistratui prodere, idque lex naturæ satis docet, aperte & libere sine vlla tergiuersatione negare potest id cuius gratia accersitur, quia semper clausula illa intelligitur, vt teneat Dicere.* Andræas Eudæmonoiohannes Cretensis, in Apologia Garnetti pag. 38. Scripsítque de Æquiuocationibus Parsonius Iesuita Anglus. Extat etiam Æquiuocationis tractatus in Anglia à Pontificiis editus, addita approbatione Henrici Garneti & Blakuelli Archipresbyteri, vbi prolixè hæc disputantur. *Grassante* (inquit Tractatus) *per Angliam pestilentia, quidam Londino, vbi vis maxima erat mali Couentriam venit. Ad portam vrbis occurrit Magistratus, qui delato iureiurando ipsum interrogat veniat necne Londino: ille negat strenue & dictis iureiurando fidem facit.* Hoc periurio quicquam peccari negat liber ille, mendatij periuriíque magister. Inter alia Garneti quę ipse manu sua scripsit, per quæ ad varias sibi propositas quæstiones in carcere respondit, die decima Aprilis hoc responsum dedit: *Si quis suscepit aut suscepturus est consilium Regis occidendi, is non tenetur verum fateri, licet adducatur ad Legitimum magistratum, donec probationes extiterint ad conuincendum ipsum idonea.* En latebras paratas parricidio, en mentiendi artem. Quis mirabitur si his magistris quibus mentiri pars est pietatis, sontes coram Iudicibus frontem perfricant, & malefactis suis obtendunt nebulam stropharum, innocenti (vt putant) periurio, &

Vide Epist. Casauboni ad Frōtonem Ducaeum in qua plura eiusmodi ex publicis scriniis proferuntur.

legi-

legitima impudentia? Hæ sunt euasiones illæ mentales, quæ si in Ecclesiam fuerint admissæ, nemo erit qui non putet sibi licere coram Iudicibus infestis Christum & verã religionem abnegare. Sic loquendo, *Ego non sum Christianus, nec Christum colo aut curo, sed tacite secum supplendo, vt tibi dicam, aut vt tenear tibi dicere.* Vel sic, *Iuro me numquam participaturum Sacræ Cœnæ,* tum tacite secum, *currendo vel saltando.* Similem Arij fraudem, qua Constantino imposuit lege apud Nicephorum libro 8. capite 5.

12 *Nullum tantum potest esse malum cuius vitandi causa confessionem prodere liceat.* Eudæmonoiohannes in Apologia Garneti capite 13. & Suares tractatu de Pœnitentia. Sic Bellarminus laudat Garnetum quod rem (id est coniurationem puluerariam) sub confessionis sigillo sibi reuelatam, noluerit reuelare. De qua nefaria doctrina abunde actum capite secundo.

13 *Confessio est de iure diuino, sed Regum authoritas est de iure humano, leuiori ergo damno Reges omnes quotquot sunt occiderentur, quam si vel vna confessio reuelaretur.* Quæ fuit oratio Iesuitæ Bineti ad integerrimum virum Casaubonum, & fide dignissimum, vt ipse testatur in sua ad Frontonem Ducæum epistola.

Pag. 140. Editionis Londinensis.

14 *Ad perdendos inimicos licet occidere amicos, si tantum ex ea re boni prouenturum est, quantum aliquod insontium necem compensare potest.* Hoc respondit Garnetus Catisbeio roganti an nefas esset insontes cum sontibus pariter exufflari:

vt testantur acta publica, neque diffitetur Iesuita Eudæmonoiohannes in Garneti Apologia pag.103. & quasi rectè dictum tuetur. At hic Cretensis κακὸν θηρίον non vidit Zeloticum istum furorem pugnare ex diametro cum Dei bonitate. Deus enim parcit malis ob bonos, hi vero nequidem bonis parcunt ob malos. Immo vero Deus vt seruet paucos bonos, ignoscit multis malis, non deleturus Sodomam si in ea inuenti fuissent quinque iusti. Idem vetat Zizania euelli, ne bonæ sementis aliquid vnà euellatur.

Matt.13. vers.29.

15 *In conspiratione aduersus Reges, licet admissos in societatem criminis sumptione Sacramenti ad silentium obstringere.* Hoc factum à Garneto, Oldcorno, aliísque Iesuitis vt coniuratorum conscientias iniecta religione illigarent, & sacro horrore percellerent. Cuius rei fidem faciunt acta publica & Garneti aliorúmque cõfessiones, neque it inficias Eudæmonoiohannes. O facinus indignum! ô zelotarum ad omne scelus proiectam audaciam! Siccine Sacramenta corporis & sanguinis Christi fieri proditionis incitamentum? Siccine tremenda mysteria adhiberi non ad firmandam erga Deum fidem, sed ad accendendam erga Reges perfidiam? non ad annuntiandam mortem Christi, sed ad patrandam cędem Principum, quos scriptura Christos Dei nuncupat. Hæccine illa præparatio & sui δοκιμασία quam Paulus vult præmitti sacro conuiuio? aut quæ hæc est pietas datis sacrosanctis pignoribus quasi subditis facibus crudelitatem accendere?

16 Hoc

16 Hoc quoque pars eſt Ieſuiticæ diſciplinæ. Si quem habuerint adoleſcentem, cuius animus æſtuet atrocis alicuius ſceleris conſcientia, compingunt hominem in obſcurum conclaue, quod vocatur Camera meditationum, figuris diabolorum circumpictum, ibi miſellum adoleſcẽtem tenebris, carcere, & inedia macerant, & ſpectris terrent. Tum allegatur ad eum aliquis è Patribus qui grauitatem peccatorum oggerat, horrorem diuini iudicij oculis ſubiiciat, & pauitanti ac anxio perſuadeat non aliam ei ſupereſſe viam ad ſalutem, quam ſi ingenti aliquo facinore & Eccleſiæ ſalutari peccata expiet. His artibus ſe inſtigatum eſſe ad audendam Henrici IV. cædem Iohannes Caſtellus faſſus eſt, vt teſtatur quæſtio habita de eo, & eius confeſſio, quæ in tabulario Curiæ Parlamenti aſſeruatur.

17 Salas Ieſuita tractatu 8. diſputatione vnica, ſect. 5. hæc habet. *Reſpondetur ſecundò non eſſe peccatum exponere ſe periculo violandi legem* Dei *incertam & dubiam: Immo interdum non eſſe peccatum exponere ſe periculo violandi legem* Dei *certam & indubitatam, nam qui verſantur inter infideles ſunt in magno periculo peccandi* &c. Et paulo poſt. *Religioſus efficaciſſima deberet habere motiua vt probabiliter opinaretur veram eſſe diſpenſationem qua ſecum diſpenſaret* Deus, *vt matrimonium contraheret ſecundum communem legem, hactenus enim nunquam* Deus *diſpenſauit: ſi tamen veram probabilitatem haberet, poſſet ad euitanda magna inconuenientia vti diſpenſatione dubia & tantum probabili.*

Sanches lib. 9. de debito coniugali, diſp. 46. §. 15. Docet *non eſſe mortale obſcenas brutorum partes*

confricare, quia inde non excitatur tam vehemens delectatio, sed modica quadam &c. Cætera citare pudor non permittit.

Possem infinita eiusmodi congerere, ex Iesuitarum scriptis quæ non modo pessundant totam Religionem, sed & euellunt ex animis semina omnia æquitatis naturalis & honestatis ciuilis. Vnus Sanches Iesuita in ingens volumen de matrimonio tantùm congessit sordium impudicarum, & libidinis arcanæ artificia tanta περιεργία excussit, vt nihil ad hoc sint Sybaritici libri, & *molles Elephantidos libelli*. Mihi satis erit proferre in medium vnum Toletum Cardinalem, virum cæteris honestiorem, & dignitate præcipuum ac præcellentem doctrina, omnique inter Iesuitas exceptione maiorem. Is scripsit librum *de instructione Sacerdotum*, cui præfixa est approbatio plurimorum doctorum, continentem capita Iesuiticæ doctrinæ: quorum nonnulla lubet proponere.

18 *Administratores, Iudices, gubernatores seculares conuenti ab Episcopis & viris Ecclesiasticis quod iustitiam non seruent, si quantum necessitas exegerit, absque negligentia id non correxerint, post trinam admonitionem, ipso facto sunt excommunicati* li.1. cap.37. Cui dogmati si addas id quod idem auctor ait eiusdem libri c.13. *Excommunicatus non potest exercere actum iurisdictionis absque peccato, immo si publica est excommunicatio facta, sententia nulla sunt:* facile comperies omnes regni magistratus, & ipsum regem, cadere officio, quotiescúque libuerit Papæ vel Episcopo eos excommunicare: Quo dogmate insuper datur potestas Clericis inquiren-

rendi in gesta magistratuum & iudicum, rectène & secundum leges iudicent, vt planè necesse sit Clericis esse peritis legum ciuilium, si quidem de iudicum ipsorum iudiciis sunt iudicaturi.

19 *Qui tenebantur obnoxij vinculo fidelitatis vel iuramenti alicui liberantur à tali vinculo, si is inciderit in excommunicationem* li. 1. c. 13.

20 *Cum ex aliqua vehementi paßione accidit, vt in voluntate insurgat volitio vindictæ, aut alicuius mali, si talis est vt non sit pro tunc in nostra potestate non velle, non est peccatum.* li. 3. c. 1.

21 *Si fœmina à marito conclusa in cubiculo, à quo fugere non potest, habétque vir pugionem ad ipsam confodiendam, expectat tamen vt ipsa quiescat, an licet vxori prævenire & occidere virum? Dico licere, & ratio est aperta* &c. li. 5. c. 6.

22 *Si nobilis non potest fugere iniuriam notabilem inferendam, vt ligni percußionem paratam, potest tunc occidere inimicum* li. 5. c. 6.

Addit tamen hoc non licere nisi nobilibus, quasi lex diuina de non occidendo minus nobiles quam plebeios astringeret.

23 *Mentiri in confeßione non semper est peccatum mortale* li. 3. c. 9.

24 *Si quis stuprum intulit virgini, & promisit illam ducere, aut cum iuramento, aut sine illo, tenetur sub mortali ducere. Si tamen esset inferioris multò conditionis sufficeret eam dotare*, pag. 606.

25 *Est aliquis qui iusto pretio non potest vendere vinum, vel propter iniquitatẽ iudicis, vel propter emptorũ malitiam, tunc iste potest minuere mensurã, aut parùm aquæ miscere, & vendere pro puro ac pro completâ mensurâ, iustũ exigendo pretium, dum modo non dicat*

mendacium, li.8. c.49.

26 *Mulieres accipientes pretium pro actu illicito carnis, non obligantur ad restitutionem, quia actio ista non est mala contra iustitiam, quamuis sint virgines & coniugatæ & cuiuscunque conditionis. Et quamuis accipiant pecunias in excessu vltra pretium actus turpis, si libere donetur illis.* lib.5.c.19. Quæri posset à Iesuita quodnam sit iustum pretium positum turpi isti actui, & qua lege constitutum.

27 *Blasphemia aliquando fit cum aduertentia, aliquando sine aduertentia, vt cum homo ira aliqua aut paßione motus, non aduertens verba quæ proferebat, protulit blasphemiam: priori modo est peccatum, posteriori vero non semper* li.4.c.13.

28 *Qui vouit castitatem aut religionem simplici voto non potest vxorem ducere: si ducat, mortaliter peccat: tamen tenet matrimonium, sed non potest exigere debitum, sed reddere, sine Pontificia dispensatione* li. 4. c.18. Mira vero seruitus cum habeas vxorem, matrimonio rite copulatam, non posse cum ea consuescere nisi petita venia à Pontifice, aut nisi ipsa vxor postulet.

29 *Fideles si sint in gratia, & ob debitum finem actu coniugali vtantur, merentur in ipso actu, sicut in alio bono opere* lib.7.c.5. Magnum vero meritum & ob quod Deus vltro debeat: Ne proferamus quę idem Cardinalis turpi αἰκειβολογίᾳ persequitur capitib.15.16.& 24. libri 7. pudor impedit, officerent enim honestis auribus.

30 Libro quinto c.12. quærit *an si vir & vxor teneantur conclusi in Ecclesia vnde exire nequeant, coniugalis actio in loco sacro sit peccatum mortale & Ecclesiam polluat*, Respondet Iesuita, *si fiat ad vitan-*

dam

dam incontinentiam licitum esse, nec Ecclesiam pollui: si secus peccatum esse mortale.

31 *Si ebrius non compos rationis fornicaretur, non peccaret.* li.5. c.10.

32 *Dominis temporalibus licitum est permittere vsurarios, sicut permittuntur etiam meretrices ad vitanda maiora mala. Deus enim etiam permittit peccata* li.5.c.37. Concinit Bellarminus lib. 2. de amissione gratiæ.cap.18. §. Dicet. *Non peccat Magistratus si meretricibus certum locum vrbis incolendum attribuat, quamuis certò sciat eo loco ipsas non bene vsuras. Potest enim permittere minus malum vt maiora impediantur.* Eadem habet Emanuel Sa in Aphorismis, voce *Iudæus.* Aphor.5.& voce *Peccatur.* Aphor.7. Idemque voce *Fœmina.* Aphor.1. Fœmina non potest orare nisi ex Papæ licentia.

33 *Licitum est ad occultandam infamiam vel vitæ periculum filios ex adulterio exponere in hospitali* lib. 5. c.11.

34 *Adulter potest quidem vxori reddere debitum, sed non habet ius petendi.* Ibidem de masturbatione quam vocant pollutionem voluntariam, hæc habet li.5.c.13. *Si quis pollutionem desideraret ob bonum finem scilicet sanitatem, vel ad leuandas tentationes quibus interdiu affligitur non esset peccatum.* Quid quod hac in re vult esse magnum meritum? *Si* (inquit) *voluntas cohibeat consensum, & patienter hoc ferat, est materia magni meriti.* Et paulo post. *Si confessarius dum audit confessiones, in tales incidit pollutiones, non ob id tenetur non audire alios.* Vbi frons, vbi pudor? & hæc ferri & probari?

35 De eo qui rem alienam vi aut furto ablatam iniuste detinet, sic censet. *Nullus tenetur cum*

vitæ periculo aut famæ rem alterius restituere: sunt enim vita & fama nobilioris ordinis quam res. Lib.5.c. 37. At ego conscientiam & Dei timorem putaueram pluris esse quam famam, immo & quam vitam.

36 *Cum testis accipit pecunias vt falsum testimonium dicat quamuis teneatur restituere damnum illatum alteri, tamen non tenetur restituere pecunias quas accepit vt falsum diceret.* li.5.c.59.

37 De alea & taxillis sic pronunciat. *Hi ludi non sic sunt prohibiti, quin ob recreationem, & cum summa parua est, liceant etiam clericis* libr.5.cap. 27. Sanctius nostri Iesuitæ Turnonenses qui pretium lusus faciant certum numerum *Pater*, & *Aue*, quem pro victore recitaturus sit qui in lusu victus fuerit.

38 *Potest reus sine peccato mortali confiteri peccatum sibi falso impositum, pro cuius confeßione torquetur: nec hoc est mortale, quamuis sit ob talem confeßionem suspendendus.* lib.5.c.66. Hic tamen ipse sibi lethum consciscit, quod pessimum genus est homicidij.

39 De homine capto à latronibus & dimisso sub iureiurando se cẽtum aureos eis daturum, sic censet: *Potuit æquiuoce iurare ratione coactionis, dicendo, iuro me daturum, & intra se, si mihi libuerit, & tunc non tenetur, quia absolutè non iurauit daturum.* lib.4.c.22. Idem dicit de eo qui iniustè detinetur in vinculis, & sub fide data redeundi dimittitur. Plus ergo in Ethnicis fuit honestatis & consciẽtiæ quam in his Patribus. Cicero enim primo officiorum inter malæ fidei exempla refert factum militis captiui qui *iusiurandi fraude culpam inuenerat.*

rat. Cum enim Annibalis permissu exisset de castris, rediit paulo post quod se oblitum nescio quid diceret: deinde egressus è castris, iureiurando se solutum putabat: & erat verbis, re non erat.

40 De sigillo confessionis sic loquitur. *Aduertendum obligationem sigilli esse tantam, vt nulla prorsus causa, neque etiam propter saluandam vitam propriam, nec propter salutem totius Reip. possit confessarius peccatum pœnitentis reuelare*, lib.3.cap.16. Nota vocem *totius*. Ergo multo minus ob Regis vitam.

41 De reo interrogato in iudicio an fecerit aut an habuerit conscios & participes sceleris, sic censet. *Cautus debet esse reus vt talia verba proferat iuxta suam intentionem in sensu vero, puta, vt intendat dicere* NON FECI, *puta, in carcere, &* NON HABVI COMPLICES, *puta, in alijs criminibus*. li.4.c.58.

42 De absolutione ab excommunicatione hoc ait. *Potest aliquis inuitus absolui immo & ignarus & inscius absolutionis. Potest etiam absolui, absens & per litteras, vt & potuit per litteras excommunicari. Potest quoque fieri absolutio per procuratorem, & per commissarium seu subdelegatum, qui non sit Presbyter, nec Diaconus. Absoluitur autem peccator interdum cum verberibus. Absolutio iniusta valet. Tum si Episcopus absoluit non præmissa satisfactione tenet absolutio.* Hæc habes sparsa toto capite 14.li.1. Quibus adde quod dicit cap. sequenti. *Excommunicatum & hæreticum posse dare absolutionem in articulo mortis.*

43 *Contritionem habere venalium peccatorum non est necessarium, hæc enim absque cõtritione remitti*

possunt.li.2.c.5. Paulo post quærit an homo statim post peccatum teneatur de ipso conteri, & sibi respondet hoc modo: *Probabilius dico cum aliis quod non teneatur statim, etiam si recordetur sæpius commissi peccati. Solum enim tenetur tunc non in ipso complacere, tamen* NON TENETVR POENITERE, *sed potest mentem alio diuertere.* Excipit tamen, si sit tempus periculi vt in morbo aut tempestate.

44 *Ordines etiam maiores, etiam Presbyteratum posse conferri infantibus nondum vsum rationis habentibus est communis doctrina, quamuis non desint qui contrarium sentiant: Illud tamen verius* li.1.c.16. Res sane perbella audire Presbyterum vagientem in cunis: habentem proculdubio eas dotes quas Paulus 1. ad Timot. c.3. desiderat in eo qui Episcopatui destinatur.

45 *Ligna comportantes ad comburendos hæreticos non sunt irregulares & rationem addit, quia dant operam rei licitæ*, li.1.cap.86. Vidi ego leges Fliscensis Gymnasij Iesuitarum, in quibus cautum ne adolescentes spectent capitalia supplicia sontium: nisi fuerint hæretici. Hæc enim supplicia breui restituenda in Galliæ regno, augurantur: & sibi in hac spe blandiuntur. Nos vero Iesuitis optamus vitam & mentem meliorem.

46 *Multi sunt iusti, qui ob nulla, aut paucissima, eaque venialia peccata quæ committunt, aut nullius aut paucæ pœnæ sunt debitores. Hi quia non debent pœnam satisfactione non indigent*, li.6.c.21. Mirum sane inuenire homines qui frontem vsque adeo perfricent, vt ausint contra Scripturam pertendere, multos esse homines sine peccato.

47 Non

47 *Non quia Apostolus prohibuit bigamiam, ideo licet inferre, esse de iure diuino, cum certum sit non omnia quæ Apostoli instituerunt iure diuino fuisse instituta*, lib.1.c.68. Hoc autem ait, quia Paulus vetat Episcopum esse bigamum, Papa autem dispensat in bigamia, & quosdam clericos bigamos admittit.

48 De cauponatione quam Papa exercet pro absolutionibus & dispensationibus sic loquitur. *Dico non esse murmurandum contra Papam, qui exigit pro his pecunias, non per modum precij, nam ista ad sustentationem dantur, qua multum indiget tanta in Ecclesia dignitas*, li.5.c.89. vbi cum multas leges attulisset contra Simoniam, addit, Papam hisce legibus non teneri.

49 *Præceptum audiendi Missam, non est verbis intendere, sed sacrificio adesse, etiam verbis non auditis vnde & simul præcepto Missæ satisfieri potest, & præcepto recitandi horas. Non est autem necesse horas persoluere, quando priuatim recitantur, nudo capite, aut genu flexo.* Li.2.c.13.

50 *Præcepta Dei non obligant homines ad finem præceptorum qui est Charitas: sed solum ad actum inclusum in præcepto. Verbi gratia, præceptum non occidere, obligat hominem vt non occidat, non tamen ne occidat ex charitate, vnde impletur præceptum extra charitatem*. Li.4.cap.12. Mirum vero cum tota lex constet charitate, vt ait Paulus, Galat.5. versu 14. posse impleri legem sine charitate: Cumque breuiarium legis sit amor Dei & proximi, quis credat hominem sine hoc amore posse legi obsequi?

51 *Aliqui volunt quod si quis audiret mediam Mis-*

sam ab vno Sacerdote, & residuum ab aliquo alio, quod satisfaceret præcepto, nam Missam integram audiuit: & mihi probabile videtur. Li.6.c.7.

52 *Potest esse baptismus in lixiuio brodio carnium, vel piscium, quando non est notabilis mistio,* li.5.c.18. ibidem tamen dicit non posse esse baptismum in niue. Tum miram formam baptismi docet, *potest* (inquit) *puerum in cistella positum chorda vsque ad aquam putei demittere.*

53 *Minister baptismi secundum communem Dei legem est homo cuiusque sexus, siue vir, siue fœmina, siue hermaphroditus, cuiusque ætatis, siue puer, habens tamen vsum rationis, siue iuuenis siue senex: cuiusque status siue laicus, siue Ecclesiasticus: cuiuscunque conditionis siue seruus, siue liber; cuiusque vitæ siue Iudæus, siue Paganus,* & paulo post. *Licet infidelis non crederet se quidquam boni facere, & cum irrisione faceret, si tamen ad petitionem baptisandi baptisaret, intendens facere id quod fecit Ecclesia Christiana, vel vt ille petit, vere baptisaret.* Li.2.c.20.

54 *Posset consecrare Sacerdos multos cophinos panis & vini dolium.* Li.2.c.25.

55 Religio mihi esset, tacere quæ Iesuita Vasquez disserit lib.3. de Adoratione Disp.1.c.2.pag. 453. editionis Moguntinæ 1601. *Non solum imago depicta & res sacra authoritate publica in cultum Dei exposita, sed quæuis etiam alia res mundi, siue inanima & irrationalis siue rationalis, ex natura rei, & secluso periculo, ritè cum Deo, sicut imago ipsius adorari potest.* Ibid.§.10.p.457. *Frustra igitur Wiclesitæ obiiciebant Christianis imagines colentibus ipsos quoque modulum straminis adorare posse, quod in eo vestigium aliquod sit Trinitatis. Idem enim Leontius de modulo stra-*

ſtraminis quod de quacunque re mundi libenter fateretur: tantum abeſt vt abſurdum iudicari debeat. Et Diſp.3.cap.8.§.113. *Sub forma vermium partes, & reliquias Sanctorum adorare debemus.* Et §.114. *Quod vero apud aliquos incertæ reliquiæ ſunt, non obeſt quo minus eas quas humanis coniecturis & rationibus certas habemus reuerenter colere debeamus. Denique ſicut in 1.Diſp.c.3. diximus non eſſe peccatum idololatriæ adorare radium luminis, ſub quo Dæmon deliteſcit quando quis putat eſſe Chriſtum, eodem modo ſi quis putans aliquam eſſe particulam ſancti quæ reuera non eſt, merito ſuæ deuotionis non caret.*

Gregorius de Valentia lib.2.de Idololatria c. 7. *Neque abſurde profecto putaueris D.Petrum inſinuaiuiſſe cultum aliquem ſimulacrorum (nempe ſacrarum imaginum) rectum eſſe, cum fideles nominatim ab illicitis idolorum cultibus deterrere voluit.*

Hæc ſunt ſcita ſacræ ſocietatis, hæc ſacra opertanea: quorum quidem bonam partim etiam ab aliis quos idem fanaticus Zelus perculit credi & doceri ſat ſcio: Sed hi pauci ſunt præ aliis Pontificiis qui hæc damnant, & abominantur.

Non vſque adeo malè agitur cum rebus humanis, vt tam nefaria pluribus placeant.

Capvt V.

Papales tituli, & in Imperatores & Reges vſurpata poteſtas. Quantum Corona Anglicana debeat Euangelio.

Rex Sereniſſimus in ſua præfatione Monitoria reprehendens Bellarminum ſub Torti nomine Papæ patrocinantem, Sic aſſatur Imperatorem & Reges ſuos fratres. *Hoc verborum fundamento, Paſce oues meas, immane quàm amplum ſolutumq́; Imperium Pontifici extruat: quo ad libidinem condonare atque adimere regna poſſit: huic tamen ſeruituti, non alios quam Chriſtianos Reges addicens. Nec dubito quin pro Imperij veſtri Maieſtate iniuriam tam Indignè authoritati veſtræ illatam ſitis grauiter laturi, præſertim cum illis omnibus è veſtro numero qui Romanam amplectuntur religionem, hoc magis quam mihi prouidendum ſit. Nam cum me hæreticis annumeret, cum Iuliano Apoſtatæ æquet, extra cauſam etiam gregémque Pontificium eſſe putet neceſſe eſt. Eodem itaque iure cum Ethnicis principibus cenſendus ſum, in quos ipſe nihil poſſe Pontificem fatetur. At vos de Pontificio grege eſtis: Vos magnus ille paſtor inſtar ouium ad occiſionem ducere pro libidine ſua poteſt. Cum aſelli auriculas vellet Leo pro cornibus accipi, idem omnes ſentire oportebat: & vos pura fortaſſe nitidáque cute nihilominus vt ſcabie infectæ oues ſegregandi prorſus eſtis, ſi vos cenſura Pontificia tales eſſe iudicauerit: Sic nouum & egregium ſcilicet ſenſum his Chriſti verbis affinxit,*

paſce

pasce oues meas, tanquam hoc significarent Tolle, *proscribe, abdica* Christianos *principes atque Reges. Illis quoque, Quodcunque solueris, quibus potestatem* Pontifici *datam esse contendit in omni Iuramentorum, votorúmque, mulctarum quoque & censurarum atque legum genere dispensandi: Immo & soluendi naturale hoc vinculum quod subditos ad obtemperandum suis Principibus adstringit.*

Respondet ad hæc Bellarminus, suo more, ciuiliter, & vt decet agere cum tanto Rege. *Hæc omnia* (inquit) *meræ calumniæ sunt*, negátque expositionem illam horum locorum tam inciuilem & inuerecundam à se esse allatam. Relegat ergo Cardinalis quæ scripsit li.5. de Romano Pontifice ca.7. vbi ex verbis Christi, *Pasce oues*, hæc colligit: *Si ergo Princeps aliquis ex oue & ariete fiat lupus, id est, ex Christiano fiat hæreticus, poterit Pastor* Ecclesiæ *eum arcere per excommunicationem, & simul iubere populo ne eum sequatur, ac proinde priuare eum dominio in subditos.* Neque hîc *solum, sed & sæpe alibi eadem disputat*, pręcipue vero c.3. li. in Barklaium. *Atque hæc est ratio* (inquit) *cur & Gregorius VII. & Innocentius IV. in depositione Imperatorum, vt ostenderent iure se id facere, verba Domini allegauerint, Quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in Cælis: Mat.16. & Pasce oues meas, Ioh.21. Nimirum vt significarent potestatem suam disponendi de temporalibus.* Vt mirum sit qua fronte Cardinalis ausus sit Regi crimen calumniæ impingere, aut quomodo potuerit eorum quæ ipse tam frequenter & importunè inculcat obliuisci.

At Cuffetellus mollius rem gerit, *Si inquit Papa vellet inuadere regna, loco motis veris possessoribus, aut*

alios pro suo arbitrio sufficere, dignus esset quem Principes vt raptorem hæreditatum alienarum incurrerent, & paulo post. *Nihil sibi Papa arrogat in temporalibus, &c.*

Hæc sane qui dicit, oportet in historiis & Paparum decretis planè sit peregrinus. Nam si quis vellet congerere omnia loca in quibus Pontifex fastuosis titulis intumescit, & Regum capitibus insultat, is quidem esset in re vulgari frustra sedulus. Pauca hæc sunt è multis. Gregorius VII. qui primus ausus est Imperatorem solio deturbare, in ferali illa abrogationis formula sic loquitur, referente Platina. *Henricum Regem Henrici quondã Imperatoris filium qui audacter nimium & temerarie in Ecclesiam tuam manus iniecit imperiali administratione regiáque deiicio: & Christianos omnes imperio subiectos, iuramento illo absoluo, quo fidem veris Regib. præstare consueuerunt*; Hęc fulguritor. Quin & exutum regno, anathematis vinculo postea illigat, ante stringens gladium materialem quàm spiritualem. Factum hoc anno Christi 1076. nouo & inusitato exemplo. Imperium autem ad Rudolphum delatum est, qui acie victus ab Henrico & morti proximus, protensâ manu sauciâ sic familiares suos affatus est. *Videtis manum dextram meã de vulnere sauciam, hac ego iuraui Domino Henrico vt non nocerem ei, nec insidiarer gloriæ eius. Sed iussio Apostolica Pontificúmque petitio, me ad id deduxit, vt iuramenti transgressor, honorem mihi indebitum vsurparem.* Atque in hæc verba est mortuus. Testis Helmoldus Presbyter, Chronici Sclauorum ca. 29. author, vt illo æuo, optimus: & Abbas Stadẽsis in Chronico anni 1080. Idémque Helmoldus

dus prolixè refert ca.32. & 33. quomodo auctore Papa Henrici filius Henricus in patrem insurrexerit, & acie fusum ceperit. At senex Imperator, (inquit Helmoldus) *mortuus est Leodij, stetitq; corpus eius inhumatum in capella quadam quinque annis. Tanta enim seueritate Dominus Papa & cæteri aduersarij eius in ipsum vsi sunt, vt mortuum vel humari nō sinerent.* Lege Auentinum in historia Boiorum li. 5. Paulum Langium in Chronico Citizensi ad annum 1105. Fasciculum rerum expetendarum fol. 49. & 50. Vspergensem, & alios.

Longum esset memorare quæ Fredericus Oenobarbus à Pontificibus pertulit. Coronatio eius sic est facta, referente eodem Helmoldo cap. 81. libri 1. Slauonicæ Historiæ. *Veniente Adriano Papa in castra Rex festinus occurrit, & descendenti de equo strepam tenuit, duxitque per manum eum in tentoriū, facto autem silentio locutus est Dominus Bauenbergensis Episcopus.* Summa orationis erat petitio coronæ Imperialis per manus Papæ. *Ad hæc Dominus Papa respondit, verba sunt frater quæ loqueris: dicis Principem tuum condignam beato Petro exhibuisse reuerentiam. Sed beatus Petrus magis videtur inhonoratus: denique cùm dextram deberet tenere strepam, tenuit sinistram. Hæc cum per Interpretem Regi nunciata essent, humiliter ait. Dicite ei quia defectus hic non fuit deuotionis, sed scientiæ. Non enim tenendis strepis magnopere studium dedi: enimuero ipse primus est cui tale obsequium dependi. Cui Dominus Papa, si quod facillimum fuit, propter ignorantiam neglexit, qualiter putatis expediet maxima? Tunc Rex aliquantisper motus, vellem melius instrui, vnde mos iste inoleuerit, ex*

Vide Naucler. Gener. 39. Barnum de vitis Pōtificij.

beneuolentia,an ex debito? &c.Diu itaque atque acriter disputatum est.Postremo discesserunt ab inuicem sine osculo pacis.Timentes ergo illi qui columnæ regni esse videbantur,ne forte rebus inactis frustra laborassent, multa persuasione euicerunt cor Regis, vt Dominum Papam reuocaret in castra. Quem redeuntem suscepit Rex integrato officio. Omnibus autem exhilaratis & conuentioni adgaudentibus, dixit Dominus Papa, Adhuc superest quod facere debeat Princeps vester. Requirat beato Petro Appuliam quam Vuillemus Siculus per vim possidet. En benignitatem Episcopalem, en humilitatem Apostolicam. *Facile est barbato imponere Regi.*

Eiusdem Friderici Imperatoris clarissimi ceruicem esse conculcatam Venetiis super gradibus Templi S.Marci, inspectante vniuerso populo additis his vocibus, *Super aspidem & basiliscum, &c.* testantur tam multi historici, vt mirum sit quenquam posse contra ire. Hieronymus Bardi in victoria nauali. Nauclerus generatione 40. Iacobus Bergomensis in supplemento. Petrus Iustinianus li.2.rerum Venetarum. Alphonsus Ciacconus de vitis Pontificum in Alexandro 3. & innumeri alij. Quin & videre est historiam illam Venetiis pictam in Atrio Scrutinij & magni consilij; cuius tabulæ recensentur ab Hieronymo Bardi qui tractatum de his edidit.

Innocentius IV.Fredericum II. in Concilio Lugdunensi diris percussit & Principes Germaniæ ad rebellionem sollicitauit, cumque ei negotium parum procederet, ipsum Soldanum Sarracenum conatus est in eum concitare, teste

ſte Alberto Abbate Stadenſi in Chronico his verbis, *Etiam ad Soldanum Papa nuntios deſtinauit, eum intendens à familiaritate abſtrahere & amicitia Frederici quondam Imperatoris.* Sed Soldanus religioſior, ſuaſorem perfidiæ abominatus, cum Frederico pacem & concordiam coluit.

Huic ſucceſſit Henricus V I. qui à nonnullis quintus dicitur, Venit is ad Papam Celeſtinum III.vtque erat coronatus Papæ pedibus aduolutus eſt. Ibi quid Celeſtinus egerit diſcimus ex Baronio,qui ad annum 1191.hęc citat ex Annalibus Rogerij. *Dominus Papa* (inquit) *ſtatim percuſſit cum pede coronam Imperatoris & deiecit eam in terram, ſignificans quod ipſe poteſtatem eijciendi eum ab Imperio habet, ſi ille demeruerit.* O fatalem Chriſtiano orbi principum illius ęui vecordiam. Sed alia videamus.

Liber primus Sacrarum Cæremoniarum Sectione 5.cap.3.refert qua pompa Imperator Romam ingrediatur, qua humanitate à Papa excipiatur. *In plano* (inquit) *ſupra gradibus baſilicæ ante primam porticum ad dextram aſcendentibus, erigitur Suggeſtus ornatus cum throno Pontificali & ſedibus Cardinalium, Prælatorum, & Officialium. Supra quem ſuggeſtum Pontifex pluuiali & mitra precioſis indutus, aſcendit cum ordinibus curiæ paulo antequam Cæſar appareat. Electus Imperator cum ſuis omnibus ſeruato ordine, vt equum deſcendit, per gradus aſcendit ſuggeſtum. Et vt primum Pontificem videt detecto capite illum genu tangens terram veneratur. Et iterum cum appropinquat ad gradus ſedis genu flectit, demum ad Pontificis pedes peruenit, illos in reue-*

rentiam Saluatoris deuotè osculatur. Pontifex hilari vultu Cæsarem aspiciens, ad osculum manus & oris recipit. Tum Cæsar iterum genu flexus auri massam ad pedes Pontificis offert, habétque verba ad Pontificem gratias agens pro honore suscepto,&c. Hoc si vocari debet humilitas aut benignitas, non scio equidem quid sit superbia & tyrannis. Nam ne quidem maximus Regum Christianorum sic agit cum vilissimis mancipiis.

Neque hęc ciuiliora, quæ leguntur capite 3. secundæ Sectionis eiusdem libri. *Cùm Papa per scalam quam superius diximus ascendit equum, maior Princeps qui præsens adest, etiam si Rex esset, aut Imperator, stapham equi papalis tenet, & deinde ducit equum per frænum aliquantulum. Si Imperator aut Rex soli essent, id est, non esset alius Rex, soli equum ducerent cum dextra manu. Sin vero esset alius Rex, dignior à dextra, alius à sinistra frænum teneret*. & paulo post. *Si vero Pontifex non equo sed sella veheretur, quatuor maiores Principes, etiam si inter eos Imperator aut quiuis maximus princeps adesset in honorem Saluatoris Christi sellam ipsam cum Pontifice humeris suis portare aliquantulum debent.* Sequenti sectione Imperator aut Rex dat Papæ aquam manibus, idque genu flexo: Primum ferculum infert mensæ: datur tamen hoc dignitati Imperiali quod culinam non ingreditur: Inter accumbendum, Reges post primum Cardinalem considunt. His omnibus substernitur regula quæ in hac fastuosa disciplina eodem loco habetur quo inter Philosophos prima principia. *Quod Pontifex Romanus nemini reuerentiam faciat* libro 3. Sectione 1. cap. 2. Atque horum omnium haud dubiè

dubiè Christus auctor & Apostoli.

Ex hoc sublimi potentiæ culmine cuduntur fulmina in Reges & regna, quibus confossus Iohannes Rex Nauarræ regnum amisit, quod absente Iohanne inuasit Ferdinandus Rex Castilliæ, non alio iure quam quia sic Iulio II. Pontifici placuit, non enim deerant legitimi hęredes qui aduersus Papam arma non mouerant. Sic Alexander VI. quasi erciscundorum toto orbe regnorum à Deo datus arbiter, Lusitanis Indos Orientales, Hispanis Occidentales attribuit, frustra expostulante Atabalippa Rege Peruuianæ, & petente quid hominis esset iste Papa qui sic daret non sua. *Nouissimè Pius V. Regnum Angliæ Elizabetæ ademptum Philippo Hispaniarum Regi dono dedit, nimirum eo modo quo dantur quæ tradi non possunt, & quæ iubentur vi eripi. Et Rex noster Henricus III. à Sixto V. diris impetitus, & Regno exutus, primo fidem subditorum, post etiam vitam amisit.

Quid quod nullum est in Occidente regnum quod non Papa asserat esse feudum sedis suæ? nullus Rex quem non sibi vassallum & feudatarium asciscat, quasi qui ab ipso regnum feudi & beneficij loco acceperit? Habes huius vsurpationis titulos & instrumenta apud Steucum Bibliothecarium Papæ libro de donatione Constantini, in quibus Reges Angliæ, Arragoniæ, Dalmatiæ, Daniæ, Poloniæ, Hungariæ, &c. agnoscunt suum regnũ esse feudum Ecclesię Romanæ, eóque nomine Papæ præstant ho-

** Genebrard⁹ in Chronico ad annũ 1569. Pius V. regnum Angliæ proscripsit, prædámque exposuit. Et anno 1572. Angliæ Regina excõmunicatur & proscribitur à Pontifice, à quo anno 1569. hæretica fuerat de nũtiata, vt inde omni dominio & potestate in Catholicos excideret: Ipsique adeo in illã vt Ethnicã & publicanam se posse insur*

magium vt vaſſalli & feudatarij: Addito inſuper tributo quod tenentur pendere: Enimuero à Gregorij VII. temporibus Pontifices in eo toti ſunt vt ipſi ſoli regnent, Reges vero & Imperatores ſint Reges titulo tenus.

gere, nec illius mã datis & legibus deinceps teneri intelligerẽt.

Sed ad rem præſentem nihil tam eſt accommodatum quam hiſtoria Anglicana, in qua videmus Reges Angliæ, tam indignè & turpiter habitos vt ad extremam ſeruitutem nihil deſideretur.

Pag. 117.

Matthæus Paris monachus Benedictinus, author ſumma fide & diligentia, memorat anno 1170. Henricum II. ſatisfacientem Thomę Archiepiſcopo Cantuarienſi, bis equo deſiliiſſe, bis frænum equi Archiepiſcopalis tenuiſſe. Quin & miſeri Regis tergum virgis conciſum, cædente monachorum mandra, quorum alij ternos, alij quinos ictus eius tergo inflixerint. Neque ſic Papæ ſatisfactum; nam inſuper iuſſit Regem mittere in Palęſtinam manum ducentorum militum, & deinceps pati vt Angli qui in Anglia cauſa cecidiſſent, poſſent Romam prouocare. Quam Regis patientiam Machiauellus libro primo Hiſtoriæ Florentinæ ſic miratur vt magis irrideat. † *Et his quidem* (inquit) *Henricus aſſenſus eſt, ſubiecítque ſe Rex tantus iſti iudicio, cuius hodie puderet quemlibet priuatum.* Quin & addit id factum illo ipſo tempore quo Romani Papam infeſtabant & male multatum non ſæpe vrbe excedere compulerant. *Vſque adeo* (inquit ille) *remota creduntur in maius, & quæ admota contemnuntur, remota metuuntur.*

† Le quali coſe furono da Hẽrico accettate, & ſottomeſſeſi, à quel giudicio vn tanto Re, che oggi in huomo priuato ſi vergognarebbe a ſottometterſi. tãto le coſe che payono ſono piu da diſcoſto che d'appreſſo temute.

Huic Henrico ſucceſſit Ricardus, quem idem Papa

Papa iussit in Syriam nauigare, quo mortuo frater Iohannes regnum capessit. Hic Iohannes conquerebatur Romanis artibus emungi Anglos argento, & plus pecuniæ ex Anglia sola quã ex vlla cis Alpes prouincia colligi. Huic, quia libertatibus Ecclesiæ (sic vocant vsurpationes Papales) dicebatur aduersus, Innocentius III. regnum abrogat, translato regno ad Philippũ Augustum Galliæ Regem. Verba Matthei Paris hæc sunt. *Papa ex consilio Cardinalium, Episcoporum & aliorum virorum prudentium sententialiter definiuit vt Rex Anglorum à solio deponeretur. Ad huius quoque sententiæ executionem scripsit Dominus Papa potentissimo Regi Francorum Philippo quatenus in remissionem suorum peccaminum hunc laborẽ assumeret.* Quo metu & domesticis motibus Iohannes adactus est ad conditiones accipiendas quas Pandulphus Innocentij Legatus voluit. Conditiones fuerunt vt Iohannes ad obtinendam remissionem peccatorum, coronam suam traderet Legato in manus, & sua regna Angliæ & Hiberniȩ Papæ dederet, & subiecta esse pateretur, & tanquam de feudis Ecclesiæ Romanȩ, homagium Papȩ exhiberet, mille marcas argenti annuas penderet Pontifici, saluis insuper denariis beati Petri qui quotannis pendebantur in capita. Paruit Rex inuitus, quin & ipse pactam pecuniam ad Legati pedes deposuit, qui eam pedibus conculcauit, quasi rem indignam, simul innuens regem & regnum, Papæ pedibus esse suppositum.

Mat. Paris p. 215. & 223.

At Rex tam graue iugum iniquo animo tolerabat: Quin & proceres Regni proditam ab eo

regni dignitatem, & fœdè mancipatam indignabantur, & res nouas non obſcurè affectabant. Nec minus interea Romani æruſcatores ſub religionis obtentu, Angliam exhauriebant. Denique Rex ad extremas redactus incitas, mitius ſecum actum iri credidit ſi ſe & ſua Mahumetanis traderet. Miſit ergo Legatos in Mauritaniam ad Amiralium Murmelinum Mauritaniæ & Bœticæ Regem, ſe ſuáſque fortunas omnes Regi Mahumetano oblaturos, dum eius ope à Papæ tyrannide liberaretur. Renuit Rex barbarus, & Legatos re infecta dimiſit. Vnde aucta regni ſeruitus, & durius actum cum miſerõ Rege: Nam & repetitum eſt ſeruitutis iureiurandum, & diplomate firmatum, quod non cera vt ante, ſed auro ſignatum eſt, & pro mille marcis duodecim millia extorta. Ex eo Anglia facta eſt pars dominij papalis & patrimonium Petri. Philippóque interdictum ne in Angliam exercitum tranſmitteret.

Formam diplomatus habes apud Matthaũ Paris. anno 1214. p. 234.

Huic Iohanni ex ægritudine animi mortuo ſucceſſit filius Henricus III. qui ſine cunctatione iurauit in verba Pontificis, & homagium de ſuis regnis exhibuit, & tributum exoluit, manente inſuper capitatione annua denariorum Petri. Ad eum Innocentius IV. Papa Othonem Cardinalem allegat; cui Rex factus obuiam ad genua vſque Legati caput ſubmiſit, Ac ſibi quidem Regis nomen ſeruauit, vim vero & poteſtatem omnem Legato conceſſit. Vſque adeo vt in conuiuio ſedem regiam ſuperbiſſima bellua occuparet, rege in inferiorem locum reiecto. Verba Matthæi Paris hæc ſunt. *Rex in ampliori*

pliori regia VVestmonasterij pransurus Legatũ quem Pag.530. *inuitauerat in eminentiori loco mensæ scilicet in regali sede, quæ in medio mensæ erat non sine multorum obliquantibus oculis collocauit.* Iámque ornabat Legatus profectionem suam in Scotiam, plenus spei, & expectans paria Scotorum obsequia, sed ingressu in Scotiam prohibitus est à Rege dicente, *se non meminisse Legatum in terra sua vidisse, neque opus esse.* Interea Romanæ harpiæ religionem miro modo cauponabantur, & mille rei faciendæ artes commiscebantur, frusta gemente populo, & medullas ipsas sibi exugi conquerente. Vsque adeo vt idem author in historia anni 1241. loquens de reditu Othonis, dicat eum plus extulisse argenti ex Anglia quam reliquisse, quæ instar vitis ab apris depastæ & conculcatæ, in pace grauiora quam in bella patiebatur. Neque vero id obscurè fert Bellarminus, aut vsurpatam in Anglia dominationem dissimulat, In libro enim cui Torti nomen præfixit, hæc ait, *Rex Anglorum duplici iure subiectus Papæ, vno com-* Pag.19. *muni omnibus Christianis ratione Apostolicæ potestatis quæ in omnibus extenditur, iuxta illud Psalmo* 44. *Constitues eos Principes super omnem terram, altero proprio, ratione recti Dominij* &c. Et nouissime in Apologia sua aduersus Regem cap.3. *Constát ab Hadriano* IV. *Pontifice datam fuisse Hyberniam insulam Henrico* II. *Regi anno* 1156. *sub conditionibus multis quas Reges Angliæ minimè seruarunt.* Nempe tunc Papa dat regna, quando alicui author est inuolandi alienam possessionem. At tot bella Anglis depugnata in Hibernia, satis arguunt Anglos debere hanc insulam suæ virtuti,

non cuiusquam largitioni. Neque video quæ hæc sit liberalitas iubere aliquem per vim rapere aliena: maxime vero quando potens est possessor & qui se possit armis tueri. Sic quando Pius V. dedit Philippo Hispano regnum Angliæ, poterat Philippus par pari referre, salutando Papam Archiepiscopum Armenię, aut dignitatem Muphti, summi inter Turcas præsulis, ei conferendo.

Hęc quidem erat facies Anglię, tũc cum nox atra errorum Latinis Ecclesiis incumberet: neque esset qui contra hiscere auderet. In qua seruitute illud erat sæuissimum, & maxime miserabile, quod simulac aliqua regio Papali interdicto fuerat subiecta, aut Rex Regísque fautores anathemate percussi, templorum valuę occludebantur, sacra omnia cessabant, campanis ipsis indictum silentium, passim proiecta cadauera sine honore sacrę sepulturę, quia profanam gentem sepelire erat religio sacerdotibus. Plurimum ergo debet Anglia prædicationi Euangelij, quæ vna cum veritate attulit libertatem, & vna cum errore abstulit seruitutem. Possunt vtique Reges Angliæ vsurpare illud Christi, Iohannis cap. 8. *Cognoscetis veritatem & veritas vos in libertatem vindicabit.* Satan enim dum tundit hanc incudem, & Papalis Imperij fundamenta ponit, eiúsque incrementa sollicitat, offudit populis densas tenebras ignorantię, ne peruiderẽt sua consilia, & sacræ scripturę lucernam sub modio linguæ peregrinæ occultauit.

Toletus instructione Sacerdotum li. 1. c. 53.

Interea nemo non videt quantum in Occidentali plaga immutata sit facies Ecclesiæ. Nam quæ

quæ maior immutatio quam vertere Ecclesiam in Monarchiam, & Regnum Christi spirituale in dominationem temporalem? Est enim erectum nouum Imperium Rom. quod sub titulo religionis, veteris Romani Imperij æmuletur splendorem,& formam imitetur:qua de re posthac plenius.

Neque vero Papa segnior est verbis quam factis, nec minus loquitur grandia quam facit atrocia. Distinctione 22.Canone Omnes, Nicolaus Papa sic loquitur: *Christus beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis Imperij iura commisit*. Si huic creditur, Petrus erat Imperator in terris. Inde & sequitur Romanos Imperatores antequam Petrus esset Romanus Episcopus nullum habuisse superiorem in terris, postquam autem Petrus cœpit esse caput Ecclesiæ, cœpit Imperator (si Papæ creditur) habere in temporalibus superiorem. Mirum vero quod Christus dederit Petro ius Imperij terreni, vires vero hāc potestatem exercendi non dederit:Imperium enim sine viribus res est titulo tenus.Mirum quoque quod saltem Neroni non fuerit ab Apostolis aut ab Ecclesia significatum, Petrum datum ei esse à Deo superiorem in temporalibus, cui obsequi teneretur, ne ignorantiæ excusationem posset prætexere. Nam Nero non obsequens Petro,non potest dici peccauisse,quia datum esse hoc ius in Imperium Petro ignorauit, immo ne de nomine quidem Petrum cognouit. Nec minus mirum est quod veterum nemo, saltem inter amicos, conquestus est Episcopos Romanos fraudari suo iure,nec eis permitti Imperato-

res deponere, aut exauctorare, aut Imperium transferre.

In Clementina Pastoralis, Clemens V. sic buccas inflat. *Nos tam ex superioritate quam ad Imperium non dubium est nos habere, quàm ex potestate in quam vacante Imperio Imperatori succedimus*, &c. Ibidémque Siciliæ Regem vocat *suum subditum, hominem ligium & vassallum*. Et cap. fundamenta de electione in 6. *Constantinus in ipsa vrbe vtriusque potestatis Monarchiam Romanis Pontificibus declarauit*. En Papas duplici nomine Monarchas. Cui decretali, nescio qua fronte ausi sint doctores canonici glossam hanc apponere: *Roma fundata à Prædonibus adhuc de primordijs retinet, dicta Roma quasi rodens manus*. Quin & additur hic versus, *Roma manus rodit quos rodere non valet odit*. Vsque adeo ipsis Romanis canonistis visa est intolerabilis huius decretalis arrogantia, vt voluerint eam hac glossa quasi obelo confodere.

De sent. & re iudicata.

Capite Venerabilem de electione Innocentius III. sic loquitur: *Sedes Apostolica Romanum Imperium, in persona magnifici Caroli, à Græcis transtulit in Germanos*, & paulo post *Ius & auctoritas examinandi personam electam in Regem & promouendam ad Imperium ad nos spectat*.

Sic Pius V. in ferali illa bula quâ in Elizabetam Reginam μακαρίτην detonuit, ait se *Solum à Deo constitutum principem in omnia Regna, vt euellat, destruat, perdat, dissipet, & plantet*. Satis quidem pro Imperio; At cum relego epistolas Petri Apostoli cuius hic se successorem venditat, nihil tale inuenio, neque enim iactat suos titulos, neque

neque contorquet fulmina, nec Reges de ſolio præcipitat, ſed meram humilitatem ſpirans, totus eſt in cohortationibus ad fidem, ad patientiam, moréſque compoſitos.

Concilium Lateranenſe ſub Leone X. Papam nuncupat totius orbis Principem, Seſſ.1.& *Sacerdotem ac Regem*, ſeſſ.3.& *Imperium ſanctitatis veſtræ.* Tum *Regale pontificum Romanorum genus.* Vnde & mitra triplex qua redimitur vulgo vocatur REGNVM, neque aliter appellatur toto libro ſacratum Cęremoniarum.

Circunferuntur Theſes excuſæ Neapoli, Papæ nunc regnanti inſcriptæ cum hoc Elogio, *Paulo V. vicedeo, Reipublicæ Chriſtianæ Monarchæ, Pontificiæ omnipotentiæ aſſertori inuictiſſimo.* Ibidem habes inſtar Pontificis, cui circumpictæ ſunt coronæ imperiales, & Regales, Ducíſque Veneti pileus corniculatus: Immo & Turcici Imperatoris apex turbinatus, quaſi loquente pictura, hæc omnia pendere de Papæ nutu & ſubeſſe eius iuriſdictioni.

Qui volet plura alia exempla videre conſimilis modeſtiæ, legat caput tertium Concilij Lateranenſis ſub Innocentio III. vbi Principum ſibi Immorigerorum ditiones iubet ab aliis Principibus Catholicis vſurpari. Et caput ad Apoſtolicę. De ſententia & re iudicata, vbi Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi Fridericum II. fulmine amburit, Imperio exuit, ſubditos Sacramento fidelitatis abſoluit, verbis tumidis, & ſtilo virulento. Et Caput *ſolitæ benignitatis* Tit. 33. vbi cum Innocentius III. Papam Soli, Imperatorem Lunæ comparaſſet, gloſſa ſic rem

explicat. *Igitur cum terra sit septies maior luna, Sol autem octies est maior terra, restat ergo vt Pontificalis dignitas quadragies septies sit maior Regali dignitate.* Inficetus Glossator rationem magnitudinum nihilo plus calluit quam sensum scripturæ: Sed hæc in libro tantæ authoritatis, & qui decreta Ecclesiæ Romanæ continet legi & ferri sanè mirandum est.

Ex his omnibus puto satis supérque constare quę sit mens Paparum, & quantum sibi iuris & potestatis arrogent, ne quis apud rerum imperitos producat Papam loquentem ficta modestia. Quod sane facit Cuffetellus, asserens Papam nihil sibi iuris tribuere in temporalia: Qui dum Papas inuitos vult docere humilitatem, apud suos fidem non inuenit, & sibi apud ipsum Papam & Iesuitas multam cõflauit inuidiam. Dum enim hæc scribit in Gallia, ab ipsa vrbe ἑπταλόφῳ Bellarminus conscio Papa, ideóque probante, edidit aduersus Barklaium librũ exitialem Regibus, qui totus in eo est vt probet Papam posse Regna dare, adimere, transferre, & Reges non aliter accipere, quam opilio arietem furiosum aut cornupetam. Idémque posse Papam in Reges malos quod Sacerdos Ioiada in Athaliam Reginam, quam idem Pontifex non modo regno, sed & vita priuauit. Nam (inquit) cap. 27. *Cum Papa iudicat Regem, vel etiam deponit, nihil agit contra ius diuinum, quoniam superior inferiorem iudicat, Pastor ouem, Pater filium, Præpositus subditum.* Addit paulo post, *Securus affirmo potuisse Dominum nostrum Iesum Christum tempore mortalitatis suæ disponere de temporalibus omnibus, & Reges ac Princi-*

Principes Regnis Dominijsque priuare: & hanc potestatem sine dubio Vicario suo concessisse. Notabit Lector, Nam non est dubium quin Christus in terris agens potuerit Reges omnes deiicere solio, sed & necare: In hanc potestatem si Papa successit, certum est omnium Regum fortunas, immo & vitam esse in manu Pontificis. Hic tamen vnum est discrimen quod Christus potestate quam habuit vti noluit, ne quidem cum inter duos super diuidunda hereditate electus esset arbiter: At Papa vult vti potestate quam non habet: Nam si Papa est Christi Vicarius, certum est non esse ei datam omnem potestatem quam Christus habuit, sed eam quam exercuit & Apostolis discertè tradidit.

Tam sceleratæ doctrinæ substernit fundamentum impium, capite 21. *Dispensat* (inquit) *Pontifex in votis & iuramentis quæ Deus ipse iussit reddi, & quorum solutio est de iure diuino*, vt non mirum sit si Papa liberat populos ab obedientia Regibus debita, quam Bellarminus ait esse de iure humano, cum etiam gratiam faciat iuris diuini, & (vt loquuntur) dispenset à Dei obsequio.

Quid quod ipsos infideles & eorum Regna Papæ subiicit. *Supra*, inquit, *docuimus cum S. Thoma posse à summo Pontifice priuari quoscunque infideles dominio quod habent super fideles.* Cum ergo Turca inuaserit dominationem in Ecclesias Syras, Græcas, & Ægyptiacas, potest à Papa, aut toto hoc Imperio, aut Imperij parte multari. Cur ergo in re tam salutari Papa non vtitur sua potestate? an erga Imperatorem non pessimum tan-

gitur misericordia, & vtitur clementia? An & bene sperat de eius resipiscentia? An potius fidem Turcæ datam religiosè seruat: quia Turca non est hæreticus, sed tantùm infidelis, & huic quidem fides seruanda est, illi vero non item?

Sed nihil est tam indignè ab eo dictum, neque in Principes tam sæuum, quam quod dicit cap.31. vbi loquens de sententia qua Papa Regem aliquem iniustè deposuerit, (nam & hoc posse fieri fatetur) sic ait. *Quod autem dicis iniustam sententiam non lædere eum in quem fertur, verum est quando is in quem fertur eam humiliter tolerat & obseruat, donec iniustitia vel potius nullitas eius manifeste se prodat.* Et cap.17. *Si forte Princeps spiritualis (id est Papa) abutatur potestate sua iniustè excommunicando Principem temporalem, vel eius subditos sine iusta causa ab obedientia eius absoluendo, & eo modo perturbet statum Reipublicæ temporalis, peccabit Princeps spiritualis, sed non poterit tamen Princeps iudicium sibi sumere de spiritualibus rebus, aut spiritualem Principem iudicare.* Nempe vult Principem abdicatum iniuste à Pontifice, parere iniustæ sententiæ, nec contra hiscere, nedum acta eius rescindere: Proh Dei atque hominum fidem, eo ne homines deuenisse stuporis & vecordiæ vt ferant, immo & laudent homines qui volunt Reges vnctos Domini, & summos in terris Ministros accipi vt vilissima pecora, & iniustè damnatis nequidem fieri conquerendi copiam, aut contradicendi, aut rescindendi acta istius Principis spiritualis iniustè attrectantis spiritualia? Cedant loco Principes, renuntient vltro regno, quan-

quanquam iniustè damnati à Papa, ad cuius nutum debent regnare Principes: non quidem vt vox *nutus* (ait Bellarm. cap. 19.) significet assensum, sed eo sensu quo poeta ait de Ioue

Annuit & nutu totum tremefecit olympum.

CAP. VI.

Nouem temperamenta quæ affert Bellarminus, ad molliendam huius doctrinæ asperitatem.

VIDIT Bellarminus huic doctrinę parata multorum odia, & Principum offensionem. Idcirco quibusdam distinctionibus conatur mitigare rei asperitatem, & pręfractam illam Papæ in Reges dominationem ex abrupto in planum deducere. Distinctiones istę seu temperamenta, numero sunt nouem: quæ quia passim infercit, & nullibi non ingerit, libet hic ponere omnia sub aspectum, & singula seorsim expendere.

I. Prima & sexcenties ab eo repetita distinctio hæc est. Papam non habere dominationem directam in temporalia, & in regna, sed tantum indirectam: Atque ea in re non dubitat opponere se Canonistis, & multis huius æui scriptoribus, vt Pesantio, Bosiis &c. qui Papam volunt directum esse Dominum totius orbis & omnium temporalium.

At profecto sub specie agendi cum regibus clementius, eis manifestè illudit: quādoquidem

potestas illa indirecta tantundem habet virium ad deturbandos reges, & transferenda sceptra quam si directa vocaretur. Habebunt ergo Reges (si Deo placet) quo gaudeant, & se abunde solētur. Nam si diris papalibus fuerint pulsi Regnò, id non fiet directe, sed tantum indirectè. Ita si sontem ad capitis pœnam in publicum productum astans sacrificulus ita compellet; sis bono animo mi homo, non enim decollaberis ense, sed tantum acinace, mitigauerit proculdubio sontis dolorem non mediocri solatio. At Regi exuto & pulso difficile est satisfacere distinctiunculâ. Perinde enim est ei quanam ratione spolietur imperio, quandoquidem seu directa potestate id fiat seu indirecta, semper regnū amittit. Neque vero existimo rem quæ fit iniustè viâ directâ posse fieri iuste viâ indirectâ. Nec si tu non debes mea rapere directe, credibile est te iure id facere indirectè. Nec si quis obtorto collo trahatur in carcerem, melius cum eo agitur si obliquâ viâ trahatur quam si rectâ. Nec si brachio solo trahatur quam si impellatur toto corpore. Quid quod Cardinalis indirectam istam Papæ in regna potestatem fulcit argumētis quibus conficitur esse omnino directam? Sic cum asserit Papam à Christo accepisse eam potestatem in Reges & regna quam Christus habuit cùm esset in terris, nonne (si hæc ratio valet) oportet Papæ potestatem in regna esse directam, quippe cum Christus iam tunc fuerit & sit directus Dominus omnium regnorum? Quid autem sibi vult simile illud de pastore abigente aut segregante arietem vitiosum? Sane si Papa habet

bet in reges eandem poteſtatem quam Paſtor in arietem, oportet ſit directa Papæ poteſtas, talis enim eſt poteſtas opilionis in arietem.

2 Huic temperamento affine eſt alterum, eóque pariter fraudulentum, cum dicit Papam habere poteſtatem in temporalia, quatenus attingunt ſpiritualia, & ad ſpiritualia ordinantur. Sed per id nihil minuitur de abſoluta Papæ poteſtate in omnia temporalia. Immo nihil eſt in ciuili ſocietate tam ſordidum, aut tam alienum à cognitione Eccleſiaſtica, quod non per hanc diſtinctionem Papæ ſubiiciatur: nihil enim eſt temporale quod non aliquo modo pertineat ad ſpiritualia. Eſt enim Chriſtiani officium, & pars pietatis, agere bona fide & conſcientia in pactis & conuentis, in emendo, vendendo, contrahendo, poſſidendo, regendo Rempublicam aut familiam. In his omnibus opus eſt bona conſcientia; quod certe ſpirituale eſt. Si ergo in his omnibus Papa eſt Iudex, nihil erit quod non ſit Pontificię cognitionis, & ſub obtentu irrogandi pœnas ob peccata, poterit Papa res alienas interuertere, pecunias, fundos, domos ad ſe trahere. Et hoc facto cauſari ſe attrectare temporalia reſpectu ad ſpiritualia, poteſtate non recta, ſed indirecta. Sic Papæ erit recidere pretia mercimoniis, hoc enim pertinet ad iuſtitiam. Figere leges ſumptuarias, id enim eſt temperantiæ: & datis arbitris lites cōponere, hoc enim pertinet ad charitatem, ſemperque in omnibus malefactis peccatur aduerſus aliquam virtutem Chriſtianam, quæ ſane eſt res ſpiritualis, & pertinet ad conſcientiam. Enimuero, Pontifex voce iſta ſpiritualitatis ad ſe trahit

temporalia: & sub titulo spiritualis potestatis vsurpat temporalem. Atque ideo vocis istius facta est latior significatio, vt quasi sagena latior plura conuertat. Nam felici hoc sæculo spiritualia dicuntur non tantum Dei dona cælestia aut virtutes Christianæ, sed & fundi & prouentus Ecclesiastici. Hoc pacto temporalibus accreuit dignitas dum fiunt spiritualia. Nec deerunt Papæ artes per quas quæcunque sunt sub sua ditione temporalia fiant spiritualia. Sed ne his immorer, dico ego Bellarminum hac sua distinctione eo prolabi quod vitat cum maximè; & Papæ adimere omnem potestatem Reges deponendi: nam si Papa non habet potestatem in temporalia, nisi quatenus attingunt spiritualia, clarum est Papam non posse Dominos temporales punire aliis pœnis quam spiritualibus. Qualis enim est cuiusque potestas, tales pœnæ quas irrogat.

III. Iam audi aliam distinctionem quæ mihi non videtur ad fidem, sed ad risum comparata. Capite 12. libri in Barklaium, & sæpe alibi hæc dicit. *Quando proprie loquimur, dicimus Pontificem habere potestatem iu temporalibus, non autem habere potestatem temporalem qua Pontifex est.* Tum illud, *Iure diuino potestas in Reges non proprie temporalis, sed quæ se extendat ad temporalia, Pontifici Christi Vicario attributa est.* Dignam sane laude modestiam, & egregium temperamentum quod sic minuit Papæ potestatem vt magis augeat. Idem enim de Deo dici potest; Est enim Dei potestas non temporalis, sed tamen habet potestatem in temporalia. Durum vero post res regibus ereptas, eos

vo-

vocare ad litigandum de vocibus, & reges fraudibus circumuentos distinere Grammaticalibus distinctionibus, non vt recuperent amissa, sed vt sciant quem titulum debeant inscribere suæ calamitati, an scilicet id fecerit Papa potestate sua temporali, an potestate in temporalia, an directa, an vero indirecta. Mihi profecto si vlla superest gutta sensus communis hæc videntur ad ludibrium dicta, & maiorem contumeliam. Nã Cardinalis fatetur Reges habere summam potestatem temporalem, quam tamen eis mox adimit, dum facit Papam habere summam potestatem in temporalia. Vtique nemo dixerit Regi esse summam potestatem in temporalibus, qui potest alterius judicio temporalibus exui. Quẽadmodum igitur dicere Alexandrum esse hominem, sed non esse animal rationale; implicat contradictionem: Ita dicere aliquem esse summum Principem temporalem, sed subesse alteri in temporalibus, plane est ἀσύστατον, & secum pugnans. Non enim alia de causa aliquis dicitur esse summus Dominus temporalis, quam quia summè dominatur in temporalia. Quid quod ipsi Pontifices non modo agnoscunt Reges non habere Dominum aut Principem temporalem se superiorem, sed & eos non habere superiorem in temporalibus? Capite *Per venerabilem, qui filij sint legitimi*, vbi Papa dicit, *Regem non habere superiorem in temporalibus*, & ibidem diserte dicitur Regem Francorum nullum in temporalibus superiorem agnoscere. Debuerat Innocentius dicere Regem Francorum nullum agnoscere superiorem Principem tempora-

lem, non vero nullum ſuperiorem in temporalibus. Sed nullus erat tunc Bellarminus, nullus Ieſuita, qui bifurcatis diſtinctiunculis oculos configeret.

IV Eiuſdem farinæ eſt diſtinctio quam Bellarminus affert cap. 3. in Barklaium vbi populum reſponſantem Papæ & negantem eſſe penes Papam eximere populum à Regis obedientia, Papa ſic increpat. *Iam indocilem omnino te præbes cum ad eadem ſemper reuolueris: Non ego tibi gratiam facio præcepti naturalis vel diuini cum ab obedientiæ vinculo te abſoluo, non enim permitto vt Regi non pareas quod eſſet contra ius diuinum: Sed facio vt ille qui tibi rex erat non ſit tibi deinceps Rex.* Magnam vero Papę benignitatem, ſi ad perdendos Reges non ἀθρόως, & vno impetu, ſed per gradus accingitur, exauctorando prius regem, deinde populum abſoluendo ab obedientia iureiurando promiſſa. Sed Bellarminus petit τὸ ἐν ἀρχῇ aſſumens vt conceſſum id quod præcipue controuertitur, Papam nimirum poſſe facere vt qui eſt hodie rex, cras non ſit. Nam quomodo potuit Henrico auferre regnum quod ei non dederat? Eripiat Papa quæ ipſe dedit: At quæ ſunt diuini muneris accedente inſuper conſenſu & Sacramento populorum attentari & violari à Papa ſine flagitio non poſſũt. Nam vbi aut quando Deus hanc poteſtatem Papæ conceſſit? vbi eſt vel minimus apex hac de re in Scriptura? Quid ſimile vnquam factum ab Apoſtolis aut eorum diſcipulis, maximè cum deterrima monſtra & belluæ magis quam homines tenerent tunc temporis gubernacula generis humani? Neque vero mirum ſi Papa faciat regem non

non esse regem, cum etiam faciat coniugem quãuis fidam & non adulteram, non esse coniugem; separans legitima coniugia Deo auctore & teste contracta, contra Christi mandatum, vetantis, ne quod Deus iunxit homo separet. Pari audacia facit filium non censeri filium, immo & peccatum non esse peccatum, vt dicit idem Bellarminus c.31. *In bono* (inquit) *sensu dedit Christus Petro potestatem faciendi de peccato non peccatum, & de non peccato peccatum.*

Mat. 19. vers. 6.

V. Idem Bellarminus ne Papa soluens vincula fidelitatis Iureiurando sancitæ, videatur pugnare cum iure diuino, subinde hanc distinctionem affert. *Non ignorabam* (inquit) *seruire, & obedire regi, esse iuris diuini, sed dixi esse iuris humani habere hunc aut illum Regem.* Hanc distinctionẽ quisquis sedulo perpendet, facile animaduertet Bellarminum, fateri quidem in genere obsequium erga Regem esse iuris diuini, sed id mox negare in singulis: vt si faterer hominem quidem esse rationalem quod ad speciem, mox tamen id negarem de singulis indiuiduis. Enimuero si hæc distinctio admittitur nunquam obedientia erga Regem erit de iure diuino, quia subditi nunquã iurant in verba Regis in genere, sed Henrici aut Ludouici. Quod si obsequi Regi est de iure diuino, ergo & obsequi Henrico aut Ludouico, quia hi sunt Reges. Nam pari ratione dicerem fidem quidem seruare esse iuris diuini, at non seruare Titio aut Mæuio. Hic color adhibitus viam sternit ad omnem perfidiam, non enim ineuntur pacta cum genere aut Idea, sed cum singulis hominibus. Quod si quis Bellarminum afficeret

contumelia, non opinor admitteret se excusantem isto modo, & causantem, Deum quidem vetuisse noceri proximo, at non Roberto Bellarmino. Quod si cui probatur tam putidum effugium, cur non idem liceat dicere de pontifice? fac enim sit Apostolus, fac Petri successor, dicam tamen Christum quidem iussisse nos dicto audientes esse Pastoribus, at non Clementi aut Bonifacio: quos vt habeamus Pontifices iuris est humani, non diuini. An putamus Deo putidis distinctionibus posse fucum fieri? aut pellucente hac nebula eius oculis offusâ, posse tegi subditorum erga Reges perfidiam? Nouit enim Deus populum Sacramento esse obstrictum, non regi indefinitè, sed huic Regi: quo superstite non potes sine flagitio in eum rebellare. Faciat ergo Papa ne hic Rex sit hic homo, tunc demum fatebimur posse Papam soluere vinculum obedientiæ promissæ non tantum huic Regi, sed & huic homini. Sublato vero Henrico aut Ludouico quo modo fides debita Regi in genere manebit illibata, cum nullus alius sit Rex in Gallia? Cum enim Gallia non possit esse sine rege, & ipsa mors regis defuncti proximum sanguine, illo ipso momento vestiat Imperio, dicat mihi Cardinalis quis post exauctoratum à Sixto V. Henricum III. esset Rex in Gallia, aut quem in eius locum suffecerit, Nam adimere Galliæ suum Regem, nec alium sufficere certissima est rerum euersio. Tunc ergo scire vellem cui regi obsequi, vel iure humano, vel diuino Galli tenebantur.

In his omnibus tanta est veritatis ἐνάργεια, vt

Bel-

Bellarminus ſecum ipſe diſſidens, poſtquam cōceſſit obſequium erga Reges eſſe iuris diuini, id mox neget. Probat enim Thomæ ſententiam, ſic loquens cap. 21. in Barklaium. *Quare idem ſanctus Thomas loco citato 2.2. q.10. art.10. & qu.12. art.2. tanquam rem certam & exploratam ponit dominia & Principatus politicos non eſſe de iure diuino: ſed de iure humano, cui nemo doctus contradicit.* Atque in hac tota quæſtione ita ceſſim pugnat & timidè, ita parum ſe explicat, vt aut ſibi ipſe non credere, aut ſenſus ſuos vltro inuoluere videatur. Inde eſt quod declinans quæſtionem, & aſtute flexo ſermone, dicit eſſe iuris humani vt hunc aut illum Regem habeamus: quod ſane eſt extra rem: Nam quæſtio non eſt de habendo rege, ſed de obſequendo regi cum habeas.

VI Hoc quoque eſt inter temperamenta quibus Bellarminus Papæ poteſtatem mollire conatur. *Poteſt (inquit) Pontifex alteri regnum conferre, non pro arbitrio tamen cui libuerit: ſic enim verè precario reges regnarent, ſed cui iure debetur, ſiue ſucceſsio, ſiue electio locum habeat. Et ſi forte nemini debeatur, cui ratio dictauerit eſſe tribuendum*: libri in Barklaium c.12. Hoc quidem tu contra hiſtoriarum fidem, & noua experimenta, opinor etiam contra tuam ipſius mentem. Nonne Bonifacius VIII. conatus eſt regnum Galliæ Philippo pulchro ademptum ad Germanum Imperatorem transferre, cum tamen Philippus haberet filios & agnatos complures? Super hac re habeo diſerta verba Pauli Æmilij lib.8. *Iam Bonifacius Pulchrum hoſtem iudicarat, Franciæ Sacris interdixerat, Francorum regnum velut ſolio vacuo iuri*

ditionìque Imperij Augustorum attribuere adiudicaréque ac addicere se effatur. Idémque auctor eodem libro dicit Martinum Papam attribuisse Carolo Valesij Comiti regnum Tarraconense, quod tamen satis constat nullo iure ad eum pertinuisse. Quid memorem Carolum Andegauensem quē Clemens quartus ex Gallia exciuit ad inuadendum regnum Neapolis atque Siciliæ? An habuit Papa rationem proximitatis? aut quonam iure potuit Carolo regnum Neapolitatium deberi? Sic Innocentius III. regnum Angliæ ereptum Iohanni dedit Philippo Augusto Regi Frãcorum, cum tamen haberet Iohannes Henricum filium admodum puerum, paternorum criminum (si tamen erant crimina) plane insontem. Sic Iulius II. regnum Nauarræ Iohanni ereptum transtulit non ad filios aut agnatos qui erant multi: sed ad Regem Castilliæ nullo consanguinitatis vinculo Iohanni deuinctum. Idem fecit Pius V. Elizabethæ Reginæ Angliæ, cuius regnum dedit Philippo Hispaniæ regi, nulla habita ratione legitimorum successorum. Quid? cùm Papa Regnum aut Rempub. subiicit interdicto, & obiicit primò cuique rapienti, an transfert regnum ad eum qui iure electionis per comitia, aut sanguinis proximitate ad regnum vocatur? Perrara sunt exempla translationis regni à patre in filium aut in proximum sanguine, nisi cum Papa geminato scelere & violatione ipsius naturæ, filium in patrem cõcitauit, vt factum esse ab Henrico V. quem Papa in patris perniciem instigauit, supra memorauimus. Transfert ergo Pontifex regna pro arbitrio, non habita ratione eius cui vel ex consanguinitate,

tate,

tate, vel per electionem regnum debetur; Neq; id negat Bellarminus; addit enim *aut si forte regnum nemini debeatur, ei confert regnum cui ratio dictauerit esse tribuendum.* At hæc ratio quid est nisi Papæ voluntas? qui pro sua sapientia iudicat & decernit de causis abdicationis, & de eo ad quē regnum sit transferendum? Eligit autem nō eum cui debetur regnum iure successionis, sed eum cui plus virium; & cui Rex legitimus minus possit resistere; vt fatetur ibidem Bellarminus, *Leonem tertium Imperium Occidentale à Græcis ad Francos transtulisse, quoniam ipsi in Occidente potentissimi erant.*

Libro in Barklaiū c. 12.

VII. Nihilo verius est quod ait Bellarminus eodem in Barklaium libro, c. 7. *Summi Pontifices* (inquit) *consueuerunt Principes ista ratione coercere. Ipsorum mos est primum paterne corripere. Deinde per censuram Ecclesiasticam Sacramentorum communione priuare. Denique subditos eorum à iuramento fidelitatis absoluere, eósque dignitate regia, si res ita postulat, priuare.* At hunc ordinem non seruari à Papa certo certius est: Nam nec Elizabetham vnquam paternè admonuit, Nec vlla eius memoratur ad Regem Atabalippam paterna commonefactio. Nec Chilpericus ante Sacramentorum communione priuatus quam regno eiectus. Immo Gregorius VII. qui primam & acerrimam huic sæuitiæ facem prætulit, ante priuauit Henricum IV. Imperio quam sacra communione. Id testantur bullæ fulminantis verba, apud Platinam in Gregorio VII. *Henricum qui audacter nimium & temerariè in Ecclesiam manus iniecit, Imperatoria administratione Regiáque deiicio & Christianos omnes impe-*

G

rio subiectos iuramento illo absoluo, quo fidem veris regibus præstare consueuerunt. Tum addit, *Præterea eum anathematis vinculo colligo, &c.*

VIII. Nunc audi aliud temperamentum Papalis potentiæ, cuius acumen est ioculare, & faceta modestia. Cap.3. in Barklaium, subiicit principes infideles Pontifici, afferens Papam habere à Deo authoritatem eos priuandi dominio quod habent in fideles. Quia tamen hoc abhorret à sensu communi, nec facile est percipere quid authoritatis habet Papa in Turcam à quo sibi male metuit, sententiam duriorem mollit Cardinalis hac distinctione, *Etiamsi absolute non pertinet ad Pontificem de his qui foris sunt iudicare, neque habeat Pontifex in illos ordinariam potestatem cum ad gregem sibi commendatum non pertineant nisi in potentia: tamen in ordine ad conseruationem fidelium habet à Deo auctoritatem priuandi principes infideles dominio quod habent super fideles.* Nempe sic agit, vt si latroni dicerem: non est quidem mihi vlla in tuum caput potestas, habita tamen ratione boni publici possum te in crucem agere. Sic quæ per ludibrium porrigit, mox ad se retrahit, vt fit pueris, & nescio quibus dilutis distinctionibus à se orsa detexit. Nam quid refert quem ob finem Papa possit Turcæ aut Sinarum Regi abrogare Imperium si re vera potest? talibus offuciis bonus Cardinalis nobis imponit, nec dici potest quantùm sibi promittat de stupore lectoris cui sic impune illudit.

IX. Vnum restat temperamentum Papalis potentiæ quod habetur, ca.21. in Barklaium his verbis. *Dispensat Pontifex in votis & iuramentis quæ*

Deus

Deus ipse iußit reddi , & quorum solutio de iure diuino est. Dispensat autem non quod sit ipse super ius diuinum, sed quia interpretatur Deo placere vt in tali vel tali casu iuramentum aut votum relaxetur. Nempe percallet Papa Dei mentem, habétque secreta cum eo colloquia. Quapropter etsi Deus hoc aut illud iubet , faciet tamen Papa nobis istius obsequij gratiam. Non quidem quod sit supra legem Dei, sed quia interpretatur Deo non placere , vt hac in re ei parcamus. Poterit ergo Papa permittere alicui parricidium, periurium, idololatriam. Non quidem quod sit supra legem Dei hæc vetantem , sed quia interpretatur Deum nolle sibi hac in re morem geri. De quibus interpretationibus sic pronunciant Canonistæ, in Glossa Canonis *sunt quidam* Causa 25. Quæst. 1. *Papa dispensat in Euangelio interpretando ipsum.* Et titulo 8. de conces. proband. cap. Proposuit vbi Papa dicit se posse *de iure supra ius dispensare.* Glossa annotat. *Papa contra Apostolum dispensat , item contra vetus Testamentum.* Nempe hoc est clare loqui, & sine circuitione. Merito ergo hic ambigas, maiórne sit, aut horum hominum impietas, aut populi fatalis stupor, aut Dei patientia. Quanquam & hic aliqua est Bellarmini modestia. Cum enim Papa dicat se dispensare de iure supra ius, hunc Cardinalem puduit sic loqui. Veruntamen dum negat Papam esse supra ius diuinum, re tamen ipsa facit eum Deo ipso superiorem. Nam plus est sic esse interpretem quam legislatorem , si quidem non standum est verbis legis, sed Papali interpretationi.

Capvt VII.

Causæ abdicationis Imperatorum & Regum.

EST Iusti Iudicis & boni attemperare pœnas peccatis, nec nisi grauissimis sceleribus grauissimas pœnas infligere. Cum autem nulla sit grauior pœna quam Regem anathemate confossum præcipitare de solio quisquis de Papa bene sentiet, sibi persuadebit eum non id facere nisi grauissimis de causis & ob horrenda facinora. Quæ sint istæ causæ, quæ scelera, operæ pretium est cognoscere.

Quatuor apud Bellarminum & alios causas inuenio, ob quas Papa in Reges stringit excommunicationis telum, & ab vno in alium transfert imperium: 1. Ingenij tarditatem. 2. Imminutionem libertatis & priuilegiorum Ecclesiæ. 3. Hæresim. 4. Tyrannidem. De singulis pauca.

Tarditas ingenij.

Prima est tarditas Ingenij, quam nos Incapacitatem dicimus. Canon, *Alius* Causa 15. Quæst. 6. hæc habet *Romanus Pontifex Zacharias Regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo quod tantæ potestati erat inutilis deposuit.* En causam destitutionis tarditatē ingenij. Ergo sítne Rex regno idoneus & par moli negotiorum, penes

penes Papam erit Iudicium. Mittet, opinor, cognitores qui de Regis prudentia aut cerebri firmitate cognoſcant. Mirum ergo quod cum noſter Carolus VI. in phrenetidem incidit, aut cum ſub ſtirpe Merouingorum Reges tam multi eſſent diſcincto ingenio atque diſſoluto, aut cum inter Imperatores Græcos & Reges Gottorum, & Longobardorum multi fuerint Semibelluæ, Papa de transferendo in alterum regno nunquam cogitauerit. Illud quoque obſeruet Lector quod ſi quis priuatus furioſus ſit aut decoctor, non idcirco exuitur bonis, ſed relegatur ad agnatos & gentiles, & curator ei datur qui eius vice curam gerat rei familiaris: Non enim leges puniunt morbos, ſed ſcelera. Cum Rege qui non quidem ſit furioſus, ſed tantum obeſioris naris, & minus ſolertis ingenij, cur durius agatur non video. Cum enim poſſit dari Regi adminiſtrator quem nos Regentem vocamus, & cum ſacer ſenatus ſuſtineat molem negotiorum, nulla ratio eſt cur non ſubueniatur Regi infirmo, nec æquum eſt vt ob cerebri imbecillitatem auito regno ſpolietur, eiuſque liberi aut agnati fraudentur paterna ſucceſſione; quod tamen in Chilperico factum à ſe eſſe Papa gloriatur.

Imminutio priuilegiorum Eccleſiæ.

Secundam cauſam deſtitutionis regum affert Bellarminus, ex Gregorio I. qui Abbatiæ S. Medardi hoc priuilegium conceſſit, vt ſi quis ſeu Rex ſeu Prælatus ſeu quicunque alius, Abbatem S. Medardi loco mouerit, aut accuſationem

in eum mouerit ſub teſtibus paucioribus quam duodecim præter accuſatores, dignitate ſua cadat,& omni honore priuetur: Magnum vero crimen & piandum Regis abdicatione. Ita nempe iſtius Cœnobij Abbatibus parta eſt impunitas, & ſumma peccandi licentia. Becani Ieſuitæ, libro de controuerſia Anglicana pag. 127. hęc ſunt verba, *Reges & Principes qui violauerint priuilegia (Monaſterij) à Pontifice conceſſa, excommunicandos & ſua dignitate priuandos eſſe.* Neque aliam ob cauſam Imperatores Germani,& Reges Angliæ, & Philippus Pulcher Rex Francorum diris Papalibus fuerunt confoſſi, quam quia ἐνθρονισμοὺς ſeu inueſtituras & collationes beneficiorum à maioribus ſuis poſſeſſas retinere conabantur. Fuitque inter hos Principes & Papam controuerſia non ſuper fide, ſed ſuper rebus temporalibus & pecuniariis: Pontificibus obteſtantibus rationes ſuas à Regibus minui, & libertates quas vocant Eccleſiæ violari. Non arguebantur hi Reges Atheiſmi, aut (quod grauius putatur) hæreſeos, immo nec crudelitatis in ſubditos innocentes: Sed rei haud dubiæ grauioris, nempe quod Imperij ſui Maieſtatem collabentem aduerſus nouas vſurpationes Paparum tutarentur,& Eccleſiæ rationibus aduerſarentur: Nam Eccleſiæ nomine non iam amplius cœtus fidelium, ſed Clerici & prouentus Clericorum ſignificantur: libertaſque Eccleſiæ non eſt amplius pax conſcientiæ, aut libertas à Satanæ ſeruitute, ſed exemptio à Regum ſubiectione,& indigna regalis poteſtatis decurtatio.

Hic ſubit mirari quî factum fuerit vt cum Gen-

Gensericus Rex Arrianus inuasit Hispaniam & deinde Africam, & de Prouincia amplissima per vim occupata, fidem Catholicam expulit, Episcopus Romanus qui procul aberat nec sibi à Genserico tunc metuebat, non strinxerit fulmen in hæreticum tyrannum, nec ei abrogauerit Imperium. Nunc vero si Rex quantumcunque bonus & clemens fundos & prædia sui regni velit esse sui beneficij, & se dante ab Episcopis possideri, aut si in Abbatem, reum veneficij aut parricidij, sub vndecim tantum testibus, voluerit lege agere, illico stringitur telum excommunicationis, & priuatur Rex misellus imperio. Sic nempe habentur Reges sub ferula vt pueri, sic precario tantum regnant obnoxij durissimæ tyrannidi. Sed de his immunitatibus & priuilegiis postea plenius. Vbi & docebimus priuilegium illud S. Medardi esse ementitum, & summo stupore confictum.

Nec omittendum Papas hac in re solere onerare Reges fictis criminibus, nec quicquam minus optare quam vt Reges se insontes probent. Vnum exemplum è multis proferam ex Helmoldo presbytero c.32. Circumsteterunt Henricum IV. iam pene à suis desertum Moguntinus, Coloniēsis, & Wormatiensis Episcopi, missi à Principibus coniuratis, eumque sic sunt affati: *Fac nobis reddi coronam, annulum, & purpuram cæteraq; ad Inuestituram Imperialem pertinentia filio tuo deferenda. Illo percunctante deiectionis suæ causam, responderunt dicentes; Quid quæris quæ tu optime nosti? Meministi qualiter vniuersa Ecclesia tui causa maximo Schismatis errore multis iam annis laborauerit? Qua-*

liter Episcopatus, Abbatias, præterea omnia Ecclesiæ regimina fecisti venalia, nec fuit in constituendis Episcopis vlla legitimæ electionis facultas, sed sola pecuniæ ratio. Pro his & aliis causis sanxit authoritas Apostolica, fauitq; Principum vnanimitas, te non solum regno, verumetiam Ecclesiastica communione priuandum. Quæ contra Rex ait. Dicitis quia spirituales dignitates precio vendiderimus, vestra quidem potestas est, tale crimen nobis impingere. Dic ergo Moguntine, dic adiuratus per nomen æterni Dei, quid exegimus, aut recepimus, quando te Moguntiæ præfecimus? Tu quoque Coloniensis, per fidem te contestamur quid nobis dedisti pro sede cui nostra munificentia præsides? Illis fatentibus nihil pecuniæ huius rei gratia aut oblatum aut acceptum, Rex ait Gloria Deo quia vel in hac parte fideles inuenti sumus. Certe dignitates eæ duæ præstantissimæ sunt, & magnum quæstum Cameræ nostræ referre poterant. Porro Dominus Wormatiensis qualiter à nobis susceptus ad quid promotus, scilicet pietate vel quæstu erga ipsum vsi fuerimus, nec vos nec ipsum latet. Condignam ergo beneficiis nostris rependitis gratiam. Nolite quæso fieri participes eorum qui leuauerunt manus aduersus Dominum & Regem suum, & temerauerunt fidem & iuramentorum Sacramenta. Ecce iam defecimus, parúmque nobis viæ restat senio & labore confectis, sustinete modicum, & nolite gloriam nostram confusione terminare, &c. Hæc frustra causantem Imperarorem, & surdis canentem fabulam, circumstant properi, de solio deturbant, eripiunt coronam, detrahũt purpuram, filius inuadit Imperium sic statuente Pontifice. Mortuusque senex miserabilis præ dolore, non habuit qui honore sepulturæ corpus exanime prosequeretur,

ne

ne Papæ, etiam in cadauer irati & vltra mortem sæuientis indignationem incurreret. En causas abdicationis;en benignitatem Apostolicam,certè talis est historia quæ vel durissimis animis lacrymas excutiat.

Hæresis.

Tertium crimen & longe grauissimum est hæresis. Nam præ hac labe Atheismus res est leuis & digna venia, ideóque abdicationis causis non annumeratur. Sic & Iudæi Romæ viuunt summa libertate, & Christum impunè vocant Impostorem, & planum : hoc enim est inter capita Iudaicæ religionis. At si quis sacram Scripturam lingua vernacula legere ausus fuerit,aut aliquid mutire contra Purgatorium aut cauponationem indulgentiarum, statim vt piacularis victima destinatur ignibus, & inquisitorum iudicio exquisitissimis cruciatibus necatur.

Hic vero præcipue res Regum & Imperatorum sunt iniquissimè comparatæ,cum enim Põtifices sibi in controuersiis de fide arrogent summum iudicium, & de quo nefas sit ambigere, is demum erit hæreticus quem Papa notauerit hęreseos. Vnde fit vt idem Papa sit actor & iudex. Cum enim notum sit quanta ex regnorum trãslatione & Regum abdicatione ad Papam redundet vtilitas (fit enim per hoc Rex regum, & vnicus supra omnia imperia Monarcha) promptum erit affingere Regi crimen hæreseos aut fautoris hæreticorum.

Quin & nomen hæreseos video à Pontificibus tam laxè accipi, vt vix vllus sit hodie Ponti-

ciorum, qui Papa ipso iudice, crimen hæreseos effugiat. Guaginus refert Philippum Pulchrum declaratum esse hæreticum à Bonifacio VIII. quod Papæ in bello Ierosolymitano opem ferre recusaret. Altera accedebat causa quod Philippus, beneficiorum collationem sibi vindicaret. Auentinus lib.3. Historiæ Boiorum refert Virgilium Episcopum Iuuanensem, qui Diuus habebatur, Sacerdotio & Ecclesia pulsum, quod Philosophus esset, & Antipodes esse doceret habentes nobis aduersa vestigia. Rem illo æuo ridiculam & incredibilem.

Tom. 4. Conciliorum.

Æneas Syluius qui & Pius II. in Bulla recognitionis qua agnoscit se in tenebris ambulasse, & procul à vera luce recessisse quando credidit Concilium esse supra Papam: *Contra Concilij* (inquit) *dignitatem mutire crimen hæresis fuit.* Hoc si ita est, quotquot sunt in Gallia Pontificij, paucis demptis, sunt hęretici, quippe apud quos parua est Tridentini Concilij auctoritas: neque enim à Regibus & Parlamentis impetrari potuit vt in Gallia obtineret. Sic & dicendi erunt hæretici quotquot non probant tertiũ Caput Cõcilij Lateranensis sub Innocentio III. quo Papa sibi arrogat potestatem regna adimendi, & ad alios transferendi. Erunt & hæretici qui non assentiuntur Concilio Niceno secundo dicẽti Angelos esse corporeos, & imagines esse sacris Euãgeliis æquiparandas, & maiorem esse imaginem oratione. Hæretici quoque dicendi erunt qui malunt credere synodo Laodicenæ à tot sequẽtibus Synodis generalibus approbatæ quæ libros Maccabeorum ex Canone exterminat, quã

Sess. 4. & 6. & 7.

Con-

Concilio Tridentino quod libros istos Canonicos esse decernit. Quid quod Concilium Constantiense sess.13. fatetur à Christo institutã Eucharistiam sub vtraque specie, & ita peragi solitam à veteri Ecclesia, nihilo secius tamen audet eos pronuntiare hæreticos qui calicem esse ademptum laicis conquerũtur? Parum absuit quin Christum hæreticum venerandi Patres dixerint. Sic & hodie hæresis est credere cum Paulo Apostolo Episcopum debere esse vnius vxoris virũ, aut satius esse in Ecclesia proloqui quinque verba lingua intelligibili, quam decem millia linguà ignotâ. Denique habes in bulla *Exurge* quæ est ad calcem vltimi Concilij Lateranensis hæreses Lutheri longâ serie pertextas, atque inter has hęc duo documenta, *Certum est* (inquit Lutherus) *in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsus non esse statuere articulos fidei.* Tum istud. *Optima pœnitentia, noua vita.* En hæreses horrendas, & in Rege vindicandas priuatione regni, ac proinde & morte: nam quotusquisque regum amisit imperium nisi cum vita?

Quod si ob hęc dignus est Rex qui regno mulctetur, at certe non æquum est vt ab eo iudicetur qui ipse sit hæreticus, quales fuisse multos Papas constat. Iohannes XXIII. negabat immortalitatem animarum, & hoc Synodus Constantiensis sess.11. dicit *teneri, credi, reputari publicè, palam & notoriè.* Eo igitur sedente si aliquis Rex fuisset insimulatus hęreseos, qua fronte aut quo iure homo in quo ne gutta quidem erat religionis, potuisset de tali Rege ferre sententiam? Mirum vero cum inter Imperatores Græ-

Editionis Coloniẽsis Tomo 3.p.814.

cos tam multi fuerint hæretici vt Constantius, Valens, Basiliscus, & ipse Iustinianus qui in senectute in Aphthartodocitatum hæresim prolapsus est, cur nulla extet in eos Pontificium Romanorum abdicationis sententia: nonne Reges Vandalorum in Africa, Gottorum, & Longobardorum in Italia, Visigottorum in Hispania, erant Arriani, eorúmque maxima pars parũ formidabilis Pontifici? neque tamen vnquam Papa exemit subditos eorum ab obediētia iurata, neque eorum vllum anathemate aut fulmine perculit. Nouissimis sæculis Papa vsurpauit hanc tyrannidem, & colores hos quæsiuit hæreseos aut stuporis quos suæ tyrannidi prætexeret. Et nouissimis experimentis compertum est, probis & piis regibus affingi crimen hæreseos, vt assuescant subditi inquirere in mentem & conscientiam suorum Regum, quorum oderunt Religionem quia oderunt dominationem: nec aliud hodie certius argumentum pietatis & probitatis, quam hæreticum appellari.

Tyrannis.

Superest tyrannis, crimen vsitatissimum & latissimè patens; in cuius vocis significatione quia sic luditur, vt etiam optimi quique Principes à Iesuitis tyranni appellentur: quid sit tyrannus necesse est cognoscere.

Notum est vel pueris tyranni nomen olim pro quolibet Rege aut Reipublicæ Principe fuisse vsurpatum. Violenta & inciuilis Regum dominatio vocem honestam in odium vertit. Duo autem sunt tyrannorum genera, alij sunt tyran-

tyranni vſurpatione, alij adminiſtratione. Tyrannus vſurpatione eſt qui Imperium inuaſit in aliena Republica, aut in ſua. Tales in Dei populo Abimelech & Athalia, Athenis Piſiſtratidæ, & quos longum eſſet referre: quos quidem iure occidi poſſe quando in alienam poſſeſſionem irrumpunt, & quandiu per vim aliena poſſident, conſtans eſt prudentium ſententia. Neque hic expectanda eſt Papæ, aut cuiuſquam externi Principis ſententia. *In reos Maieſtatis & publicos hoſtes omnis homo miles eſt,* ait Tertullianus Apol. cap. 2. At ſi regnum iniuſtè partum iuſtè adminiſtrent, vt Cypſelus & Periander Corinthi, Orthagoræ ſtirps Sicyone, Gelon & Hiero Siracuſis, & deſit legitimus ſucceſſor, & inuaſor alieni regni non amplius imperet inuitis ſed volentibus, ac in eius verba populus, & regni ordines, & magiſtratus, non coacti ſed vltro iurauerint, eiuſmodi ſeu Regem ſeu tyrannum tollere de medio nõ puto fas eſſe aut pium. Sunt enim hodie regna non pauca florentiſſima & bene conſtituta, quibus tamen initium dedit non ius, ſed vis, bellique fortuna: nam ſi res à prima memoria repetas, inuenies effuſos in alienum ſolũ barbaros, allectos cupiditate prædæ, fuſas acies, victorúmque fortunas ceſſiſſe victoribus in præmium victoriæ. Non quidem quod putem poſſe aliena regna vſucapi, aut locum hic eſſe certæ præſcriptioni, ſed quia exiſtimo voluntatem populorum, fidémque datam, legéſque non per vim, ſed ex ęquo & bono conſtitutas, ius acquirere nouo regi, & maximũ eſſe regiæ poteſtatis firmamentum. Adde quod non

ſecus ac procerę arbores ſuo caſu multas in ambitum arbuſculas obterunt, ita Regum quantumlibet iniuſtorum caſus multos innocentes pari ruina inuoluit, nec ſemel bene conſtituta Reſpublica poteſt per vim mutare dominum ſine publica pernicie. Qua de re habes inſignem locum Auguſtini in Pſal. 124. *Aliquando* (inquit) *iniuſti perueniunt ad honores ſæculi, cùm peruenerint & facti fuerint vel iudices vel Reges, quia hoc facit Deus propter diſciplinam populi ſui, non poteſt fieri niſi vt exhibeatur illis honos, debitus poteſtati.*

Alterum genus eſt tyrannorum quod non inuaſit alienum Imperium, ſed abutitur ſuo. Differt hic Tyrannus à Rege, quod hic (vt ait Philoſophus) imperat ad ſubditorum vtilitatem, ille ad ſuam. Rex ſuos mores ad leges exigit, Tyrannus leges ad ſuos mores. Ille amari ſtudet, hic metui. Ille timet ſubditis, hic ſubditos. Ille conatur relinquere ſucceſſori Rempublicam tranquillam, hic vſurpat illud tyrannicum

Ariſt Nicomach. li. 8. c. 12. ὁ μὲν τύραννος τὸ ἑαυτῷ συμφέρον σκοπεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸ τῶν ἀρχομένων.

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί.

Nero addebat ἀλλὰ ἐμοῦ ζῶντος. Ariſtoteles tertio Politicorum cap. 14. addit, Regem habere cuſtodes corporis, ciues: At Tyrannum peregrinos. Quippe qui habet præſidium non ex ſubditis, ſed contra ſubditos. A qua regula debent excipi Reges qui inter prætorias cohortes habent aliquas ex vicinis populis, non ob metum ſuorum, ſed ad fœderis & pacis cum vicinis firmamentum.

Suetonius in Nerone.

Neque vero ideo aliquis tyrannus cenſendus

dus eſt quod durius imperet ſubditis, & ſic agat cum eis vt Dominus cum ſeruis. Si enim διαποτικὸν Imperium fuerit legibus ſtabilitum, & acceſſerit conſenſus populorum: tum ſi Rex herili illa poteſtate vtatur ad bonum ſubditorum, non erit quidem ille tyrannus, ſed leges fortaſſe tyrannicæ, eritque culpa non hominis, ſed legum, aut populorum, quorum ingeniis hæc regni forma eſt accommodatior: aut qui ita ſunt cerebroſi & præfractis animis vt non poſſint aliter in officio contineri. Tale eſt Imperium quod Ariſtoteles vocat βαρβαρικόν. Tum poteſtas Æſymnetarum quæ apud priſcos Græciæ populos obtinuit, quę erat αἱρετὴ τύραννις, tyrannis vltro delata à populo: Nec diſſimulandum multa in hac aut illa gente haberi ciuilia quæ alibi eſſent tyrannica: multáſque virtutes poſſe deſiderari in Principe, quem tamen nequeas merito Tyrannum appellare. Sunt Principes in quibus reprehendas τὸ ἀπροσήγορον, & aſperitatem δυσέντευκτον vt in omnibus Regibus Parthorum notat Tacitus: aut ſordes Principe indignas vt in Alexandro Mammeę, ſed ſine rapina: aut indiſcretam liberalitatem vt in Alexandro Magno, qui tamen cętera ſunt boni & amantes æqui, & erga ſubditos paterno affectu. At ſi quis poteſtate legibus conceſſa ad libidinem abutitur, & ſubditorum paſcitur ſanguine, ſuorum damnis inſultans, hic ſine dubio eſt tyrannus.

Ariſtoteles Polit. 3. cap. 14.

Tacitus Annal. li. 2. prompti aditus, obuia comitas, ignotæ Parthis virtutes, noua vitia.

Eiuſmodi hominem fas ne ſit regno pellere, controuertitur. Ego quidem hac in re puto adhibendam diſtinctionem. Sunt enim Reges quidam ἀνυπεύθυνοι, & veri Monarchæ, qua-

les ſunt Reges Galliæ, maioris Britanniæ, Hiſpaniæ, addo etiã Turcicum Imperatorem, Æthiopem, Moſcouitam, &c. Horum ſceptra aut vitam attingere nulla lex, nulla ratio ſubditis permittit, vtcunque tyrannicè ſe gerant: Monere quidem fas, & ſacris arcere, & quandocunque imperauerint iniuſta, & à Deo diſertè prohibita non obſequi, & quacunque ratione legibus cõceſſa, furentes, in gyrum rationis reducere; ſtat enim firma illa regula, Deo potius obſequendum quam hominibus. At ſunt quædam Regna in quibus Reges ſic creantur electione optimatium, aut ordinum Regni, vt ſumma poteſtas penes optimates & ordines maneat, electi nimirum ſub certis conditionibus; quibus violatis non teneatur Populus obſequi. In his Regnis non dubium eſt quin poſſit cum ſcelerato Rege, legum & pietatis euerſore lege agi, & quin iidem qui ei hanc poteſtatem contulerunt, poſſint eripere: aut ſi contra arma moueat, contra armis rem gerere. Sic à Spartanis Ageſilaus multatus, Agis & Pauſanias occiſi: erant enim Spartani Reges [a] ὑπεύθυνοι, magiſque eorum munus erat [b] στρατηγία ἀΐδιος, quam regia dignitas. Domi vero vis ipſa & robur Regni erat penes Ephoros. Quamquam prudentiæ eſt non venire ad hæc vltima remedia niſi in vltimis malis: ſemper enim ſacrum eſt nomen Regis: quod cùm Deus ipſe ſibi tribuat, metuendum eſt ne in homine Rege, regis cœleſtis Maieſtas violetur.

a Obnoxij reddendæ rationi.
b Militare Imperium perpetuum.

Id quoque addendum, alias eſſe partes boni viri, alias boni Regis, vtcunque inter ſe conſpirent & ſe iuuent inuicem. Quibuſdam peccatis

tis committitur in officium Christiani aut hominis, quibusdam in officium Principis. Nec desunt exempla pessimorum virorum sub quorum tamen Imperio fluxerunt anni felices, & pax ac Iustitia floruit, & qui magno Reipublicę dispendio sunt mortui: in publico quidem graues & iusti & amantes pacis, at domi occultæ ganeæ indulgentes, libidinibus fœdi, abscondentes impietatem, conscientia pariter & ignauiâ timidi: ob hæc nemo potest dici tyrannus, nec cum eo potest agi vt cum tyranno, est enim tyrannis vitium Regis, qua Rex est, non qua homo: nam etsi habet Deum vltorem criminum, plurimum tamen ei debet Respublica.

Hæc sane sunt apprime notanda, ne quis tyranni vocem ad alia trahens confingat causas Regis exauctorandi, aut subditos in Principem suum concitandi. Quod sane video fieri à Papis & Papæ Emissariis Iesuitis. Neque enim tyrannum vocant tantùm eum qui in alienum Regnum irrupit, sed & eum qui Pontificum libidini & auaritiæ non satisfacit, aut qui Papę decreto Regno exutus, conatur illud armis omníque ope & opera retinere, quod Henrici IV. Imperatoris exemplum abunde docet. Nempe idcirco Mariana Henricum III. vocat tyrannum, Ribadenera etiam Machiauelistam, quia Papali fulmine ambustus Regni tamen gubernacula retinebat, *clauúmque affixus & hærens Nunquam amittebat*, cum tamen ingenio esset vt quisquam alius facili, & bono, nec vllum eius extet sæuius factum, nisi ad quod necessitate compulsus est. Sic & noster Henricus IV. à Cardinali Baronio

Ribadenera Iesuita lib. de religione & virtutibus Principis. lib. I. c. 15. Æneid. li. 5.

in Epistola ad Panigarolam suis annalibus Volusianis præfixa, vocatur impius Benadab, cum tamen non vt Benadab alienum regnum infestaret sed suum tueretur. Quod si Rex fuerit aut subiecto igne difflatus aut immissis Sicariis confossus, statim audies non Regem occisum, sed tyrannum: Non enim esse Regem cui Papa imperium abrogauerit, eóque ipso esse tyrannũ. Frustra ergo tam operosè quæritur quæ sit natura, qui mores; quot genera tyrannorum, vna hæc definitio sit longæ tractationis instar, *Tyrannum esse qui Papæ quocunque modo aduersatur*. Certe pronuntiari tyrannum hoc nomine prima tyrannis est.

Cap. VIII.

Quibus se locis Scripturæ Papa Bonifacius & Bellarminus in hac causa tueantur.

Bonifac. VIII. c. licet. de Constitutionibus in 6.

Pontifices gloriantur se habere omnia iura in scrinio pectoris. In eandémque sententiam Iesuitæ constanter docent, Papam loquẽtem vt Papam, non verò vt Clementem errare non posse in fide. Hic ergo audiamus Papam ipsum fundentẽ oracula, & proferentem scripturæ loca quibus fulciat potestatem suam in temporalia. Habemus hac de re extrauagantem, *Vnam sanctam*, quæ est Bonifacij VIII. tunc factam, cum Bonifacius assereret Philippum Pulchrum Galliæ Regem sibi subesse in

se in temporalibus,hic autem contra pertenderet, vsque adeo vt scriptis ad Bonifacium litteris eum fatuum & dementem appellaret. Litterarum tenor hic est, *Philippus Bonifacio salutem modicam, aut potius nullam. Sciat tua maxima fatuitas,in temporalibus, nos alicui non subesse, aliquarum Ecclesiarum & præbendarum vacantium collationem ad nos iure regio pertinere, & fructus earum vacatione durante nostros facere. Collationes à nobis factas & in posterum faciendas fore validas, & illarum vigore possessores contra omnes nos tueri. Secus autem credentes fatuos & dementes reputamus.* Quem Bonifacius vt vlcisceretur, regnum Galliæ dat Alberto Imperatori Germaniæ, omnes indulgentias Gallis datas reuocat,Regem anathemate notat. Insuper cudit Bullam extrauagantem cuius rationes libet hic proponere.

Nicolaus Ægidius.

Guagninus, Paulus Æmilius & alij.

I. *Dominus* (inquit) *dicit Petro, pasce oues meas. meas,inquit generaliter,non singulariter has vel illas: per quod sibi commisisse intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci, siue alij se dicant Petro eiúsque successoribus non esse commissos,fateantur necesse se de ouibus Christi non esse; dicente Domino in Iohanne vnum ouile & vnicum esse Pastorem.* Quo etiam argumento Bellarminus frequenter vtitur.

Respődeo cű Augustino c.30.de Agone Christiano. *Cũ Petro dicitur,ad omnes dicitur, Amas me, pasce oues meas.* Neq; enim dicit *Pasce sol' oues meas* sed tãtũ *Pasce oues meas.* Nã cura pascendarũ omniũ ouiũ Christi non soli Petro,sed omnib⁹ Apostolis fuit demãdata. Eos enim sine discrimine sic affatur Christus, *Profecti docete omnes gẽtes* Mat.28. Inde est qđ Paulus 2.Cor.11. dicit se gerere solli-

citudinem omnium Ecclesiarum, quod certe est pascere omnes oues Christi. Quod si cura pascendi oues Christi non pertinuit ad cæteros Apostolos, immerito Pastores appellantur. Petrum autem peculiariter Christus cōpellat, quia solus Christum negauerat, vnde & causa erat cur putaretur suo munere cecidisse: quocirca toties in munus restituitur quoties Christum negauerat, & triplici abnegationi opponitur triplex cōfessio, vt docet * Augustinus tractatu 123. in Iohannem & Ambrosius in Apologia. Dauid cap. 6. Fac tamen soli Petro esse cōmissas oues Christi, quid hoc ad monarchiam Papæ temporalem, & vibranda in Reges fulmina, & regna danda & eripienda? Pastores enim Ecclesiæ dicuntur pascere cùm docent Ecclesiam, & animabus suppeditant pabulum spirituale, non vero cùm eripiunt fundos, aut domos, aut regna; Hanc acceptionem vocis pascendi nunquam Ecclesia agnouit. Quis fando vnquam audiuit Dei verbum tanta libidine contorqueri? Res quidem esset leuis barbarè loqui, & dignior risu quam odio, nisi sub corruptione vocum gliscceret corruptio doctrinæ & per nouam Grammaticam occultè stabiliretur noua Theologia. Fingamus tamen his verbis dari Petro potestatem in Cæsarem, & totius orbis imperia, an idcirco Bonifacius quod vult obtinet? Cur enim ad Episcopum Romanum esset hæc potestas potius deuoluta quam ad sedem Antiochenam & Alexandrinam, quas esse Petri sedes, & earum sedium Episcopos esse Petri successores ipse Gregorius I. Episcopus Romanus agnoscit, epistola

** Redditur negationi trina trina confessio, ne minus amori lingua seruiat, quā timori.*

37.libri ſexti: *Cum ergo* (inquit) *vnius atque vna ſit ſedes cui ex auctoritate diuina tres nunc Epiſcopi præſident, quicquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo. Si quid de me boni creditis hoc veſtris meritis imputate.* Nempe ſi Petrus fuit Epiſcopus Romanus, qui ei ſucceſſerunt Romę dum doctrinam à Petro traditam ſunt ſecuti, fuerunt ſucceſſores Petri in Epiſcopatu Romano, at non in Apoſtolatu: non ſecus ac Ieroſolymitani Epiſcopi erant ſucceſſores Iacobi Apoſtoli in Epiſcopatu Ieroſolymitano, at non in Apoſtolatu. Idémque cenſendum de Epiſcopo Antiochię vbi Petrus toto ſeptennio docuiſſe, & ibi ſucceſſores reliquiſſe, perhibetur.

II. Bellarminus capite 25. in Barklaium ex hoc eodem loco ſic argumentatur. *Cum Petro dictum eſt Paſce oues meas data eſt illi facultas omnis quæ eſt Paſtori neceſſaria ad gregem tuendum: At Paſtori neceſſaria eſt poteſtas triplex, vna circa lupos, vt eos arceat omni ratione qua poterit. Altera circa arietes, vt ſi quando cornubus lædat gregem, poſſit recludere* (includere voluit dicere.) *Tertia circa oues reliquas vt ſingulis tribuat conuenientia pabula. Ergo hanc triplicem poteſtatem habet ſummus Pontifex.*

Huius Syllogiſmi maior falſa eſt, multa enim ſunt neceſſaria ad tuendum gregem quæ tamen noluit Deus eſſe in poteſtate paſtorum: ſic omnes aſſultus diaboli & tentationes prohibere, aut euertere regnum Principis mundi, non eſt penes paſtores, ſed in ſolius Dei manu: Ita nec penes eoſdem Paſtores eſt Reges inimicos Eccleſiæ trucidare, aut ſolio detrudere. Sed quemad-

liter Episcopatus, Abbatias, prӕterea omnia Ecclesiӕ regimina fecisti venalia, nec fuit in constituendis Episcopis vlla legitima electionis facultas, sed sola pecuniӕ ratio. Pro his & aliis causis sanxit authoritas Apostolica, fauitq; Principum vnanimitas, te non solum regno, verumetiam Ecclesiastica communione priuandum. Quӕ contra Rex ait. Dicitis quia spirituales dignitates precio vendiderimus, vestra quidem potestas est, tale crimen nobis impingere. Dic ergo Moguntine, dic adiuratus per nomen ӕterni Dei, quid exegimus, aut recepimus, quando te Moguntiӕ prӕfecimus? Tu quoque Coloniensis, per fidem te contestamur quid nobis dedisti pro sede cui nostra munificentia prӕsides? Illis fatentibus nihil pecuniӕ huius rei gratia aut oblatum aut acceptum, Rex ait Gloria Deo quia vel in hac parte fideles inuenti sumus. Certe dignitates eӕ duӕ prӕstantissimӕ sunt, & magnum quӕstum Camerӕ nostrӕ referre poterant. Porro Dominus Wormatiensis qualiter à nobis susceptus ad quid promotus, scilicet pietate vel quӕstu erga ipsum vsi fuerimus, nec vos nec ipsum latet. Condignam ergo beneficiis nostris rependitis gratiam. Nolite quӕso fieri participes eorum qui leuauerunt manus aduersus Dominum & Regem suum, & temerauerunt fidem & iuramentorum Sacramenta. Ecce iam defecimus, parúmque nobis viӕ restat senio & labore confectis, sustinete modicum, & nolite gloriam nostram confusione terminare, &c. Hæc frustra causantem Imperarorem, & surdis canentem fabulam, circumstant properi, de solio deturbant, eripiunt coronam, detrahũt purpuram, filius inuadit Imperium sic statuente Pontifice. Mortuusque senex miserabilis præ dolore, non habuit qui honore sepulturæ corpus exanime prosequeretur,

ne

ne Papæ, etiam in cadauer irati & vltra mortem sæuientis indignationem incurreret. En causas abdicationis; en benignitatem Apostolicam, certè talis est historia quæ vel durissimis animis lacrymas excutiat.

Hæresis.

Tertium crimen & longe grauissimum est hæresis. Nam præ hac labe Atheismus res est leuis & digna venia, ideóque abdicationis causis non annumeratur. Sic & Iudæi Romæ viuunt summa libertate, & Christum impunè vocant Impostorem, & planum: hoc enim est inter capita Iudaicæ religionis. At si quis sacram Scripturam lingua vernacula legere ausus fuerit, aut aliquid mutire contra Purgatorium aut cauponationem indulgentiarum, statim vt piacularis victima destinatur ignibus, & inquisitorum iudicio exquisitissimis cruciatibus necatur.

Hic vero præcipue res Regum & Imperatorum sunt iniquissimè comparatæ, cum enim Pōtifices sibi in controuersiis de fide arrogent summum iudicium, & de quo nefas sit ambigere, is demum erit hæreticus quem Papa notauerit hęreseos. Vnde fit vt idem Papa sit actor & iudex. Cum enim notum sit quanta ex regnorum trāslatione & Regum abdicatione ad Papam redundet vtilitas (fit enim per hoc Rex regum, & vnicus supra omnia imperia Monarcha) promptum erit affingere Regi crimen hæreseos aut fautoris hæreticorum.

Quin & nomen hæreseos video â Pontificibus tam laxè accipi, vt vix vllus sit hodie Ponti-

ciorum, qui Papa ipso iudice, crimen hæreseos effugiat. Guaginus refert Philippum Pulchrum declaratum esse hæreticum à Bonifacio VIII. quod Papæ in bello Ierosolymitano opem ferre recusaret. Altera accedebat causa quod Philippus, beneficiorum collationem sibi vindicaret. Auentinus lib.3. Historiæ Boiorum refert Virgilium Episcopum Iuuanensem, qui Diuus habebatur, Sacerdotio & Ecclesia pulsum, quod Philosophus esset, & Antipodes esse doceret habentes nobis aduersa vestigia. Rem illo æuo ridiculam & incredibilem.

Tom. 4. Conciliorum.

Æneas Syluius qui & Pius II. in Bulla recognitionis qua agnoscit se in tenebris ambulasse, & procul à vera luce recessisse quando credidit Concilium esse supra Papam: *Contra Concilij* (inquit) *dignitatem mutire crimen hæresis fuit.* Hoc si ita est, quotquot sunt in Gallia Pontificij, paucis demptis, sunt hęretici, quippe apud quos parua est Tridentini Concilij auctoritas: neque enim à Regibus & Parlamentis impetrari potuit vt in Gallia obtineret. Sic & dicendi erunt hæretici quotquot non probant tertiũ Caput Cõcilij Lateranensis sub Innocentio III. quo Papa sibi arrogat potestatem regna adimendi, & ad alios transferendi. Erunt & hæretici qui non assentiuntur Concilio Niceno secundo dicẽti Angelos esse corporeos, & imagines esse sacris Euãgeliis æquiparandas, & maiorem esse imaginem oratione. Hæretici quoque dicendi erunt qui malunt credere synodo Laodicenæ à tot sequẽtibus Synodis generalibus approbatæ quæ libros Maccabeorum ex Canone exterminat, quã

Sess. 4. & 6. & 7.

Con-

Concilio Tridentino quod libros istos Canonicos esse decernit. Quid quod Concilium Constantiense sess.13. fatetur à Christo institutã Eucharistiam sub vtraque specie, & ita peragi solitam à veteri Ecclesia, nihilo secius tamen audet eos pronuntiare hæreticos qui calicem esse ademptum laicis conquerũtur? Parum abfuit quin Christum hæreticum venerandi Patres dixerint. Sic & hodie hæresis est credere cum Paulo Apostolo Episcopum debere esse vnius vxoris virũ, aut satius esse in Ecclesia proloqui quinque verba lingua intelligibili, quam decem millia linguà ignotâ. Denique habes in bulla *Exurge* quæ est ad calcem vltimi Concilij Lateranensis hæreses Lutheri longâ serie pertextas, atque inter has hęc duo documenta, *Certum est* (inquit Lutherus) *in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsus non esse statuere articulos fidei.* Tum istud. *Optima pœnitentia, noua vita.* En hæreses horrendas, & in Rege vindicandas priuatione regni, ac proinde & morte: nam quotusquisque regum amisit imperium nisi cum vita?

Quod si ob hęc dignus est Rex qui regno multetur, at certe non æquum est vt ab eo iudicetur qui ipse sit hæreticus, quales fuisse multos Papas constat. Iohannes XXIII. negabat immortalitatem animarum, & hoc Synodus Constantiensis sess.11. dicit *teneri, credi, reputari publicè, palam & notoriè.* Eo igitur sedente si aliquis Rex fuisset insimulatus hęreseos, qua fronte aut quo iure homo in quo ne gutta quidem erat religionis, potuisset de tali Rege ferre sententiam? Mirum vero cum inter Imperatores Græ-

Editionis Coloniẽsis Tomo 3.p.814.

cos tam multi fuerint hæretici vt Constantius, Valens, Basiliscus, & ipse Iustinianus qui in senectute in Aphthartodocitatum hæresim prolapsus est, cur nulla extet in eos Pontificium Romanorum abdicationis sententia: nonne Reges Vandalorum in Africa, Gottorum, & Longobardorum in Italia, Visigottorum in Hispania, erant Arriani, eorúmque maxima pars parũ formidabilis Pontifici? neque tamen vnquam Papa exemit subditos eorum ab obediẽtia iurata, neque eorum vllum anathemate aut fulmine perculit. Nouissimis sæculis Papa vsurpauit hanc tyrannidem, & colores hos quæsiuit hæreseos aut stuporis quos suæ tyrannidi prætexeret. Et nouissimis experimentis compertum est, probis & piis regibus affingi crimen hæreseos, vt assuescant subditi inquirere in mentem & conscientiam suorum Regum, quorum oderunt Religionem quia oderunt dominationem: nec aliud hodie certius argumentum pietatis & probitatis, quam hæreticum appellari.

Tyrannis.

Superest tyrannis, crimen vsitatissimum & latissimè patens; in cuius vocis significatione quia sic luditur, vt etiam optimi quique Principes à Iesuitis tyranni appellentur: quid sit tyrannus necesse est cognoscere.

Notum est vel pueris tyranni nomen olim pro quolibet Rege aut Reipublicæ Principe fuisse vsurpatum. Violenta & inciuilis Regum dominatio vocem honestam in odium vertit. Duo autem sunt tyrannorum genera, alij sunt tyran-

tyranni vſurpatione, alij adminiſtratione. Tyrannus vſurpatione eſt qui Imperium inuaſit in aliena Republica, aut in ſua. Tales in Dei populo Abimelech & Athalia, Athenis Piſiſtratidæ, & quos longum eſſet referre: quos quidem iure occidi poſſe quando in alienam poſſeſſionem irrumpunt, & quandiu per vim aliena poſſident, conſtans eſt prudentium ſententia. Neque hic expectanda eſt Papæ, aut cuiuſquam externi Principis ſententia. *In reos Maieſtatis & publicos hoſtes omnis homo miles eſt*, ait Tertullianus Apol. cap. 2. At ſi regnum iniuſtè partum iuſtè adminiſtrent, vt Cypſelus & Periander Corinthi, Orthagoræ ſtirps Sicyone, Gelon & Hiero Siracuſis, & deſit legitimus ſucceſſor, & inuaſor alieni regni non amplius imperet inuitis ſed volentibus, ac in eius verba populus, & regni ordines, & magiſtratus, non coacti ſed vltro iurauerint, eiuſmodi ſeu Regem ſeu tyrannum tollere de medio nõ puto fas eſſe aut pium. Sunt enim hodie regna non pauca florentiſſima & bene conſtituta, quibus tamen initium dedit non ius, ſed vis, bellique fortuna: nam ſi res à prima memoria repetas, inuenies effuſos in alienum ſolũ barbaros, allectos cupiditate prædæ, fuſas acies, victorúmque fortunas ceſſiſſe victoribus in præmium victoriæ. Non quidem quod putem poſſe aliena regna vſucapi, aut locum hic eſſe certæ præſcriptioni, ſed quia exiſtimo voluntatem populorum, fidémque datam, legéſque non per vim, ſed ex ęquo & bono conſtitutas, ius acquirere nouo regi, & maximũ eſſe regiæ poteſtatis firmamentum. Adde quod non

ſecus ac procerę arbores ſuo caſu multas in ambitum arbuſculas obterunt, ita Regum quantumlibet iniuſtorum caſus multos innocentes pari ruina inuoluit, nec ſemel bene conſtituta Reſpublica poteſt per vim mutare dominum ſine publica pernicie. Qua de re habes inſignem locum Auguſtini in Pſal.124. *Aliquando* (inquit) *iniuſti perueniunt ad honores ſæculi, cùm peruenerint & facti fuerint vel iudices vel Reges, quia hoc facit Deus propter diſciplinam populi ſui, non poteſt fieri niſi vt exhibeatur illis honos, debitus poteſtati.*

Alterum genus eſt tyrannorum quod non inuaſit alienum Imperium, ſed abutitur ſuo. Differt hic Tyrannus à Rege, quod hic (vt ait Philoſophus) imperat ad ſubditorum vtilitatem, ille ad ſuam. Rex ſuos mores ad leges exigit, Tyrannus leges ad ſuos mores. Ille amari ſtudet, hic metui. Ille timet ſubditis, hic ſubditos. Ille conatur relinquere ſucceſſori Rempublicam tranquillam, hic vſurpat illud tyrannicum

Ariſt Nicomach. li.8. c.12. ὁ μὲν τύραννος τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον σκοπεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸ τῶν ἀρχομένων.

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί.

Suetonius in Nerone.

Nero addebat ἀλλὰ ἐμοῦ ζῶντος. Ariſtoteles tertio Politicorum cap.14. addit, Regem habere cuſtodes corporis, ciues: At Tyrannum peregrinos. Quippe qui habet præſidium non ex ſubditis, ſed contra ſubditos. A qua regula debent excipi Reges qui inter prætorias cohortes habent aliquas ex vicinis populis, non ob metum ſuorum, ſed ad fœderis & pacis cum vicinis firmamentum.

Neque vero ideo aliquis tyrannus cenſendus

dus eſt quod durius imperet ſubditis, & ſic agat cum eis vt Dominus cum ſeruis. Si enim δεσποτικὸν Imperium fuerit legibus ſtabilitum, & acceſſerit conſenſus populorum: tum ſi Rex herili illa poteſtate vtatur ad bonum ſubditorum, non erit quidem ille tyrannus, ſed leges fortaſſe tyrannicæ, eritque culpa non hominis, ſed legum, aut populorum, quorum ingeniis hæc regni forma eſt accommodatior: aut qui ita ſunt cerebroſi & præfractis animis vt non poſſint aliter in officio contineri. Tale eſt Imperium quod Ariſtoteles vocat βαρβαρικόν. Tum poteſtas Æſymnetarum quæ apud priſcos Græciæ populos obtinuit, quę erat αἱρετὴ τυραννίς, tyrannis vltro delata à populo: Nec diſſimulandum multa in hac aut illa gente haberi ciuilia quæ alibi eſſent tyrannica: multáſque virtutes poſſe deſiderari in Principe, quem tamen nequeas merito Tyrannum appellare. Sunt Principes in quibus reprehendas τὸ ἀπροσήγορον, & aſperitatem δυσέντευκτον vt in omnibus Regibus Parthorum notat Tacitus: aut ſordes Principe indignas vt in Alexandro Mammeę, ſed ſine rapina: aut indiſcretam liberalitatem vt in Alexandro Magno, qui tamen cętera ſunt boni & amantes æqui, & erga ſubditos paterno affectu. At ſi quis poteſtate legibus conceſſa ad libidinem abutitur, & ſubditorum paſcitur ſanguine, ſuorum damnis inſultans, hic ſine dubio eſt tyrannus.

Ariſtoteles Polit. 3. cap. 14.

Tacitus Annal. li. 2. prompti aditus, obuia comitas, ignota Parthis virtutes, noua vitia.

Eiuſmodi hominem fas ne ſit regno pellere, controuertitur. Ego quidem hac in re puto adhibendam diſtinctionem. Sunt enim Reges quidam ἀνυπεύθυνοι, & veri Monarchæ, qua-

les ſunt Reges Galliæ, maioris Britanniæ, Hiſpaniæ, addo etiã Turcicum Imperatorem, Æthiopem, Moſcouitam, &c. Horum ſceptra aut vitam attingere nulla lex, nulla ratio ſubditis permittit, vtcunque tyrannicè ſe gerant: Monere quidem fas, & ſacris arcere, & quandocunque imperauerint iniuſta, & à Deo diſertè prohibita non obſequi, & quacunque ratione legibus cõceſſa, furentes, in gyrum rationis reducere; ſtat enim firma illa regula, Deo potius obſequendum quam hominibus. At ſunt quædam Regna in quibus Reges ſic creantur electione optimatium, aut ordinum Regni, vt ſumma poteſtas penes optimates & ordines maneat, electi nimirum ſub certis conditionibus; quibus violatis non teneatur Populus obſequi. In his Regnis non dubium eſt quin poſſit cum ſcelerato Rege, legum & pietatis euerſore lege agi, & quin iidem qui ei hanc poteſtatem contulerunt, poſſint eripere: aut ſi contra arma moueat, contra armis rem gerere. Sic à Spartanis Ageſilaus multatus, Agis & Pauſanias occiſi: erant enim Spartani Reges [a] ὑπεύθυνοι, magíſque eorum munus erat [b] ϛρατηγία ἀΐδιος, quam regia dignitas. Domi vero vis ipſa & robur Regni erat penes Ephoros. Quamquam prudentiæ eſt non venire ad hæc vltima remedia niſi in vltimis malis: ſemper enim ſacrum eſt nomen Regis: quod cùm Deus ipſe ſibi tribuat, metuendum eſt ne in homine Rege, regis cœleſtis Maieſtas violetur.

[a] *Obnoxij reddendæ rationi.*
[b] *Militare Imperium perpetuum.*

Id quoque addendum, alias eſſe partes boni viri, alias boni Regis, vtcunque inter ſe conſpirent & ſe iuuent inuicem. Quibuſdam peccatis

tis committitur in officium Christiani aut hominis, quibusdam in officium Principis. Nec desunt exempla pessimorum virorum sub quorum tamen Imperio fluxerunt anni felices, & pax ac Iustitia floruit, & qui magno Reipublicę dispendio sunt mortui: in publico quidem graues & iusti & amantes pacis, at domi occultæ ganeæ indulgentes, libidinibus fœdi, abscondentes impietatem, conscientia pariter & ignauiâ timidi: ob hæc nemo potest dici tyrannus, nec cum eo potest agi vt cum tyranno, est enim tyrannis vitium Regis, qua Rex est, non qua homo: nam etsi habet Deum vltorem criminum, plurimum tamen ei debet Respublica.

Hæc sane sunt apprime notanda, ne quis tyranni vocem ad alia trahens confingat causas Regis exauctorandi, aut subditos in Principem suum concitandi. Quod sane video fieri à Papis & Papæ Emissariis Iesuitis. Neque enim tyrannum vocant tantùm eum qui in alienum Regnum irrupit, sed & eum qui Pontificum libidini & auaritiæ non satisfacit, aut qui Papę decreto Regno exutus, conatur illud armis omníque ope & opera retinere, quod Henrici IV. Imperatoris exemplum abunde docet. Nempe idcirco Mariana Henricum III. vocat tyrannum, Ribadenera etiam Machiauelistam, quia Papali fulmine ambustus Regni tamen gubernacula retinebat, *clauúmque affixus & hærens Nunquam amittebat*, cum tamen ingenio esset vt quisquam alius facili, & bono, nec vllum eius extet sæuius factum, nisi ad quod necessitate compulsus est. Sic & noster Henricus IV. à Cardinali Baronio

Ribadenera Iesuita lib. de religione & virtutibus Principis. lib. 1. c. 15. Æneid. li. 5.

in Epistola ad Panigarolam suis annalibus Volusianis præfixa, vocatur impius Benadab, cum tamen non vt Benadab alienum regnum infestaret, sed suum tueretur. Quod si Rex fuerit aut subiecto igne distlatus aut immissis Sicariis confossus, statim audies non Regem occisum, sed tyrannum: Non enim esse Regem cui Papa imperium abrogauerit, eóque ipso esse tyrannũ. Frustra ergo tam operosè quæritur quæ sit natura, qui mores; quot genera tyrannorum, vna hæc definitio sit longæ tractationis instar, *Tyrannum esse qui Papæ quocunque modo aduersatur*. Certe pronuntiari tyrannum hoc nomine prima tyrannis est.

Cap. VIII.

Quibus se locis Scripturæ Papa Bonifacius & Bellarminus in hac causa tueantur.

Bonifac. VIII. c. licet. de Constitutionibus in 6.

PONTIFICES gloriantur se habere omnia iura in scrinio pectoris. In eandémque sententiam Iesuitæ constanter docent, Papam loquẽtem vt Papam, non verò vt Clementem errare non posse in fide. Hic ergo audiamus Papam ipsum fundentẽ oracula, & proferentem scripturæ loca quibus fulciat potestatem suam in temporalia. Habemus hac de re extrauagantem, *Vnam sanctam*, quæ est Bonifacij VIII. tunc factam, cum Bonifacius assereret Philippum Pulchrum Galliæ Regem sibi subesse in

se in temporalibus, hic autem contra pertenderet, vsque adeo vt scriptis ad Bonifacium litteris eum fatuum & dementem appellaret. Litterarum tenor hic est, *Philippus Bonifacio salutem modicam, aut potius nullam. Sciat tua maxima fatuitas, in temporalibus, nos alicui non subesse, aliquarum Ecclesiarum & præbendarum vacantium collationem ad nos iure regio pertinere, & fructus earum vacatione durante nostros facere. Collationes à nobis factas & in posterum faciendas fore validas, & illarum vigore possessores contra omnes nos tueri. Secus autem credentes fatuos & dementes reputamus.* Quem Bonifacius vt vlcisceretur, regnum Galliæ dat Alberto Imperatori Germaniæ, omnes indulgentias Gallis datas reuocat, Regem anathemate notat. Insuper cudit Bullam extrauagantem cuius rationes libet hic proponere.

Nicolaus Ægidius.

Guagninus, Paulus Æmilius & alij.

I. *Dominus* (inquit) *dicit Petro, pasce oues meas. meas, inquit generaliter, non singulariter has vel illas: per quod sibi commisisse intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci, siue alij se dicant Petro eiúsque successoribus non esse commissos, fateantur necesse se de ouibus Christi non esse; dicente Domino in Iohanne vnum ouile & vnicum esse Pastorem.* Quo etiam argumento Bellarminus frequenter vtitur.

Respōdeo cū Augustino c.30. de Agone Christiano. *Cū Petro dicitur, ad omnes dicitur, Amas me, pasce oues meas.* Neq; enim dicit *Pasce sol᾽ oues meas* sed tātū *Pasce oues meas.* Nā cura pascendarū omniū ouiū Christi non soli Petro, sed omnib᾽ Apostolis fuit demādata. Eos enim sine discrimine sic affatur Christus, *Profecti docete omnes gētes* Mat. 28. Inde est qđ Paulus 2. Cor. 11. dicit se gerere solli-

citudinem omnium Ecclesiarum, quod certe est pascere omnes oues Christi. Quod si cura pascendi oues Christi non pertinuit ad cæteros Apostolos, immerito Pastores appellantur. Petrum autem peculiariter Christus cõpellat, quia solus Christum negauerat, vnde & causa erat cur putaretur suo munere cecidisse: quocirca toties in munus restituitur quoties Christum negauerat, & triplici abnegationi opponitur triplex cõfessio, vt docet * Augustinus tractatu 123. in Iohannem & Ambrosius in Apologia. Dauid cap. 6. Fac tamen soli Petro esse cõmissas oues Christi, quid hoc ad monarchiam Papæ temporalem, & vibranda in Reges fulmina, & regna danda & eripienda? Pastores enim Ecclesiæ dicuntur pascere cùm docent Ecclesiam, & animabus suppeditant pabulum spirituale, non vero cùm eripiunt fundos, aut domos, aut regna; Hanc acceptionem vocis pascendi nunquam Ecclesia agnouit. Quis fando vnquam audiuit Dei verbum tanta libidine contorqueri? Res quidem esset leuis barbarè loqui, & dignior risu quam odio, nisi sub corruptione vocum gliscerer corruptio doctrinæ & per nouam Grammaticam occultè stabiliretur noua Theologia. Fingamus tamen his verbis dari Petro potestatem in Cæsarem, & totius orbis imperia, an idcirco Bonifacius quod vult obtinet? Cur enim ad Episcopum Romanum esset hæc potestas potius deuoluta quam ad sedem Antiochenam & Alexandrinam, quas esse Petri sedes, & earum sedium Episcopos esse Petri successores ipse Gregorius I. Episcopus Romanus agnoscit, epistola 37.

** Redditur negationi trinæ trina confessio, ne minus amori lingua seruiat, quã timori.*

37. libri ſexti: *Cum ergo* (inquit) *vnius atque vna ſit ſedes cui ex auctoritate diuina tres nunc Epiſcopi præſident, quicquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo. Si quid de me boni creditis hoc veſtris meritis imputate.* Nempe ſi Petrus fuit Epiſcopus Romanus, qui ei ſucceſſerunt Romę dum doctrinam à Petro traditam ſunt ſecuti, fuerunt ſucceſſores Petri in Epiſcopatu Romano, at non in Apoſtolatu: non ſecus ac Ieroſolymitani Epiſcopi erant ſucceſſores Iacobi Apoſtoli in Epiſcopatu Ieroſolymitano, at non in Apoſtolatu. Idémque cenſendum de Epiſcopo Antiochię vbi Petrus toto ſeptennio docuiſſe, & ibi ſucceſſores reliquiſſe, perhibetur.

II. Bellarminus capite 25. in Barklaium ex hoc eodem loco ſic argumentatur. *Cum Petro dictum eſt Paſce oues meas data eſt illi facultas omnis quæ eſt Paſtori neceſſaria ad gregem tuendum: At Paſtori neceſſaria eſt poteſtas triplex, vna circa lupos, vt eos arceat omni ratione qua poterit. Altera circa arietes, vt ſi quando cornubus lædat gregem, poßit recludere* (includere voluit dicere.) *Tertia circa oues reliquas vt ſingulis tribuat conuenientia pabula. Ergo hanc triplicem poteſtatem habet ſummus Pontifex.*

Huius Syllogiſmi maior falſa eſt, multa enim ſunt neceſſaria ad tuendum gregem quæ tamen noluit Deus eſſe in poteſtate paſtorum: ſic omnes aſſultus diaboli & tentationes prohibere, aut euertere regnum Principis mundi, non eſt penes paſtores, ſed in ſolius Dei manu: Ita nec penes eoſdem Paſtores eſt Reges inimicos Eccleſiæ trucidare, aut ſolio detrudere. Sed quemad-

modum pastoris est Satanæ technas ante prospicere,& in eius insidias digitum intendere, & dare operam vt Ecclesia eius impetum corpore excipiat & bonis, conscientiam vero seruet illibatam: Sic & eorundem Pastorum est obfirmare suum gregem aduersus tyrannorum minas atque sæuitiam. Multa sunt ad salutem & tutelam Ecclesiæ necessaria quę Deus sibi reseruauit. Estque plane falsum, immo & impium, quod ait Bellarminus in responsione ad tractatum Gersonis de validitate excommunicationis: vbi cùm dixisset Papam merito Deum dici, & habere omnem potestatem in cœlo & in terra, addit *summum Pontificem posse efficere totum illud quod est necessarium ad perducendas animas in paradisum, & posse omnia impedimenta remouere, quæ mundus, aut dæmon cum omnibus suis viribus & astutiis opponere possunt*. Quid? an Papa potest dare fidem aut pœnitẽtiam? an incredulitatem & vitia euellere de cordibus? an illustrare mentes luce diuina? at hęc omnia necessaria sunt ad salutem animarũ. Cur autem patitur tam multas animas perire, tam multas superstitiones & hæreses grassari, tam atram noctem errorum terris incumbere, si potest omnia impedimenta obstruẽda paradisi introitum remouere? Quod si potestas data fuit Petro abigendi lupos, & arietes cornupetas incursantes Ecclesiam cur non fecit? Cur Imperatores impios horribili sęuitia grassantes in Ecclesiam non abegit, aut Imperio exuit? Facultas sine viribus res est titulo tenus & inutilis, quas tamen vires defuisse priscæ Ecclesiæ ipse Bellarminus fatetur. Quod si ita est, dicendum erit Episcopos Roma-

Romanos huius æui magis esse Pastores Petro Apostolo, quippe qui habent ista tria, facultatem abigendi lupos, & ligandi arietes furiosos, & pascendi oues: At Petrus eiúsque successores per multa sæcula duo priora non habuerunt, contenti munere pascendi.

III. Hæc quidem luce ipsa sunt clariora. Quapropter Cardinalis Baronius videns his verbis Christi, *Pasce oues meas*, non posse tam multa superstrui, huic loco scripturæ alterum adiungit, in Epistola qua Papam in Venetos incitat, vbi sapienter obseruat non tantum dictum esse Petro, *Pasce oues meas*, sed & *occide, & manduca*: Perapposite sane & ingeniose. Conatur quidem rem duriusculam mollire commoda explicatione. Sed quantuncumque æstuet, nunquam tamen efficiet his verbis *occide, & manduca*, vllam potestatem dari Petro in temporalia: Immo nec in spiritualia. His enim verbis Deus nihil dabat Petro auctoritatis aut potestatis, sed scrupulosam ciborum distinctionem antiquabat; Merito ergo tanta seu supinitas seu deprauatio scripturæ, à sapientissimo Rege in sua præfatione sugillatur. Nunc ad Bonifacium redeamus.

IV. Addit igitur *In hac* (*Ecclesia*) *eiúsque potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet & temporalem Euangelicis dictis instruimur. Nam dicentibus Apostolis ecce gladij duo hic in Ecclesia scilicet, cum Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed satis.* Potens sane demõstratio & scientifica: Nempe vbi loca diserta desunt, ad allegorias confugitur. Locus est Lucæ 22.

vbi cum Christus iussisset discipulos sibi habere crumenam & peram, tunicámque vendere, vt esset vnde ensem emerent, mox ei à discipulis duo enses ostenduntur. Si ergo gladius hic significat Imperium Papale, quid erit tunica, quid pera, quid crumena? Habent ergo quo se tueantur qui Papatum emunt, siquidem iubetur emi hic gladius: Ita se hi homines suis compungunt aculeis.

V. Pari acumine Bonifacius paulo post citat illud Christi ad Petrum, *Conuerte gladium tuum in vaginam*, vt inde probet gladium temporalem esse in potestate Papæ.

VI. Hæc loca tam præclara cùm sufficerent ad profligandam quęstionem & iugulãdos hæreticos, sua tamen sanctitas addit alia auctarij vice. *Cum* (inquit) *dicat Apostolus, non est potestas nisi à Deo: quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt: non essent autem ordinata nisi gladius esset sub gladio.* Hinc proculdubio sequitur Papam posse Reges exauctorare, & potestatem habere in omnia temporalia. O rem ridiculam Cato & iocosam. Mitto quod locus Apostoli corrumpitur, qui dicit potestates esse à Deo constitutas, non vero ordine digestas.

VII. Idem probat ex decimarum solutione, benedictione, & sanctificatione. Quæ ratio si est alicuius ponderis ad subiicienda regna & omnia temporalia Pontifici, singuli presbyteri & parœciarum Curiones eandem sibi in reges & regna potestatem vindicabunt.

VIII. Pudet referre quæ sequũtur. Dicit Deus Ieremiæ cap. I. *Ecce constitui te hodie super gentes, & re-*

& regna. Hoc Bonifacius quasi de se dictum ad se trahit, cum tamen totum contextus filum hæc dici Ieremiæ manifeste euincat. Sane debuit aliquis alius à Papa esse interpres huius sententiæ: Nec ipse in rem suam Scripturas ex sua libidine interpretari.

IX. Eiusdem farinæ est quod affert ex prima ad Corinth. c. 2. *Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur.* Hic homo spiritualis, Petrus est, eiusque successores. Vbi frons aut cõscientia? Apostolus spiritualem hominem opponit animali & carnali, c. 2. ℣. 14. & 15. & ca. 3. ℣. 1. Si ergo solus Petrus est homo spiritualis, cæteri Apostoli & omnes fideles erunt carnales & animales: at Galatæ fideles, vocantur spirituales. c. 6. ℣. 1. Non ergo solus Petrus. Neque vero de Petro aut eius potestate toto illo capite, aut alibi vspiam facit mentionem Apostolus. Nec quisquam veterum, immo & nouorum ante Bonifacium hunc locum sic intellexit. Thomas commentario in hunc locum: *Spiritualis iudicat omnia quia scilicet homo habens intellectum & affectum ordinatum, per Spiritum sanctum, de singulis quæ pertinent ad salutem rectum iudicium habet.*

X. Succedit locus vsitatissimus & frequenter vsurpatus à Bellarmino. *Dixit Dominus Petro, quodcunque ligaueris in terra, erit ligatum in Cælis: & quodcunque solueris in terra erit solutum in Cælo.* Hoc loco abutuntur Bonifacius & Bellarminus ad probandum licere Pontificiis non solum soluere peccata per remissionem peccatorum, sed etiam soluere obstrictos voto aut iuramento: & populos liberare à debita suis Regibus obedien-

les ſunt Reges Galliæ, maioris Britanniæ, Hiſpaniæ, addo etiã Turcicum Imperatorem, Æthiopem, Moſcouitam, &c. Horum ſceptra aut vitam attingere nulla lex, nulla ratio ſubditis permittit, vtcunque tyrannicè ſe gerant: Monere quidem fas, & ſacris arcere, & quandocunque imperauerint iniuſta, & à Deo diſertè prohibita non obſequi, & quacunque ratione legibus cõceſſa, furentes, in gyrum rationis reducere; ſtat enim firma illa regula, Deo potius obſequendum quam hominibus. At ſunt quædam Regna in quibus Reges ſic creantur electione optimatium, aut ordinum Regni, vt ſumma poteſtas penes optimates & ordines maneat, electi nimirum ſub certis conditionibus; quibus violatis non teneatur Populus obſequi. In his Regnis non dubium eſt quin poſſit cum ſcelerato Rege, legum & pietatis euerſore lege agi, & quin iidem qui ei hanc poteſtatem contulerunt, poſſint eripere: aut ſi contra arma moueat, contra armis rem gerere. Sic à Spartanis Ageſilaus multatus, Agis & Pauſanias occiſi: erant enim Spartani Reges [a] ὑπεύθυνοι, magíſque eorum munus erat [b] στρατηγία ἀΐδιος, quam regia dignitas. Domi vero vis ipſa & robur Regni erat penes Ephoros. Quamquam prudentiæ eſt non venire ad hæc vltima remedia niſi in vltimis malis: ſemper enim ſacrum eſt nomen Regis: quod cùm Deus ipſe ſibi tribuat, metuendum eſt ne in homine Rege, regis cœleſtis Maieſtas violetur.

a Obnoxij reddendæ rationi.
b Militare Imperium perpetuum.

Id quoque addendum, alias eſſe partes boni viri, alias boni Regis, vtcunque inter ſe conſpirent & ſe iuuent inuicem. Quibuſdam peccatis

tis committitur in officium Christiani aut hominis, quibusdam in officium Principis. Nec desunt exempla pessimorum virorum sub quorum tamen Imperio fluxerunt anni felices, & pax ac Iustitia floruit, & qui magno Reipublicę dispendio sunt mortui: in publico quidem graues & iusti & amantes pacis, at domi occultæ ganeæ indulgentes, libidinibus fædi, abscondentes impietatem, conscientia pariter & ignauiâ timidi: ob hæc nemo potest dici tyrannus, nec cum eo potest agi vt cum tyranno, est enim tyrannis vitium Regis, qua Rex est, non qua homo: nam etsi habet Deum vltorem criminum, plurimum tamen ei debet Respublica.

Hæc sane sunt apprime notanda, ne quis tyranni vocem ad alia trahens confingat causas Regis exauctorandi, aut subditos in Principem suum concitandi. Quod sane video fieri à Papis & Papæ Emissariis Iesuitis. Neque enim tyrannum vocant tantùm eum qui in alienum Regnum irrupit, sed & eum qui Pontificum libidini & auaritiæ non satisfacit, aut qui Papę decreto Regno exutus, conatur illud armis omníque ope & opera retinere, quod Henrici IV. Imperatoris exemplum abunde docet. Nempe idcirco Mariana Henricum III. vocat tyrannum, Ribadenera etiam Machiauelistam, quia Papali fulmine ambustus Regni tamen gubernacula retinebat, *clauúmque affixus & hærens Nunquam amittebat*, cum tamen ingenio esset vt quisquam alius facili, & bono, nec vllum eius extet sæuius factum, nisi ad quod necessitate compulsus est. Sic & noster Henricus IV. à Cardinali Baronio

Ribadenera Iesuita lib. de religione & virtutibus Principis. lib. 1. c. 15. Æneid. li. 5.

in Epistola ad Panigarolam suis annalibus Volusianis præfixa, vocatur impius Benadab, cum tamen non vt Benadab alienum regnum infestaret, sed suum tueretur. Quod si Rex fuerit aut subiecto igne difflatus aut immissis Sicariis confossus, statim audies non Regem occisum, sed tyrannum: Non enim esse Regem cui Papa imperium abrogauerit, eóque ipso esse tyrannū. Frustra ergo tam operosè quæritur quæ sit natura, qui mores; quot genera tyrannorum, vna hæc definitio sit longæ tractationis instar, *Tyrannum esse qui Papa quocunque modo aduersatur*. Certe pronuntiari tyrannum hoc nomine prima tyrannis est.

Cap. VIII.

Quibus se locis Scripturæ Papa Bonifacius & Bellarminus in hac causa tueantur.

Bonifac. VIII. c. licet. de Constitutionibus in 6.

PONTIFICES gloriantur se habere omnia iura in scrinio pectoris. In eandémque sententiam Iesuitæ constanter docent, Papam loquẽtem vt Papam, non verò vt Clementem errare non posse in fide. Hic ergo audiamus Papam ipsum fundentẽ oracula, & proferentem scripturæ loca quibus fulciat potestatem suam in temporalia. Habemus hac de re extrauagantem, *Vnam sanctam*, quæ est Bonifacij VIII. tunc factam, cum Bonifacius assereret Philippum Pulchrum Galliæ Regem sibi subesse in

se in temporalibus, hic autem contra pertenderet, vsque adeo vt scriptis ad Bonifacium litteris eum fatuum & dementem appellaret. Litterarum tenor hic est, *Philippus Bonifacio salutem modicam, aut potius nullam. Sciat tua maxima fatuitas, in temporalibus, nos alicui non subesse, aliquarum Ecclesiarum & præbendarum vacantium collationem ad nos iure regio pertinere, & fructus earum vacatione durante nostros facere. Collationes à nobis factas & in posterum faciendas fore validas, & illarum vigore possessores contra omnes nos tueri. Secus autem credentes fatuos & dementes reputamus.* Quem Bonifacius vt vlcisceretur, regnum Galliæ dat Alberto Imperatori Germaniæ, omnes indulgentias Gallis datas reuocat, Regem anathemate notat. Insuper cudit Bullam extrauagantem cuius rationes libet hic proponere.

Nicolaus Ægidius.

Guagninus, Paulus Æmilius & alij.

I. *Dominus* (inquit) *dicit Petro, pasce oues meas. meas, inquit generaliter, non singulariter has vel illas: per quod sibi commisisse intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci, siue alij se dicant Petro eiúsque successoribus non esse commissos, fateantur necesse se de ouibus Christi non esse; dicente Domino in Iohanne vnum ouile & vnicum esse Pastorem.* Quo etiam argumento Bellarminus frequenter vtitur.

Respődeo cũ Augustino c.30. de Agone Christiano. *Cũ Petro dicitur, ad omnes dicitur, Amas me, pasce oues meas.* Neq; enim dicit *Pasce sol' oues meas* sed tãtũ *Pasce oues meas.* Nã cura pascendarũ omniũ ouiũ Christi non soli Petro, sed omnib' Apostolis fuit demãdata. Eos enim sine discrimine sic affatur Christus, *Profecti docete omnes gẽtes* Mat. 28. Inde est qđ Paulus 2. Cor. 11. dicit se gerere solli-

citudinem omnium Ecclesiarum, quod certe est pascere omnes oues Christi. Quod si cura pascendi oues Christi non pertinuit ad cæteros Apostolos, immerito Pastores appellantur. Petrum autem peculiariter Christus cōpellat, quia solus Christum negauerat, vnde & causa erat cur putaretur suo munere cecidisse: quocirca toties in munus restituitur quoties Christum negauerat, & triplici abnegationi opponitur triplex cōfessio, vt docet * Augustinus tractatu 123. in Iohannem & Ambrosius in Apologia. Dauid cap. 6. Fac tamen soli Petro esse cōmissas oues Christi, quid hoc ad monarchiam Papæ temporalem, & vibranda in Reges fulmina, & regna danda & eripienda? Pastores enim Ecclesiæ dicuntur pascere cùm docent Ecclesiam, & animabus suppeditant pabulum spirituale, non vero cùm eripiunt fundos, aut domos, aut regna; Hanc acceptionem vocis pascendi nunquam Ecclesia agnouit. Quis fando vnquam audiuit Dei verbum tanta libidine contorqueri? Res quidem esset leuis barbarè loqui, & dignior risu quam odio, nisi sub corruptione vocum glisceret corruptio doctrinæ & per nouam Grammaticam occultè stabiliretur noua Theologia. Fingamus tamen his verbis dari Petro potestatem in Cæsarem, & totius orbis imperia, an idcirco Bonifacius quod vult obtinet? Cur enim ad Episcopum Romanum esset hæc potestas potius deuoluta quam ad sedem Antiochenam & Alexandrinam, quas esse Petri sedes, & earum sedium Episcopos esse Petri successores ipse Gregorius I. Episcopus Romanus agnoscit, epistola

** Redditur negationi trinæ trina confessio, ne minus amori lingua seruiat, quā timori.*

37.libri sexti: *Cum ergo* (inquit) *vnius atque vna sit sedes cui ex auctoritate diuina tres nunc Episcopi præsident, quicquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo. Si quid de me boni creditis hoc vestris meritis imputate.* Nempe si Petrus fuit Episcopus Romanus, qui ei successerunt Romę dum doctrinam à Petro traditam sunt secuti, fuerunt successores Petri in Episcopatu Romano, at non in Apostolatu: non secus ac Ierosolymitani Episcopi erant successores Iacobi Apostoli in Episcopatu Ierosolymitano, at non in Apostolatu. Idémque censendum de Episcopo Antiochię vbi Petrus toto septennio docuisse, & ibi successores reliquisse, perhibetur.

II. Bellarminus capite 25. in Barklaium ex hoc eodem loco sic argumentatur. *Cum Petro dictum est Pasce oues meas data est illi facultas omnis quæ est Pastori necessaria ad gregem tuendum: At Pastori necessaria est potestas triplex, vna circa lupos, vt eos arceat omni ratione qua poterit. Altera circa arietes, vt si quando cornubus lædat gregem, poßit recludere* (includere voluit dicere.) *Tertia circa oues reliquas vt singulis tribuat conuenientia pabula. Ergo hanc triplicem potestatem habet summus Pontifex.*

Huius Syllogismi maior falsa est, multa enim sunt necessaria ad tuendum gregem quæ tamen noluit Deus esse in potestate pastorum: sic omnes assultus diaboli & tentationes prohibere, aut euertere regnum Principis mundi, non est penes pastores, sed in solius Dei manu: Ita nec penes eosdem Pastores est Reges inimicos Ecclesiæ trucidare, aut solio detrudere. Sed quemad-

modum pastoris est Satanæ technas ante prospicere, & in eius insidias digitum intendere, & dare operam vt Ecclesia eius impetum corpore excipiat & bonis, conscientiam vero seruet illibatam: Sic & eorundem Pastorum est obfirmare suum gregem aduersus tyrannorum minas atque sæuitiam. Multa sunt ad salutem & tutelam Ecclesiæ necessaria quę Deus sibi reseruauit. Estque plane falsum, immo & impium, quod ait Bellarminus in responsione ad tractatum Gersonis de validitate excommunicationis: vbi cûm dixisset Papam merito Deum dici, & habere omnem potestatem in cœlo & in terra, addit *summum Pontificem posse efficere totum illud quod est necessarium ad perducendas animas in paradisum, & posse omnia impedimenta remouere, quæ mundus, aut dæmon cum omnibus suis viribus & astutiis opponere possunt*. Quid? an Papa potest dare fidem aut pœnitētiam? an incredulitatem & vitia euellere de cordibus? an illustrare mentes luce diuina? at hęc omnia necessaria sunt ad salutem animarū. Cur autem patitur tam multas animas perire, tam multas superstitiones & hæreses grassari, tam atram noctem errorum terris incumbere, si potest omnia impedimenta obstruēda paradisi introitum remouere? Quod si potestas data fuit Petro abigendi lupos, & arietes cornupetas incursantes Ecclesiam cur non fecit? Cur Imperatores impios horribili sęuitia grassantes in Ecclesiam non abegit, aut Imperio exuit? Facultas sine viribus res est titulo tenus & inutilis, quas tamen vires defuisse priscæ Ecclesiæ ipse Bellarminus fatetur. Quod si ita est, dicendum erit Episcopos Roma-

Romanos huius æui magis esse Pastores Petro Apostolo, quippe qui habent ista tria, facultatem abigendi lupos, & ligandi arietes furiosos, & pascendi oues: At Petrus eiúsque successores per multa sæcula duo priora non habuerunt, contenti munere pascendi.

III. Hæc quidem luce ipsa sunt clariora. Quapropter Cardinalis Baronius videns his verbis Christi, *Pasce oues meas*, non posse tam multa superstrui, huic loco scripturæ alterum adiungit, in Epistola qua Papam in Venetos incitat, vbi sapienter obseruat non tantum dictum esse Petro, *Pasce oues meas*, sed & *occide, & manduca*: Perapposite sane & ingeniose. Conatur quidem rem duriusculam mollire commoda explicatione. Sed quantuncumque æstuet, nunquam tamen efficiet his verbis *occide, & manduca*, vllam potestatem dari Petro in temporalia: Immo nec in spiritualia. His enim verbis Deus nihil dabat Petro auctoritatis aut potestatis, sed scrupulosam ciborum distinctionem antiquabat; Merito ergo tanta seu supinitas seu deprauatio scripturæ, à sapientissimo Rege in sua præfatione sugillatur. Nunc ad Bonifacium redeamus.

IV. Addit igitur *In hac (Ecclesia) eiúsque potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet & temporalem Euangelicis dictis instruimur. Nam dicentibus Apostolis ecce gladij duo hic in Ecclesia scilicet, cum Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed satis.* Potens sane demõstratio & scientifica: Nempe vbi loca diserta desunt, ad allegorias confugitur. Locus est Lucæ 22.

vbi cum Christus iussisset discipulos sibi habere crumenam & peram, tunicámque vendere, vt esset vnde ensem emerent, mox ei à discipulis duo enses ostenduntur. Si ergo gladius hic significat Imperium Papale, quid erit tunica, quid pera, quid crumena? Habent ergo quo se tueantur qui Papatum emunt, siquidem iubetur emi hic gladius: Ita se hi homines suis compungunt aculeis.

V. Pari acumine Bonifacius paulo post citat illud Christi ad Petrum, *Conuerte gladium tuum in vaginam*, vt inde probet gladium temporalem esse in potestate Papæ.

VI. Hæc loca tam præclara cùm sufficerent ad profligandam quęstionem & iugulãdos hæreticos, sua tamen sanctitas addit alia auctarij vice. *Cum* (inquit) *dicat Apostolus, non est potestas nisi à Deo: quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt: non essent autem ordinata nisi gladius esset sub gladio*. Hinc proculdubio sequitur Papam posse Reges exauctorare, & potestatem habere in omnia temporalia. O rem ridiculam Cato & iocosam. Mitto quod locus Apostoli corrumpitur, qui dicit potestates esse à Deo constitutas, non vero ordine digestas.

VII. Idem probat ex decimarum solutione, benedictione, & sanctificatione. Quæ ratio si est alicuius ponderis ad subiicienda regna & omnia temporalia Pontifici, singuli presbyteri & parœciarum Curiones eandem sibi in reges & regna potestatem vindicabunt.

VIII. Pudet referre quæ sequũtur. Dicit Deus Ieremiæ cap. I. *Ecce constitui te hodie super gentes, & re-*

& regna. Hoc Bonifacius quasi de se dictum ad se trahit, cum tamen totum contextus filum hæc dici Ieremiæ manifeste euincat. Sane debuit aliquis alius à Papa esse interpres huius sententiæ: Nec ipse in rem suam Scripturas ex sua libidine interpretari.

IX. Eiusdem farinæ est quod affert ex prima ad Corinth. c. 2. *Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur.* Hic homo spiritualis, Petrus est, eiusque successores. Vbi frons aut cõscientia? Apostolus spiritualem hominem opponit animali & carnali, c. 2. ℣. 14. & 15. & ca. 3. ℣. 1. Si ergo solus Petrus est homo spiritualis, cæteri Apostoli & omnes fideles erunt carnales & animales: at Galatæ fideles, vocantur spirituales. c. 6. ℣. 1. Non ergo solus Petrus. Neque vero de Petro aut eius potestate toto illo capite, aut alibi vspiam facit mentionem Apostolus. Nec quisquam veterum, immo & nouorum ante Bonifacium hunc locum sic intellexit. Thomas commentario in hunc locum: *Spiritualis iudicat omnia quia scilicet homo habens intellectum & affectum ordinatum, per Spiritum sanctum, de singulis quæ pertinent ad salutem rectum iudicium habet.*

X. Succedit locus vsitatissimus & frequenter vsurpatus à Bellarmino. *Dixit Dominus Petro, quodcunque ligaueris in terra, erit ligatum in Cœlis: & quodcunque solueris in terra erit solutum in Cœlo.* Hoc loco abutuntur Bonifacius & Bellarminus ad probandum licere Pontificiis non solum soluere peccata per remissionem peccatorum, sed etiam soluere obstrictos voto aut iuramento: & populos liberare à debita suis Regibus obedien-

tia. Deus bone, ſiccine impune illudi tuo verbo ſacroſancto? nam hæc non poſſe extendi vſque ad ſolutionem fidelitatis Regibus debitæ, euincunt voces iſtæ *Solutum erit in Cœlis*. Chriſtus dicit. *Quodcunque ſolueris in terra erit ſolutum in Cœlis*. Huic ſententiæ ſenſus hic ridiculus ab his hominibus affingitur. *Subditi qui per veſtram diſpenſationem non tenebuntur obſequi in terra ſuis Regibus, neque tenebuntur eiſdem obſequi in Cœlo*. Sic cum Chriſtus hic agat de ſolutione quæ fit in terris, vtuntur tamen hoc loco ad aſtruendam ſolutionem quam volunt fieri ſub terra, id eſt in purgatorio, vt non mirum ſit ſi pari libidine hunc locum trahunt ad ſolutionem vinculi fidelitatis.

Quod ſi vocem hanc, *quodcunq;*, ſic vrgent vt velint ad omnia ſine exceptione extendi, ergo & per hunc locum poterit Papa ſoluere omnia matrimonia, omne æs alienum, omnia vincula captiuorum. Immo & ipſa Dei mandata vt docet Gloſſa Canonis. *Sunt quidam* Cauſa 25. quæſt. 1. *Papa diſpenſat in Euangelio interpretando ipſum*. Cuius poteſtatis habes experimentum dum poteſtas ſoluendi peccata data Apoſtolis, praua interpretatione torquetur ad ſoluenda vincula fidei & iureiurãdi, & facultas peierandi atque fallendi conceditur, efficiendo ne peccatum ſit peccatum, ne Rex ſit Rex: cur non etiam ne Deus ſit Deus? Nimirum vt cimba Petri nunc adhibetur ad faciendam mercaturam, & retia eius piſcatoria ad irretiendas Regum & populorum fortunas, & claues Petri ad ſcrutandos loculos & aperienda ſcrinia, ita facultas ſoluendi conſcientias à reatu peccati improbè traducitur ad ſoluenda fide-

fidelitatis vincula. Mitto quod verba illa *Quodcunque ſolueris, &c.* dicuntur omnibus Apoſtolis Matthæi ca.18. ℣.18. ac proinde & omnibus ſucceſſoribus Apoſtolorum, quales ſunt omnes fideles & pij Epiſcopi inſiſtentes veſtigiis & doctrinæ Apoſtolorum. Vnde fieret, omnes fideles Epiſcopos poſſe gratiam facere ſeruandæ fidei, quod tamen Papa vult ſibi eſſe peculiare. Neminem enim in ſocietatem tam impiæ ſocietatis admittit.

XI. Nunc audi prodigioſi argumenti mirificum acumen. Bonifacius ſic probat vnicum eſſe rerum omnium caput, nempe Romanum Pontificem. *Fingere* (inquit) *duo principia falſum & hæreticum iudicamus, quia teſtante Moyſe, non in principiis, ſed in principio cœlum Deus creauit & terram.* Hoc vnicum principium vult eſſe Pontificem. Cui tam præclaro argumento, aſſuit hoc ἐπινίκιον. *Porro ſubeſſe Romano Pontifici omni humanæ creaturæ, dicimus, definimus, & pronuntiamus omnino eſſe de neceſſitate ſalutis.* Satis quidem pro Imperio. Eſt vero quod miremur ſtuporem hominum tam operosè conquirentium loca Scripturæ quibus Papæ Monarchia fulciatur, cum ſtatim in limine & in ipſa prima linea ſacræ Scripturæ occurrat tam inſignis demonſtratio. Hæc profecto argumenta non debent proponi niſi ab armato, tantùm enim creduntur, quantum timetur qui ea profert: Immo & apud ignauiſſimos homines paratos ob quæſtum quidlibet credere vix fidem inueniunt: Merito igitur Rex Sereniſſimus apologum Æſopi hic adhibet, *Cum* (inquit) *aſelli auriculas leo vellet pro cornibus accipi, idem*

omnes sentire oportebat : Veniet aliquis Papa qui Gedeonis lagenis aut Samsonis vulpibus abutetur ad astruendam Ponti ci in temporalibus Monarchiam,& hæ probationes vt semel ex cathedra fuerint prolatæ pro oraculis habebuntur.

XII. His nihilo meliora addit Bellarminus. Adducit versum 17. Psalmi 45. *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos Principes super omnem terram.* Hos principes super omnem terram Bellarminus vult esse Apostolos & Pontifices Romanos. At Psaltes hoc Psalmo agit de Christi cũ Ecclesia vnione, quam similitudine coniugij adumbrat: Quo ex coniugio nati liberi, non sunt soli Apostoli, sed quotquot Christo nomen dederunt & in Dei filios per Christum adoptantur, qui quidem in Scriptura reges & regale Sacerdotium non semel vocantur. Si cui tamen placet hos Principes esse apostolos non pugnabo vehementer; modo de Principatu spirituali intelligatur, non de temporali. Cuius principatus portio aliqua ab Apostolis ad omnes suos successores est deriuata. Sunt autem successores Apostolorum quotquot sunt Pastores boni, & fideles Episcopi, veram fidem docentes, & doctrinam Apostolicam.

1. Pet. 2.
Apoc. 1.

XIII. Pudet referre quod profert Bellarminus cap. 15. in Barkl. ex Numer. cap. 27. vbi ait dici, *ad verbum Pontificis Eleasar, tam Iosue ipsum quam omnem populum ingredi & egredi debere.* Hæc enim falsa ab eo dicuntur: & hæc authoritas datur nõ Eleazaro, verum Principi Iosue. Sed corrumpere Scripturam huic Iesuitæ familiare est.

XIV.

XIV. Marsilius Patauinus 2. Parte defensoris pacis ca.3. profert quædam loca quibus Sophistæ sui temporis, Papæ potestatem coactiuam, & ius in temporalia tuebantur. Matth.11. *Omnia mihi tradita sunt à patre meo.* Et c.28. *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.* Vnde volunt confici Papam Petri & Christi vicarium habere potestatem in omnia temporalia. Tum illud Marci 5. *Si eiicis nos, mitte nos in gregem porcorum.* Ergo Christus disponebat de temporalibus: suillum plane acumen, & quo vel Crassus disrumpatur risu. Quale etiam illud ex Iohannis, 12. *Si exaltatus fuero, omnia traham ad me.* Ergo Papa in sublime euectus, ad se trahit omnia temporalia. Quo argumento vsus est Iacobus de Terrano, libro qui inscribitur Monarchialis tractatus. Addit Marsilius, alia non minoris acuminis. Quale est illud Christi Matth.21. & Luc.19. *Inuenietis pullum asinæ alligatum, soluite, & adducite mihi.* Et illud Pauli 1. Cor. 6. *Nescitis quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis secularia?* Et c.9. *Nunquid non habemus potestatem manducandi.* Ergo Papa habet potestatem in temporalia. Hæc quidem refellere est hominis otiosi, quemadmodum proponere vecordis est & improbi.

XV. Bellarminus lib.5. de Romano Pontifice c.7. & in Barklaium c.21. abutitur loco Pauli 1. ad Cor. ca.6. hoc modo. *Quod Christiani olim non deposuerunt Neronem, Diocletianum, &c. id fuit quia deerant vires temporales. Nam quod alioqui iure potuissent id facere, patet ex Apostolo, 1. Cor. 6. vbi iubet constitui nouos iudices à Christianis, ne cogerentur Christiani causam dicere coram iudice Christi perse-*

cutore. Sicut enim noui Iudices constitui potuerunt; ita & noui principes propter eandem causam, si vires adfuissent.

Syllogismus talis est, Qui potest constituere nouos Iudices, potest & nouos Reges.

At populus Corinthi potuit constituere nouos Iudices. Vt docetur 1. Cor. 6.

Ergo Populus Corinthi potuit constituere nouos Reges.

Primò. Conclusio talis est quæ nec ab aduersariis ipsis creditur. Vtraque vero propositio falsa est. Et maior quidem, quia inueniuntur Regis Ministri quibus data est potestas à Rege iudices per prouincias, pagos, & oppida deponendi & alios sufficiendi, qui tamen non possunt Regem abdicare, aut alium in Regis abdicati locum surrogare. Minor verò manifeste falsa est, nam iudices de quibus hic agit Paulus, meri fuerunt arbitri dati litibus componendis: Neque enim plebs potest spretis aut exauctoratis magistratibus regiis, alios sibi legere ad libitum. Hoc si fecissent Corinthij fuissent rei Maiestatis: Neque Ethnicus cum Christiano litigans, vnquam potuisset adduci vt se sisteret coram eiusmodi tribunali. Ipse Bellarminus c. 21. in Barkl. fatetur hos Iudices non habuisse vim coactiuam, id est, non potuisse plectere capite, aut damnare carcere, aut multas pecuniarias irrogare, quibus sublatis, sententia iudicis mere est arbitraria, quippe cuius executio pendet à voluntate litigantium. Quod si Bellarminus vult, eosdem Christianos qui poterant creare nouos iudices, potuisse quoq; creare nouos Imperatores, necessarium est vt quales pote-

poterant eligere Iudices, tales quoque eligerent Imperatores. At per Bellarmini confeſſionem Iudices tunc lecti à Chriſtianis non habebant vim coactiuam, Ergo Imperatores quos elegiſſent non habuiſſent vim coactiuam, ac proinde non fuiſſent Imperatores.

At (inquit Bellarminus) arbitri eliguntur à perſonis litigantibus, hi vero conſtituebantur auctoritate publica multitudinis. Idque probat Pauli Apoſtoli verbis, ſed à ſe confictis. *Vos congregati in vnum conſtituite vobis Iudices.* Hæc inquam verba commentus eſt Bellarminus, nuſpiā enim extant, ne quidem in verſione vulgata, vt mirum ſit vnde illa Bellarminus hauſerit.

Fruſtra vero contendit Paulum ibi agere de vero Iudicio; nam quis negat arbitros vere eſſe Iudices? Nec magis eſt ad rem quod aſſerit debuiſſe litigantes parere ſententiæ iſtorum iudicum, hoc quidem nemo neſcit. Sed ſi quis noluiſſet acquieſcere latæ ab eis ſententiæ, nulla fuiſſet pœna ciuilis in eum conſtituta. Ratio vero Apoſtoli eſt multo potentior, ſi hic per iudices intelligantur meri arbitri, Nam ſi iudicaturi ſumus Angelos cum auctoritate, cur non poterimus iudicare de rebus terrenis iudicio arbitrario?

Quod ſi Apoſtolus dat Corinthiis poteſtatem deſtituendi Iudices ab Imperatore conſtitutos, & alios ſufficere, det nobis Bellarminus teſtē qui id à Corinthiis aut ab aliis Chriſtianis factū teſtetur, & proferat aliquid ex veteri illa memoria, quo pateat fideles vſos eſſe poteſtate illa quam ait ab Apoſtolo Corinthiis conceſſam.

Nunquam faciet. Nam quo pacto id posset, qui capite 3. in Barklaium fatetur per annos à Christo septingentos summum esse ea de re silentiũ: Atqui audi quam mollem & languidam excusationem obtendat. *Pontifices* (inquit) *& scriptores Ecclesiæ prioris temporis, vt non affirmarunt ita & nõ negarunt esse in Apostolica sede potestatem aliquam disponendi de temporalibus.* At certe si Episcopus Romanus prisco illo æuo habuisset hanc potestatem disponendi de regnis & Imperiis, extitisset tamen aliquis qui causas attulisset cur data sibi à Christo potestate abstineret, aut qui se iure suo prohiberi quereretur. Nec defuisset Christiani qui ad Episcopum Romanum confugissẽt implorantes eius opem, & alium sibi dari ab eo Imperatorem postularent minus grauem Ecclesiæ aut saniorem in fide. Nec credibile est datam esse à Christo Episcopis Romanis potestatem quæ per tot sæcula esset inutilis. Aut tunc primum Pontifices cœpisse intelligere sensum verborum Christi quando facti sunt opulenti: Aut Ecclesiæ causam à veteribus Episcopis Romanis esse proditam, cum Ecclesia premeretur iugo sæuissimorum Tyrannorum.

XVI. Idem Cardinalis li.5.de Pontifice c.7.& in Barklaium ca.20.sic argumentatur. *Cap.XVII. Deuteronomij prohibetur populus eligere regem qui non sit de fratribus, id est, non Iudæum, ne videlicet pertrahat Iudæos in Idololatriam, ergo etiam Christiani prohibentur eligere Regem non Christianum.* Respondeo nihil hoc facere ad quæstionem præsentem, in qua non quæritur, qualis Rex sit eligendus, sed an liceat in regem legitimum quem vel ge-

nus

nus & hæreditaria successio vel etiam electio dederit, rebellare Papa auctore, sub obtentu hæreseos vel tarditatis ingenij, vel tyrannidis, vel violatorum priuilegiorum monasterij. Addit igitur Bellarminus, *eiusdem periculi esse eligere non Christianum & non deponere non Christianum. Ergo tenentur Christiani non pati super se Regem non Christianum si ille conetur auertere populum à fide.*

Prius quam respondeo lector monendus est hanc obiectionem si quid habet virium tantum valere in Regem non Christianum aut idololatram, non vero in tardos ingenio, aut Tyrannos, aut minuentes priuilegia Monasteriorum. Est quoque notandum hanc obiectionem eo quidem pertinere vt Populo liceat rebellare in Principem non Christianum, at non tribuere Pontifici potestatem Reges loco mouendi & exauthorandi; Neque enim si populo fas rebellare certis de causis, idcirco ad rebellandum authoritas Papæ expectanda est. Nam si mulieri non licet eligere sibi virum hæreticum, non tamen inde sequitur Papam posse soluere matrimonium orthodoxæ cum hæretico. Ita nec si Christiani non debent sibi eligere Regem hæreticum, sequitur Papam posse liberare fideles subiectione regis infidelis. Ad argumentum vero dico, enthymema esse cuius maior suppressa est data opera à Bellarmino, ne eius falsitas appareat. Hæc enim est integra ratiocinatio.

Quæcunque sunt pariter periculosa sunt pariter illicita.

At eligere Regem non Christianum, & ferre regem non Christianum pariter sunt periculosa.

Ergo hæc pariter sunt illicita.

Maior falsa est: multa enim sunt pariter noxia & periculosa, quorum tamen alterum fit licitè, alterum illicitè. Vt si venenum propinetur ab homine inscio, non minus est periculosum quã si à sciente, in vno tamen scelus est, in altero casus sine culpa. Et vt vtar exemplo quo Bellarminus ipse vtitur. In muliere peccatum est grauissimum adiungere se viro hæretico: cum vero habet virum hæreticum omnino ferendus est, nec tantum licitum est cum eo viuere, sed & necessarium: & tamen vtrobique idem est periculum. Quod enim addit Bellarminus non licere fideli cum infideli perseuerare falsissimum est, & contra Apostolum 1. Cor. c. 7. ℣. 12. & 13. *Si quis frater habet vxorem infidelem, & ea consentit habitare cum eo, ne relinquat eam, &c.*

Cum autem addit Bellarminus, *Sicut nunquam licet adire periculum salutis æternæ amittendæ, ita nũquam licet perseuerare in simili periculo, modo possit illud vitari*, opinor eum loqui de vitando hoc periculo via honesta & legitima: non enim adhibenda sunt illicita remedia, nec periculis per scelera occurrendum est. At rebellionem & perfidiam in Regem nego esse legitimum remediũ ad vitandum periculum. Idcirco Bellarminus videns suam causam hic labascere, statum quęstionis callide immutat, sic loquens ibidem: *Disputamus de eo qui studiose adit periculum, & studiose in eo perseuerat.* At certe non hic agitur de eo qui vltro in periculo perseuerat, sed de eo qui cum videat periculum, non videt tamen legitimam viam occurrendi malo, aut vitandi periculum.

Ta-

Tales ſunt ſubditi fideles ſub Principe legitimo, ſed infideli, quem ſciunt ſe non poſſe ſine ſcelere occidere, aut regno depellere: tales olim Chriſtiani ſub Imperatoribus Ethnicis, quos quidem dum religioſe cauent attingere ſuorum Principum vitam aut coronam, non eſt credibile lætatos hoc malo, aut vltro in periculo perſeuerare voluiſſe.

XVII. Idem Cardinalis in Barklaium c.17. ſic argumentatur: *Habuiſſe Apoſtolos poteſtatem aliquam diſponendi de temporalibus in ordine ad ſpiritualia, vel ex eo conſtat quod ſtatuerunt vt populi Chriſtiani prædicatores Euangelij ex facultatibus ſuis alerent: idq; iuſta ordinatione Domini: vt patet in Apoſtolo in priore ad Cor. c. 9.* Hæc ille. At certe eiuſmodi locorum coaceruatio, eſt confeſſio euidens erroris, oportet enim ſit valde deſtitutus argumentis bonis & accommodatis qui tam infirma & remota conquirat.

Reſpondeo igitur præceptum de ſubueniendo paſtoribus, nihilo plus eſſe præceptum Apoſtolorum, quam præceptum de amando Deo, aut colendis parentibus. Lex enim iſta iam erat ſancita ſub veteri teſtamento, & omnino ex quo fuerunt Paſtores in Eccleſia. Hoc iure viuebant Leuitæ in Dei populo, nec tamen idcirco ſibi vllam poteſtatem vendicabant in temporalia aliarum tribuum. Neque hoc in ſolum Petrũ quadrat, ſed & in omnes Paſtores. Quin & pari ratione quotquot ſunt mercenarij, immo & tortores ipſi poſſent ſibi arrogare poteſtatem in regum aut populorum temporalia: poſſunt enim mercedem ſuo labori pactam meritò exigere.

XVIII. Denique ſic argumentatur Bellarminus ex Apoſtolo Paulo cap. 22. in Barklaium. *Cur non poteſt liberari populus fidelis à iugo Regis infidelis, & pertrahentes ad infidelitatem, ſi coniux fidelis liber eſt ab obligatione manendi cum coniuge infideli, quando ille non vult manere cum coniuge Chriſtiana?*

Reſpondeo, 1. Similibus nihil probari. 2. Adde quod, quemadmodum vxor fidelis non tenetur adhærere viro infideli inuito, neç eum ſequi ſi ille prior eam deſerat, ita lubens agnoſco ſubditos non teneri adhærere regi, qui vltro ſe abdicat, & ſubditos ſuos deſerit regno renuncians: nec aliud ne fidiculis quidem ex hoc loco expreſſeris. 3. Quid, quod hoc ſimile nobis clare adiudicat victoriam? Paulus enim ait diſerte. *Si qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, ne deſerat eum. Et nos ergo dicamus. Si quis populus habet Regem infidelem, & hic conſentit regnare in eos, non deſerat ſuum Regem, nec ab eo deficiat.* Hæc certe dici κατ' πόδα, & inſiſtendo veſtigiis Apoſtoli nemo non videt. 4. Quo magis miror Bellarmini vel indiligentiam, vel potius audaciam, affingentis Apoſtolo contrarium ſenſum, & ex his eius verbis colligentis, *in matrimonio contracto inter infideles cum alter eorum conuertitur ad fidem fidelem liberum eſſe à cohibitatione & à iugo coniugis infidelis.* O quam multæ mulieres Ethnicæ ficte tranſiuiſſent ad fidem Chriſtianam, vt hoc pacto à iugo aſperioris aut ſenioris mariti liberarentur. 5. Denique ſeparationem iſtam viri ab vxore Apoſtolus non dicit fieri debere authoritate Romani Pontificis. Proferat enim Bellarminus

nus ex tota antiquitate aliquem qui ſedem Romanam adierit ad obtinendum diploma ἀποςα-σίȣ ab vxore infideli. Quod ſi Paulus ſeparationem iſtam vxoris à viro relinquit in vxoris voluntate, nec vult à Petro aut eius ſucceſſoribus peti permiſſionem, qua fronte audet Bellarminus hoc loco abuti ad probandum penes Papam eſſe ſoluere ſubditos à Regum legitimorum Imperio & vinculo fidelitatis iureiurando firmatæ?

XIX. Rationibus ductis ex ſcriptura Bellarminus addit aliquot exempla ex veteri teſtamẽto, c.37. in Barklaium, *Si* (inquit) *ob lepram corporalem poterat Sacerdos olim Regem iudicare & regno priuare, quare id non poterit nunc ob lepram ſpiritualem, id eſt, propter hæreſim &c. Atqui Sacerdos olim priuauit Regem Oſiam regno ob lepram corporalem vt docetur 2. Paralip. c.26. Ergo, &c.*

Mira ſane horum hominum ſolertia, quæ vel in ſcabie & lepra inuenit præſidia Papalis potentiæ. Sed ad rem: Dico minorem huius argumenti eſſe falſam, neque enim Oſias Regno vnquam priuatus fuit. Nam capite 15. libri ſecundi Regum, commate 2. diſertè dicitur Oſias, qui & Azarias, orſus regnum ſuum anno ætatis decimo ſexto, & regnaſſe annos quinquaginta duos: vixit ergo annos ſexaginta octo, & regnauit vſque ad mortem. Percuſſus lepra ob vſurpatum ſacerdotium, vixit in ſeducto, vitans hominum frequentiam. Inter hæc Iotham eius filius *gubernauit palatium*, vt habet vulgata verſio, vt vero Pagninus, *fuit præfectus prætorio*: Regis vero titulum niſi mortuo patre nunquã vſurpauit, & mortuo

demum patre regnum capeſcit. Nam verſibus 32.& 33. tunc dicitur *cœpiſſe* regnare, nec regnauiſſe vltra annos ſexdecim. Cumque iudice Bellarmino, excommunicatio debeat præcedere depoſitionem Regis, non legitur Oſias excommunicatus. Nec dubium quin filius geſſerit Reipublicæ curam patre ſic volente: fuiſſet enim ſcelus, patrem punire per filium: nec filius, vir apprime pius & ſanctus, tantum in ſe facinus admiſiſſet vt viuo & vidente patre & fruſtra obteſtante, imperium eius inuaderet. Ipſe Bellarminus fatetur Oſiæ relictum nomen & titulum regis vſque ad mortem cum tamen Regi diris Papalibus confoſſo, Papa nolit nomen Regis relinquere. Neque vero retinuit Oſias nomen Regis ſine re, Scriptura enim dicit eum non modo regem fuiſſe, ſed & regnaſſe annos quinquaginta duos. Nec fuit Oſias damnatus à Sacerdote ob crimen, ſed iudicatus ob lepram, iuxta legem Leuit.13. Neque vt reus, ſed vt æger; Nam leproſos excidiſſe rerum ſuarum dominio nuſpiam legitur: cúmque ante & poſt Oſiam fuerint alij Reges legitimi longe deteriores Oſia, nunquam tamen Pontifices eos Regno aut vita priuarunt; Ioſephi quidem hæc ſunt verba: * χρόνον μὲν τινα διῆγεν ἔξω τῆς πόλεως, ἰδιώτην ἀποζῶν βίον. Sed non eſt cum Dei verbo comparanda Ioſephi auctoritas, qui & eodem capite multa infercit fabuloſa: neque neceſſe eſt per βίον ἰδιώτην intelligere vitam priuatam ſine regia poteſtate, ſed vitam * κατ' ἰδίαν, & ſeductam à turba, vt fit in morbo contagioſo.

Antiq. li.9. c.11. Aliquã-diu vixit extra ciuitatẽ priuatã vitam viuens.

Priuatim actã.

XX. Alterum exemplum Bellarminus affert ex

ex libro 2.Paralip.c.23.*Vbi*(inquit)*narratur Athaliam reginam fauentem Idololatriæ à Ioiada Pontifice regno & vita fuisse priuatam,& Ioas Regem in eius locum institutum.*Eodem exemplo pugnant Sanderus,Becanus, & alij, vtuntúrque hoc argumento ad probandum idem licere Pontifici Romano, quod licuit Ioiadæ: at Ioiada Athaliam regno depulit, & iussit occidi: sæua sane in miseros reges sententia,siquidem Papæ iussu possunt capite plecti, & non secus ac vilissima sontium capita ad supplicium produci. Prô Dei atque hominum fidem! Hæccine impune dici & ab ipsis regibus probari?

Libro in Barklaiũ c. 38.

Sed vt veniam ad Athaliam, dico ego hoc exemplum alienum esse à præsenti quæstione: hic enim agimus de depositione Regum legitimorum,non vero de eiectione tyranni,qui alienum regnum per vim occupat,populo non probante, & legitimo hærede superstite. Talis Athalia,quæ excisa stirpe regia, vno puerulo excepto, post occupatum regnum, non aliter regno quam leæna prædæ,incubabat. Accedit quod omnibus nota erat Dei voluntas Deu.17.quę alienigenam vetabat regnare in Dei populũ; Athalia autem erat filia Amri regis Samariæ, 2. Paral. 22.℣.2.Adde quod Deus sanxerat & per Prophetas sæpe declarauerat se velle Regnum Iudæorũ proprium esse domui Dauidis: Regnabat ergo Athalia contra disertum Dei mandatũ.Maximè cum præsto esset Ioas puer de Dauidis prosapia, quem è latebra extractum simulac vidit populus omnino debuit suum regem agnoscere. Sed nec Ioiada Athaliam authoritate Pontificali

1. Reg.11. 36.

deposuit aut iussit occidi, neque enim vllá super hac re est instituta cognitio aut lata sententia, sed clam facta militum manu, centuriones & milites in verba regis legitimi adegit, & ducem se præbuit conspirationi in fœminam quæ vel à priuato poterat iuste occidi. Neque id ab eo factum vt à Pontifice, cuius non est ducere armatam manum, sed vt à viro optimate, qui idcirco dicitur præcepisse militibus quid & quomodo essent facturi, quia in coniuratione, omnes conscij expectant imperia ducis coniurationis. Neque vero si Ioiada inunxit Ioas in regem, idcirco ei regnum dedit: non secus ac si Præsul aliquis Regem Francorum inungit, non idcirco putandus est Rex isti Præsuli regnum debere; quod quidem debent reges nostri suis maioribus, sortique nascendi. Alioqui & Hostiensis Episcopus dicendus fuisset conferre Papatum, quandoquidem ad eum Papæ consecratio diu pertinuit. Qui peragit ritum inaugurationis, non facit Regem, sed consecrat. Sed neque si Ioiada authore, populus templum Baal euertit, & templi Sacerdotem occidit, idcirco Ioiada erat Rege maior, aut habebat ordinariam potestatem in vitam Iudæorum & in bona temporalia, nam & idem ab Elia factum legimus, 1. Regum c.18. vbi Prophetæ Baal ad torrentem Cison, Eliæ iussu necantur. Quem tamen ciuilia non attrectasse, nec habuisse aliquam potestatem in Reges Samariæ aut vitam subditorum satis constat. Multa in Scripturis leguntur facta impulsu diuino, quæ trahi ad exemplum sine imperitia non possent, immo nec sine scelere.

Quam

Quam parum autem Bellarminus fidat his exemplis Pontificum veteris testamenti, ipse satis docet cap.15. in Barklaium his verbis: *Non est improbabile in testamento veteri regem absolutè maiorem fuisse Pontifice: tum quia ita docet S. Thomas in lib.1. de Regimine principum cap.14. tum quod in veteri testamento promissiones essent temporales* &c. Quo dicto fatetur quoque non esse improbabile regem Ioas fuisse absolute maiorem Pontifice Ioiada, ac proinde se parum probabiliter argumentari, quando Ioiadæ exemplo Paparum authoritatem in caput & fortunas regum conatur astruere.

XXI. Vnum superest exemplum ex veteri testamento allato à Bellarmino cap.3. in Barklaium. *Cum* (inquit) *post diuisionem regni Salomonis in Regnum Israelis & Regnum Iuda, inter Reges Israel nullus fuerit pius, sed omnes impij & idololatræ, cur aliis multis toleratis Propheta Domini vnxerit Iehu in Regem, & iusserit vt Regem Ioram cui fidelitatem iurauerat, interficeret, quod ille continuo fecit & laudatus à Deo fuit vt habemus* 4. Reg. 9. & 10. *Respondetur opinor sic placuisse Deo cuius iudicia inscrutabilia sunt.*

Equidem non video quid hoc exemplum faciat ad asserendam Papæ auctoritatem in Regibus creandis aut exauctorandis & occidendis. Hic enim Propheta non erat Pontifex, idque fecit inconsulto summo Pontifice. Quod si quis alius Episcopus vellet reges aut creare, aut destituere, violari iura sua Pontifex conquereretur. Quam verò sit abhorrens à ratione, extraordinariam & miraculosam prophetæ missionem tra-

here in exemplum:& quia aliquis propheta singulari & inusitato exemplo aliquid olim fecit, velle Papam Romanum idem posse ordinariè nemo non videt. Cur non ergo sic argumentatur Bellarminus? Elias Propheta ignem de cœlo deduxit, Ergo Papa idem potest. Elia vetante toto triennio non pluit, & terra sitiens alto puluere incanduit. Ergo Papa idem potest.

Sed Bellarminus non intellexit quid istis verbis *vngere in regem* significetur: quorum sensus petendus est ex primo Regum, c.19. versibus 15. & 16. vbi iubetur Elias vngere Hasael in regem Syriæ,& Iehu in regē Israel. Nemo, opinor, tam est rudis historiæ, vt credat Prophetas aut etiam Pontifices Iudæorum habuisse ius ordinarium creandi aut destituendi Reges Syriæ, qui erant Ethnici & inimici Ecclesiæ. Sed iubetur Propheta inungere Hasaelem in regem Syriæ, id est, significatione voluntatis diuinæ ad spem regni eum erigere, addita aliqua ceremonia quæ verbis adderet pondus, & pignus esset missionis Prophetæ. Idem de inunctione Iehu dicendum est, quem non dubium est postquam factus est compos rerum, noua inauguratione constitutum esse Regem.

Interim perpendet Lector, quo pertineant verba illa Bellarmini, *Iehu iussum esse à Propheta vt Regem Ioram cui fidelitatem iurauerat, interficeret: quod ille continuo fecit, & laudatus à Deo fuit.* Nam Cardinalis quasi aliud agens, hęc instillat, & obiter eiusmodi sententias inspergit, quibus cædes regum, vt iure factas laudat; vt regum vitam non tanti esse Lectori persuadeat.

Hæc

Hæc ſunt quæ Bellarminus affert ex Sacra ſcriptura, quæ quia in opere ſuo aduerſus Barklaium nullo ordine proponuntur, & ſæpiùs inculcantur inutili repetitione, viſum eſt ea collecta & ordine digeſta in vnum caput coniicere, & ſub oculos ponere.

CAP. IX.

Argumenta Bellarmini ex ratione ducta diluuntur.

BELLARMINVS locis Scripturæ contra rationem allatis, attexit quaſdam rationes ſine Scriptura.

1 Capite ſeptimo libri quinti de ſummo Pontifice primo loco ponit hanc argumentationem quæ ſic formatur in ſyllogiſmum.

Omnis ſuperior imperare poteſt inferiori: Atqui poteſtas ſpiritualis ſuperior eſt poteſtate ciuili. Ergo, &c.

Reſp. Maior non eſt vniuerſaliter vera: non enim ſuperior poteſt imperare Inferiori in omnibus, ſed in iis tantum rebus in quibus eſt ſuperior. Non ſi præceptor imperat diſcipulo in iis quæ pertinent ad eam diſciplinam quam docet, ideo ei poteſt imperare in cæteris, puta in ducenda vxore, in fundo emendo, in adeunda hæreditate, &c. Par infirmitas minoris. Neque enim ſpiritualis poteſtas ſuperior eſt poteſtate ciuili in re de qua agitur, nempe in rebus ciuilibus.

Demus tamen vtramque propositionem esse veram, & potestatem spiritualem imperare ciuili: quid hoc aduersus nos, aut ad præsentem quæstionem, in qua non quæritur an illa potestas huic imperet, sed an possit eam punire pœnis ciuilibus seu temporalibus? Neque enim si Pastor regit Magistratum, quatenus Magistratus est Christianus, idcirco exemptus est subiectione Magistratus, quatenus Magistratus est: Dum pascit Principem vt Pastor, est tamen subditus qua ciuis. Sic Princeps discens ab equisone artem frangendi equum in gyros, debet quidem obsequi docenti in rebus quæ ad eam artem pertinent: Idem tamen imperat equisoni in cæteris. Sic Rex æger subditus est medicorum voluntati, non quidem vt Rex, sed vt æger: at quatenus Rex imperat medicis, non quidem vt medicis, sed vt ciuibus, & subditis. Par ratio Regis & Pastoris.

Id vero quod infercit Bellarminus, potestatem spiritualem & temporalem esse partes eiusdem Reipublicæ, additum est ad fatigandum lectorem & offundendas tenebras, nihil enim facit ad rem, siue hæc sint partes eiusdem Reipublicæ, siue sint diuersæ Respublicæ. Nam ex diuersitate partium non colligitur vtra alteri imperet. Nec si altera alteram regit vna in re puta in rebus sacris, idcirco regit in omnibus. Errat tamen Bellarminus cùm dicit potestatem spiritualem & ciuilem partes esse Reipublicæ. Non enim munera ipsa sunt partes reipublicę, sed homines. Cui lapsui si ignosceremus, non tamen idcirco verum esset, politiam & Ecclesiam partes

tes

tes esse distinctas Reipublicæ. Sic enim Ecclesia non esset de politia, nec Respublica politica esset de Ecclesia. Dicendum potius vnum & idem regnum seu Rempublicam vocari Ecclesiam quatenus constat Christianis, Regnum vero aut Rempublicam qua constat ciuibus. Nunc vero vt res sunt sub Romano imperio Papali, sub quo per Ecclesiam soli clerici vulgò intelliguntur, certum est Ecclesiasticos diuersam plane Rempublicam constituere in aliena Republica, quippe qui alium agnoscunt Monarcham quam Regem, habéntque suos Iudices seorsum, suos carceres: nec tenentur legum ciuilium subiectione, nec solutione tributorum.

II. Hanc primam suam rationem mutantem Bellarminus suffulcit aliis ratiunculis: hoc modo

Vt subordinantur fines, ita subordinantur facultates, vt ait Aristoteles Eth.1.*cap*.1.

At finis temporalis subordinatur fini spirituali.

Ergo & facultas temporalis subordinatur spirituali.

Respond. Maior quidem vera est, etsi Aristotelis locus falsò citatur. Sed Syllogismus peccat fallacia quæ vulgo vocatur Ignoratio Elenchi: Conclusio enim nihil facit ad rem præsentem, neque sententiam nostram impugnat. Et quanquam falsa est, potest tamen sine periculo concedi. Demus enim facultatem regalem, id est scientiam regnandi, subordinari scientię pascendi & regendi Ecclesiam, an inde fiet pastores posse multare principes principatu aut vita? Sic Aristoteles primo posteriorum capite 7. dicit

Opticam ſubordinari Geometriæ; an ideo Geometra poterit Opticum expellere domo; aut multare exilio? An ſi ars arte ſuperior eſt, idcirco homo homine? An quia ars Pharmacopolarum ſubordinatur arti Medicorum, idcirco Medicus ius habet in fortunas aut vitam Pharmacopolarum? Apage tam putidam ſubtilitatem. Sciat quoque Bellarminus aliter ſubordinari poteſtatem poteſtati, aliter facultatem facultati. Poteſtas ſubordinatur poteſtati, quando ſuperior inferiorem includit: Sic poteſtas Iudicum ordinariorum aut delegatorum includitur in poteſtate regia, eóque illi ſubordinatur. At facultas ſubordinatur facultati quando ſcientia aliqua ſic mutuatur ab altera ſua principia: vt quæ ſunt conclusiones in ſuperiori ſcientia ſint principia ſeu propoſitiones in inferiori: Exempli gratia, Medicina docet vulnera rotunda eſſe curatu difficillima, quia vulneris labra ægre coeunt: Huius aſſertionis probatio non petenda eſt à Medicina, ſed à Geometria: ideóque hac in re Medicina Geometriæ ſubordinatur. Aut quando alicuius artis finis inſeruit fini alterius artis nobilioris: veluti χαλινοποιητικὴ inſeruit arti equeſtri, & hæc bellicæ. Vnde patet quanta fraude Bellarminus hęc nectat, ex ſubordinatione finium inſerens ſubordinationem poteſtatum: cùm tamen hæc toto cœlo diſtent.

Ars cudēdi frana.

Obſeruabit autem Lector quã benigne Bellarminus agat cũ Regibus. Libro enim in Barklaium capite 3. docet artem regiam ſubordinari arti Eccleſiaſticæ eo modo quo ars ſculptoria ſubordinatur regiæ. Mirum vero cur non pro

ſcul-

ſculptoria dixerit fulloniam, aut ſutoriam. Nouerint ergo Reges quantum interſit inter Papam & Reges, nempe quantum inter Reges & Sculptores.

Sed & in hoc fruſtra eſt Cardinalis, dum putat artes quæſtuarias ſubordinari facultati regnandi: neque enim hæ artes petunt ſua principia à ſcientia regnandi, nec finis ſculptoris qua ſculptor eſt, ſalus eſt Reipublicæ aut iſti ſubordinatur. Verum quidem eſt poſſe regem edicere ſculptori ne quid faciat quo ſocietas ciuilis lędatur, aut mores corrumpantur, ſed non id facit quia ars ſit ſubordinata arti, ſed quia homo ſubditus homini. Neque paret ſculptor regi qua ſculptor, ſed qua ciuis aut ſubditus. Nam antequam ſculptoriam faceret pari ſubiectione tenebatur.

Nec leuius allucinatur Cardinalis, dum ait facultatem temporalem ſubordinari ſpirituali, id eſt ſcientiam regendi populum ſcientiæ regendi Eccleſiam. Sunt enim plurima in ſcientia regnandi, quæ nihil plàne habent commune cum facultate ſpirituali, vt Tactica, & Poliorcetica, & pacta à Rege inita cum redemptoribus vectigalium. Immo & ſunt multa quæ Theologus à Politico mutuatur, & in quibus Theologia ſubordinatur Politiæ. Nec deſunt exempla peſſimarum Rerumpublicarum in quibus vera fides obtinet, viciſſim ſemper extiterunt aliquæ Reſpublicę florentes, quæ pacem & ciuilem iuſtitiam coluerunt, inſuper habita religione: quas tamen veras fuiſſe Reſpublicas nemo ambigit.

Quod si in Rebuspublicis Christianis, finis temporalis, id est, pax, & concordia, & leges bonæ & iustę pertinent ad finem spiritualem: Ita & vicissim Dei cultus & pietas plurimum confert ad finem temporalem, id est, ad concordiam ciuium, & publicam tranquillitatem: pax enim & concordia est pietatis surculus, & actiones ciuiliter honestæ ex vero Dei cultu efflorescunt.

Solet quidem Bellarminus passim inculcare potestatem spiritualem esse nobiliorem temporali. Sed hoc asserit præter rem. Non enim si aliqua facultas, alterâ est præstantior, idcirco necesse est vt qui nobiliorem artem profitentur imperent profitentibus inferiorem. Nec si Medicus est dignior aratore aut coquo, idcirco habebit potestatem in fortunas, famam, aut caput aratorum aut coquorum. Quin & sæpe inferiorum artificum honestior est & lautior conditio. Quid splendidius publicanis? quid tenuius philosopho? Et ciniflonis aut cupedenarij honestiora sunt nomina in aulis quam Grammatici.

III. Addit Bellarminus eodem capite 7. libri 5. de Pontifice. *Reges* (inquit) *& Pontifices, Clerici & Laici non faciunt duas Respublicas sed vnam, id est vnam Ecclesiam, sumus enim omnes vnum corpus. Rom.* 12. *&* 1. *Corinth.* 12. *at in omni corpore membra sunt connexa, & dependentia vnum ab alio, non autem recte asseritur spiritualia pendere à temporalibus. Ergo temporalia à spiritualibus pendent, atque subijciuntur.*

Resp. Hæc argumentatio informis, & incondita,

dita,etsi multa habet falsa & ambigua,potest tamen sine periculo concedi. Conclusio enim quæstionem non attingit, neque enim quæritur an potestas temporalis sit subdita spirituali, sed an sit subdita in temporalibus: & an potestas spiritualis possit infligere pœnas temporales,puta ademptionem regni, aut fundi, aut pecuniæ, aut vitæ. Quod nos pernegamus, Bellarminus vero non probat.Hic ergo peccat rursus ignoratione Elenchi.

IV. Eodem vitio laborat argumentum sequens.*Si* (inquit)*temporalis administratio impedit spirituale bonum, omnium iudicio tenetur Princeps temporalis mutare illum modum administrãdi, etiam cum detrimento temporalis boni, Ergo signum est subiectam esse temporalem potestatem spirituali.*

Respond. Hæc ratio, quæstionem non attingit, nam de subiectione hic non quæritur, sed de genere pœnarum. Sane si Reges in Deum grauiter peccauerint, pastorum est eos monere sedulò, quin & arcere sacra communione vt Theodosium Ambrosius,quanquam id non nisi in grauissimis criminibus & publicis, idque semper seruato honore & reuerentia ac fide quam subditus debet legitimo Principi.Vt quisque pastorum vitiis principis minime adblandietur, ita maxime erit fidus & obsequens, & aliis ad eandem fidelitatem præibit exemplo: Seruabitque temperamentum inter proiectam adulationem, & cerebrosam impudentiam. Non erit canis mutus, sed nec bellua indomita,quam necesse sit compescere vel vinculis, vel gladio.

V. Pugnat Bellarminus alio argumento, hoc modo, *Respublica Ecclesiastica debet esse perfecta & sibi sufficiens in ordine ad suum finem. Tales enim sunt omnes Respublicæ bene institutæ. Ergo debet habere omnem potestatem necessariam ad suum finem consequenda, sed necessaria est ad finem spiritualem potestas vtendi & disponendi de temporalibus rebus, quia alioqui possent mali Principes impune fouere hæreticos, & euertere religionem, igitur & hanc potestatem habet.*

Respond. Hæc quidem ratio non modo infirma est; sed & impia: Arguit enim imperfectionis Ecclesiã veterem cui hæc potestas defuit. Cumque Bellarminus cap.15. in Barklaium dicat non esse improbabile in Testamento veteri regem absolute maiorem fuisse Pontifice, ac proinde Pontificem non habuisse potestatem Regis exauctorandi, eiúsque sententiæ Thomam laudet authorem, inde sequitur probabile esse Bellarmino Ecclesiam veteris Testamenti non fuisse perfectam nec bene institutam. Adde quod reges possunt detorquere in Papas idem argumẽtum, dicendo suam potestatem fore imperfectam si eis deessent vires disponendi de spiritualibus, & coercendi improbam malorum Pastorum libidinem: quibus alioqui impune liceret esse sceleratis, cuiusmodi homines, sedes Romana plurimos habuit, fatente ipso Baronio, plurima monstra sedem Romanam insedisse. Perfectio Ecclesię constat, non robore, & potestate in temporalia, sed puritate doctrinæ, & integritate morum, atque disciplinæ: non secus ac perfectio Philosophiæ constat certitudine & perspicuitate ac

Ad annũ 912. Art. 8.

te ac

te ac textura demonſtrationum, non vero præſidiis aut armis quibus contra ſentientes malè multentur, aut obturbantes cohibeantur. Deus qui nunquam Eccleſiam ſuam hæreticorum veneno paſſus eſt totam penitus infici, idem quoque efficiet ne tyrannorum violentiâ aboleatur, nec deſeret gregem tanto pretio redemptum, quem qui tangit, tangit pupillam oculi ſui. Abunde cauit Deus Eccleſiæ ſuæ firmitati addito Chriſto defenſore & duce, & appoſitis Angelis cuſtodibus. Ipſe Bellarminus lib. 4. de Eccleſia capite 6. dicit perſecutionibus Eccleſiam non modo non deſtrui, ſed & illuſtrari. Quod ſi ad perfectionem Eccleſiæ neceſſe eſt vt Paſtores poſſint diſponere de regno & fortunis & vita tyrannorum, dicam quoque ad eandem perfectionem neceſſe eſſe vt iidem Paſtores poſſint debellare Satanam, & in Tartara mergere, & peccata omnia funditus abolere, in quibus certe plus eſt neceſſitatis quam in regnis dandis & eripiendis, Sunt enim Satanæ aſſultus longe periculoſiores ſæuitia tyrannorum. Denique quamcunque neceſſitatem obtendas, nihil vnquam tam erit neceſſarium quam Deo obſequi qui diſertè iubet obedientiam erga Principes & fidem, vt docebitur capite vndecimo. Nulla vnquam poteſt eſſe neceſſitas peccandi aut peierandi, aut aliena iniuſtè rapiendi.

VI. Vrget Bellarminus hoc modo. *Poteſt qualibet Reſpublica, quia perfecta & ſibi ſufficiens eſſe debet, imperare alteri Reipublicæ non ſibi ſubiectæ, & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem, immo etiam deponere eius principem, & alium inſtituere,*

quando non poteſt aliter ſe defendere ab eius iniuriis. Ergo multo magis poterit ſpiritualis Reſpublica imperare temporali Reipublicæ ſibi ſubiectæ, & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem, & deponere principes, atque alios inſtituere, quando aliter non poteſt bonum ſuum ſpirituale tueri.

Reſp. Reſpondeo non mirum eſſe, quando opponuntur arma temporalia armis temporalibus, ſi Rex victus ſuis temporalibus excidat, at cum tyrannidi temporali opponuntur arma ſpiritualia, non poſſunt nec debent eadem effecta conſequi, regis nempe regníque euerſio. Addo, Bellarminum fingere quæ nunquam fuerunt, nec erunt, videlicet vt altera Reſpublica ad ſuas res tuendas cogatur Regem vicini regni deponere, & aliũ ſufficere: nam Reſpublica quæ hoc poteſt eadem quoque facilitate inuadet regnum vicinum, & ſibi ſubiiciet, nec poteſt hic eſſe fructus victorię, vt victus cogatur alium ſibi Regẽ eligere. Accedit quod ſi Reſpublica aliqua, aliquid à vicina Republica poſtulet, & paſſa repulſam, infeſta arma oſtentet, aut bellum indicat, non hoc vocatur imperare (vt loquitur Bellarminus) ſed precibus minas addere adhibendo πιθανάγκην, quod faciunt qui poſtulant minitabundi. Denique ſi Papa hoc exẽplo tuetur ſuam poteſtatem dandi & eripiendi regna, certum eſt eadem quoque ratione confici Papam poſſe per vim rapere aliena, & in regnum alienum infeſta arma mouere, quod certe non eſt Paſtoris, ſed Bellatoris, aut Imperatoris. Immo & eadem ratione poſſunt Reges ſibi tribuere poteſtatem abdicandorum paſtorum, quando non poſſunt aliter

ter

ter se defendere ab eorum iniuriis.

VII. *Præterea* (inquit Bellarminus) *tolerare Regem hæreticum, vel infidelem conantem pertrahere homines ad suam sectam, est exponere religionem euidentißimo periculo.* Idque probat exemplis Imperatorum hæreticorum, nec non Regum qui nostra memoria sua regna traxerunt ad defectionem ab Ecclesia Romana; Cui obiectioni iam s'ûde satisfactum est. Verum quidem est quod paulo post subdit Cardinalis, esse de iure diuino seruare veram fidem & religionem: At non est de iure diuino perfide agere, aut patrare parricidia, & sub zeli ergà religionem titulo omnia susque déque inuertere. Non sunt facienda mala vt eueniant bona.

VIII. Pergit Bellarminus. *Quando* (inquit) *Reges & Principes ad Ecclesiam veniunt vt Christiani fiant, recipiuntur cum pacto expresso vel tacito, vt sceptra sua subijciant Christo, & polliceantur se Christi fidem seruaturos & defensuros, etiam sub pœna regni perdendi: ergo quando fiunt hæretici, aut religioni obsunt, possunt ab Ecclesia iudicari, & etiam deponi à principatu,*&c.

Resp. Hic vero errat Cardinalis non vno modo. Nam primo falsum est, Reges sub hac pactione in Ecclesiam admitti. Neque credibile est Clodoueum qui fidem Christianam princeps in regiam familiam intulit, cum iam ante per annos quindecim regnasset, ea lege & conditione factum esse Christianũ vt regno priuaretur si à fide descisceret. Quod si quis Rex veteri memoria à paganismo ad fidem conuersus, promisit se Religionem Christianam defensu-

rum,non idcirco iurauit in verba Papæ Romani cuius in Gallia sub primis Regibus nulla erat authoritas. Sic nec Britanniæ Reges primitus se ad Christianismum aggregarunt vt subessent in tẽporalibus Romano Pontifici:immo nec in spiritualibus,sed soli Christo. Quapropter si tũc Ecclesia Anglicana habuisset potestatem regnũ abrogandi regibus hæreticis , nihil tamen hoc ad Papam Romanum pertinuisset. Fateor quidem cũ Bellarmino,regem infestum fidei Christianæ dignum esse qui regnum amittat, nec esse idoneum Sacramento baptismi qui non est paratus Christo seruire:At abdicationẽ illam debere fieri iudicio Ecclesiæ, aut Papæ, id vero pernegamus,neq; scriptura dicit,neq; prisca Ecclesia vnquam sibi hoc ius vendicauit, aut cum deessent vires se suo iure fraudari vnquam conquesta est. Cum verò Princeps inauguratur in hæc verba. *Tunc ego regnum aut vitam amittam si Ecclesiam fefellero, aut deseruero*, His verbis vindictam Dei in caput suum imprecatur,non vero Ecclesiam aut Papam in suum caput armat. Quod si quis ad regnum admitteretur sub tali pacto expresso,vt regno caderet si fidem desereret,hanc potestatẽ in suum regnum aut caput vellet esse in manu optimatum aut ordinũ regni,eorúmque qui eum ad regnum vocarunt,non vero in manu Pontificis,qui Reges quos non creauit nõ potest deponere,nec eripere quæ non dedit, nec super hac re vllam à Deo potestatem accepit.Et profecto nihil esset tam vietum & fluxum,quam regum potestas,si esset penes Papam,conficto(vt solet)ob res minimas hæreseos crimine Reges diris perculsos

cussos deiicere rerum culmine. Tum certe Regibus tutissimum esset nihil scire in religione, ne hęreseos possent arcessi. Debent ergo plurimum Pontifici, qui ne quid in religione scirent cauit sedulo.

IX. Ex illo, *Pasce oues meas*, ducit tria argumenta. Quorum primum est

Lupi sunt hæretici,
Pastor potest arcere Lupos:
Ergo Pastor potest arcere hæreticos.

Vnde infert si Princeps ex oue fiat lupus, id est ex Christiano hæreticus, Pastorem posse eum abigere, ac proinde priuare dominio in subditos.

Resp. Huius Syllogismi quanquam maior non est vniuersaliter vera, potest tamen sine periculo totus Syllogismus admitti, Nec negamus Pastorem posse arcere sacris Principem hæreticum in fidei fundamentis, aut insigniter sceleratum, & impœnitentem, Ac inde sequi eum posse priuare Regem dominio, hoc vero pernegamus, neque Bellarminus vnquam probauit. Nec si faceret, tamen hoc magis ad Episcopum Romanum, quam ad Antiochenum aliósque Petri & Apostolorum successores pertineret.

X. Alterum argumentum ex eodem loco ductum tale est.

Potest pastor arietes furiosos destruentes ouile separare & recludere:
Princeps autem Catholicus fide, sed adeo malus vt obsit religioni, est aries furiosus.
Ergo poterit pastor Ecclesiæ eum recludere vel redigere in ordinem ouium.

Resp. Stilus barbarus, ratio incondita, termini

quinque. Conclusio extra quæstionem. In maiori *Pastor*, sumitur propriè, in conclusione figuratè, eadémque ambiguitas in voce *Arietis*. Nititur autem hic Syllogismus totus falsa suppositione, quæ talis est. *Quæcunque potest pastor ouium in grege, eadem potest pastor animarum in Ecclesia.* Hoc principium falsum est. 1. Nam pastor ouium potest arietem vincire aut abigere, aut etiam necare: quia emit, & quia idem qui gregi addidit arietem ductorem, potest adimere. At Papa non emit Reges, nec habet eos sibi nexu aut mancipio addictos, nec eos addidit ductores populo, nec habet in eos vitæ & necis potestatem. Iam antequam dominationis papalis nomen Galliæ innotuisset, habebat Gallia suos Reges, vt mirum sit vnde Reges facti sint arietes huius noui Pastoris, qui eos potest includere, abigere, necare. 2. Hoc quoque addendum, non mirum esse si Pastor corporeus infligat pœnas corporeas, at vt Pastor spiritualis (qualem se Papa perhibet) puniat pœnis corporeis res est abhorrens ab omni ratione. 3. Dico tertiò pastorem proprie dictum nullatenus esse subditum arieti, nec de iure, nec de facto, at Episcopos Romanos de facto diu subditos fuisse Imperatoribus & Regibus, etiam Christianis, Bellarminus non negat. Nec inuenietur pastor ouium qui se indignum seruum arietis profiteatur, qualem se Gregorius I. nominat, scribens ad Mauritium Imperatorem, vt docebitur plenius capite sequenti 4. Quid quod in Papas potest retorqueri hoc argumentum, quos monstra & belluas Baronius ipse & Platina, & alij Pontificij frequēter appel-

appellant? tunc ergo includendi aut abigendi ab iis quibus Deus omnem animam, ac proinde Episcopos voluit esse subditos. 5. Obseruabit quoque Lector hanc obiectionem perinde esse accommodatam ad probandum Papam posse Reges occidere, ac ad probandum posse eum Reges solio detrahere, Pastor enim in arietem vtrumque potest.

XI. Tertia eius ratio ex eodem loco ducta sic formatur.

Omnis Princeps tenetur Deo seruire.

At Pastor potest cogere Principem ad id omne quod tenetur.

Ergo, Pastor potest cogere Principem Deo seruire.

Resp. 1. Negamus assumptionem. Princeps enim, non secus ac subditi, ad multa tenetur ad quæ non potest cogi ab vllo homine, veluti ad amandum Deum toto corde, & Proximum tanquam se, & fidem locandam in Christo. 2. Immo nec si Bellarmino totum Syllogismum concederemus, haberet tamen quod intendit, nam ipse addit paulo post Principem debere cogi per commodas rationes, inter quas nego esse abdicationem Regis, aut instigationem subditorum in suum regem legitimum.

XII. Capite quinto in Barklaium Bellarminus hæc habet: *Cum dicimus ex Pontificum sententia regum terrenorum potestatem esse à Deo, non intelligimus esse à Deo immediatè, quomodo est à Deo potestas summi Pontificis, sed esse à Deo, quia Deus voluit esse in genere humano politicum regimen, & ideo instinctum quendam naturalem dedit hominibus, vt eligant Magistratus à quibus regantur.* Addit ibidem. *Deus*

non dedit Immediatè regnum huic aut illi, sed dicitur potestas regum esse à Deo, quia Deus voluit inter homines esse potestatem politicam.

Resp. Hæc à Cardinali dicuntur ad eleuandam & minuendam Regum dignitatem. Sed hæ nebulæ nullo negotio difflantur. Cum enim dicimus Reges à Deo immediatè esse, non sic intelligimus, quasi Deus de Cœlo immediatè detonuerit & cœlesti oraculo hunc aut illum regem pronuntiauerit. Hoc sensu ne quidem Romanũ Pontificem esse à Deo nec Bellarminus ipse affirmauerit: tota enim electio suffragiis hominum transigitur, qui suam vocem alicui, precio addixerunt. Si tamen Bellarminus contendit ad electionem huius aut illius, mentes Cardinalium diuino spiritu afflari, Deúmque tantis discordiis & anxiæ disciplinę, venalibusque suffragiis interesse, & efficere vt horsum aut illorsum inclinent, cur non nobis quoque fas erit dicere regum inaugurationem fieri Deo auspice & ductore? maximè cum regum Christianorum alios natura ipsa, ac proinde Deus dederit, alios * *ἐξ ἰδιωτικῶν σπαργάνων* euehat ad regnum optimatum electio? ídq; multo maiori grauitate & integritate quam electio Pontificum?

* *Ex priuatis cunabulis.*

Quisquis ergo vult scire quo sensu Reges dicantur esse immediatè à Deo sic habeat, id dici quia Deus in verbo clarè & disertè iubet nos esse obsequentes regibus, vnde fit vt eorum authoritas non humana opinione nitatur, sed authoritate diuina, Tum quia perfidia & violatio iusiurandi & parricidium sic vetantur in Dei verbo, vt ab hac lege nulla lex humana possit nos exime-

mere. Rex igitur quantumuis electus mediantibus hominibus, tamen vt semel in eius verba iuratum est, Deum habet immediate suæ potestatis assertorem. Vbi obiter fraus Bellarmini notãda, dum de regibus eligendis loquitur, nõ enim quæstio est de electione regis, quem satis constat non immediate à Deo eligi; sed de authoritate & potestate Regis quem iam habeas. Neque vero quia instinctus datus est hominibus ad eligendos sibi magistratus, idcirco sequitur magistratus esse à Deo mediatè: nã pari ratione paterna authoritas, aut vinculum coniugale non essent à Deo immediatè, quia ad colendos parentes & ad coniugale vinculum homines feruntur propensione naturali. Immo vero cum ad hunc instinctum non facti, sed nati, non instituti, sed imbuti simus, certum est Magistratus authoritatem Deum vnum habere authorem. Quod vt Deus palam faceret, primos suæ Ecclesiæ Reges Saulem & Dauidem oraculo suo & cœlesti electione voluit consecrari: quibus adde si vis Regem Iehu vnctũ à Propheta extraordinariâ vnctione: vnde & Reges dicebantur Vncti Domini, quippe Deo auctore & auspice inaugurati. Frustra obtenditur Saulem sorte ad regnum vocatum, Nam vt ait perapposite Rex in sua præfatione. *Si electio per sortes non est immediate à Deo, ergo nec Matthias, qui eodem modo ad Apostolatum promotus est à Deo immediate electus est, ex quo sequitur & illum qui sedem Apostolicam occupat, sine rubore non ausurum se immediate à Deo constitutum prædicare: cum & Matthias ipse in locum Iudæ suffectus, & Apostolis annumeratus, non immediatè sit electus.* *Act.* 1.

Hæc & plura alia in eam ſententiam Rex ſapientiſſimus, quibus demonſtrat eiuſdem eſſe impietatis negare Saulem à Deo immediate eſſe lectum, & negare Matthiam à Deo immediate eſſe allectum Apoſtolis; Eſt enim inſignis ſuper hac re Salomonis ſententia Prouerbiorum 16. *Sortes mittuntur in gremium, euentus autem eſt à Domino.*

Quod ſi ad eligendos Reges, Deus vtitur hominum operâ, non idcirco minor eſt regum authoritas: non ſecus ac ſi quid Rex per fecialem aut accenſum denuntiat, non minus dicitur eſſe à Rege, quam ſi Rex ipſe coram proloqueretur. Ac profecto nihil eſt hoc dogmate peſtilentius, nec vlla capitalior doctrina quam hæc quæ ad id vnum eſt comparata, vt de animis populorum euellatur reuerentia erga Reges & religioſus metus. Tolle enim hanc opinionem, Regum ſceptra eſſe à Deo immediatè, ſimul & funditus ſuſtuleris omne obſequium & fidem ſubditorum, & per hoc pacem in rebus humanis atque concordiam. Sed intereſt Pontificis deſpicatam habere regiam poteſtatem, quandoquidem ex eius ruinis Pontificia dignitas extruitur.

XIII. Placet ſibi Bellarminus in hoc ſimili quo Eccleſiaſticam authoritatem comparat ſpiritui, temporalem verò carni. Vnde colligit temporalem poteſtatem debere gubernari à ſpirituali, id eſt (vt ipſe intelligit) à Papa. Egregia ſane probatio. *Spiritus imperat carni, ergo Papa Regibus.* Carnis vero nomine non intelligit corpus, ſed facultatem animalem & non regeneratam, per ſpiritum verò animum regeneratum Dei ſpiritu,

ritu, quem Paulus solet vocare nouum homi-
nem.

Resp. Hoc quidem simile haberet aliquem co-
lorem, si quemadmodum spiritus seu nouus ho-
mo semper pronus est ad bona, & nihil nisi iusta
suggerit, ita potestas Ecclesiastica nunquam iu-
beret praua, & nullâ corruptione inquinare-
tur. At non desunt exempla in eadem Republica
optimorum Regum & pessimorum Episcoporũ,
ita penes Reges spiritus, penes Episcopos esset
caro. Quocirca multi Reges sæpe politiam spiri-
tualem nutantem sustentarunt, aut perturbatam
ordinauerunt, aut vitiatam emendauerunt: vt
Dauid, Iosaphat, Ezechias, Iosias. Nam in homi-
ne fideli, caro nunquam regit spiritum, etsi sæpe
obturbat. At in Republica potestas temporalis
sæpe gubernauit spiritualem, nõ tantum in tem-
poralibus vt semper, sed in spiritualibus vt sæpe.
2. Quid quod hoc simile petit iugulum Bellar-
mini, nam quemadmodum cum caro deliquit,
spiritus carnem non occidit, nec aliam in eius lo-
cum sufficit, ita nec si Rex peccauerit potest
Pastor alium Regem loco eius statuere, aut
regnum transferre, aut de Regis capite vel digni-
tate decernere. 3. Denique pars ista Christiani
quæ spiritus seu nouus homo nuncupatur, addi-
tur à Deo carni vt rector & dominus, ideoque
in hac vita est sine carne, vtpote ad id vnum da-
tus vt carnem regat. At potestas spiritualis sæpe
non habet Magistratus temporales quos regat vt
tempore Apostolorum, & sub veteri Ecclesia, &
tamen erat vera potestas spiritualis. Denique di-
ci non potest quantum claudicet hoc simile, Quę

vitia si abessent, notum est tamen similibus nihil probari.

XIV. Capite 27. in Barklaium sic disputat. *Cum Papa iudicat Regem vel etiam deponit, nihil agit contra ius diuinum, quoniam superior inferiorem iudicat, Pastor ouem, Pater filium, Præpositus subditum.*

Resp. Multa hic petuntur, & precario supponuntur. Primo Papam esse Pastorem, Tum esse bonum pastorem. Tum reges ei esse subditos. Quæ sunt maxima αἰτήματα, non secus ac si quis supponeret circulum habere angulos. Fac tamen hæc ita sint. An si Reges sunt subditi Papæ vt principi spirituali, idcirco potest eos exuere dominio temporali? Immo vero cum potestas eius sit mere spiritualis, non alias potest irrogare pœnas quam spirituales.

XV. Eodem capite extremo sic loquitur. *Securus affirmo potuisse Dominum nostrum Iesum Christum tempore mortalitatis suæ, disponere de temporalibus omnibus, & Reges ac Principes Regnis Dominiisque priuare, & hanc potestatem vicario suo sine dubio concessisse, vt ea vtatur quando necessarium iudicauerit ad salutem animarum.*

Syllogismus talis est,

Quamcunque potestatem habuit Christus tempore mortalitatis suæ eam reliquit Vicario suo Papæ.

At potestatem disponendi de omnibus temporalibus, habuit Christus cum esset in terris.

Ergo, &c.

Resp. Hoc argumentum si quas habet vires, non

non ſolum probat Papam poſſe priuare Reges regno, ſed & vita, vtrumque enim Chriſtus pariter poterat. Sed & inde pariter poſſet confici Papæ datam eſſe à Chriſto poteſtatem ſuſcitandi mortuos, ſanandi ægros, ſedandi tempeſtates. Maiorem igitur huius Syllogiſmi contendimus falſam eſſe ac temerariam. Et contra pertendimus Papam ſi eſſet Vicarius generalis Chriſti in terris, non tamen habiturum omnem poteſtatẽ quam Chriſtus habuit, ſed eam tantũ qua Chriſtus vſus eſt & quam diſerte ſuis Vicariis (ſi qui ſunt) tradiderit. At Chriſtus nunquam vſus eſt hac poteſtate in Reges, vltroque abſtinuit, nempe quia hoc quidem erat poteſtatis ſuæ, ſed non muneris, quippe ad hoc non miſſus: vſque adeo vt in ciuili cauſa ſuper erciſcunda hæreditate vocatus arbiter, adeſſe noluerit: & ſubinde inculcaret, regnum ſuum non eſſe de hoc mundo. Sed nec hinc excedens cuiquam tradidit hanc poteſtatem, qui in regnis adimendis & dandis vices ſuas obiret. Non ſi quis Regis eſt legatus aut Vicarius, parem habet auctoritatem cum Rege, ſed eam ſolum quam Rex voluerit eum habere & certis limitibus circumſcripſerit. Hic ergo habemus inſigne diſcrimen inter Chriſtum & Papam: Quod Chriſtus dum eſſet in terris vires quidem & poteſtatem habuerit Reges abdicandi, & regno ac vita priuandi, ſed non munus, nec voluntatem vtendi iſta poteſtate. At Papa vires non habens, munus tamen ſibi arrogat.

Adhibet Bellarminus hunc colorem: hoc fieri à Papa quando iudicat neceſſarium eſſe ad ſalutem animarum, quaſi vero non fuerit par ne-

cessitas, immo maior quando Imperatores Ethnici Ecclesiam ferrent, agerent, discerperent: nec tamen tunc Papæ hac potestate vtebantur. An erat necessarium ad salutem animarum vt regnũ Franciæ à Philippo Pulchro ad Imperatorem Germaniæ transferretur? Aut vt Rex Castilliæ Ferdinandus regnum Nauarræ inuaderet authore Iulio II. in fraudem Iohannis Regis Nauarrenii? Aut vt Henricus III. Pontifici addictissimus regno Galliæ excideret?

Interea notabit Lector quam non dissimulanter, & sine circuitione Bellarminus hic asserat, *Papam posse disponere de omnibus temporalibus*, id est de omnibus fundis, pecuniis, muneribus & dignitatibus ac regnis totius orbis. Quæ quidem ab aliis miseris homuncionibus tantisper possidentur, donec Papæ visum fuerit, his erepta ad alios transferre. Hoc certe est esse absolutè dominum & Regem totius mundi.

XVI. Capite 21. in Barklaium Bellarminus agnoscit obsequium filiorum erga parentes, & obseruationem iuramenti & voti esse iuris diuini. Asserit tamen Papam in his dispensare, & iuramenti ac voti implendi gratiam facere: eadémq; potestate Papam soluere subditos sacramento fidelitatis erga Principes. Id vero quomodo fieri possit, docet exemplo à legibus ciuilibus petito. *Est* (inquit) *iuris naturalis à Deo confirmati, & ab Apostolis declarati: (ad Ephes. 6.) vt filij obediant parentibus & serui Dominis: & tamen filij emancipari, & serui libertate donari possunt, & per hoc fieri potest vt nec illi parentibus, nec isti dominis obedire teneantur.* At Bellarminus hic frustra est: neque enim vnquam

quam emancipantur filij, vt eis liceat, in patrem rebellare, aut alium patrem sibi eligere pulso priori. Non ergo facit hoc exemplum ad prætexendam rebellionem subditorum in Principes. Tum si quis filius aut seruus emancipatur, id fit à proprio patre aut Domino. At Papa subditos emancipat inconsultis Principibus & inuitis. Sed tædet tam vana & futilia diutius persequi. Stercus fodit gladio qui cum tam putidis argumentatiunculis diutius confligit.

CAPVT X.

Exempla à Bellarmino ex Historiis prolata, partim esse falsa, partim inutilia.

PROPERT Bellarminus aliquot exempla ex Historiis, quibus Papa potestatem in Regibus abdicandis astruere conatur.

Primum exemplum est Ambrosij Mediolanensis Episcopi qui Theodosium Imperatorem excommunicauit propter cædem Thessalonicæ factam, eumq; coegit legem ferre, ne sententiæ latæ de cæde aut publicatione bonorum essent ratæ ante triginta dies à pronuntiatione sententiæ. Vnde colligit ab Episcopo posse iudicari Imperatorem, quod si ab Episcopo, quanto magis à Papa?

I. Exemplum.

Resp. Hoc quidem exemplum non bona fide profertur à Cardinali, neque enim Ambrosius coegit Imperatorem hanc ferre legem, sed Im-

rator ſuadēti Ambroſio vltro aſſenſus eſt. Quod ſi Theodoſius noluiſſet Ambroſio hac in re obſequi, non erant in manu Ambroſij pœnæ temporales, quibus Theodoſium vel cogeret, vel vlciſceretur. Poſt patratam Theſſalonicæ cædem Imperator Eccleſia abſtinuit, neque ei Ambroſius vllam pœnam niſi ſpiritualem irrogauit. Octauo demum menſe cùm Imperator veniſſet ad Ambroſium poſcens ſolui excommunicationis vinculum, tantum abfuit vt Ambroſius vel minaretur ſe ſoluturum ſubditos ſacramento fidelitatis, vel ei abrogaturum Imperium, vt vltro ſe ad cædem offerret, ſic loquens, vt refert Theodoretus, εἰ δ' εἰς τυραννίδα τὴν βασιλείαν μεθίστησι, δέξομαι κἀγὼ μεθ' ἡδονῆς τὴν σφαγήν. *Si regnum flectit in tyrannidem, en me paratum occidi.* Idem vir ſanctus, cum Ariani, ſic volente Valentiniano, vnam de Baſilicis Mediolanenſis Eccleſiæ vellent occupare, & iam vela ſuſpenderēt: obſtitit Ambroſius & plebs catholica, ſed ea modeſtia quæ ſubditos decet, & ſupplicantium verbis. *Rogamus Auguſte, non pugnamus. Non timemus, ſed rogamus.* Denique ſe mactandum potius offerebat Ambroſius quā Baſilicam hæreticis traderet. *Si patrimonium impetitur* (inquit) *inuadite: ſi corpus, occurram. Vultis in vincula rapere? vultis in mortem? voluptati eſt mihi.* Tantum ergo aberat à multando Valentiniano bonis, aut parte Imperij, vt ſuis ipſe bonis paratus eſſet cedere, immo & vita: hæc habes epiſtola 33. Idem Præſul in Apologia Dauid cap. 10. *Rex vtique erat Dauid, nullus ipſe legibus tenebatur: quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum: neque enim vllis ad pœnam vocantur legibus tuti Imperij poteſtate. Homi-*

mini ergo non peccauit, cui non tenebatur obnoxius: Sed quamuis tutus imperio, deuotione tamen ac fide erat Deo subditus. Sciebat ergo Ambrosius Reges etsi legi diuinæ subiectos, pœnis tamen ciuilibus non teneri, eosque non habere Iudicem superiorem inter homines qui eos pœnis aut abdicatione coerceat. Nec putauit minorem esse potestatem Theodosij, aut ius deterius quam Dauidis.

Sed mihi videtur Bellarminus hoc exemplo plurimum suæ causæ officere, & peccare in Papæ commoda. Nam Ambrosius non erat Episcopus Romanus. Ausus est tamen stringere censuram Ecclesiasticam in Theodosium inconsulto Romano Episcopo. Qua in re si non peccauit Ambrosius, non dubium est quin idem possit quilibet Episcopus. Quod si fit, non video quid Papa plus habiturus sit quam cæteri Episcopi. Neque sane Papa hodie ferret Episcopum Parisiensem, aut Lugdunensem, qui se inscio aut non iubente Regem excommunicaret, aut Imperio exueret.

II. Exemplum. Secundum exemplum est Gregorij I. in priuilegio quod concessit Monasterio Suessionum, S. Medardi, quod priuilegium assutum est fini epistolarum Gregorij: summa priuilegij est, ne possit ob crimen capitale Abbas S. Medardi deponi nisi in Concilio, vbi se sistant accusatores, quorum vnusquisque duodecim testes secum habeat. Si quis Rex contra hæc iuerit, iubetur sua dignitate priuari.

Resp. Hoc priuilegium, aio, non modo esse iniustum, sed & falsum & suppositititium. Iniusti-

Hæc & plura alia in eam ſententiam Rex ſapientiſſimus, quibus demonſtrat eiuſdem eſſe impietatis negare Saulem à Deo immediate eſſe lectum, & negare Matthiam à Deo immediate eſſe allectum Apoſtolis; Eſt enim inſignis ſuper hac re Salomonis ſententia Prouerbiorum 16. *Sortes mittuntnr in gremium, euentus autem eſt à Domino.*

Quod ſi ad eligendos Reges, Deus vtitur hominum operâ, non idcirco minor eſt regum authoritas: non ſecus ac ſi quid Rex per fecialem aut accenſum denuntiat, non minus dicitur eſſe à Rege, quam ſi Rex ipſe coram proloqueretur. Ac profecto nihil eſt hoc dogmate peſtilentius, nec vlla capitalior doctrina quam hæc quæ ad id vnum eſt comparata, vt de animis populorum euellatur reuerentia erga Reges & religioſus metus. Tolle enim hanc opinionem, Regum ſceptra eſſe à Deo immediatè, ſimul & funditus ſuſtuleris omne obſequium & fidem ſubditorum, & per hoc pacem in rebus humanis atque concordiam. Sed intereſt Pontificis deſpicatam habere regiam poteſtatem, quandoquidem ex eius ruinis Pontificia dignitas extruitur.

XIII. Placet ſibi Bellarminus in hoc ſimili quo Eccleſiaſticam authoritatem comparat ſpiritui, temporalem verò carni. Vnde colligit temporalem poteſtatem debere gubernari à ſpirituali, id eſt (vt ipſe intelligit) à Papa. Egregia ſane probatio. *Spiritus imperat carni, ergo Papa Regibus.* Carnis vero nomine non intelligit corpus, ſed facultatem animalem & non regeneratam, per ſpiritum verò animum regeneratum Dei ſpiritu,

ritu , quem Paulus ſolet vocare nouum hominem.

Reſp. Hoc quidem ſimile haberet aliquem colorem, ſi quemadmodum ſpiritus ſeu nouus homo ſemper pronus eſt ad bona, & nihil niſi iuſta ſuggerit, ita poteſtas Eccleſiaſtica nunquam iuberet praua , & nullâ corruptione inquinaretur. At non deſunt exempla in eadem Republica optimorum Regum & peſſimorum Epiſcoporũ, ita penes Reges ſpiritus , penes Epiſcopos eſſet caro. Quocirca multi Reges ſæpe politiam ſpiritualem nutantem ſuſtentarunt, aut perturbatam ordinauerunt , aut vitiatam emendauerunt : vt Dauid, Ioſaphat, Ezechias, Ioſias. Nam in homine fideli, caro nunquam regit ſpiritum , etſi ſæpe obturbat. At in Republica poteſtas temporalis ſæpe gubernauit ſpiritualem, nõ tantum in temporalibus vt ſemper, ſed in ſpiritualibus vt ſæpe. 2. Quid quod hoc ſimile petit iugulum Bellarmini, nam quemadmodum cum caro deliquit, ſpiritus carnem non occidit, nec aliam in eius locum ſufficit , ita nec ſi Rex peccauerit poteſt Paſtor alium Regem loco eius ſtatuere , aut regnum transferre, aut de Regis capite vel dignitate decernere. 3. Denique pars iſta Chriſtiani quæ ſpiritus ſeu nouus homo nuncupatur, additur à Deo carni vt rector & dominus , ideoque in hac vita eſt ſine carne, vtpote ad id vnum datus vt carnem regat. At poteſtas ſpiritualis ſæpe non habet Magiſtratus temporales quos regat vt tempore Apoſtolorum, & ſub veteri Eccleſia , & tamen erat vera poteſtas ſpiritualis. Denique dici non poteſt quantum claudicet hoc ſimile, Quę

vitia si abessent, notum est tamen similibus nihil probari.

XIV. Capite 27. in Barklaium sic disputat. *Cum Papa iudicat Regem vel etiam deponit, nihil agit contra ius diuinum, quoniam superior inferiorem iudicat, Pastor ouem, Pater filium, Præpositus subditum.*

Resp. Multa hic petuntur, & precario supponuntur. Primo Papam esse Pastorem, Tum esse bonum pastorem. Tum reges ei esse subditos. Quæ sunt maxima αἰτήματα, non secus ac si quis supponeret circulum habere angulos. Fac tamen hæc ita sint. An si Reges sunt subditi Papæ vt principi spirituali, idcirco potest eos exuere dominio temporali? Immo vero cum potestas eius sit mere spiritualis, non alias potest irrogare pœnas quam spirituales.

XV. Eodem capite extremo sic loquitur. *Securus affirmo potuisse Dominum nostrum Iesum Christum tempore mortalitatis suæ, disponere de temporalibus omnibus, & Reges ac Principes Regnis Dominiisque priuare, & hanc potestatem vicario suo sine dubio concessisse, vt ea vtatur quando necessarium iudicauerit ad salutem animarum.*

Syllogismus talis est,

Quamcunque potestatem habuit Christus tempore mortalitatis suæ eam reliquit Vicario suo Papæ.

At potestatem disponendi de omnibus temporalibus, habuit Christus cum esset in terris.

Ergo, &c.

Resp. Hoc argumentum si quas habet vires, non

non ſolum probat Papam poſſe priuare Reges regno, ſed & vita, vtrumque enim Chriſtus pariter poterat. Sed & inde pariter poſſet confici Papæ datam eſſe à Chriſto poteſtatem ſuſcitandi mortuos, ſanandi ægros, ſedandi tempeſtates. Maiorem igitur huius Syllogiſmi contendimus falſam eſſe ac temerariam. Et contra pertendimus Papam ſi eſſet Vicarius generalis Chriſti in terris, non tamen habiturum omnem poteſtatẽ quam Chriſtus habuit, ſed eam tantũ qua Chriſtus vſus eſt & quam diſerte ſuis Vicariis (ſi qui ſunt) tradiderit. At Chriſtus nunquam vſus eſt hac poteſtate in Reges, vltroque abſtinuit, nempe quia hoc quidem erat poteſtatis ſuæ, ſed non muneris, quippe ad hoc non miſſus: vſque adeo vt in ciuili cauſa ſuper erciſcunda hæreditate vocatus arbiter, adeſſe noluerit: & ſubinde inculcaret, regnum ſuum non eſſe de hoc mundo. Sed nec hinc excedens cuiquam tradidit hanc poteſtatem, qui in regnis adimendis & dandis vices ſuas obiret. Non ſi quis Regis eſt legatus aut Vicarius, parem habet auctoritatem cum Rege, ſed eam ſolum quam Rex voluerit eum habere & certis limitibus circumſcripſerit. Hic ergo habemus inſigne diſcrimen inter Chriſtum & Papam: Quod Chriſtus dum eſſet in terris vires quidem & poteſtatem habuerit Reges abdicandi, & regno ac vita priuandi, ſed non munus, nec voluntatem vtendi iſta poteſtate. At Papa vires non habens, munus tamen ſibi arrogat.

Adhibet Bellarminus hunc colorem: hoc fieri à Papa quando iudicat neceſſarium eſſe ad ſalutem animarum, quaſi vero non fuerit par ne-

cessitas, immo maior quando Imperatores Ethnici Ecclesiam ferrent, agerent, discerperent: nec tamen tunc Papæ hac potestate vtebantur. An erat necessarium ad salutem animarum vt regnũ Franciæ à Philippo Pulchro ad Imperatorem Germaniæ transferretur? Aut vt Rex Castilliæ Ferdinandus regnum Nauarræ inuaderet authore Iulio II. in fraudem Iohannis Regis Nauarrenii? Aut vt Henricus III. Pontifici addictissimus regno Galliæ excideret?

Interea notabit Lector quam non dissimulanter, & sine circuitione Bellarminus hic asserat, *Papam posse disponere de omnibus temporalibus*, id est de omnibus fundis, pecuniis, muneribus & dignitatibus ac regnis totius orbis. Quæ quidem ab aliis miseris homuncionibus tantisper possidentur, donec Papæ visum fuerit, his erepta ad alios transferre. Hoc certe est esse absolutè dominum & Regem totius mundi.

XVI. Capite 21. in Barklaium Bellarminus agnoscit obsequium filiorum erga parentes, & obseruationem iuramenti & voti esse iuris diuini. Asserit tamen Papam in his dispensare, & iuramenti ac voti implendi gratiam facere: eadémq; potestate Papam soluere subditos sacramento fidelitatis erga Principes. Id vero quomodo fieri possit, docet exemplo à legibus ciuilibus petito. *Est* (inquit) *iuris naturalis à Deo confirmati, & ab Apostolis declarati: (ad Ephes. 6.) vt filij obediant parentibus & serui Dominis: & tamen filij emancipari, & serui libertate donari possunt, & per hoc fieri potest vt nec illi parentibus, nec isti dominis obedire teneantur.* At Bellarminus hic frustra est: neque enim vnquam

quam emancipantur filij, vt eis liceat, in patrem rebellare, aut alium patrem ſibi eligere pulſo priori. Non ergo facit hoc exemplum ad prætexendam rebellionem ſubditorum in Principes. Tum ſi quis filius aut ſeruus emancipatur, id fit à proprio patre aut Domino. At Papa ſubditos emancipat inconſultis Principibus & inuitis. Sed tædet tam vana & futilia diutius perſequi. Stercus fodit gladio qui cum tam putidis argumentatiunculis diutius confligit.

CAPVT X.

Exempla à Bellarmino ex Hiſtoriis prolata, partim eſſe falſa, partim inutilia.

PROFERT Bellarminus aliquot exempla ex Hiſtoriis, quibus Papa poteſtatem in Regibus abdicandis aſtruere conatur.

1. Exemplum. Primum exemplum eſt Ambroſij Mediolanenſis Epiſcopi qui Theodoſium Imperatorem excommunicauit propter cædem Theſſalonicæ factam, eumq; coegit legem ferre, ne ſententiæ latæ de cæde aut publicatione bonorum eſſent ratæ ante triginta dies à pronuntiatione ſententiæ. Vnde colligit ab Epiſcopo poſſe iudicari Imperatorem, quod ſi ab Epiſcopo, quanto magis à Papa?

Reſp. Hoc quidem exemplum non bona fide profertur à Cardinali, neque enim Ambroſius coegit Imperatorem hanc ferre legem, ſed Im-

rator ſuadẽti Ambroſio vltro aſſenſus eſt. Quod ſi Theodoſius noluiſſet Ambroſio hac in re obſequi, non erant in manu Ambroſij pœnæ temporales, quibus Theodoſium vel cogeret, vel vlciſceretur. Poſt patratam Theſſalonicæ cædem Imperator Eccleſia abſtinuit, neque ei Ambroſius vllam pœnam niſi ſpiritualem irrogauit. Octauo demum menſe cùm Imperator veniſſet ad Ambroſium poſcens ſolui excommunicationis vinculum, tantum abſuit vt Ambroſius vel minaretur ſe ſoluturum ſubditos ſacramento fidelitatis, vel ei abrogaturum Imperium, vt vltro ſe ad cædem offerret, ſic loquens, vt refert Theodoretus, εἰ δὲ εἰς τυραννίδα τὴν βασιλείαν μεθίστησι, δέξομαι κ'ἀγὼ μεθ' ἡδονῆς τὴν σφαγήν. *Si regnum flectit in tyrannidem, en me paratum occidi.* Idem vir ſanctus, cum Ariani, ſic volente Valentiniano, vnam de Baſilicis Mediolanenſis Eccleſiæ vellent occupare, & iam vela ſuſpenderẽt: obſtitit Ambroſius & plebs catholica, ſed ea modeſtia quæ ſubditos decet, & ſupplicantium verbis. *Rogamus Auguſte, non pugnamus. Non timemus, ſed rogamus.* Denique ſe mactandum potius offerebat Ambroſius quã Baſilicam hæreticis traderet. *Si patrimonium impetitur* (inquit) *inuadite: ſi corpus, occurram. Vultis in vincula rapere? vultis in mortem? voluptati eſt mihi.* Tantum ergo aberat à multando Valentiniano bonis, aut parte Imperij, vt ſuis ipſe bonis paratus eſſet cedere, immo & vita: hæc habes epiſtola 33. Idem Præſul in Apologia Dauid cap. 10. *Rex vtique erat Dauid, nullis ipſe legibus tenebatur: quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum: neque enim vllis ad pœnam vocantur legibus tuti Imperij poteſtate. Homi-*

mi-

mini ergo non peccauit, cui non tenebatur obnoxius: Sed quamuis tutus imperio, deuotione tamen ac fide erat Deo ſubditus. Sciebat ergo Ambroſius Reges etſi legi diuinæ ſubiectos, pœnis tamen ciuilibus non teneri, eoſque non habere Iudicem ſuperiorem inter homines qui eos pœnis aut abdicatione coerceat. Nec putauit minorem eſſe poteſtatem Theodoſij, aut ius deterius quam Dauidis.

Sed mihi videtur Bellarminus hoc exemplo plurimum ſuæ cauſæ officere, & peccare in Papæ commoda. Nam Ambroſius non erat Epiſcopus Romanus. Auſus eſt tamen ſtringere cenſuram Eccleſiaſticam in Theodoſium inconſulto Romano Epiſcopo. Qua in re ſi non peccauit Ambroſius, non dubium eſt quin idem poſſit quilibet Epiſcopus. Quod ſi fit, non video quid Papa plus habiturus ſit quam cæteri Epiſcopi. Neque ſane Papa hodie ferret Epiſcopum Pariſienſem, aut Lugdunenſem, qui ſe inſcio aut non iubente Regem excommunicaret, aut Imperio exueret.

Secundum exemplum eſt Gregorij I. in priuilegio quod conceſſit Monaſterio Sueſſionum, S. Medardi, quod priuilegium aſſutum eſt fini epiſtolarum Gregorij: ſumma priuilegij eſt, ne poſſit ob crimen capitale Abbas S. Medardi deponi niſi in Concilio, vbi ſe ſiſtant accuſatores, quorum vnuſquiſque duodecim teſtes ſecum habeat. Si quis Rex contra hæc iuerit, iubetur ſua dignitate priuari.

II. Exemplum.

Reſp. Hoc priuilegium, aio, non modo eſſe iniuſtum, ſed & falſum & ſuppoſititium. Iniuſti-

ria patet, quia aduersatur Apostoli præcepto. 1. Tim.5.19. vetantis admittere accusationem aduersus presbyterum, nisi sub duobus aut tribus testibus. Si ergo fuerint duo aut tres testes, potest admitti accusatio, & facti cognitio institui. Quod si quis non potest accusari nisi sub duodecim testibus præter accusatores, vix vnquam poterit in eum vlla moueri quæstio, aut in eius mores inquiri: cum paucissima crimina fiant sub oculis tot testium, & sæpe qui viderunt, nolint testes adesse in iudicio. Neque video cur hi Abbates fruantur hoc priuilegio, alij verò non fruantur. Sed de huius priuilegij seu potius prauilegij iniustitia pluribus actum est c.7.

Idem priuilegium falsum esse & ementitum multa euincunt. Ibi enim possessiones & villæ vocantur *mansi*. Ibidem fundi dominij regij appellantur *fisci regij*. Et Sanctus Medardus vocatur *Dominus Medardus*. Denique tota oratio redolet stilum Capitularium Caroli aut Ludouici, magisque accedit ad Francicam barbariem posterioris æui quam ad Italicam venam. Quid quod isti priuilegio subscribunt Alexandrinus & Carthaginensis Episcopi, quibus non credibile est Abbatiam Suessionum ne de nomine quidem notam fuisse? An Patriarcha Alexandrinus emensus est tot maria, vt Romam veniret & priuilegium S. Medardi subsignaret? At saltem delatus ei fuisset hic honos, vt inter primos subscriberet, non verò in turba, & post vulgus Italorum Episcoporum. Vltimus omnium subscribit Rex Theodoricus, tunc apprime puer, nondum habens tunc temporis Suessiones sub sua ditione.

ne. Sed nec annus quadrat, nec annotatio temporis: quæ talis est, *Datum VII. Cal. Iunij, Anno ab incarnatione Domini* 593. *Indictione* XI. falsa omnia, nam annus Christi 593. erat indictio decima: neque tunc temporis mos adhuc inoleuerat numerandi per æram Christi, Neque Epistolæ Gregorij per æram Christi vnquam notantur, sed per indictiones.

Maxime vero arguunt falsitatem istius priuilegij, verba illa fastuosa quibus Gregorius sibi in Reges & regna potestatem arrogat, quasi in manu eius esset reges spoliare imperio. Nihil enim tam alienum fuit à mente Gregorij & forma qua solet Imperatores in suis epistolis alloqui, Nam in Epistola 6. lib. 3. sic affatur Mauritium. *Ego autem indignus pietatis tuæ seruus.* Et paulo post, *Ego vero hæc Dominis meis loquens, quid sum nisi puluis & vermis?* Ipse serenissimus Rex in Apologia pro iuramento fidelitatis citat Gregorium sic loquentem Mauritio, super lege quadam, ne reciperetur miles in Monasterium nondum expleta militia. Vbi postquam se indignum famulum pietatis Imperatoriæ appellauit, tandem hæc subdit. *Ego quidem iussioni subiectus, eandem legem per diuersas terrarum partes transmitti feci. Et quia lex ipsa omnipotenti Domino minime concordet, ecce per suggestionis meæ paginam serenissimis Dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod sensi minime tacui.* Hæc habentur Epistola 61. libri secundi.

III. Exemplum.

Succedit Gregorius II. qui (si fides Bellarmino, Leoni Imperatori Iconomacho à se excom-

municato prohibuit vectigalia solui ab Italis, ac proinde eum Imperij parte multauit.

Resp. Hoc exemplum si verum est, nihil tamen ad rem facit. Cum enim hæc prohibitio vectigalium contigerit anno circiter 726. à Christo: parum est auctoritatis in exemplo. Iam enim fluxerant septem sæcula à Christo nato, iã multa ab Imperatoribus erant facta improbè & in Ecclesiam iniustè: neque tamen tale quid vnquam fuerat tentatum ab Episcopis Romanis, nec tot retro seculis ausi fuerant violare iura Imperatorum, aut auertere vectigalia. Sed cum vires Imperatorum in Occidente essent fractæ, in Oriente à Sarracenis attritæ, Italiam vero totam Longobardi excepto Exarchatu Rauennæ & Ducatu Romano occuparent, & Imperatores Sarracenico bello impliciti Italiam quasi pro derelicto haberent, Papis aucta est libertas sub debilibus dominis; iidémque rerum secundarum allabente æstu subuecti, cum quærerent occasionem rebellandi, ecce opportunè sese obtulit controuersia super imaginibus, quo colore vsus Gregorius, populos ad defectionem ab Imperatore sollicitauit, Quæ artes illi tam prosperè cesserunt vt Romam & Italiæ partem ad se traxerit, & ex Episcopo factus sit Princeps temporalis, teste Sigonio his verbis. *Ita Roma Romanusq; Ducatus à Græcis ad Romanum Pontificem, propter nefandam eorum hæresim impietatémque peruenit.* Nouum sane genus censuræ Pastoralis, irruptio in bona aliena, & ereptio alieni dominij. Non secus ac si presbyter in pœnitentiam peccati, eriperet pallium, aut secaret crumenam peccatori, Eleuant

ergo

ergo auctoritatem huius exempli, fructus & opes quæ ad Papam hoc facto peruenerunt. At si Imperatorum in Italia fuissent vires integræ, Papa non modo non fuisset incentor rebellionis, sed & imagines euertisset, iubente Augusto, secutus exemplum Gregorij I. qui legem quam ipse censebat iniustam, promulgauit tamen, vt Imperatori morem gereret, & se indignum Imperatoris seruum, ac puluerem & vermiculum (vt ante Gregorius) appellasset.

Hic tamen apprime notandum, Papam non prohibuisse vectigalia solui vt Iudicem, aut vt habentem potestatem in Imperatorem, sed vt suasorem facti & instigatorem. Nullam enim super hac re pronuntiata est sententia, aut instituta cognitio. Vis non facit ius: nec si quis facem præfert rebellioni, dicendus est id facere vt iudex, aut vt dominus, legitimam habens potestatem aliena rapiendi. Quod si Gregorius II. vi istius potestatis quam Papa sibi in Reges arrogat, sententiam condemnationis tulisset in Leonem, non modo eum Italiæ vectigalibus, sed & toto imperio spoliasset. Non enim Leo magis erat Tyrannus in Italia quam in Græcia, aut Asia, vbi in Iconolatras asperius sæuiebat. Et profecto, quanquam nostro tempore Papę vires sunt longe maiores quam tempore Gregorij II. si tamen Regi nostro vellet adimere solam Picardiam aut Occitaniam, reliquum vero regnum ei per Papalem indulgentiam concederet, se regibus & populis ridendum sine dubio propinaret. Nec tamen ideo Gregorius post hanc rebellionem desiit se Imperatoris subditum agnoscere & profi-

teri. Nam Gregorius III. succeſſor huius Gregorij Leonem ſuum Dominum agnoſcit, & ſuis Epiſtolis annum Imperij Dominorum ſuorum adnotat. Extant eius duæ Epiſtolæ ad Bonifacium inſertæ ſecundo tomo Conciliorum, quarum hæc eſt clauſula, *Data 10. Cal. Decembris. Imperante Domino piiſsimo Auguſto Leone à Deo coronato, magno Imperatore, anno decimo Imperij eius*, &c. His ſimilia habet ſequens Epiſtola.

IV. Exemplum.

Subiicit Bellarminus exemplum Zachariæ Pontificis, qui rogatus à primoribus Franciæ Childericum depoſuit, & in eius locum Pipinum Caroli Magni patrem creari iuſſit.

Reſp. Reſpondeo non magni eſſe momenti ſitne hoc exemplum verum an falſum. Plus enim poteſt Dei verbum, Chriſtique ac Apoſtolorum exempla, totiuſque veteris Eccleſiæ per ſeptingentos annos conſenſus, quam quæ à Pōtificibus cœpta ſunt nouiſſimis ſæculis. Dico tamen hoc exemplum non fideliter à Bellarmino proferri. Nam antequam Pipinus, Papa ſuadente, regis nomen ſumeret, iam re ipſa Rex erat, penéſque eum erat totius regni poteſtas. Eſt enim conſtans hiſtoricorum teſtimonium, Merouingios quorum Childericus vltimus fuit tunc temporis nomine tenus Reges fuiſſe. Aimoinus li. 4. ca. 61. ait, *Nomen tantum Regis, ſed nullam poteſtatem Regiam habuiſſe.* Abbas Vrſpergenſis in Chronico ad Annum 753. *Hildericus vero qui falſo Regis nomino fungebatur, tonſo capite in Monaſterium miſſus.* Eadem habent Sigebertus Abbas Stadenſis, Eginardus, & alij. Facile ergo fuit Pipino regis nomen

men laruæ vmbratili eripere, & nomen sumere cum rem possideret. Titulum autem Regis assumpsit, non quidem eligente Papa, sed eligentibus Francis, Childerici vecordiam pertęsis, Papa vero suadente, non autem iubente. Testis Ado Viennensis isti seculo proximus. *Franci* (inquit) *per consilium legatorum & Zachariæ Pontificis, electum Pipinum sibi regem constituunt*. Trithemius in compendio Annalium. *Hildericus Rex Francorum tanquam inutilis regno, de vnanimi omnium procerum consensu, Zacharia quoque Papa Romano præstante consilium, à regno deÿcitur*. Eadem habet Gotfridus Viterbiensis Chron. part.17. Guaguinus in Pipino. *Per Ricardum Archiepiscopum Bituricensem & Furaldum presbyterum domesticum & familiarem requisiuit consilium Papæ Zachariæ. Vter regum aptior esset ad gubernandam Rempublicam*,&c. Hoc vero consilium petebatur à Pipino magis dicis causa quam quod ita opus esse crederet, sed ad pellendum Childericum vel leuiculus color quęrebatur. Cum enim in Gallia summa inoleuisset barbaries, & Episcopi plerique essent milites & duces copiarum, iudicésque rerum ciuilium, nec vlla esset in Galliis Academia, nulla Theologiæ facultas, aut cœtus Doctorum, facile Pontifex Romanus præ cæteris eminebat, maximè cum post recens occupatum Ducatum Romæ, non parum creuissent eius opes, & per opes auctoritas. At si Papa iussisset Pipinum, aut aliquem alium Regem amatum à suis regno cedere, exceptus fuisset Francorum risu, nec expertus fuisset eos obsequentiores quã cum multis post sæculis Bonifacius Philippum

Pulchrum,& Iulius I I.Ludouicum XII.regno exuere conati ſunt.

V. Exemplum.

Profert quoque Bellarminus capite 4.libri in Barklaium exemplum Adriani primi, quem aſſerit Carolo magno dignitatem Patriciatus contuliſſe.

Quicunque nouit quæ fuerit tunc dignitas Patricij, nunquam credet hanc dignitatem à Papa dari potuiſſe. Patriciorum ſub Imperatoribus Græcis ſumma fuit dignitas. Hi Auguſto erant à conſiliis, dicebantúrque Patres Imperatoris & per hanc dignitatem patria poteſtate eximebãtur, vt ait Iuſtinianus lib.1.Inſtitutionum Titulo 12. *Ex conſtitutione noſtra ſumma Patriciatus dignitas illico Imperialibus codicillis præſtitis filium à patria poteſtate liberat.* Idem habes in Authenticis Collat.6.Tit.10. Cui honori non abſimilis eſt in Gallia dignitas Parium, in Hiſpania Magnatum ſeu Grandium. Hic honor non poterat deferri à quoquam niſi ab ipſo Imperatore. Qui enim Patriciis alligebatur, eum Imperatoria celſitudo ſibi in Patrem eligebat, vt habetur eodem Titulo. An potuit Papa dare inuito Imperatori hominem qui ei eſſet à Conſiliis, aut eius pater diceretur? Nam ſi hoc potuit, cur non etiam nunc eligit Pares Galliæ aut Equites Periſcelidis Britanniæ? Maximè cum Reges Galliæ hodie Papis cedant, at Imperatores Romani tunc haberent Papas ſibi ſubditos? Aut ergo hiſtoria illa falſa eſt, aut (quod potius crediderim) Patricij nomen, iam adulta inter Italos barbarie ſignificationem perdiderat: Et per Patricium Romanum patronus aut defenſor Vrbis & rei Roma-

næ

næ intelligebatur. Sub quo titulo Ricimer ante annos trecentos, Imperium occidentale administrauerat. Cum enim Roma parum sibi præsidij esse aduersus Longobardos in Imperatore esse experiretur, Caroli Francorum Regis patrocinium sibi asciuit. Nec tantum eum voluit sibi protectorem: sed & ius eligendi Pontificem, & Ecclesiam ordinandi ei concessit; vt testatur Sigonius lib.3.de Regno Italiæ. *Italia* (inquit) *vniuerso procerum consentiente conuentu, decretum vt Carolus Patricius Romanus esset, per singulas prouincias Archiepiscopos & Episcopos institueret, ita vt nisi ab eo laudarentur & instituerentur à nemine sacrarentur. Et vt Pontificem eligeret, sedémque Apostolicam ordinaret.* Eadem habes Can. Adrianus dist. 63. *Adrianus autem Papa cum vniuersa Synodo tradiderunt Carolo ius & potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem, dignitatē quoque Patriciatus ei contulit.* Et Otto Frisingensis lib.1.cap.28. *Carolus acclamante populo vniuerso Patricius Romanorum appellatur.* Vbi vides dignitatem istam non à Papa solo, sed à Synodo & Populo esse collatam. Et Patricij dignitatem non fuisse Patriciatum Imperij Romani, sed electum fuisse Patricium Romanorum, id est, vrbis Romanæ, vt dignitas ista tantum ad tutelam vrbis extenderetur.

VI. Exemplum.

Succedit Leo III. quem Bellarminus ait Imperium à Græcis ad Latinos transtulisse. Ex eo ait Imperatorem Germanorum teneri præstare iuramentum fidelitatis Papæ.

Ioculare sane commentum, & mira fingendi audacia. Nam quid est Imperium transferre ab

vno in alterum, nisi ereptum vni, dare alteri? An ergo Leo papa exuit Irenem aut Nicephorum, Carolo συγχρόνους, imperio, aut imperij titulo? Fabulæ. Dicet fortasse Bellarminus, non quidem ereptũ esse Imperatori Græco, Imperium Orientis, sed Occidentis: Sed neque hoc verum est, nam Imperatores Græci pridem amiserant Imperium Occidentale. Non potuit ergo ipsis eripi quod non habebant. Quod si Papa fecit Carolum Imperatorem peto an dederit ei Imperium ipsum, an titulum Imperatoris? Imperium certe non dedit, nam ex eo Carolus nihilo factus est ditior, nec teruncio vno locupletior, nec per id vlla vrbs aut prouincia in potestatem eius concessit. Restat ergo vt Leo merum titulum Imperatoris Carolo detulerit. Nempe post tam multas pugnas depugnatas, post tot labores exantlatos, post subactam Germaniam, Pannoniam, Italiam, & Hispaniæ partem, facile fuit eũ vocare Imperatorem qui iam in manu sua haberet vires Imperij. Sic si noster Rex hodie subigeret Hispanias, & à Toletano Præsule Rex Hispaniæ proclamaretur, non idcirco titulũ illum deberet Toletano Archiepiscopo, sed suæ virtuti. Quanquam & falsum est titulum illum à Papa delatum esse Carolo. Sed cùm Romanum imperium in Occidente pro derelicto haberetur, Romani proceres & populus titulum Imperatoris Carolo obtulerunt, quem vel eis inuitis capere potuisset. Sigebertus, ad annum 801. *Romani vno omnium consensu, Carolo regi Imperatorias laudes acclamant, eúmque per manus Leonis Papæ coronant Cæsarem & Augustum appellant.* Marianus

Sco-

Scotus lib.3.Chron.*Carolus hoc tempore à Romanis Augustus appellatus est.*Et Platina à Leone II. Carolum ait inauguratum populi Romani ſcito & precibus.Sigonius libro quarto.*Carolo Imperatorius titulus à populo confirmatus est,*Onuphrius. *Senatus Populíque ſuffragio Carolus Magnus Imperator & Augustus appellatur.* Quod ſi Carolus Papæ debuiſſet Imperium, non dubium eſt quin illico pedibus eius aduolutus obedientiam & fidelitatem ei iuraſſet, quod tantum abeſt vt factum ſit,vt Carolus ipſe fuerit à Leone adoratus,Ado author illi æuo proximus,*Perfectis laudibus à Pontifice more principum antiquorum adoratus est.* Paulus Petauius vir clariſſimus,in ſuprema curia Pariſienſi Senator præfixit Chronico Euſebij,Hieronymi & Sigeberti, tractatum eruditum de Epocha incarnationis, in quo citat hiſtoricum ſic loquentem. *Cum facta oratione Carolus ſurgeret, Leo Papa coronam capiti impoſuit, & à cuncto populo acclamatum est,Carolo Augusto, à Deo coronato,Magno & Pacifico, Imperatori Romanorum vita & victoria. & post,ab Apostolico more Romanorum principum adoratus est.* Fuitque tam tenuis poteſtas Papæ in vrbe Roma præſente Carolo, vt non habuerit poteſtatem vitæ & necis in quẽquam, ne quidem in eos qui Papam ipſum verberibus conciſum, & lingua naribúſque truncatum, indignis modis acceperant. Addit enim Ado. *Hic postquam Romam ingreſſus Imperatoris & Augusti nomen ſumpſit, iuſsit eos qui Pontificem Leonem tam inhonestè deponendo contumeliauerant ſibi exhiberi & quæstione de eis habita lege Romana, vt rei maiestatis capite damnati ſunt. Pro quorum tamen vita Ponti-*

fex benignissime intercessit: Cuius precibus Imperator eis vitam & membra perdonauit, in exilium tamē pro facinoris multitudine pulsi sunt. Quid quod Ludouicus Caroli Magni pronepos Imperium adeptus est Romanorum fauore, inuito Iohanne Papa, qui Imperium ad Ludouicum Balbum Franciæ Regem transferre conabatur, vt testatur Sigebertus ad annum 878. Addit Platina, in hac concertatione, Papam à Romanis captum & in vincula coniectum fuisse. Quocirca Sigebertus agens de Imperatoribus qui Romæ imperium susceperunt, non dicit eos à Papa coronam aut imperium sed benedictionem accepisse: vide annos 882. & 912. & 937. & 963.

Cætera exempla quæ Bellarminus attexit, Gregorij V. & Gregorij VII. &c. petita sunt ex vltimorum sæculorum fece, iam adulta tyrannide, mille & eo amplius annis post Christum: ideóque indigna sunt quæ memorentur. Nam si exempla hæc falsa sunt non debuerant à Bellarmino proferri. Si vera, quid aliud quam accusant veteres Papas vecordiæ, qui gladium istum temporalem vnco appensum passi sunt per tot sæcula rubigine confici? Donec Gregorius aliquis arreptum strinxit, & rem per tot secula inauditam primus aggressus est? Non enim veteribus Pontificibus defuerunt occasiones, sed ius & voluntas. At Papæ recentiores quotidianis incrementis alleuati, & vsi Principum ignorantia ad res suas constabiliendas, ausi sunt tandem, quę nec credi vnquam nec expectari potuissent.

Cap.

CAP. XI.

Veritas defenditur authoritate sacræ Scripturæ.

HAc in controuersia si Scripturæ, id est Dei, iudicio statur, tam clara est veritas, vt Solis radio scripta videatur.

I. Plena est Scriptura exemplis obsequij exhibiti non modo piis regibus, sed & impiis & persecutoribus. Israelitę in Ægypto parebant Pharaoni, & quanquam Deo miraculis extraordinariis, quasi extento brachio eis opem ferente, noluerunt tamen egredi Ægypto nisi Pharaone annuente & permittente.

II. Sic cum Achaz & Manasse Reges Iuda Dei cultum euertissent, & templum ipsum idolis polluissent, non idcirco Pontificum decreto hi Reges pulsi sunt, nec populus ad rebellionem instigatus.

2. Reg. c. 16. & 21.

III. Nebucadnezar Iudæam vastauerat, Ierosolymam ceperat, templum & vrbem solo æquauerat, omnia cæde compleuerat, reliquias populi captiuas abduxerat, captiuos ad Idolum adorandum vi cogebat, vt habetur Danielis cap. 3. Nihilominus tamen Ieremias iubet populum ei esse subditum, cap. 27. *Submittite colla vestra iugo regis Babylonij, & seruite ei populóque eius.* Et cap. 29. *Quærite pacem eius ciuitatis ad quam ego vos transtuli, & orate Dominum pro ea, quoniam cum*

pace eius coniuncta erit pax vestra.

I V. Cum esset promulgatum edictum quo Iudæi omnes per totum Imperium iussu Regis Assueri trucidari oportebat, promptum erat Mardocheo suadere Reginæ Ester vt Regem tolleret veneno vel gladio: at illis nihil tale in mentem venit, sed potius conuersi sunt ad preces atque ieiunium.

V. Quid tetrius Domitio Nerone, qui Ecclesiam in ipsis pene cunabulis voluit suffocare? Nihilominus Paulus Apostolus ad Rom. capite 13. com. 5. iubet Christianos *ei esse subditos non tantum ob iram, id est, metu pœnæ, sed & ob conscientiam.* Nempe quia vel malis Principibus obsequētem esse in rebus ciuilibus, pars est pietatis erga Deū, & conscientiæ. Idem Actorum 25. vers. 11. ad Cæsarem vt ad suum legitimum iudicem prouocat. Nec toties fuissent ab eo implorata ciuitatis Romanæ iura nisi se subditū Imperatoris agnouisset; vt Rex obseruat in sua præfatione. Nec dubium est quin causę quę agebatur fuerit cognitionis Cæsaris, cum Paulus tractus esset in ius ob crimen confictum motæ seditionis, cap. 24. vers. 5. non vero tantum ob controuersiam de religione, vt fingit Bellarminus.

V I. Petrus 1. Epist. cap. 2. *Subiecti estote cuiuis humanæ creaturæ propter Dominum, siue Regi tanquam præcellenti, siue præsidibus vt qui per eum mittūtur ad vltionem quidem nocentium, &c.* Mirum sanè quod Petrus iusserit Christianos obsequentes esse impio Imperatori: Cur non potius tam fœdam belluam fulmine percussam deiecit Imperio? cur non Imperium transtulit ad meliorem

virum?

virum? At deerant vires, inquit Bellarminus; Nempe (si huic creditur) Petrus hortatus est Christianos ad obsequium exhibendum Principi infideli, non quod ita sentiret, sed metu, adactus; aliter loquuturus si vires adfuissent, ne quis hęc Petri documenta imputet humilitati aut fidelitati, sed necessitati. Hoc certe nescio quid possit dici improbius, aut magis ad sancti huius Apostoli contumeliam: quam malo Regis ipsius verbis quam meis refellere. *Omnino* (inquit) *humilitatis ac patientiæ splendorem illum qui in prima illa & adhuc Oriente Ecclesia, ac præsertim sub persecutionum sæuitia nituit, Bellarminus fœda turpique labe maculat, si hæc ingens Martyrij & Christianæ patientiæ gloria, non demissioni animi spontaneæ, sed necessitati ascribatur: quod aut viribus aut animis defecti (instar Iudæorum aut Turcicorum mancipiorum) fortioribus aduersarijs cederent, contra SS. Pauli Petríque præcepta, qui propter conscientiam subditos esse iubent: contra illam etiam Tertulliani pro Christianis Apologiam, & antiquorum patrum apertam professionem & vbique repetitam. Sed bene cum illorum temporum Christianis, qui sub Imperatoribus Ethnicis degebant, actum est, quod hæc noua insolénsque doctrina nondum emerserat; Alioqui funditus extirpati sublatique, ne suis quidem malis aliquos ingemiscentes inuenissent. Cum periculosa in Republ. factio atque secta iure videri posset, quæ vellet parere duntaxat, donec auctis viribus Imperium excutere aut inuadere potuisset.* Grauissima sane oratio, & cui Bellarminus nihil habuit quod opponeret.

VII. Daniel sic affatur Regem Nebucad-

nezar cap.2.com.37. *Tu Rex Regum es, & Deus cœli regnum, potentiam, robur, & decus tibi dedit*. In eandémque ſententiam Ieremias capite 27. *Nunc autem tradidi omnes regiones iſtas poteſtati Nebucadnezar Regis Babilonis ſerui mei*. Concinit Paulus ad Rom.cap.13. *Non eſt poteſtas niſi à Deo: quæ vero ſunt poteſtates, ordinatæ ſunt à Deo. Itaque quiſquis reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit*. Quo loco certum eſt Apoſtolum agere de poteſtatibus temporalibus, addit enim, *Non fruſtra gladium geſtat*. Et paulo poſt, *Propter hoc etiam vectigalia ſoluitis*. Conſtat autem nullum Apoſtolum tunc temporis geſſiſſe gladium, aut exegiſſe vectigalia. Hæc ergo poteſtas ſi à Deo eſt, non poteſt à Papa auferri. Quod Deus dedit non eſt hominis eripere. Neque refert ſitne hæc poteſtas à Deo immediatè an mediatè. Nam Deo quocumque modo iubenti obſequendum eſt. Si Rex aliquid per internuncium mihi imperat, non minus debeo obſequi quam ſi ipſe coràm mihi loqueretur. Veruntamen poteſtatem Regiam à Deo eſſe immediatè abunde docuimus, cap.9.

VIII. Quid quod ipſe Chriſtus, Matth.22. prolato denario cui imago Cæſaris erat impreſſa, iubet reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, eíque ſolui vectigal? quin & ipſe ſoluit τὰ δίδραχμα, Matt.17. quamuis Imperator eſſet Ethnicus, & ipſe eſſet filius Dei, eóque maior Imperatore. Tantúmque abfuit à ſuadenda rebellione, aut concitanda ſeditione, aut ferenda ſententia de regnis adimendis & transferendis, vt delatum arbitrium diuidundæ hereditatulæ recuſauerit. Reſpondet Bellarm. in Barklaium c.3. *Imperato-*

res

res tunc temporis non coegisse Iudæos ad Idololatriam. At iam dixi Nabucadnezar voluisse cogere Iudæos ad Idololatriam, cui tamen Ieremias voluit Iudæos esse subiectos. Idem factum à multis Imperatoribus Romanis & Regibus Persarum, in quos tamen Christiani nunquam rebellarũt. Bellarminus addit, *Imperatorem tunc nondum fuisse depositum ab vlla legitima potestate.* At quænam ista erat legitima potestas? hic tacet Cardinalis: Eum enim puduit dicere Tiberium potuisse à Pontifice Anna aut Caipha deponi, aut Imperio exui.

IX. Habemus & regulam Matthæi 5. & sæpe alibi, quæ iubet seruare iusiurandum, & vetat periuria. Subditi ergo iuramento obstricti ad fidele obsequium, omnino debent liberare fidem, nec possunt vllius authoritate hoc vinculo exolui. Oportet enim maior sit Deo qui gratiam facit obsequendi Deo. Quod si Papa fatetur hoc aut illud quidem lege Dei imperari, attamen Deum nolle sibi in hac re aut illa morem geri, quomodo poterimus scire Papam hac in re mẽtem Dei pernosse? & Papæ declarationi potius standum quam mandato legis diuinæ? Quonam pacto Papa nobis fidem faciet id sibi à Deo reuelatum? Nam si Papa aliquẽ regem odit, quid facilius ei quam fingere sibi à Deo reuelatũ, non esse fidem seruãdam huic regi, nec ibi habẽdam esse rationem legis diuinæ? Non absimili scelere inter Canonistas disputatur an soluenda sit pecunia debita excommunicato. Habes in Glossa Causæ 15. Quæst. 6. in Canonem *Alius*, præclaram hac de re Canonistarum sententiam.

Probabiliter dici potest quod excommunicato non sit soluendum, cum nemo debeat participare cum eo. Præclara religio. Periculum enim est ne soluendo quod debes hæreticis, hæretico polluaris afflatu. At debuerat par religio eos incessere quando hæretici iis soluunt quod debent aut quando alicuius bona rapiuntur in pœnam hæreseos.

X. Non leue est quod Christus ait *Regnum suum non esse de hoc mundo.* Iohan. 18.36. Quæ quidem est illa præclara confessio quam Paulus 1. Timoth. 6. ait factam à Christo coram Pilato, quæ quomodo possit vsurpari à Papa non video.

XI. Confer autem humilitatem Apostolorum, cum Regali splendore Pontificis. Illorum pedum cum huius triplici corona. Illos multo labore prædicantes Euangelium, cum hoc obtinente terrenum Imperium. Illos dura passos ab Imperatoribus, cum hoc premente pedibus ceruicem Imperatoris, & pedis ictu decutiente Imperialem coronam. Illos perdentes res suas, cum hoc inuadente alienas. Christum pendentem tributum Imperatori, cum Papa capiente tributum ab Imperatore. Christum lauantem pedes discipulis, cum Papa porrigente pedem osculandum regibus. Christum recusantem arbitrium de diuidunda hæreditacula, cum Papa iudicante de rebus omnibus ciuilibus. Hęc quisquis inter se contulerit, facile comperiet non serio, sed ad maius ludibrium Christi nomen obtendi, & sub specie obeundi vices Christi in terris, Christum conspui. *Reges gentium dominan-*

tur

tur eis, & qui obtinent potestatem in eas, benefactores vocantur, vos autem non sic. Luc.22. Sed hæc Christi verba iampridem fidem amiserunt. Conferatur Epistolarum Petri simplex & zelo ardens doctrina cum tumore decretalium & Bullarum Papalium, titulos grandes, & terrificas minas crepantium. Ne viuam si nox diei magis est absimilis.

XII. Quod si Papa vicem Christi in terris sustinet, cur ea facit quibus Christus sedulo abstinuit? Aut si Papæ munus latius patet quam officium quod Christus in terris habuit, proferat titulos, & instrumenta istius potestatis; doceat vbi, aut quibus sacræ scripturæ verbis data ei sit ista facultas, & in temporalia potestas. Certe de hac re in scriptura summum silentium.

CAP. XII.

Idem probatur ratione.

Bell. li. in Barkl. c. 21. Dispēsat Pontifex in votis & iuramētis quæ Deus ipse iussit reddi, & quorum solutio est de iure diuinō.

I. PRINCIPIO mihi Bellarminus videtur causam suam aperte prodere, dum asserit Papam eadē potestate qua liberat subditos ab obediētia Principum suorum, liberare quoque filios ab obedientia parentum, & soluere matrimonia rite sociata, & dispensare in votis & iuramentis, vt loquuntur Canonistę. Nimirum vt Reges sciant pari scelere suam dignitatem violari quo paterna authoritas, & fides

coniugalis, & iureiurandi religio proculcatur.

II. Adde quod nihil tam dedecet iudicem ſpiritualem & Eccleſiaſticum, quam inſontem punire ob ſontis culpam. At nunquam Papa eripuit regnum patri quin id fieret in fraudem filij, aut eius agnatorum. Erat Henricus infans nec paternæ culpæ affinis, quando Innocentius III. regnum Iohanni ereptum dedit Philippo Galliæ regi. Quod ſi Henricus fuiſſet adultus, & culpa carens, non potuiſſet tamen Pontifex ſine ſcelere, filium armare in patrem, & culpam patris punire parricidio.

III. Accedunt experimenta. Nam quotieſcunque Papa voluit regnum ab vno in alterum transferre, aut fruſtra fuit, populis flocci facientibus bruta eius fulmina, aut nemine auſo rebellare in ſuum principem, vt docent exempla Philippi Pulchri, Caroli VI. Ludouici XII. Elizabethæ Reginæ Angliæ, quibus adde Florentinos, qui diras Sixti IV. bello vlti ſunt, vt narrat Volaterranus libr. 5. Geogr. Ipſe Hildebrandus, qui primus Imperatoribus hanc telam orſus eſt, temeritatis ſuæ pœnas commeritas luit. Mortuus enim eſt Salerni exul, ex animi ægritudine: Cúmque ageret animam, aduocauit, (vt refert Sigebertus ad annum 1085.) Cardinalem ſibi præ cæteris charum, *& faſſus eſt Sancto Petro & toti Eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in paſturali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente diabolo contra humanum genus odium & iram concitaſſe; Tum emiſit ſuum confeſſorem ad Imperatorem, & ad totam Eccleſiam vt optaret illi indulgentiam quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat.* Hæc Sigebertus. Aut ſi quando

eius

eius fulmina non fuerunt irrita, tot tamen cędes, tot rapinę, tot euersiones populorum & vrbium inde secutæ sunt, vt Pōtifices ipsos facti pœniteret, & totus orbis Christianus ingemisceret. Est enim grauissima Augustini sententia libr.3. contra Epistolam Parmeniani cap.2. *Non potest esse salubris multorum correptio, nisi cùm ille corripitur qui non habet sociam multitudinem.* Non debuit ergo Gregorius VII. Henricum IV. nec Alexander III. Fredericum Oenobarbum excommunicare, quos tot regna, tot exercitus sequebantur. Falsum enim est quod ait Bellarminus in Barkl. c.9. Gregorium excommunicasse Henricum solum. Verba enim formulæ anathematis, vt recitatur à Platina, hæc sunt: *Ipsum Henricum eiúsque fautores Anathematis vinculo colligo.* Denique quid iudicandum sit de regis Henrici III. abdicatione à Sixto V. horribilis per tot annos Galliæ vastitas & desolatio, tot prælia, tot proditiones, regísque ipsius parricidium abundè docuit. Ne Henricum V. Imperatorem in patris sui caput & dignitatem instigatum, & patris cadauer à filio indigne habitum, & plurima eiusmodi portenta potius quam scelera consectemur.

IV. Quid quod Pontifex in hac potestate exercenda sic se gerit, vt illis ipsis quibus dat regnum alienum, manifestè illudat: & in ipso beneficio plus sit contumeliæ? Nam Papa vel dat alicui quæ iam habet: & liberalis est titulorum erga eos qui rem ipsam possident, vt fecit Pipino, & Carolo Magno: eodem plane modo quo qui æris pulsu laboranti Lunæ auxiliantur,

volũt credi Eclipsim desinere artis suæ ope, cum id fiat causis naturalibus. Vel dat alicui regnum alterius, sed ea lege vt id armis subigat. Quod si res non cesserit, & qui alienam possessionem attentat in cladem inciderit, & vel regnum vel vitam amiserit, nõ alia huius obsequij erga Papam merces quam pudor, & clades, & æternum opprobrium. Vt accidit Rudolpho Sueuiæ Duci in Henricum IV. rebellanti, & pluribus aliis. Si vero res prosperè cesserit (vt Carolo Andegauensi, qui authore Papa Clemente IV. regnum Mamfredi inuasit) tunc Papa vult haberi pro dono, quod quis debet suæ fortitudini, & inuasor alieni regni ex eo fit Papæ cliens, & feudatarius, & tributo obnoxius. Nam ante Carolum Andegauensem, Regnum Neapolitanum, non pendebat tributum Pontifici. Durius actum cum Philippo Augusto, cui Innocentius III. dedit Angliæ regnum. Conscripserat Rex ingẽtes copias, classem maximam instruxerat, iámque instabat dies profectionis, cum Papa misso propere legato vetat Philippum Gallia excedere, & quod ei dederat, eripit: Laboris merces nulla, sumptuum nulla restitutio. Sic nostris Regibus illudebatur. Rem sanè fecerit iustam, qui tali dono auctus à Papa, ei reposuerit par beneficium, eíque vicissim dederit dignitatem Abuna Abyssini, aut Caliphæ Babylonij.

Anno Chron. 1267.

Math. Paris.

V. Est quoque familiare Pontificibus, si in Imperatoris inauguratione præfuerint cæremoniæ, & coronã imposuerint nouo Principi, gloriari se ei Regnum aut Imperiũ detulisse. Quod si iure sibi arrogat, dicendum est Hostiensem

Epis-

Episcopum dedisse Papatum Episcopo Romano, quia ad eum consecratio & coronatio Papæ diu pertinuit. Aut Episcopos Mediolanenses dedisse Imperatoribus regnum Italiæ, quia coronatio eorum in Reges Italiæ diu fuit muneris Mediolanensis Episcopi.

VI. His adde quod notum est omnibus, & docet sensus communis, neminem posse dare quæ non habet. Quomodo ergo Papa potest dare quæ non sunt sua? An Christo recusante regna ei oblata. Matth. 4. ℣. 9. Papa conditionem accepit? Sic Bellarminus dicit Hiberniam datam esse Regibus Angliæ à Pontifice; at non dicit quis Hiberniam dederit Pontifici. Bella vero à Regibus Angliæ gesta in ista insula, & fractos tot præliis indigenas pro nihilo computat. Mirum vero ni & ipsam Angliam Papa Regibus dono dederit.

VII. Id quoque scire velim, si Rex innocens Papali fulmine fuerit contactus, regnóque excussus, & rex sibi factam iniuriam conqueratur, quis futurus sit Iudex in hac disceptatione? An Papa erit actor & iudex? Et cùm ex Regum abdicatione tantum emolumẽtum ad Papam perueniat, quippe cùm per id fiat Rex regum, & regna fiant sua dona, an æquum est vt ipse sit iudex in sua causa? Maxime cum Bellarminus fateatur Papam posse errare in quæstione facti, ac proinde etiam iniustè iudicare, quandoquidem ex factis iura nascuntur? Quæro ergo an Rex iniustè damnatus, possit aut debeat opponere se iniustæ damnationi, & possit inuito Papa regnum retinere. Bellarminus negat c. 31. in Barkl. *Quod au-*

nezar cap.2.com.37. *Tu Rex Regum es,& Deus cœli regnum,potentiam,robur,& decus tibi dedit*. In eandémque ſententiam Ieremias capite 27. *Nunc autem tradidi omnes regiones iſtas poteſtati Nebucadnezar Regis Babilonis ſerui mei*.Concinit Paulus ad Rom.cap.13.*Non eſt poteſtas niſi à Deo:quæ vero ſunt poteſtates,ordinatæ ſunt à Deo. Itaque quiſquis reſiſtit poteſtati,Dei ordinationi reſiſtit*. Quo loco certum eſt Apoſtolum agere de poteſtatibus temporalibus,addit enim, *Non fruſtra gladium geſtat*. Et paulo poſt, *Propter hoc etiam vectigalia ſoluitis*. Conſtat autem nullum Apoſtolum tunc temporis geſſiſſe gladium, aut exegiſſe vectigalia. Hæc ergo poteſtas ſi à Deo eſt, non poteſt à Papa auferri. Quod Deus dedit non eſt hominis eripere. Neque refert ſitne hæc poteſtas à Deo immediatè an mediatè. Nam Deo quocunque modo iubenti obſequendum eſt.Si Rex aliquid per internuncium mihi imperat,non minus debeo obſequi quam ſi ipſe coràm mihi loqueretur. Veruntamen poteſtatem Regiam à Deo eſſe immediatè abunde docuimus,cap.9.

VIII. Quid quod ipſe Chriſtus, Matth.22. prolato denario cui imago Cæſaris erat impreſſa,iubet reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, éique ſolui vectigal? quin & ipſe ſoluit τὰ δίδραχμα, Matt.17.quamuis Imperator eſſet Ethnicus,& ipſe eſſet filius Dei, eóque maior Imperatore. Tantúmque abfuit à ſuadenda rebellione, aut concitanda ſeditione, aut ferenda ſententia de regnis adimendis & transferendis, vt delatum arbitrium diuidundæ hereditatulæ recuſauerit. Reſpondet Bellarm. in Barklaium c.3. *Imperatores*

res tunc temporis non coegisse Iudæos ad Idololatriam. At iam dixi Nabucadnezar voluisse cogere Iudæos ad Idololatriam, cui tamen Ieremias voluit Iudæos esse subiectos. Idem factum à multis Imperatoribus Romanis & Regibus Persarum, in quos tamen Christiani nunquam rebellarũt. Bellarminus addit, *Imperatorem tunc nondum fuisse depositum ab vlla legitima potestate.* At quænam ista erat legitima potestas? hic tacet Cardinalis: Eum enim puduit dicere Tiberium potuisse à Pontifice Anna aut Caipha deponi, aut Imperio exui.

IX. Habemus & regulam Matthæi 5. & sæpe alibi, quæ iubet seruare iusiurandum, & vetat periuria. Subditi ergo iuramento obstricti ad fidele obsequium, omnino debent liberare fidem, nec possunt vllius authoritate hoc vinculo exolui. Oportet enim maior sit Deo qui gratiam facit obsequendi Deo. Quod si Papa fatetur hoc aut illud quidem lege Dei imperari, attamen Deum nolle sibi in hac re aut illa morem geri, quomodo poterimus scire Papam hac in re mẽtem Dei pernosse? & Papæ declarationi potius standum quam mandato legis diuinæ? Quonam pacto Papa nobis fidem faciet id sibi à Deo reuelatum? Nam si Papa aliquẽ regem odit, quid facilius ei quam fingere sibi à Deo reuelatũ, non esse fidem seruãdam huic regi, nec ibi habẽdam esse rationem legis diuinæ? Non absimili scelere inter Canonistas disputatur an soluenda sit pecunia debita excommunicato. Habes in Glossa Causæ 15. Quæst. 6. in Canonem *Alius*, præclaram hac de re Canonistarum sententiam.

Probabiliter dici potest quod excommunicato non sit soluendum, cum nemo debeat participare cum eo. Præclara religio. Periculum enim est ne soluendo quod debes hæreticis, hæretico polluaris afflatu. At debuerat par religio eos incessere quando hæretici iis soluunt quod debent aut quando alicuius bona rapiuntur in pœnam hæreseos.

X. Non leue est quod Christus ait *Regnum suum non esse de hoc mundo.* Iohan. 18. 36. Quæ quidem est illa præclara confessio quam Paulus 1. Timoth. 6. ait factam à Christo coram Pilato, quæ quomodo possit vsurpari à Papa non video.

XI. Confer autem humilitatem Apostolorum, cum Regali splendore Pontificis. Illorum pedum cum huius triplici corona. Illos multo labore prædicantes Euangelium, cum hoc obtinente terrenum Imperium. Illos dura passos ab Imperatoribus, cum hoc premente pedibus ceruicem Imperatoris, & pedis ictu decutiente Imperialem coronam. Illos perdentes res suas, cum hoc inuadente alienas. Christum pendentem tributum Imperatori, cum Papa capiente tributum ab Imperatore. Christum lauantem pedes discipulis, cum Papa porrigente pedem osculandum regibus. Christum recusantem arbitrium de diuidunda hæreditacula, cum Papa iudicante de rebus omnibus ciuilibus. Hęc quisquis inter se contulerit, facile comperiet non serio, sed ad maius ludibrium Christi nomen obtendi, & sub specie obeundi vices Christi in terris, Chtistum conspui. *Reges gentium dominantur*

tur eis, & qui obtinent potestatem in eas, benefactores vocantur, vos autem non sic. Luc. 22. Sed hæc Christi verba iampridem fidem amiserunt. Conferatur Epistolarum Petri simplex & zelo ardens doctrina cum tumore decretalium & Bullarum Papalium, titulos grandes, & terrificas minas crepantium. Ne viuam si nox diei magis est absimilis.

XII. Quod si Papa vicem Christi in terris sustinet, cur ea facit quibus Christus sedulo abstinuit? Aut si Papæ munus latius patet quam officium quod Christus in terris habuit, proferat titulos, & instrumenta istius potestatis; doceat vbi, aut quibus sacræ scripturæ verbis data ei sit ista facultas, & in temporalia potestas. Certe de hac re in scriptura summum silentium.

CAP. XII.

Idem probatur ratione.

Bell. li. in Barkl. c. 21. Dispẽsat Pontifex in votis & iuramẽtis qua Deus ipse iussit reddi, & quorum solutio est de iure diuino.

I. PRINCIPIO mihi Bellarminus videtur causam suam aperte prodere, dum asserit Papam eadẽ potestate qua liberat subditos ab obediẽtia Principum suorum, liberare quoque filios ab obedientia parentum, & soluere matrimonia rite sociata, & dispensare in votis & iuramentis, vt loquuntur Canonistę. Nimirum vt Reges sciant pari scelere suam dignitatem violari quo paterna authoritas, & fides

coniugalis, & iureiurandi religio proculcatur.

II. Adde quod nihil tam dedecet iudicem ſpiritualem & Eccleſiaſticum, quam inſontem punire ob ſontis culpam. At nunquam Papa eripuit regnum patri quin id fieret in fraudem filij, aut eius agnatorum. Erat Henricus infans nec paternæ culpæ affinis, quando Innocentius III. regnum Iohanni ereptum dedit Philippo Galliæ regi. Quod ſi Henricus fuiſſet adultus, & culpa carens, non potuiſſet tamen Pontifex ſine ſcelere, filium armare in patrem, & culpam patris punire parricidio.

III. Accedunt experimenta. Nam quotieſcunque Papa voluit regnum ab vno in alterum transferre, aut fruſtra fuit, populis flocci facientibus bruta eius fulmina, aut nemine auſo rebellare in ſuum principem, vt docent exempla Philippi Pulchri, Caroli VI. Ludouici XII. Elizabethæ Reginæ Angliæ, quibus adde Florentinos, qui diras Sixti IV. bello vlti ſunt, vt narrat Volaterranus libr. 5. Geogr. Ipſe Hildebrandus, qui primus Imperatoribus hanc telam orſus eſt, temeritatis ſuæ pœnas commeritas luit. Mortuus enim eſt Salerni exul, ex animi ægritudine: Cúmque ageret animam, aduocauit, (vt refert Sigebertus ad annum 1085.) Cardinalem ſibi præ cæteris charum, *& faſſus eſt Sancto Petro & toti Eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in paſturali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente diabolo contra humanum genus odium & iram concitaſſe; Tum emiſit ſuum confeſſorem ad Imperatorem, & ad totam Eccleſiam vt optaret illi indulgentiam quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat.* Hæc Sigebertus. Aut ſi quando eius

eius fulmina non fuerunt irrita,tot tamen cędes, tot rapinę,tot euersiones populorum & vrbium inde secutæ sunt, vt Pōtifices ipsos facti pœniteret,& totus orbis Christianus ingemisceret. Est enim grauissima Augustini sententia libr.3.contra Epistolam Parmeniani cap.2.*Non potest esse salubris multorum correptio, nisi cùm ille corripitur qui non habet sociam multitudinem.* Non debuit ergo Gregorius VII.Henricum IV. nec Alexander III. Fredericum Oenobarbum excommunicare, quos tot regna, tot exercitus sequebantur. Falsum enim est quod ait Bellarminus in Barkl. c.9. Gregorium excommunicasse Henricum solum. Verba enim formulæ anathematis, vt recitatur à Platina, hæc sunt: *Ipsum Henricum eiúsque fautores Anathematis vinculo colligo.* Denique quid iudicandum sit de regis Henrici III.abdicatione à Sixto V.horribilis per tot annos Galliæ vastitas & desolatio, tot prælia, tot proditiones, regísque ipsius parricidium abundè docuit. Ne Henricum V. Imperatorem in patris sui caput & dignitatem instigatum, & patris cadauer à filio indigne habitum, & plurima eiusmodi portenta potius quam scelera confectemur.

IV. Quid quod Pontifex in hac potestate exercenda sic se gerit, vt illis ipsis quibus dat regnum alienum, manifestè illudat: & in ipso beneficio plus sit contumeliæ? Nam Papa vel dat alicui quæ iam habet: & liberalis est titulorum erga eos qui rem ipsam possident, vt fecit Pipino, & Carolo Magno: eodem plane modo quo qui æris pulsu laboranti Lunæ auxiliantur,

volũt credi Eclipsim desinere artis suæ ope, cum id fiat causis naturalibus. Vel dat alicui regnum alterius, sed ea lege vt id armis subigat. Quod si res non cesserit, & qui alienam possessionem attentat in cladem inciderit, & vel regnum vel vitam amiserit, nõ alia huius obsequij erga Papam merces quam pudor, & clades, & æternum opprobrium. Vt accidit Rudolpho Sueuiæ Duci in Henricum IV. rebellanti, & pluribus aliis. Si vero res prosperè cesserit (vt Carolo Andegauensi, qui authore Papa Clemente IV. regnum Mamfredi inuasit) tunc Papa vult haberi pro dono, quod quis debet suæ fortitudini, & inuasor alieni regni ex eo fit Papæ cliens, & feudatarius, & tributo obnoxius. Nam ante Carolum Andegauensem, Regnum Neapolitanum, non pendebat tributum Pontifici. Durius actum cum Philippo Augusto, cui Innocentius III. dedit Angliæ regnum. Conscripserat Rex ingẽtes copias, classem maximam instruxerat, iámque instabat dies profectionis, cum Papa misso propere legato vetat Philippum Gallia excedere, & quod ei dederat, eripit: Laboris merces nulla, sumptuum nulla restitutio. Sic nostris Regibus illudebatur. Rem sanè fecerit iustam, qui tali dono auctus à Papa, ei reposuerit par beneficium, eíque vicissim dederit dignitatem Abuna Abyssini, aut Caliphæ Babylonij.

Anno Chron. 1267.

Math. Paris.

V. Est quoque familiare Pontificibus, si in Imperatoris inauguratione præfuerint cæremoniæ, & coronã imposuerint nouo Principi, gloriari se ei Regnum aut Imperiũ detulisse. Quod si iure sibi arrogat, dicendum est Hostiensem

Epis-

Episcopum dedisse Papatum Episcopo Romano, quia ad eum consecratio & coronatio Papæ diu pertinuit. Aut Episcopos Mediolanenses dedisse Imperatoribus regnum Italiæ, quia coronatio eorum in Reges Italiæ diu fuit muneris Mediolanensis Episcopi.

VI. His adde quod notum est omnibus, & docet sensus communis, neminem posse dare quæ non habet. Quomodo ergo Papa potest dare quæ non sunt sua? An Christo recusante regna ei oblata. Matth. 4. ℣. 9. Papa conditionem accepit? Sic Bellarminus dicit Hiberniam datam esse Regibus Angliæ à Pontifice; at non dicit quis Hiberniam dederit Pontifici. Bella vero à Regibus Angliæ gesta in ista insula, & fractos tot præliis indigenas pro nihilo computat. Mirum vero ni & ipsam Angliam Papa Regibus dono dederit.

VII. Id quoque scire velim, si Rex innocens Papali fulmine fuerit contactus, regnóque excussus, & rex sibi factam iniuriam conqueratur, quis futurus sit Iudex in hac disceptatione? An Papa erit actor & iudex? Et cùm ex Regum abdicatione tantum emolumẽtum ad Papam perueniat, quippe cùm per id fiat Rex regum, & regna fiant sua dona, an æquum est vt ipse sit iudex in sua causa? Maxime cum Bellarminus fateatur Papam posse errare in quæstione facti, ac proinde etiam iniustè iudicare, quandoquidem ex factis iura nascuntur? Quæro ergo an Rex iniustè damnatus, possit aut debeat opponere se iniustæ damnationi, & possit inuito Papa regnum retinere. Bellarminus negat c. 31. in Barkl. *Quod au-*

tem dicis iniustam sententiam non lædere eum in quem fertur, verum est quando is in quem fertur, eam humiliter tolerat & obseruat, donec iustitia vel potius nullitas eius manifestè se prodat. Clementer sane & erga Regem benigne, cui non nocebit iniusta sententia abdicationis & excommunicationis dummodo regno patienter cedat & expectet donec inuasor regni, cognita iniustitia sententiæ, eum reuocet & vltro in auito solio collocet, sic enim bona fide res geruntur inter Principes. Similia habes c.17. in Barkl. *Si forte Princeps spiritualis abutatur potestate sua iniuste excommunicando temporalem Principem, vel eius subditos sine iusta causa ab obedientia eius absoluendo, & eo modo perturbet statum Reip. temporalis: peccabit princeps spiritualis, sed non poterit tamen Princeps temporalis iudicium sibi sumere de temporalibus rebus.* Proh Dei atque hominum fidem! Huccine res Regum rediisse, vt durior sit eorum conditio quam seruulorum aut mercenariorum quibus datur actio in dominos, si fuerint pacta mercede fraudati? Nimirum Papa est omni exceptione maior, nec in eum quantumlibet iniuste iudicantem fas est hiscere. At constãs semper fuit omnium bonorum sententia; Iniustam sententiam Pastoris non nocere condemnato, & gladium spiritualem mucrone arreptum lædere solum tractantem. Augustinus sermone 16. de verbis Domini. *Cœpisti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligas eum in terra, sed vt iuste alliges vide. Nam iniusta vincula dirumpit iustitia.* Causa 11. Quæst. 3. Can. Cui est. *Si sententia iniusta est tanto curare eam non debet quanto apud Deum & Ecclesiam neminem potest grauare iniqua sententia.*

Et

Et Can. *Temerarium, Temerarium iudicium plerunque nihil nocet ei de quo temere iudicatur, ei autem qui temere iudicat, ipsa temeritas necesse est vt noceat.* Et Canone sequenti. *Quid obest homini quod ex illa tabula vult eum delere humana ignorantia, si de libro viuentium non deleat iniqua conscientia?* Et mox *senti de Augustino quicquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset.* Hæc omnia ex Augustino. Quocirca Ludouicus noster XII. & ante eum Philippus Pulcher ausi sunt contra hoc fulmen oppedere, & in ipsum Papam maiori vi retorquere. Vterque enim effecit vt Papa frequenti Episcoporum suorum conuentu hæreticus pronuntiaretur.

VIII. Neque vero video cur sententia *Nulla* non lædat, at *Iniusta* lædat, cum sæpe iniustitia sit nullitate deterior. Nam nullitas nascitur ex defectu formæ & ordinis legitimi, & sæpe fit vt sententia *nulla*, quod ad rem ipsam sit iusta & æqua, sed inualida. At iniustitia nunquam est sine scelere, nec qualibet formalitate addita potest fieri iusta, quod de sententia *nulla* dici non potest.

IX. Mirum vero cur Papa sibi plus iuris sumpserit in Reges & Principes quam in priuatos. Nam si pater male educat liberos, aut si dominus in seruos sæuit inclementius, non idcirco Papa iubet eos rebellare in patrem aut dominum. Tum si quis è populo peccauerit, non solet Pastor illum exuere patrimonio, aut fundis, aut domo. Dicit quidem Bellarminus capitul.3.in Barklaium, posse priuatos homines cogi ab Episcopis in foro exteriore,

* *Concilii Lateranense sub Leone X. Sessione IX. multat blasphemātem mulcta 25. ducatorum.*

*& multaria pœna pecuniaria, vel etiam carceribus mancipari, idque ait ſancitum à Concilio Tridentino Seſſ. 25. c. 3. Sed hæc ſanctio non nititur authoritate Scripturæ, & ab ipſis Pontificiis exploditur: nec in Gallia obſeruatur. Nec quidquam eſt tam abhorrens ab Apoſtolica illa ſimplicitate quam caſtigatio peccatorum per multas pecuniarias, aut carcerem, aut pignoriscaptionem. Nec credibile Tridentinos patres voluiſſe hoc decretum in omnes laicos extendi, ſed in eos tantum qui ſubſunt Epiſcopis in temporalibus. Hinc liquet Papam putauiſſe ſuæ eſſe dignitatis præcipue ſæuire in Reges, quia horum caſu poteſtas Papalis in immenſum attollitur, nam hoc pacto coronæ & ſceptra fiunt dona, & miſſilia Pontificis.

X. Qualis cuiuſque poteſtas tales pœnæ quas infligit; At Papæ poteſtas, fatente Bellarmino, ſpiritualis eſt, non autem temporalis. Ergo pœnę quas infligit debent eſſe ſpirituales, non vero temporales.

XI. Immo ſi fingamus Papam eſſe caput Eccleſiæ, eóque Regibus ſuperiorem, oportet eius poteſtas ſit ſuperior regali in eadem ſpecie poteſtatis, id eſt quatenus eſt caput Eccleſiæ, & Epiſcoporum princeps, non vero quatenus Dominus rerum temporalium, ſeu directe ſeu indirecte. Non ſi in naui regenda nauclerus plus habet poteſtatis quam princeps qui vehitur, idcirco principi reliquiſque vectoribus in cæteris imperat. Erit ergo Papa ſuperior Principe in rebus Eccleſiaſticis, non vero in temporalibus. Nec diſſimulat ipſe Papa Innocentius III. Cap. *Per venera-*

nerabilem, *Qui filij sunt legitimi*, vbi non modo ait Regem non habere ſuperiorem temporalem, ſed ait *Regem non habere ſuperiorem in temporalibus*.

XII. Denique hæc doctrina reddit religionem Chriſtianam Principibus odioſam, quippe quæ per hoc dogma fit incentiuum ſeditionis, & occaſio rebellandi. Tum ſi Rex Ethnicus fidem Chriſtianam amplectatur, hoc ipſo diminuitur capite, & cogitur agnoſcere dominum in temporalibus, & precario tantum, & ad nutum Pontificis imperare, pellendus illico regno ſi quid contra Papam aut religionem Romanam peccauerit. Perpauci ſane erunt Principes qui ſub his conditionibus volent ſe ad Eccleſiam aggregare.

CAPVT XIII.

Idem probatur teſtimoniis veteris Eccleſiæ.

QVOD ſi ſtatur teſtimonio Antiquitatis, quæſtio hæc penitus eſt profligata, vel fatente ipſo Bellarmino, qui à Barklaio prouocatus ad iudicium antiquitatis, cum non haberet quo ſe tueretur, ſic declinat iudicium. *Non recte* (inquit) *de Eccleſia Chriſti ſentit qui nihil admittit, niſi quod expreſſe in veteri Eccleſia ſcriptum aut factum eſſe legit, quaſi Eccleſia poſterioris temporis aut deſierit eſſe Eccleſia, aut facultatem non habeat explicandi & decla-*

randi, CONSTITVENDI *etiam & iubendi, quæ ad fidem & mores pertinent.* Quapropter cùm in frontem libri sui magnam multitudinem authorum pro se facientium congesserit, antiquissimus tamen eorum est Gregorius VII. qui primus anno Christi 1076. in Imperatorem ferale carmen occinere ausus est. Hæc est illa præclara antiquitas qua nititur Papæ potestas in temporalibus. Habemus ergo hic non modo confitentem reũ: sed & conuellentem quæcunque ex Scriptura & Patribus in sua scripta congessit: Nam quid opus est deinceps conquirere loca scripturæ, aut scrutari Patres aut Concilia vetera si sufficit solam authoritatem Romanæ Ecclesiæ posterioris æui obtrudere? aut si ad tuendam Papæ authoritatem, nuperi authores & Papæ mancipia sunt testes idonei?

At si rem volueris à prima memoria repetere, inuenies veritatem tam claram & perspicuam, vt vel nolentibus oculos feriat. Ecclesia enim per annos fere trecentos passa est sub Imperatoribus Ethnicis decem persecutiones grauissimas, neque tamen vllus Episcoporum Christianos ad rebellandum instigauit, nec Pontifex Romanus vnquam cogitauit de abrogando Cæsaribus Imperio. De summa illa Papæ potestate in temporalia, aut de regnorum translatione nulla apud veteres mentio. Neque vero id factum quia deerant vires, vt vult Bellarminus: erat enim tunc temporis maxima pars orbis Christiana. Testis Tertullianus Apologetici, cap. 37. *Si* (inquit) *hostes externos, non tantum vindices occultos agere vellemus, deesset nobis vis numerorum & copiarum? Plures*

ni-

nimirum Mauri, & Marcomanni, ipsiq; Parthi, vel quantacunque, vnius tamen loci & suorum finium gentes quam totius orbis? Hesterni sumus & vestra omnia impleuimus, vrbes, insulas, castella, municipia, conciliabula, castra ipsa, tribus, decurias, palatium, senatum, forum. Sola vobis relinquimus templa. Et paulo post. *Si tanta vis hominum in aliquem orbis remoti sinum abrupissemus à vobis, suffudisset vtique dominationem vestram tot qualiumcunque ciuium amissio, immo & ipsa destitutione punisset. Proculdubio expauissetis ad solitudinem vestram, ad silentium rerum; & stuporem quendam quasi mortuæ vrbis: quæsissetis quibus in ea Imperassetis.* Similia dicit Cyprianus ad Demetrianum. *Nemo nostrum quando apprehenditur reluctatur, nec se aduersus iniustam violentiam vestram, quamuis nimius & copiosus sit populus vlciscitur.* Sic nec Christiani in Perside vnquam rebellarunt aduersus Reges Persas immaniter sæuientes. Nec Orthodoxi in Africa aduersus Reges Vandalos Arianos, Nec quisquam eorum vnquam mouit quæstionem, an fides sit seruanda Regi hæretico, aut an Rex à Papa non probatus iure possit exui regno, aut occidi. Constantius erat Arianus, in quem tamen Liberius Episcopus Romanus nunquam intorsit fulmen, nec aliquem alium imperio induit, sed iubente Constantio, Berocam Thraciæ in exilium concessit, obtulit ei Constantius in viaticum (vt ait Theodoretus lib. 2. cap. 16.) πεντακοσίους ὁλοκοττίνους: quos bonus Papa recusauit; tanta fuit Episcoporum Romanorum illo æuo, tum tenuitas tum innocentia.

Interpres vertit quingentos solidos.

Constantio successit Iulianus, qui nihil inten-

tatum reliquit quo Ecclesiam pessundaret. De quo Baronius ad annum Christi 361. ait eum voluisse sibi Christianorum animos conciliare, quippe quorum magnæ vires essent. Hic lege sanxit vt omnes milites sacrificarent idolis, eiurarentque vel Christi fidem, vel cingulum. Sane si vnquam licuit religionis causa rebellare in Principem, non alia potuit dari causa iustior quã hæc fuit. Neque vnquam maior fuit facilitas rebellãdi, cùm totum fermè imperium esset Christianum, & eius exercitus maxima ex parte constaret militibus Christianis, vt testantur Ruffinus li.2.c.1. Theodoretus li.4.c.1. Socrates lib.3.c. 19. Enimuero perempto Iuliano, exercitus ad Iouianum Principem Christianum detulit imperium. Quod ille cum recusaret, causatus se cum Christianus esset nolle Ethnicis imperare, exercitus frequens vno ore conclamauit. *Et nos Christiani sumus.* Versabatur ergo Iulianus inter manus, inter tela Christianorum: Sed eum texit Imperij religio, & sacrum nomẽ Imperatoris, quod nefas est à subdito attentari. Nempe (vt habet Canon Iulianus, Causa 11. Quæst.3. ex Ambrosio) *Iulianus Imperator quamuis esset Apostata habuit tamen sub se Christianos milites, quibus cùm dicebat producite aciem cum defensione Reip. obediebant ei: cùm autem diceret eis producite arma in Christianos, tunc cognoscebant Imperatorem cœli.* Augustinus in Psalmum 124. de iisdem militibus Iuliani, hoc ait. *Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli. Vbi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum qui in cœlo erat. Quando volebat vt idola colerent, vt thurificarent, præponebant illi Deum. Quando*

autem

autem dicebat, producite aciem ite contra illam gentem ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant dominum æternum à domino temporali, & tamen ſubditi erant, propter Dominum æternum, etiam domino temporali. Idem Pater paulo antè dixerat. *Aliquando iniuſti perueniunt ad honores ſæculi, cum peruenerint & facti fuerint vel iudices, vel reges, quia hoc facit Deus propter diſciplinam plebis ſuæ, propter diſciplinam populi ſui, non poteſt fieri niſi vt exhibeatur illis honor debitus poteſtati.* Nimirum velle de Dei manibus eripere fulmen aut flagellum, & legitimum Regem aſperius regantem velle de medio tollere, par eſt crimen, & non abſimilis audacia.

His exemplis adde Valentem Arianum & perſecutorem, Cuius cùm populus, Duces, officialéſque Palatini, maxima ex parte eſſent Orthodoxi, nunquam tamen populi aut procerum religio in rebellionem ceſſit.

De Ambroſij obſequio erga Valentinianum Arianum abundè diximus cap. 10. quibus adde eiuſdem Ambroſij ſententiam, in oratione contra Auxentium quæ eſt inter Epiſtolas libri 5. *Volens nunquam ius deſeram, coactus repugnare non noui. Dolere potero, potero flere, potero gemere, aduerſus arma, milites, Gotthos quoque lacrymæ meæ arma ſunt. Talia enim munimenta ſunt ſacerdotis. Aliter nec debeo nec poſſum reſiſtere.* Vides Ambroſium non modo non potuiſſe, ſed nec debuiſſe aliter reſiſtere quam precibus & lacrymis, ne Bellarminus dicat, Ambroſio vires, ſed non voluntatem defuiſſe.

Sub idem tempus Maximus Tyrannus, fide Orthodoxus in Gratianum, mox & in Valenti-

nianum Imperatorem Arianum arma mouet: Iam superauerat Alpes, iam Valentinianum Galliæ & Britanniæ imperio exuerat, princeps alioqui fortis, & Catholicus. Non tamen idcirco Catholici à Valentiniano defecerunt, aut in eum rebellarunt. Immo vero Valentinianus à Theodosio Orthodoxo in Imperium restitutus est, cęso ad Aquileam Maximo, quæ res Valentiniano fuit vtilis & ad deponendam hæresim, & ad recuperandum Imperium.

Insignis vero est locus Gregorij I. citatus à Rege in Apologia Iuramenti ex Epist. 1. lib. 7. vbi sic loquitur. *Si in morte vel Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens, nec regem, nec duces, nec comites haberet: atque in summa confusione esset diuisa, sed quia Deum timeo in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.* Vides Gregorio fuisse facultatem perdendi regnum Longobardorum Ecclesiæ Romanæ infestum, quo tamen conatu abstinuit, ne Deum offenderet.

Denique in re tam perspicua superflua est diligentia: Nam quæ alia turpior potest inuri macula priscis Episcopis & populo Christiano, quã si credatur obsequium illud delatum principibus fuisse simulatum? & ascribendum non virtuti, sed necessitati? Ergo si quæ extant in eorum scriptis sententiæ, testantes obsequium & reuerentiam erga Principes, putandæ erunt fictæ, & extortæ metu, mentieturque Gregorius I. quando Mauricium non modo appellat Dominum, sed & *Dominum suum*, & fatetur se eius iussioni esse subiectum.

Neque vero credibile est Christum dedisse

Ec-

Ecclesiæ potestatem quæ per tot sæcula torperet inutilis: quemadmodum si cui darem ensem quem nefas esset nisi post mille annos stringere. Multo minus credibile est tunc primum datam Ecclesiæ Romanæ facultatem vtendi hac potestate quando interciderunt virtutes, finémque probitatis fuisse initium legitimæ potentiæ. Nam iam ante Gregorij VII. tempora, collapsam omnem Romanæ Ecclesiæ disciplinam: & omnia luxu, ambitione, auaritia, ac libidine corrupta testantur historiæ, & Baronius ipse lamentatur.

Quod si olim Pontifici Romano in abdicandis principibus non voluntas, sed vires defuerunt, dari posset aliquis Papa qui se hoc iure fraudari conquereretur, aut qui causam diceret cur aduersis Ecclesiæ temporibus abstineret potestate sibi à Christo concessa. Aut extaret aliquod exemplum alicuius qui Papam cunctantem hortatus esset ad stringendum mucronem temporalem, & liberandam Ecclesiam tyrannide.

Cur autem cum Deus misertus Ecclesię dedit Imperatores Christianos & bonos, Constantinum, Gratianum, Valentinianos, Theodosios, Romani Pontifices non renouarunt ius illud suũ intermortuum? & non cauerunt ne potestas illa regna dandi & Imperatores abdicandi obliuione obliteraretur? Cur non significarunt Imperatoribus clementibus & piis, se quidem nondum vsos potestate data à Christo, sic poscentibus rebus Ecclesiæ, at nunc rebus aliter constitutis, velle se porro vti suo iure? ne forte veteris Ec-

clesiæ imbecillitas ipsis esset fraudi, aut consuetudo præscriptionem induceret?

Quod si vires faciunt ius,& hæc non licent nisi cum possunt fieri, cur Papa ausus est Philippo Pulchro regnum abrogare? cur Ludouico XII. Cur Henrico VIII. Regi Angliæ,cur Elizabethæ Reginæ, in quibus amburendis fulmine, Papa vires suas imbecillas expertus est?

Denique tempus ipsum quo Papa primum ausus est dare regna, & adimere, planè euincit captam ab eo occasionem ex attritis Imperij Romani viribus, quibus stantibus & integris, nunquam ausus fuisset concipere animo tantos spiritus. Sed quemadmodum ad casum proceræ arboris concurritur,& sibi quisque quod potest securi amputat, ita de imperio prostrato Papa quod potuit ad se traxit, & sedem suam quantum potuit Imperialibus titulis induit, vt postea docebitur.

Aduersus tantum totius vetustatis consensum Bellarminus vnum Gregorij Nazianzeni locum obtendit,ex oratione πρὸς πολιτευομένους Ναζιανζοῦ ἀγωνιῶντας, vbi Gregorius Magistratum sic alloquitur. ὁ τοῦ Χριστοῦ νόμος ὑποτίθησιν ὑμᾶς τῇ ἐμῇ δυναστείᾳ καὶ τῷ ἐμῷ βήματι, ἄρχομεν γὰρ καὶ αὐτοί. προσθήσω δ' ὅτι καὶ τὴν μείζονα καὶ τελειοτέραν ἀρχήν: ἢ δεῖ τὸ πνεῦμα ὑποχωρῆσαι τῇ σαρκί: &c. Responsio in promptu est, Gregorio quidem principatum spiritualem visum esse digniorem principatu temporali, At nõ idcirco putauit principatum spiritualem imperare temporali in temporalibus. Non si Theologus dignior est milite, idcirco Theologia militię imperat. Sed Bellarminus dissimulat verba Gregorij

Lex Christi subiicit vos meæ potestati, & meæ sedi, nam & nos principatũ gerimus, adde etiã maiorem

gorij præcedentia, quæ ſic habent. *Vna eſt* (inquit) *& perfe de noſtris legibus optime conſtitutis à ſpiritu, qui poßibile cum honeſto probauit & lege ſanxit, vt quemadmodum ſerui heris, & vxores viris, vt dominis, & diſcipuli paſtoribus & doctoribus, ita & ſubiiciamur omnibus poteſtatibus, ſupereminētibus, non tantum ob iram, ſed & ob conſcientiam, quippe* ὑποτελεῖς φόρου *vectigales & tributo obnoxij.* Quid quod vita Gregorij operibus eius præfixa teſtatur eum quamuis Epiſcopum, ab Arianis * tractum ad tribunal cōſulare; vnde dimiſſus μαστίγων καὶ αἰκίας χωρὶς *ſine verberibus & ignominia.* Vnde conſtat eum pœnæ corporalis periculum adiuiſſe? Tantùm abſuit ab Imperatoribus aut Magiſtratibus exauctorandis, vir zelo quidem ardens, ſed quem humilitate & modeſtia temperabat.

& perfectiorem principatum. An oportet ſpiritum cedere carni, &c.

* συλλαβόμενοι δ' αὐτὸν τῷ τ' ὑπατικῷ παρέστησεν βήματι.

CAPVT XIV.

Imperatores Romanos, & Reges Italiæ habuiſſe poteſtatem in caput, fortunas, & ſedem Pontificis Romani. Papam non ita pridem cœpiſſe Romam poßidere ſub titulo ſupremi Principis.

CONSTANTINVS, pace Eccleſiis parta, Epiſcopos liberaliter habuit, Nec dubium eſt quin Epiſcopum Romanum pari munificentia ſit proſecutus qua cæteros. At quo vſque ſe extenderit eius liberalitas non ſatis conſtat. Nam Donatio

Constantini quæ habetur. Dist. 96. Can. *Constantinus*, tam stolidè conficta est, vt nemini possit imponere; nisi qui vltro vult decipi.

1 In ea Constantinus dat Papæ imperium totius occidentis, Romam, Italiam, Hispaniam, &c. diadema aureum, collare Imperatorium, sceptrum imperiale, turmam equitum præcedentem, clerum in equis albis, & quæ piget referre: Res sane quas nec Constantinus dare potuit, nec Papa vnquam possedit, nec oblatas recusauit.

2 Eiusdem farinæ sunt fabulæ ibi insertæ de lepra Constantini, de balneo ex puerorum sanguine, de duodecim terræ cophinis Constantini humeris in templi ædificationem illatis, De Cõstantino baptisato à Syluestro: Eum enim baptisatum esse sub mortis tempus Nicodemiæ ab Eusebio Nicomediensi constans est veterum historicorum testimonium Eusebij libro 4. de vita Constantini c. 62. Hieronymi in Chronico. Socratis li. 1. c. vlt. Theodoreti. li. 1. c. 31. Ambrosij de obitu Theodosij.

3 Quid quod in bella ista donatione fit mentio Satraparum Constantini, cum Satrapæ nomen semper fuerit Romanis auribus insolens. Non secus ac si Augusti Cæsaris Marescallos, aut Alexandri Comites stabuli diceres.

4 Tale est quod ibidem dicitur donatio ista facta de sententia totius Senatus, quem tamen Ethnicum fuisse non modo imperante Constantino, sed & vsque ad tempora Gratiani, Theodosij & Arcadij, euincunt Epistolæ Symmachi ad hos Imperatores.

5 Æ-

5 Æque absurdum est quod Constantinus ibi tribuit Episcopo Romano principatũ in quatuor præcipuas sedes, Antiochiam, Alexãdriam, Ierosolymã, Constantinopolim; Nam sub Syluestro, ne Constantinopolis quidem erat, nec Episcopus Bysantinus viuo Constantino Patriarchæ ἀξίωμα vnquam obtinuit.

6 Clauduntur hæc figmenta diro anathemate quo addicitur cruciatibus inferni quisquis contra hæc ierit. Ergo Constantinus ipse se hac execratione induit, dum Romam & Occidentis Imperium filio Constantino reliquit testamento. Immo per hoc anathema quotquot Imperatores & Reges ex eo Italiam tenuerunt, ipsique Reges Galliæ & Hispaniæ quotquot fuerunt, præcipitantur in Tartara, vtpote qui possederunt & possident partem Occidentalis Imperij.

7 Et ne quid desit ad summam vecordiam, dicitur donatio illa facta Consulatu quarto Constantini filij & Gallicani quos nunquam vna fuisse Consules docet Chronicon Ammiani, Cassidorus in Chronico, Onuphrius in Fastis.

8 Nempe hæc pari acumine & fide conficta sunt, quo dicitur eadem donatio facta sub Melchiade Syluestri decessore, plusculis annis antequam Constantinus fieret Christianus. Causa 12. q. 1. can. *futuram*.

Nimirum hæc plane conficta sunt in nostrorũ Regum fraudem & contumeliam, ne Papa eis quicquam debere crederetur. Nam quicquid Papa possidet in Italia, beneficium est Pipini,

Caroli Magni,& Ludouici pij: sed auctor istius præclaræ donationis, voluit altius ducto canali hoc beneficium aliunde deriuare,& eius memoriam auertere. Quæ iniuria ferenda esset, nisi Papa ad tanti beneficij mercedem Francos quotidie emungeret argento, Reges ipsos exauctoraret ad libitum, & diris ac fulminibus in Regum capita intonans, cædibus & seditionibus Galliam impleret, vsque adeo vt Iulius II. bellum mouens in Ludouicum XII. plenam indulgentiam proposuerit cuilibet qui Gallum occideret. Sic agens vt qui securi amputat ramos arboris cuius fructus carpsit,& cuius vmbrà recreatus est. Nota est, Ludouici Pij erga sedem Romanam immensa liberalitas: cuius immemor Gregorius Papa, filios aduersus optimum patrem rebellantes summo scelere adiuuit. Vt testatur Sigebertus ad annum 832. *Gregorius Papa in Galliam veniens, contra Imperatorem cum filiis agebat.*

Non possum tamen non mirari, quo modo pontifices se hac donatione tueantur, quæ eis plurimum obest. Nam si primatum suum habent dono Constantini, qua fronte audent eam asserere ex verbo diuino?

His laruis disiectis quæ aditum obsidebant, historiæ filum persequamur. Augustinus Epistola 162. & Eusebius historiæ lib. 10. cap. 5. referunt Donatistas postulasse à Constantino cognitores suæ causæ. Ille autem dedit Miltiadem Episcopum Romanum, Rheticum, Maternum, & Marinum, quibus iudicibus Donatistæ causa ceciderunt. At illis factam sibi iniuriam cla-

clamantibus, Imperator voluit de eorum causa iterum cognosci in ampliori cœtu: quod & factum Arelatis frequenti Synodo. Neque vero Episcopus Romanus conquestus est latam à se sententiam retractari, aut iniuste facere Constantinum, qui vellet à Papæ Iudicio ad aliorum Episcoporum iudicium prouocari.

Constantini filius Constantius Liberum Pōtificem exuit Episcopatu, & Berœam iussit deportari, suffecto in eius locum Felice. Fuit quidem Constantius Arianus & Liberium Athanasio patrocinantem oderat. Sed non ideo damnatur à veteribus quod in Papam sibi assumeret potestatem, sed quod rectæ fidei aduersaretur. Quod si Liberius tunc fuisset Arianus, nemo illum iniustè ab Imperatore pulsum conquestus fuisset.

Sub Valentiniano Primo, anno Christi 367. Damasus & Vrsicinus Episcopatum Romanum pari contentione ambiebant: Dúmque vterque suum riualem supplantare summâ ope niteretur, tandem mota seditione ad arma concursum est; Vno die centum triginta septem reperta sunt cadauera peremptorum. Nec finis fuit, donec Damasus victor Episcopatum obtinuit, vt refert Ammianus historiæ lib. 27. Nō multo post Honorius vt talibus in posterum seditionibus iret obuiam, legem sanxit quæ habetur Canone: *Si duo forte* Dist. 79. verba legis sunt, *Si duo forte contra fas temeritate concertantium fuerint ordinati nullum ex eis futurum Sacerdotem permittimus.* Ipse Bonifacius Episcopus ad eundem Honoriū his verbis scribit. *Precamur sacræ causa religionis, vt in*

vrbe vestræ mansuetudinis, hoc animo quo postulatis & annuitis, in perpetuum Statui vniuersalis Ecclesiæ consulatis. Quæ sane fidem faciunt quæ fuerit Imperatoris in Episcopum Romanum & Ecclesiam Romanam potestas, vel fatente ipso Pontifice.

Anno Christi 420. hinc Bonifacius, illinc Eulalius contrariis populi studiis eliguntur in Papas. Quod vbi renuntiatum esset Honorio qui tunc Mediolani agebat, vtrunque vrbe pellit: mox tamen Bonifacium reuocatum in sedem restituit. Platina, Sigebertus, & alij.

Anno Christi 451. conuocata est Synodus Chalcedonensis iussu Theodosij iunioris, post etiam Martiani Imperatoris, frustra rogãte Leone I. Papa Romano vt in Italia congregaretur. Vt testatur Leonis Epistola 123. At non placuit Imperatori, iussúsque est Leo venire Chalcedonem, aut Legatos mittere. Missi Paschasinus & Lucentius, qui quotiescunque alloquuntur, præsides & Patricios quos Martianus voluit Synodo præsidere, non aliter loquuntur, ac subditi, & pendentes ab Imperio præsidum. Sic Actione 16. locuturi veniam sic præfantur. *Si imperat magnificentia vestra habemus quadam referre vobis. Gloriosissimi Iudices dixerunt, quod vultis dicite.* Iidem Legati addunt, *Hesterna die postquam potestas vestra surrexit, & humilitas nostra vestigia vestra secuta est, &c.* Quanta igitur demissione vsi essent erga ipsum Imperatorem?

Non multis post Honorium annis Heruli duce Odoacre, mox Gotthi inuaserunt regnum Italiæ sub Rege Theodorico, qui Ioannem I. Papam

pam legatum misit ad Iustinianum Imperatorem, reuersum re male gesta in carcere necauit.

Habes apud Cassiodorum plurimas Epistolas Regis Theodorici ad Senatum & populum Romanum in quibus res vrbis ad libitum ordinat: Præfecto vrbis, & Vicario vrbis Romæ formulam administrationis præscribit lib.6. & 7. Variarum: Episcopo Romano insuper habito, cuius inter tam multas ad Senatum Romanum & Præfectos vrbis, & Vicarios, epistolas, nulla mentio. Vnde patet regimen vrbis ad Episcopum tunc non pertinuisse. Hoc Theodorico regnante Anastasius Papa moritur anno Christi 498. Riuales duo Symmachus & Laurentius de Episcopatu vsque ad cædes & rapinas contenderunt. Quibus malis vt occurreretur, vterque ad Theodoricum Regem, quamuis Arianum, profectus est, qui Symmachum, vt prius electũ, Pontificem esse iussit. Sed hic paulo post multorum scelerum coram Theodorico arcessitus vadimonium obiit. Misit Rex cognitorem Petrum *An.496.* Altinæ ciuitatis Episcopum, quem Sigebertus vocat visitatorem sedis Apostolicæ. Testes Anastasius, Diaconus, Liber Pontificalis, Platina, & alij. Tantáque erat Papæ tunc temporis tenuitas, vt tertia Synodus Romana sub Symmacho capite 4. adimat Papæ potestatem alienandi vel commutandi vnicum exiguum prædiolum.

Anno 525. cum Iustinianus in Arianos sæuiret, eáque res Theodoricum male haberet, Johannes Papa à Theodorico legatus ad Iu-

ſtinianum mittitur, paruit Pontifex, & Theodorico iubente pro Arianis intercesſit. Eundem Theodoricus in Italiam reuerſum in carcere necauit. Anaſtaſius, Platina, liber Pontificalis, &c.

Theodorico mortuo ſuccedit Athalaricus puer, qui Iohannem Epiſcopum Romanum impenſe coluit, vt teſtatur eius Epiſtola quæ eſt 24. libri 8. Variarum Caſſiodori. Vbi vetat clericum Romanum apud Iudicem ciuilem primo conueniri, ſed vult Epiſcopi iudicio rem tranſigi. Veruntamen addit, *Si forte, quod credi nefas eſt, competens deſiderium fuerit petitoris eluſum, túnc ad ſæcularia fora iurgaturus occurrat.* Nimirum cauſas clericorum permittit cognitio Pontificis, ſed ea lege vt inde ad ſæcularia iudicia detur prouocatio. Idem Rex lib. 9. Variarum Caſſiodori. Sic alloquitur Papam vt Princeps ſubditum non ſuadentis aut ſupplicantis voce, ſed iubentis. Sic enim loquitur. *Sanctitas veſtra ſtatuiſſe nos præſenti definitione cognoſcat, quod etiã ad vniuerſos Patriarchas atque Metropolitanas Eccleſias volumus pertinere, &c.* Denique prolixe ſub grauibus pœnis vetat ne quis affectans Epiſcopatum Romanum, ſuffragia cauponetur, & largitione aut ſacrorum vaſorum venditione ſacrilegij ſe alliget.

Athalarico ſuccedit Theodatus anno 536. qui Agapetum Papam à ſe creatum miſit Conſtantinopolim, acturum cum Iuſtiniano de conditionibus pacis: Quo, in legatione ipſa mortuo, Theodatus Syluerium per vim in ſedem Romanam intrudit, qui biennio poſt à Beliſario duce copiarum Iuſtiniani loco motus Patarã Lyciæ rele-

relegatur. Vigilius pecunia Pontificatum emit à Belisario. Syluerius quanquam exul Vigilium Anathemate percutit, qui iussu Theodoræ Imperatricis paulo post Constantinopolim vi tractus inter initia quidem honorifice habitus est à Iustiniano, At cum Imperatori & Theodoræ liberius obloqueretur, *Ita* (vt ait Platina) *casus est, vt paulum absuerit quin occideretur. Fugiens itaque in Templum Sanctæ Euphemiæ quod haud procul aberat inde à grassatoribus trahitur, & iniecto in collum eius fune tanquam latro per totam vrbem vsque ad vesperam trahitur. Deinde vero carceri inclusus pane & aqua tantummodo aliquandiu vitam duxit.* Hæc Platina.

Recuperata Italia à Belisario & Narsete, iterum Roma eiúsque Pontifex in Imperatoris Græci potestatem concessit, Qua veneratione & obsequio Papæ illius æui sint Imperatores prosecuti, testantur eorum Epistolæ. Prę cæteris vero Epistolæ Gregorij I. ex quibus serenissimus Rex Maioris Britanniæ in Apologia pro iuramento multa apte & fideliter excerpsit, Epistola 61. lib. 2. scribens ad Mauritium de lege quadam ne reciperetur miles in Monasterium nondum expletâ militiâ. *Omnipotenti Deo* (inquit) *reus est qui serenissimis Dominis in omne quod agit & loquitur purus non est.* Deinde se appellás *indignum famulum pietatis eius*, Sic Epistolam concludit. *Ego quidem iussioni subiectus eandem legem per diuersas terrarũ partes transmitti feci. Et quia lex ipsa omnipotenti Deo minime concordet, ecce per suggestionis meæ paginã serenissimis Dominis nũntiaui. Vtrobique ergo quæ* DEBVI *exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui,*

& pro Deo quod sensi minime tacui. Qui obedietiam præbuit Imperatori in re quam putabat iniustam, quid fecisset in re quam iustam existimasset? Et Epistola 6. lib. 3. sic affatur Imperatorem. *Ego autem indignus pietatis tuæ seruus.* Et ibidem. *Ego vero hæc Dominis meis loquens quid sum nisi puluis & vermis?* Vbi non tantum vocat Imperatores Dominos quæ est vox honoris, sed & *suos Dominos*, quæ est vox potestatis. Idem habes Epistola 64. ad Theodorum lib. 2. & li. 8. Epist. 2. Quin & ex prima Epistola lib. 7. liquet Gregorium nequidem ausum ordinare Episcopum nisi consulto Imperatore. Erat autem (vt ait Platina in Seuerino I.) vana tunc temporis electio cleri ac populi, nisi ad Imperatores, aut eorum Exarchi confirmassent.

Anno Christi 654. Constans Imperator Martinum Papam catenis onerat, & Chersonam in exilium deportari iubet vbi & mortuus est. Platina, Baronius. Sigebertus ad annum 659.

Anno Christi 676. Imperator Constantinus IV. Sacram mittit ad Donum Episcopum Romanum, qua iubet Papam mittere ad Cōcilium Constantinopolitanum, tres viros selectos. Sic autem loquitur. *Per omnia IVBEMVS vestram paternam beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, sed eos dirigere.* Respondet Agatho Doni successor humilitate qua decuit. *Secundum* (inquit) *piissimam iussionem mansuetudinis vestræ, pro obedientia quam debuimus*, &c. Et paulo post. *Flexo mentis poplite suppliciter vestram clementiam deprecamur.* Et paulo post. *Non nobis eorum legatorum scientia confidentiam dedit, vt ad pia vestra vestigia*

ſtigia eos auderemus dirigere. Sed hoc Imperialis veſtra benignitas clementer iubens hortata eſt, & noſtra puſillitas quod iuſſum eſt obſequiter impleuit. Hęc habentur initio Concilij Conſtantinop. IV. & Actione IV. ex quibus nemo non perſpicit hunc Papam neſciuiſſe Imperatorem ſibi eſſe ſubditum, & ſe poſſe Cęſari Imperium adimere, aut ſi fuerit aries furioſus, eum aut vincire, aut iubere occidi.

Et quanquam poſt annum à Chriſto ſeptingenteſimum debile eſſet Imperium Romanum in Italia, Longobardis maximam Italiæ partem tenentibus, & Exarchis ad propulſandos barbaros inualidis, Papa ipſo iam res nouas agitante, & defenſionem imaginum aduerſus Imperatores, ſuę ambitioni prætexente: Pontifices tamen adhuc appellabant Imperatorem ſuum dominum, & cæterorum ſubditorum more, ſuas Epiſtolas de anno Imperij ſuorum Dominorum denotabant, vt fidem facit clauſula extrema Epiſtolarum Gregorij II. & III.

Inſignis vero eſt oratio Hadriani Papæ ſic compellantis Conſtantinum & Irenen in fine Epiſtolæ quæ inſerta eſt concilio Niceno II. Act. 2. *Hæc* (inquit) *mitiſſimis veſtris Imperijs legenda tradidimus, obteſtantes interim & ex animi feruore veſtram manſuetudinem obteſtando, & veluti præſentes genibus aduoluti, & coram veſtigia pedum volutando, ego cum fratribus meis coram Deo ſupplico, obteſtor, adiuro, quo ipſas imagines in priſtinum ſtatum reſtitui & firmari iubeatis.* Nempe tunc temporis Papæ Imperatorum genibus aduoluebantur, qui poſtea coacti fuerunt

lambere Pontificum vestigia.

Et hic quidem status fuit & conditio Pontificis Romani vsque ad Pipini & Caroli Magni tempora.

Nam quod ad Paparum electionem attinet, satis constat eam olim factam suffragiis populi & cleri Romani; accedente Imperatoris consensu. De Theodorico & cæteris Italiæ regibus iam dictum est qua ratione Pontifices exauctorauerint & creauerint ad libitum. Theodoricus autem regnare cœpit anno 493. Ante eum penes Imperatores erat hæc potestas vt testatur Platina in Syluerio. Deletis Gotthis à Narsete, ea potestas ad Imperatores & eorum Exarchos rediit, vt docet Platina in Benedicto II.

Anno Christi 581. Gregorius Archidiaconus à populo Romano & clero ad Tiberium Imperatorem mittitur, causas expositurus cur electus fuerit Pelagius non expectato Imperatoris assensu. Causabatur vias interclusas excursionibus Longobardorum, & inundationibus aquarum. Idem Gregorius paulo post electus à populo & clero suppliciter postulauit ab Imperatore Mauricio ne electionem suam ratam haberet. Anno 679. Agatho Pontifex obnixe postulat à Constantino Pogonato relaxationem tributi quod Pontifices pendebant Imperatori pro sua inauguratione, vt doctè & vere Rex Serenissimus obseruauit. Summa fuit viginti libræ auri, vt docet Authentica 123. Iustiniani cap. 3. vbi & discimus eidem taxationi fuisse obnoxias sedes alias Patriarchales, idque ex veteri consuetudin.

Sigeb. ad an. 680. Agatho Papa suscepit diualem iussionem principum, per quā releuata est quātitas qua dari solebat in ordinatione.

Con-

Constantinus quidem abstinuit sua illa potestate, sed beneficium eius fuit inofficiosum; quia exercitum Romanum pro se substituit, quippe sanxit vt quem populus, clerúsque & exercitus Romanus elegissent, is esset Pontifex, vnde turbæ & seditiones circa electionem oriebantur, ad quas compescendas ad Exarchum subinde recurrebatur: vt fidem facit electio Cononis I. & Sergij I. annis Christi 686. & 688. Fateor quidem veteres Imperatores Constantinum, Valentinianum, Gratianum, de electione Papæ Romani parum fuisse sollicitos, quando nempe Pontifices sola spiritualia curabant. At ex quo cœperunt immiscere se negotiis temporalibus, & attrectare per ambitionem ciuilia, non mirum est si Imperatores voluerunt habere Papas beneficio sibi deuinctos, & à se in sede collocatos.

Imperio Occidentis vnà cum Italiæ regno ad Francos translato, Papæ dignitas immensum quantum aucta est liberalitate Caroli Magni & Ludouici Pij: Nihilo secius tamen ius Papam electum approbandi & confirmandi apud Imperatores mansit. Isque honos vltro delatus Carolo Magno ab Adriano I. vt docetur Canone Hadrianus. Dist. 63. Nec multo post Paschalis I. mittit ad Ludouicum Pium qui causas redderēt cur contra morem & ius in sua electione nō fuerit expectata sententia Imperatoris. Hunc Ludouicum falso * perhibent renuntiasse isti potestati. Nam sub idem tempus Gregorius IV. noluit Papatum adipisci, nisi post electionem suam Ludouici assensu firmatam, vt testantur Sigonius

Dist. 63. Can. Ego Ludouicus.

O

& Platina qui & idem asserit de Benedicto III. Anno 867. Legati Ludouici intercesserunt electioni Hadriani I. asserentes eum vitio creatum, quod ad eius creationem voluntas Regis nō accessisset: Quo loco obiter notandum quot criminibus falsi fœdatum sit decretum Romanum. Nam in Distinctione 63. Canone *Cum Adrianus*, Papa Gregorius IV. ait Adrianum II. electum absque Imperatoris assensu, at hic Gregorius IV. longe antiquior est Adriano II. nam inter hunc & illum quinque Pontifices intercesserunt. Pari fraude confictus est canon. *Ego Ludouicus*, eadem distinctione, vt ante probauimus. Anno 854. Anastasius Pontificatum inuadit, mox à legatis Lotharij in carcerem compingitur. Sigebertus.

Inter hæc Normanni à Septentrione in Gallias effusi, quasi immanis procella, Occidentale imperium afflixerunt: In quibus summouendis Imperatores occupati, facti sunt circa res Italiæ indiligentiores, & Berengariis data facultas inuadendi Regnum Italiæ. Tunc sedes Romana quasi rectore excusso, cędibus, libidinibus, veneficiis impleta est, ipso Baronio teste qui tūc temporis multa monstra sedem Papalem insedisse vltro agnoscit. Igitur Romana Ecclesia in tantis malis, coacta est opem poscere à Rege Berengario. Nec multo post Otho I. Imperator pulso Iohanne XIII. Leonem VIII. laicum Pontificem elegit, & electionem Paparum voluntati Imperatoris in perpetuum submisit, cuius submissionis formulam habes Canon. *In Synodo*, Distin. 63. Addit Sigonius Leonem censuisse

An. 963.

suisse

fuisse *non sine causa Adrianum I. Carolo Magno tribuisse vt Ecclesiam ordinaret, & Pontificem legeret, libertate populo reddita Romanos in dies deteriores effectos.* Idem Otho Leone mortuo elegit Iohannem XIV. vt memorant Sigonius, Platina, & alij. Secutúsque exemplum Otho III. anno 995. Gregorium V. creauit, ne quidem expectatis populi suffragiis. Eiusdem authoritate creatus est Syluester II. pactione facta cum Diabolo Papatum adeptus; si fides Sigeberto, Martino Polono, Malmesburiensi, Stellæ, Platinæ, Bennoni Cardinali in vita Hildebrandi. Anno 1204. factio Comitis Tusculani tunc Romæ præpollẽs Iohannem XXI. ad Papatum euexit. Anno 1407. Imperator Henricus II. tres Papas Pontificatu exuit, Benedictum IX. Syluestrum III. Gregorium VI. quos Platina tria monstra appellat vt fideliter notauit Serenissimus Rex. Assentitur Stella Monachus Venetus, *Henricus* (inquit) *Cæsar habita Synodo Benedictum prædictum & Syluestrum & hunc Gregorium, abdicare se Pontificatu, coegit.* Idem Henricus Romanos ad renouandum iureiurandum adegit, quo pollicebantur se ne quidem interfuturos electioni sui Episcopi nisi ex Imperatoris mandato. Iuxta hanc legem creati sunt Papæ sequentes Leo IX. Nicolaus II. Honorius II. Sigonius ad annum 1064. refert Hannonem Archiepiscopum grauiter expostulasse cum Papa Alexandro quod in sedem irrepsisset inconsulto Henrico Cæsare, *quam* (inquit) *sedem multos iam per annos nemo nisi à Rege probatus ausus esset attingere.* Ipse Gregorius VII. flagellum Imperatorum,

Sigonius pag. 372. Platina in Clemẽte II.

an.1075.ab Henrico IV. confirmatus est. Ex eo cecidit Imperatorum Maiestas, qui non modo regno Italiæ à Pontificibus sunt excussi, sed & Imperij titulum non nisi ad Papę nutum,& precario habere, & ad Paparum pedes coronam suam submittere coacti sunt. Quantum in hac contentione fusum sit sanguinis, quot stragibus populorum,quot euersionibus regnorũ & Principum mutatio illa constiterit, nouit qui historias istius æui euoluit. Qua de re operæprecium est audire iudicium Sigeberti, qui vixit sub hoc Gregorio.Is ad annum 1088.sic loquitur. *Nimirum, vt pace omnium bonorum dixerim hæc sola nouitas,ne dicam hæresis, nec dum in mundo emerserat, vt Sacerdotes illius, qui dicit Regi Apostata, & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant populum quod malis Regibus nullam debeant subiectionem, & licet ei Sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen fidelitatem debeant,&c.* Et Benno Cardinalis in vita Hildebrandi, ait, *Simul ac ad excommunicandum Cæsarem de sede surrexit, sedem eius Dei nutu terribiliter scissam in plures partes, vt manifestè daretur intelligi sessor ille tam periculosa excommunicatione, tanta præsumptione quanta quamque terribilia scismata seminaret contra Ecclesiam Christi,&c.*

Cæterum ipsius vrbis Romæ summum principatum quomodo Papa adeptus sit non facile est dicere. Nam ante dominationem Gotthorum in Italia, Imperatores Cõstantinopolitanos Romam tenuisse vel pueris notum est. Constantius sic affatur Liberium, *Nos quod Christianus esses, dignum te iudicauimus Episcopatu* VRBIS NO-

NOSTRAE. Theodoretus lib.2. historiæ cap. 16.Eodem modo.Dist.97. Can. *Ecclesia* Bonifacius Papa sic alloquitur Honorium. *Precamur sacræ causa religionis, vt in vrbe vestra mansuetudinis* (Romam intelligit) *hoc animo quo postulatis & annuitis, in perpetuum statui vniuersalis Ecclesiæ consulatis.* Sub Gotthis quomodo istius vrbis imperium fuerit penes Reges Gotthos abunde docuimus.Deleto Gotthorum Regno Exarchus in Italia constitutus qui vices Imperatoris in Italia gereret. Sigonius ad annum 687.dicit Exarchos solitos mittere Iudices Romam qui populo Romano ius dicerent. Idem ait Platina in vita Sergij II. qui primus Immutationem nominis in Papatum intulit, cum ante *Os porci* vocaretur. Anno Chr.677. habita est Synodus Constantinopolitana quarta, cuius fronti præfixa est sacra Imperatoris Constantini IV. in qua Donum Papam sic compellat. *Dono sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo* NOSTRAE ROMAE. Cui Epistolæ respondens Agatho Seff. IV. Concilij,postquam dixit, *Studiosa obedientia suum famulatum iussa* Imperatoris impleuisse,subiungit, *personas quasdam de hac seruili vestri Serenissimi Principatus Romana vrbe, vel proxima dirigere procuramus.*

Nec aliter se res habuit sub dominatione Frãcorum & Germanorum. Sigonius lib.3. de regno Italiæ. *Carolus Exarchatum Rauennatem, Pentapolim, Ducatum Romanum, Tuscum, & Campanũ, iure principatus & ditione sibi retenta Pontifici permisit.* Platina in vita Eugenij II. ait Lotharium in Italiam venientem Magistratum delegisse qui

populo Romano ius diceret. Sigonij verba diserta sunt lib. 7. Historiæ de Regno Italiæ ad annum 973. *Pontifex* (inquit) *Romam Rauennámque & ditiones reliquas tenebat auctoritate magis quam Imperio, quod ciuitates Pontificem vt Reip. principem, Regem vero vt Summum Dominum intuerentur, atque ei tributa obsequiáque præberent.* Anno circiter millesimo Gerbertus qui & Siluester II. Othonis III. pædagogus voluntate Othonis Papatum adeptus est. Extat decretum imperiale de electione Gerberti sub finem Epistolarum eiusdem Gerberti, in quo Imperator Romam vocat suam regiam vrbem; his verbis. *Pontifices non solum quæ extra vrbem esse videbantur vendiderunt, & quibusdam colluuijs à Lare Sancti Petri abalienauerunt, sed (quod absque dolore non dicimus) si quid in HAC NOSTRA VRBE REGIA habuerũt, vt maiori licentia euagarentur, &c.* Ipse Papa Paschalis anno 1111. vltro agnoscit ad Henricum V. Romanæ vrbis coronam & imperium pertinere Sigeb. anno 1111. Anno 1132. erat Romæ Lotharius Imperator vbi & in ipsa vrbe condidit leges Romanis, & valuis templi Beati Petri affixit: quæ leges habentur inter constitutiones Imperiales lib. 1. de feudis Tit. 19. Hæc cum ita sint, velim quidem doceri qua ratione & sub quo titulo summus Principatus vrbis & territorij Romani venerit in Papæ potestatẽ. An bello quæsiuit? an dono accepit ab aliquo Henrici successore? An pecunia emit, aut permutatione? An vero in vacua venit, & (vt initio orbis fiebat) res possessoribus destituta cessit in potestatem primi occupantis? Aut cur Papa ipse Imperatorem Germa-

Germaniæ vocat Imperatorem Romanū quem Romano principatu expulit? Ego ſane pertendo Papam non poſſe proferre titulos huius poſſeſſionis, nec dicere à quo habeat, aut quo iure poſſideat. Quam vero noua ſit hæc poſſeſſio, & quomodo ſublatis Banderetis, Papa ſit factus ſummus Princeps Romanus, qui volet pernoſſe, legat Volaterranum, Blondum, & Sabellicum.

CAP. XV.

In qualibet gente Epiſcopos & Clericos ſemper fuiſſe ſubditos Regibus & Principibus illius gentis.

ID vero quod licuit Imperatoribus in Pontifices Romanos, non dubium eſt quin in alios Patriarchas & Epiſcopos licuerit. De Ambroſij electione in Epiſcopatum Mediolanenſem Ruffinus ſic loquitur. lib. 2. capite 11. *Diſsidentis populi ſubito clamor & vox vna conſurgit Ambroſium Epiſcopum poſtulantis, baptizari hunc protinus clamant (erat enim catechumenus) & ſibi Epiſcopum dari, nec aliter vnum populum fore atque vnam fidem, niſi Ambroſius ſibi daretur ſacerdos. Obluctante illo & plurimum reſiſtente, ad Imperatorem relatum Populi deſiderium, omni maturitate iubetur impleri.* De Nectarij electione in Epiſcopum Byſantinum Sozomenus hæc refert lib. 7. cap. 8. *Cum Sacerdotibus nomina eorum quos*

Socrates Lib. 4. c. 25.

ad ordinationem dignos iudicabāt carta inscribere Imperator iußisset, ac sibi ipsi ex ijs omnibus, vnius electionem reseruasset, alij alios in album retulerunt: Imperator perlecto inscriptorum catalogo, substitit in Nectario, cunctos ordine percurrit, ac Nectarium eligit. Is autem nequidem baptisatus erat: Romani Episcopi nullum hic suffragium, Nicephorus lib.17. historiæ cap.26. hæc ait. *Ierosolymis episcopatum administrauit post Petrum Macarius, cùm Imperator nōdum Episcopatum eius comprobasset. Quapropter etiam Ecclesiastica deturbatus est Cathedra.* Idem lib.16. cap.10. *Zeno Imperator Petrum Cnapheum, vt qui à Basilisco reuocatus esset Antiochia expulit, & Calandioni Stephani successori episcopatum restituit. Paulum item Epheso exegit, Nestorium item Tarso, & Cyrum Hierapoli, Romanum Chalcedone,* &c. habes similia exempla eiusdem libri cap.2. & lib.6. cap. 29. Neque tantum in electione aut abdicatione Episcoporum, sed & in tota gubernatione Ecclesiastica magna potestas Imperatorum fuit. Nam & conuocabant concilia; Papa Romano non consulto, aliquando etiam reclamante, vt de Leone I. Papa probauimus, & turbatis rebus Ecclesiæ, authoritate sua res componebant. Superiore capite audiuimus Bonifacium suppliciter rogantem Honorium vt Ecclesiæ Romanæ statui prospiceret. Habes in codice Iustinianeo Titulos de summa Trinitate, & fide Catholica. De sacrosanctis Ecclesiis. De Episcopis & Clericis. De episcopali audientia. De hæreticis & Manichæis ac Samaritis. Ne sanctum Baptisma iteretur. De Apostatis. De Iudæis & Cœlicolis. De paganis sacrificiis, & templis. De iis qui ad Ecclesias

clesias confugiunt, vel ibi exclamant. De iis qui in Ecclesiis manumittuntur. Tum Nouellæ Iustiani plenæ sunt constitutionibus quibus maxima pars politiæ Ecclesiasticæ ordinatur, ad quas constituendas Papa Romanus nunquam adhibitus est, nec eius Iudicium quæsitum, aut expectatum. Authentica Iustiniani 123.ca.1. sic loquitur, *Si quis autem extra memoratam obseruationem Episcopus ordinetur, iubemus hunc omnibus modis Episcopatu depelli, Sed etiam illum qui præter hoc præsumpserit ordinare segregari vno anno à sacro ministerio, & omnem eius substantiam quæ quolibet tempore aut modo in eius dominium deducta est, propter culpam quam facit, dominio Ecclesiæ cuius est Episcopus vindicari.*

Sic quoque penes veteres Franciæ reges fuisse potestatem in Episcopos & res Ecclesiasticas, infinitis probationibus euincitur, Concilij Aurelianensis I. caput 6. tale est. *De ordinationib. Clericorum id obseruandum esse decreuimus, vt nullus secularium ad clericatus officium præsumat accedere nisi aut cum regis iußione, aut cum Iudicis voluntate.* Vbi tunc Papa Romanus? aut quis hodie hæc ferret? Historia Gregorij Turonensis plena est exemplis potestatis regum in Episcopos & Clericos. Li.4.c.15. Clotharius sic alloquitur Turonicos. *Præceperam vt Cato presbyter illic ordinaretur, & cur est spreta iußio nostra?* & c.18. Pascentius fit Episcopus Parisiensis *ex iussu regis Chariberti.* Cap.26. idem rex indignatus Emerium pulsum Episcopatu Xantonensi, presbyterum ad se missum excusandi causa iubet arripi, & plaustro spinis oppleto imponi, & in exilium propere abripi. Li.6, cap.

39. *Sulpitius in ipsa vrbe Biturigum ad Sacerdotium Cuntramno rege fauente, praeligitur. Nam cum multi munera offerrent, rex episcopatum quaerentibus respondisse fertur. Non est principatus nostri consuetudo sacerdotium venundare sub pretio.* Lib. 8. cap. 22. *Rex data praeceptione, iussit Gondesium Sanctonium comitem cognomento Dodonem, episcopum ordinari: gestumq; est ita.* & cap. 39. *Obiit Euantius Viennensis Episcopus, in cuius sedem Virus presbyter de Senatoribus Rege eligente substituitur.* Nulla hic mentio Papæ, nec annatarum, nec diplomatis enthronistici, seu litterarum inuestituræ. In synodo Francica quæ est Tomo 3. Conciliorum Carlomannus Francorum princeps & Dux sic loquitur. *Ex consilio Sacerdotum & optimatum meorum, ordinauimus per ciuitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium qui est missus S. Petri. Statuimusque per annos singulos synodum congregari, vt nobis praesentibus canonum decreta & Ecclesiae iura restaurentur, & religio Christiana emendetur*, Sigonius lib. 3. de regno Italiæ, de Carolo magno loquens. *Vniuerso* (inquit) *procerum consentiente conuentu decretum vt Carolus Patricius Romanus esset, per singulas prouincias Archiepiscopos & Episcopos institueret, ita vt nisi ab eo laudarentur & instituerentur à nemine sacrarentur, & vt Pontificem eligeret sedémque Apostolicam ordinaret.* Hac fretus potentia Henricus III. Imperator Anno 1004. Bambergensem Ecclesiam erigit in sedem Episcopalem. Sic & Henricus V. anno 1111. dat Episcopatus & Abbatibus inuestituras per virgam & annulum ipso Papa Paschali annuente & probante, vt prolixe refert Sigebertus in fine suæ historiæ.

Editionis Colon. pag. 39.

Exempla Episcoporum abdicatorum à Carolo Martello & Ludouico Pio habes apud Sigebertum An. 723. & 835.

Con-

Concilium Moguntinum ſub Carolo Magno Anno Chriſti 813. ſic incipit *Carolo Auguſto veræ religionis Rectori ac defenſori ſanctæ Dei Eccleſiæ.* Similique titulo ſecundum Concilium Moguntinum inſignit Ludouicum Pium. *Ludouico veræ religionis ſereniſſimo rectori.* Nec abs re, cum Dauid, cum Ioſaphat, Ezechias & Ioſias res Eccleſię perturbatas ordinarint, collapſamque diſciplinam & verum cultum Dei inſtaurauerint. Quod niſi Reges vitia Sacerdotum & Paſtorum ſæpe cohibuiſſent, multis in locis actum fuiſſet de fide & religione.

At cum Pontifices Regum potentiam accidere auſi, egerunt cum noſtris Regibus proteruius, non defuerunt Principes & ſapientes viri qui ius ſuum tueri, & contra hoc fulmen oppedere (quanquam in tenebroſo ſæculo) auſi ſunt. Qua de re Sereniſſimus rex in ſua Præfatione ſic loquitur. *Ex Francorum* (inquit) *monimentis primum eruam Philippi (cui Pulchro cognomen fuit) illas celebres ad Bonifacium octauum litteras, quarum (poſt ridiculam ſalutationem) initium in hac verba conceptum eſt. Sciat tua maxima fatuitas nos in temporalibus alicui non ſubeſſe, &c.*

Salutem modicã, aut potius nullam.

Ludouicus quoque nonus, qui Sanctus vſurpatur, publica ſanctione quam Pragmaticam appellant omnes curiæ Papalis exactiones intra regnum ſuum prohibuit. Sub initia deinde Ludouici vndecimi Pius II. Pontifex ſanctionem illam ante tot annos latam ægre ferens legatum cum ſolemnibus publiciſq; litteris ad Ludouicum tranſmiſit, quibus vehementer efflagitabat illius promiſſi fidem, quo ſe Ludouicus cum tantum Delphi-

Anno 1228.

natus Princeps esset, obstrinxerat, si quando Francico sceptro potiretur, se pragmaticam sanctionem antiquaturum. Rex ad Parisiense Concilium cui rem cognoscēdam commiserat Legatum litterasq; reiecit. Vbi cum negotium agitare cœptum esset, Pontificum primum postulatio à Iohanne Romano regis aduocato acriter oppugnata: in cuius sententiam cum Parisiensis Academia iuisset, à Pontificius conatibus ad primum generale Cōcilium prouocatum est. Ita Cardinalis irarum plenus re infecta discessit. Hæc sapientissimus Rex, qui & hæc addit: *Tanto studio à Regis Ecclesiaéq; Gallicanæ partibus Sorbonistæ steterunt, vt senserint, si Pontifex Romanus Regi de eiusmodi rebus controuersiam mouisset, posse Ecclesiam Gallicanam sibi Patriarcham cōstituere & à Romana sede deficere. Et Gersonus ille, cætera Romanæ fidei rigidus propugnator, tantum absuit vt ius istud sæculare Pontificibus assereret vt contra de Auferibilitate Papæ ab Ecclesia librum scripserit, quanto magis à Regum ceruicibus?*

His adde Carolum V. qui edi curauit librum aduersus technas & tyrannidem Romanam, cui titulus *Somnium Viridarÿ*, qui etiam nunc legitur. Anno 1400. Rex Carolus VI. obuiam iturus æruscationibus & rapinis Curiæ Romanæ Galliā exugentibus, sub titulo annatarum, reseruationum, expectatiuarum, & dispensationum, Gallia expulit omnes æruscatores & collectores pecuniæ à Papa missos. Iratus Benedictus maledictionem suam strinxit, Regem, proceres, fautores, sacris interdixit. Quin & libellum conuitiorum in Regem misit per hominem qui se tabellarium Tholosanum mentiebatur. Sed riserunt Galli brutum hoc fulmen, & diras irritas. Quin & Sena-

na-

natusconsulto libellus iste publice laceratus 4. Idus Iunij, 1401. Decem diebus postquam hæc gesta sunt, consurgente Senatu circa vndecimam matutinam, producti sunt duo bullistæ excommunicationis istius geruli, qui post satisfactionẽ honorariam super Scalis Palatij, impositi plaustro tortoris, per vrbis compita, mitellati & fœdo amictu induti, circunducti sunt, & populi sibilis ac pipulo excepti. At Benedictus nihilo secius corradere nummos, & mille rapiendi artes comminisci. Donec tandem, Rex & Curia Parlamenti, grauissimo Senatusconsulto, quod Arrestum vocant, sub grauissimis pœnis vetuit nummos vllos Regno efferre sub religionis colore, tum inhibitæ Annatæ & tota Romana cauponatio. Hoc Arrestum habes descriptum & notis accuratissimis illustratum à Carolo Molineo in Commentario *Contra paruas Datas, & abusus Curiæ Romanæ.*

Exemplum patris secutus Carolus VII. anno 1437. Episcopos suos vetuit ire Ferrariam ad Concilium à Papa Eugenio indictum; Idémque anno sequente, regni sui comitia de more Bituricum conuocauit, quorum consilio & suffragiis Pragmatica sanctio constituta Anno 1440. Regium diploma frequenti Senatu lectum & publicatum, quo cautum erat sub grauissimis pœnis ne vllæ bullæ Papales citationum vel præuentionum, vel censurarum Papalium in Galliam inferrentur. Obtinuitque ista sanctio vsque ad conuentionem inter Franciscum I. & Leonem X. qua Rex facilis Papæ quæ voluit indulsit.

Cæterum ne quis Episcopus accitus ad Synodum, eo iret Rege non permittente, iam ante vetuerat Concilium Agathense II. Can. 8. Episcopus. Dist. 18. *Postpositis omnibus (excepta graui infirmitate corporis aut præceptione regia) ad constitutam diem adesse non differant.*

Anni sunt centum, cum Iulius II. Ludouicum XII. bello adortus Regi optimo regnum abrogauit, & Galliam interdicto subiecit. At Rex regni sui optimatibus, necnon Episcopis ac Prælatis Turonum conuenire iussis, de re tota ad eos retulit, ibique vnanimi omnium suffragio decretum, licere se opponere Papalibus censuris, quippe nullis & abusiuis, profectis non à capite Ecclesiæ, sed ab hoste Regis & regni. Aliud esse opponere se Iuliano Ruueræ (hoc erat Iulio nomen) aliud Pontifici. Ausus etiam Rex fortissimus percutere monetam aureã, cum hac inscriptione, Lvd. XII. D. G. Franc. Rex Dvx Mediolani, altrinsecus vero Perdam Nomen Babylonis, vsque adeo Papæ fulmina, vt aniles bombos, & puerilia μορμολύκεια contemnebat.

Anno 1561. cum quidam Tanquerellus Theologiæ Baccalaureus frequenti Sorbona thesim hanc defendisset. *Regem si deserat fidem Catholicam posse à Papa deponi*; Senatusconsulto iudicatum, propositionem istam falsam esse & temerariam, iussusque Tanquerellus palinodiam canere, fateri errorem, pœnamque deprecari, quanquam profiteretur id à se dictum, *doctrinaliter tantum non iuridicè*, vt scholæ balbutiunt.

No-

Nouissime cum Sixtus V. Henricum III. anathemate notasset & regno exuisset, Curia Parlamenti Turoni congregata, bullam papalem frequenti Senatu damnauit, & accensi manu palam cremari iussit. Hæc quidem erant vltima suspiria morientis libertatis.

Quam in rem obiter notandum nunquam Pontifices talia orsos, nisi rebus Galliæ turbatis, nec ausos in Galliæ Reges detonare, nisi quando eos viderunt implicitos difficillimo bello ciuili, aut externo, vt res iam turbatas pessundarent, & ruentem Rempublicam impellerent. Confecto vero bello, quotiescunque Papa vidit Regem ictum fulmine, retinere tamen rerum gubernacula, & perrupisse obstantia, præsto semper fuit victori plena indulgentia, & reuocatio ouis errantis, & declaratio nihil per ante acta derogatum esse Regis optimi, & Ecclesiæ filij, potestati & iuri. Cuius rei est insigne exemplum, Extrauagans *Meruit*. Nam cum Bonifacius VIII. à Philippo Pulchro fuisset duriter habitus, & in carcerem compactus, in quo miserabiliter vitam finiit, Rege indignante Bonifacium asserere, Galliæ Reges sibi subesse in temporalibus, & in extrauaganti *Vnam Sanctam* ius summum vtriusque gladij sibi vendicare, Clemens tamen V. Bonifacij successor non modo non vlciscitur mortem sui decessoris, sed & aliam Extrauagantem cudit, cuius hæc verba sunt. *Meruit charissimi filij nostri Philippi Regis Francorum illustris sinceræ affectionis ad nos & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt. Meruit insuper regnicolarum puritas: ac deuotionis sinceritas vt tam*

Extrau. Meruit.

Regem quam regnum fauore beneuolo prosequamur. Hinc est quod nos regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. pred. nostri quæ incipit, Vnam Sanctam nullum volumus vel intendimus præiudicium generari. Perbenigne sanè: & profecto Rex, etsi sæuior paulo, dignus erat misericordia. Quam facile consequuntur qui non ambiunt, aut qui metuuntur.

Habet & Regnum Angliæ sua exempla. De quo quædam proferuntur à Serenissimo Rege ex Archiuis sui Regni. *Henricus* (inquit) *id nominis post Conquestum primus, concessit Episcopatum Wintoniensem Willielmo Gifford, & continuo de possessionibus cunctis ad Episcopatum pertinentibus, contra noui Concilij statuta inuestiuit.*

p. 34. Matth. Paris. in Hen. 1. anno 1100.

Idem Henricus dedit Archiepiscopatum Cantuariensem Radulpho Londinensi Episcopo, & illum per annulum & pastoralem baculum inuestiuit.

Idem ibid. an. 1113.

Sed & Papa Calixtus Rhemis Concilium tenuit, ad quod Rex Henricus quosdam Angliæ & Normanniæ Episcopos destinauit. Turstanus quoque Archiepiscopus Eboracensis electus, illuc veniendi licentiam à Rege impetrauit, interposita fide, quod benedictionem ab eo non reciperet. Qui ad Concilium veniens Romanos (sicut mos est) in suum fauorem largitatis beneficio transtulit: & per eos vt à Papa consecraretur, impetrauit. Quod vt Regi Anglorum innotuit, omnem ei locum suæ dominationis interdixit.

Idem ibid. an. 1119.

Rex Eduuardus I. Abbati de Waltham, & Decano Ecclesiæ S. Pauli interdixit, ne decimas bonorum cuiusque in Hierosolymitani belli sumptum colligerent, quamquam hanc prouinciam illis Pontifex tribus Bullis demandasset: Decanus vero, Abbate interim mortuo, Regi,

Ex archiuis Regni.

Re-

Regióque se stitit consilio, promisitque se, qua erat in Regem obseruantia, nihil vltra, nisi iussu nutúve Regis in eo negotio gesturum. Hic hominem Ecclesiasticum teneo, qui Papæ non paruit, vt Regi suo pareret, in rebus quoque Ecclesiasticis: nondum scilicet noua hæc Iesuitarum Theologia orbi innotuerat.

Idem ille Eduuardus, diem Decano sacelli de Wolverhampton dici iussit, quod contra Regni priuilegia ex sacelli sui Præbendis vnam, ad Pontificis mandatum, cuidam contulisset. Decanus autem comparuit, culpámque confessus sese Regiæ clementiæ permisit. Sed & Dunelmensem Episcopum prærogatiuis ac priuilegiis omnibus idem Rex spoliauit, quod prohibitorio cuidam interdicto minime paruisset. Idem palam est, nequaquam illius sæculi Principes credidisse, Clericos à sua iurisdictione esse exemptos. Sed nunc sublimior quædam nobis & Seraphica in contrarium doctrina proponitur.

Denique ad pleniorem huius rei fidem faciendam Ioannis de Ibstock accedat exemplum, qui in Carcerem ab eodem Eduuardo coniectus est, quod totos septem annos apud Romanæ Curiæ Iudices, super Nuechurchiensi Rectoratu contendisset.

Eduuardus secundus paternis vestigiis insistens, Abbatem de Walden, quod sancti Albani Abbatem cum aliis aliquot ad Romanam Curiam citauisset, primo ad caussæ dictionem vocari, mox & in custodiam duci iussit.

Eadem ratione, cum Bamburiensis quidam Præbendarius, Beuercotum quendam ad Romanam Curiam traxisset, litteræ statim Regiæ intercesserunt, quibus capi Præbendarius, & custodiæ mandari iubebatur.

Nec vero Eduuardus tertius ab his Aui, Patrísque

exemplis abiuit. Cum Licbensis Rector diem Priori sancti Osuualdi dixisset, vt se Pontifici Auenione sisteret, quod apud Iudices in Curia Domini Regis pensionem quandam contra ipsum recuperasset: Rex imperauit, vt in temporalia simul ac spiritualia eiusdem Rectoris bona inuaderētur. Idem cum Haruuoden quidam, Pontificiam Bullam contra sententiam à suis Iudicibus latam impetrasset, reum esse, dignúmque in quem animaduerteretur, pronuntiauit.

Sic & illum qui Pontificiis Bullis fretus seipsum in Barnuellensis Prioratus possessionem miserat deduci in Turrim Londinensem iussit, & in ea custodia Regis arbitrium expectare.

CAPVT XVI.

Papam ius conuocandi concilia, & in eis præsidendi, Imperatoribus & Regibus ademptum, ad se traxisse.

QVÆ sint Concilia vniuersalia seu Generalia, & quid differant à nationalibus & prouincialibus accuratè differere, non est huius loci. Id tātum obiter monendum, maxima illa Concilia Nicenum I. Constantinopolitanum I. Ephesinū I. Chalcedonense &c. vocata esse Vniuersalia quia constabant Episcopis coactis ex vniuerso imperio Romano; Quod quia maximam partem Orbis noti tunc occupabat, factum est vt hæ synodi Oecumenicę appellarentur: Pari abusu quo Epi-

Episcopus Bysantinus se Oecumenicũ Patriarcham vocabat, vtpote sedens in vrbe quæ dicebatur Imperare τῇ οἰκουμένῃ, etiam tunc cum Imperium valde esset accisum, & angustis limitibus circunscriberetur. Enimuero Concilia ista quantumuis magna, non tamen extendebantur extra terminos Imperij Romani: Neque enim ex Perside, India, Æthiopia, aut intima Arabia veniebatur ad ista Concilia, quia Ecclesiæ illæ non subebrant Imperio Romano. Immo nec ex Gallia, Britannia, Hispania, postquam ab Imperio auulsæ in aliorum Principum subiectionem concesserunt. Ac profecto magnitudinem veterum conciliorũ debemus magnitudini Imperij Romani. Inde est quod Concilia decreuerunt decrescente Imperio. Magnitudinem vero Conciliorum æstimo non ex numero hominum, qui potest esse maximus, quamuis conuocetur ex angusto regno: sed ex terrarum & regionum amplitudine quæ subsint Concilio, & de suis Causis ecclesiasticis & controuersiis ad Concilium referant. Non alio sensu Concilia dici Vniuersalia facile credet qui sciet omnia vetera Concilia ab Imperatoribus fuisse conuocata; missis quoque versum epistolis ad Episcopos, quas Diuales seu Sacras nuncupabant. Imperatores autem scripsisse ad Episcopos alieni Imperij, & eos iussisse ad diem & locum præstitutum se sistere, nec consentaneum est, nec possibile: neque id Rex vicinus vnquam passus fuisset. Maximè cùm Imperatores soliti essent suppeditare sumptus itineris, equos, vehicula, & præstationes quæ parangariæ appellabantur: Quæ χορηγία non fit nisi subditis, aut legatis

Act. 1. Concilij Chalced. Imperatores vocantur Domini vniuersi mundi.

Regum externorum. Hodie Concilia vocantur Vniuersalia quæ conuocata sunt ex Vniuerso Imperio Romano Papali. Nam ex quo Papa inuasit dominationem in Ecclesias Occidentales, & cœpit ad se trahere iura Imperij Romani, ius quoque arripuit concilia conuocandi, & in eis præsidendi: Imperatores vero & Reges cœperunt esse nullo loco neque numero, & esse in cõciliis κωφὰ πρόσωπα: nec in alium finem interesse Conciliis per se aut per legatos quam ad amplificandam Papalem authoritatem professione obedientiæ, & sessione ad pedes Pontificis.

Hæc fieri in fraudem Imperatorum & Regum, ad quos hæc potestas diu pertinuit tam clarum est vt mirum sit quenquam posse contra pertendere.

Eusebius qui synodo Nicenæ interfuit li.3. de vita Constantini c.6. Σύνοδον οἰκουμενικὴν συνεκρότει σπεύδειν ἁπανταχόθεν τοὺς ἐπισκόπους γράμμασι τιμητικοῖς προκαλούμενος. *Constantinus generalem Synodum congregauit, litteris honorariis omnes Episcopos, ad properandum instigans.* & Socrates lib.1.c.8. de eodem Imperatore σύνοδον οἰκουμενικὴν συνεκρότει τοὺς πανταχόθεν ἐπισκόπους διὰ γραμμάτων εἰς Νικαίαν ἀπαντῆσαι παρακαλῶν. *Synodum Oecumenicam congregauit, Episcopos vndique Niceam conuenire per epistolas iubens.* Et Theodoret. li.1.c.7. τὴν πολυθρύλλητον ἐκείνην πιστὴν, ἐς τὴν Νικαιέων συνήγειρε σύνοδον. *Celeberrimum illud & fidele Concilium in vrbe Nicæna congregauit.* Idem habes in Sozomeno li.1.c.17. & Epiphanius lib.2. hæresi vltima quæ est ἀρειομανιτῶν hæc habet: ὁ βασιλεὺς συνεκρότησεν οἰκουμενικὴν σύνοδον. Conuocatum vero Concilium iussu aut authoritate Siluestri Pon-

Pontificis tam falſum eſt, vt ne quidem Silueſter tum viueret, ſi creditur Athanaſio in Apol.2. qui intererat Concilio, Sozomeno li.1.cap.17. Nicephoro li.8.c.14. Immo & ipſi patres Nicæni in Epiſtola Synodica ad Eccleſiam Alexandrinam quæ habetur apud Theodoretum li.1. cap.9. teſtantur ſe iuſſu Conſtantini coiiſſe.

Secundum Concilium Generale, nempe Cõſtantinopolitanum primum, à Theodoſio ſeniore indictum eſt, teſte ipſo Concilio cuius epiſtola ad Imperatorem præfixa Canonibus Concilij hæc habet συνελθόντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ γράμμα τῆς σῆς εὐσεβείας. *Congregati Conſtantinopoli iuxta tuæ pietatis litteras.* Socrates li.5.cap.7. μηδὲν ὁ βασιλεὺς ὑπερθέμενος σύνοδον ἐπισκόπων συγκαλεῖ. *Rex nulla mora interpoſita ſynodum Epiſcoporum conuocat.* Eadem habent Sozomenus li.7.c.7. & Theodoretus li.5.c.9. & Nicephorus li.12.c.10. Bellarminus li.1. de Conciliis c.13. nihil habens quod opponeret commentus eſt rem ſumma audacia cõfictam. *Theodoretus* (inquit) *refert Theodoſium non tam illud indixiſſe, quam literas Pontificis Damaſi, quibus Concilium indicebatur ad Epiſcopos miſiſſe. Sic enim ſcribunt Epiſcopi congregati in illo concilio ad Damaſum Põtificem apud Theodoretum li.5.Hiſt.c.9. Mandato literarum ſuperiore anno à veſtra reuerentia ad ſanctiſſimum Imperatorem Theodoſium miſſarum, ad iter tantum Conſtantinopolitanum nos præparauimus.* Hæc Bellarminus, ſed falſa, & ſuo more conficta. Nam Epiſtolæ illæ quarum meminerunt Epiſcopi Orientales qui erant in Concilio, non ſunt Epiſtolæ Damaſi, ſed ſynodi Aquileienſis, cui ne quidem Damaſus interfuit, Neque Epi-

ſcopi orientales ſcribunt ad Damaſum ſolum, ſed ad omnes Epiſcopos Occidentales. Tum verba hæc quæ profert Bellarminus *Mandato litterarum* &c. ſunt conficta, & falſo addita à Bellarmino, vt & pleraque illius loci.

Tertia ſynodus generalis fuit Epheſina prima quæ à Theodoſio Iuniore indicta eſt. Teſtis Euagrius li.1.c.2.dicens.* νεύματι τοῦ νέου Θεοδοσίου τὴν ἐν Ἐφέσῳ προτέραν σύνοδον ἀλισθῆναι. Immo & ipſa Synodus, cuius Canones ſic incipiunt. Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἡ ἐν Ἐφέσῳ συγκροτηθεῖσα ἐκ θεσπίσματος τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων. *Sacra & Oecumenica Synodus Epheſi congregata mandato piiſſimorum Imperatorum*. Niceph.li.14.c.34. *Theodoſius Imperialibus litteris ſuis in metropoli Epheſo locorum omnium Epiſcopos conuenire iuſſit*. Eadem dicit Socrates l.7. c.31. Quid contra hæc Bellarminus? Proſper (inquit) in Chronico indicat Synodum Epheſinam factam eſſe Cyrilli induſtria & Celeſtini authoritate. Sed Cardinalis hæc dicit fide qua ſolet, id eſt mala. Neque enim Proſper tale quidquam vſpiam dicit. Sed tantum ait *Impietati Neſtorij obſtitiſſe induſtriam Cyrilli & authoritatem Celeſtini*. Quod ſubdit Bellarminus, Cyrillum in ea Synodo fuiſſe legatum Celeſtini falſum eſſe facile poſſet demonſtrari, ſi id eſſet huius quæſtionis, in qua nobis tantum propoſitum eſt imperatorum & Regum iura aduerſus Pontificum vſurpationes defendere.

nutu iunioris Theodoſii priorem Epheſi Synodum congregatam eſſe.

Quartum Vniuerſale Concilium fuit Chalcedonenſe, quod à Valentiniano primùm, poſt etiam à Martiano conuocatum eſſe teſtantur ipſa acta Concilij initio primæ actionis his verbis, *In Chal-*

Chalcedonensi ciuitate metropoli prouinciæ Bythiniæ facta est Synodus ex decreto piissimorum & fidelissimorum Imperatorum Valentiniani & Martiani. Ipse Martianus id testatur, Lege 4. Cod. de summa Trinitate. *Quæ nunc de Christiana fide, à Sacerdotibus qui Chalcedone conuenerunt per nostra præcepta, statuta sunt, iuxta Apostolicas expositiones definita esse noscuntur.* Futilia sunt quæ contra affert Bellarminus: Martianum rogasse Leonem vt veniret ad Concilium: aut si nequeat, per litteras significaret. Quasi vero non solerent Principes loqui verbis rogantis, etiam cum iubent. Profert quoque quandam Epistolam Episcoporum Moesiæ aut fictam, aut mendacem, nam quis non potius credat ipsis Patribus Concilij quam talibus Epistolis quæ possunt assui conciliis? Maxime cum ipse Papa Leo supplex petierit ab Imperatore ne fieret Concilium alibi quam in Italia, nec potuerit impetrare, vt mox docebimus.

Concilium Constantinopolitanum II. quintum ponitur inter Generalia. Hoc Concilium indixit Imperator Iustinianus. Id testatur Nicephorus li.17.cap.27. *Imperator Iustinianus Sanctam quintam Oecumenicam Synodum, Episcopis Ecclesiarum omnium euocatis coegit.* Ipse Imperator id testatur in Epistola ad Synodum quæ inserta est primæ Collationi Synodi his verbis, *Vocauimus vos ad regiam vrbem, hortantes, &c.*

Tomo 2. Con. p. 496. Edit. Colon.

De sexta Synodo Vniuersali quæ est Constantinopolitana III. habes testimonium Gratiani Dist.16.Can. Habeo librum. *Sancta Synodus Vniuersalis sexta post promulgatam ab eo definitionem contra Monothelitas Constantino Imperatore qui eam*

congregauerat non multo post defuncto,&c. Quin & habes initio Concilij Sacras Imperatoris Constantini ad Donum Episcopum Romanum & ad Georgium Episcopum Constantinopolitanum indicentes concilium & iubentes, vt Episcopi ad condictam diem & locum conuenirent ad Concilium.

Actione 1. Synodi. Tomo tertio Concil. editionis Colon. p. 51.

Sed & Constantinus & Irene conuocant Concilium Nicenum secundum vt testatur sacra ad Synodum. Sic loquens. *Huic igitur petitioni annuere tum visum est meóque nutu iussi conuenire: Immo vt verius loquar Deo sic volente, nobis verò praeeuntibus congregaui vos.* Ipsa Synodus initio Actionis Primæ hæc habet. *Conueniente vniuersali Synodo quae per gratiam diuinam piúmque illorum Imperatorum decretum congregata est in clarissima Nicensium Metropoli.*

Par veterum Imperatorum authoritas in cogendis Synodis particularibus. Theodoretus lib. 1. c. 27. *Eusebius & Theogonius persuadent Imperatori vt Synodum cogeret Cæsareæ Palestinæ.* Et paulo post. *Habebat fidem illis Imperator vt Sacerdotibus, Imperauitq; fieri quod petierant.* Sed non comparente Athanasio iussit Cæsar Synodum transferri Tyrum.

Concilium Sardicense ab huius Imperatoris filiis indictum. Sulpitius Seuerus li. 2. historiæ. *Res ad Constantinum refertur, iubet ex toto orbe apud Sardicam Episcopos congregari.* Socrates li. 2. c. 16. *Edicitur Concilium Generale vt omnes Sardicam cõmeent, idq; de sententia duorum Imperatorum.* Idem testatur Athanasius Apologia secunda. Theodoretus li. 2. c. 4. *Constantius indicit Concilium Sardicæ.*

Idem

Idem Constantius indicit concilium Mediolani ait Theodoretus lib.2.capite 15. Idem paulo post conuocat Concilium Ariminense, cap.18. Tum aliud Seleuciæ cap.27. Synodus Aquileiensis sic scribit ad Imperatores Gratianum & Valentinianum. *Iuxta mansuetudinis vestræ statuta conuenimus, &c.* Sigeberti verba sunt ad annum 435. Iussu Valentiniani Imperatoris Romæ congregatur Synodus. Nempe in ipsa vrbe Roma Romanus Pontifex non potuit nisi ex Cæsaris Imperio Synodum conuocare.

Tom.1. Con.pag. 472. editionis Colon.

Ac ne infinita eiusmodi exempla consecter, habemus luculentissimum testimonium Hieronymi Apol.2.aduersus Ruffinum, *Responde quæso Synodus à qua excommunicatus est, in qua vrbe fuit? Dic Episcoporum vocabula: profer sententias subscriptionum, vel diuersitatem, vel consonantiam? Doce qui eo anno Consules fuerunt, quis Imperator hanc Synodum iusserit congregari?*

Hæc quidem à nobis nimia fortasse diligentia prolata sunt. Sed putaui operæpretium palam facere quam contra veritatem historiæ, & suam ipsius conscientiam Bellarminus lib. de Conciliis cap.13. dicat quæ sequuntur. *Secundo dico posse nos opponere consuetudinem consuetudini, si enim quatuor aut quinque Cōcilia Imperatores indixerunt plura quam duodecim indixerunt Pontifices, vt aduersarij etiam fatentur.* At hoc nemo nostrum fatetur; Immo nullum inuenietur Concilium alicuius nominis in tota antiquitate quod constet Papæ mandato esse conuocatum. Enimuero cum Imperatores sufficerent sumptus in Synodos, & illi ipsi quos Episcopus Romanus ad Synodos suo

nomine mittebat Imperatorum liberalitate alerentur; manifestum est eos ab Imperatore accitos, & eius voluntate retentos aut dimissos.

Lib. de Concil. cap.13. §. Habemus & §. Quarto.

Quapropter Bellarminus victus euidentia veritatis fatetur tandem Concilia ab Imperatoribus indicta fuisse, sed ex Pontificum sententia & consensu.

Non negauerim quidem preces Episcoporum Romani, Alexandrini, Antiocheni, Cōstantinopolitani & aliorum, sæpe impetrauisse ab Imperatoribus vt Concilia conuocarent: sed falsum est consensum Pontificis Romani ad celebrationem Concilij necessarium fuisse. Nam contra videas Episcopos Romanos passim suppliciter petere ab Imperatoribus indictionem Concilij. Sic Liberius apud Theodoretum lib.2. cap.16. petit à Constantio vt Concilium velit conuocare. Sed Imperator nequidem vlla responsione super hac re eum dignatus est, Sozomenus lib.8.cap.vltimo, memorat, Innocentium Episcopum vrbis Romæ, misisse quinque Episcopos Ecclesiæ Romanæ, & Presbyteros duos ad Arcadium & Honorium, vt Synodum, eiúsq; definitum locum & tempus impetrarent, sed hi Legati cum contumelia re infecta dimissi sunt. Leo Papa epist.23.& 31. obnixe petit à Theodosio Synodum eius mandato conuocari in Italia. *Omnes* (inquit) *mansuetudinem vestram cum gemitibus & lacrymis supplicant Sacerdotes generalem Synodum iubeatis intra Italiam celebrari.* Sed frustra fuit Leo, nec habita est eius ratio, sed coactum est Concilium Chalcedone, ad quod Leo misit qui vices suas implerent, qui Imperatoris

sum-

ſumptibus pro more alebantur. Sic cum Imperatores conuocaturi Concilia, ſolerent ad omnes Epiſcopos mittere Sacras, indicentes Epiſcopis locum & tempus Concilij, frequẽtes ſunt Sacræ ad Epiſcopos Romanos, quibus iubentur aut venire ipſi, aut ſubdelegatos mittere. Concilio ſexto Vniuerſali præfixa eſt Diualis ſacra ad Donum Epiſcopum veteris Romæ, in qua Imperator ſic loquitur. *Per omnia* IVBEMVS *veſtram paternam beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, ſed eos dirigere.* Loquitur autem de mittendis ad Concilium legatis qui Doni vices obirent. Sic Synodo Nicenæ ſecundæ præpoſita eſt Epiſtola Tharaſij Patriarchæ Conſtantinopolitani ſic loquens. *In quam Synodum & nos, & Sacerdotes veri Vicarij ſcilicet Papæ veteris Romæ, & Orientis ſummorum Sacerdotum, præterea Dei amantes Epiſcopi plurimi ſecundum mandatum piorum noſtrorum Imperatorum conuenimus.* Quin & mandatis Imperatoriis comminationes non raro addebantur. Epiſtolis Conſtantini ad Synodum Tyri inſerta eſt hæc comminatio. *Quod ſi quis reiecto & ſpreto mandato noſtro adeſſe noluerit, delegabimus aliquem qui regiâ illum authoritate in exilium eiectum docebit hominem minime decere ſummi Imperatoris præceptionibus ad tuendam veritatem editis reſiſtere.* Euſebius libro 4. de vita Conſtantini cap. 42. Paríque authoritate Theodoſius apud Nicephorum lib. 14. cap. 34. ſic ſcribit ad omnes Epiſcopos: *Neminem ſe vel apud Deum vel apud homines excuſaturum eſſe, qui non ſtatim ad deſignatam Sanctæ Pentecoſtes diem præſto ibi eſſet.*

Id vero maxime obseruandum, omnia vetera Concilia Romę habita vix vllius esse ponderis, & vix inter particularia computari. Enimuero in Conciliis vniuersalibus frequens mentio Canonum Synodi Gangrensis, Laodicensis, Neocæsariensis, & Antiochenæ, quę fuerunt Synodi particulares. At Romanorum Canonum nulla vspiam recitatio. Nec passi sunt Imperatores vllum Concilium vniuersale haberi Romæ nec in Italia. Vnde factum vt Episcopus Romanus priscis Conciliis Vniuersalibus nunquam potuerit interesse, vtpote in quibus sententiæ dicebantur sermone Græco, qui ab Episcopis Romanis non intelligebatur. Sic ante Consilium Ephesinum Papa Celestinus prolixè se excusat apud Nestorium, quod eius litteris tardius responderit, plusculum enim temporis abiuisse dum Gręca Nestorij epistola in Latinum Sermonem verteretur. Ipse Gregorius I. quanquam cognomento Magnus, fatetur tamen se nescire Græce, Epistola 29. libri 6. Erant ergo Legati Romani in Conciliis vniuersalibus κωφὰ πρόσωπα, & pedanei iudices: itaque in Concilio Niceno Osius præsedit. In Constantinopolitano I. Nectarius. In Ephesino primo Anatolius. In Chalcedonensi Cyrillus. In Sexto Concilio Menas & Eutyches. In Niceno II. Tharasius. Sed legatorum Roma missorum, nullæ propemodum partes. Præcipue vero dignum est videre quomodo in Concilio Niceno secundo vnus Tharasius Constantinopolitanus regat Concilium, & omnia moderetur, passim loquens & decernens: at legati Romani sedent propemodum muti, suntque singu-

lare

lare exemplum modeſtiæ.

His opinor ſatis probatur, Concilia ſolita indici ab Imperatoribus non modo ſine aſſenſu Pontificis, ſed etiam contra eius voluntatem. Cauſam affert Bellarminus eodem capite 13.lib. 1. de Conciliis. *Quarta ratio* (inquit) *eſt quia eo tempore Pontifex etſi in ſpiritualibus eſſet caput omnium, etiam Imperatorum, tamē in temporalibus ſubijciebat ſe Imperatoribus, & ideo nō poterat inuito Imperatore aliquid agere.* Quin & addit, *Quia Dominum ſuum temporalem eum agnoſcebat, ſupplicabat vt iuberet conuocari Synodum: At poſt illa tempora iſta omnes cauſæ mutatæ ſunt.* Habemus ergo confitentem reum, & Bellarminum fatentem Imperatores exutos poteſtate, quam habebant. Quæ ſi iuſta fuit, cur Papa eos ſpoliauit ſuo iure? Si iniuſta, cur Papa aut aliquis alius eos non monuit, ne iura Papę Romani inuolarent: & alienam poteſtatem vſurparent? Cur non ſaltem cum deſierunt Imperatores timeri in Italia, Papæ ſe ſuo iure hactenus fraudatos conqueſti ſunt? Eſt Ergo notatu digna Confeſſio Cardinalis, hoc tempore omnia eſſe immutata: Nam quæ maior mutatio quam cùm qui ſeruus erat, fit dominus ſui domini?

Erit fortaſſe qui putet prærogatiuam hanc fuiſſe veteris Romani Imperij, quæ non poſſit ab aliis Regibus & Principibus in ſuis Regnis & Principatibus ſine temeritate vſurpari. At & hîc hiſtorię poſterioris ſæculi fauent regibus. *Quarta Synodus Romana ſic incipit. Sancta Synodus apud vrbem Romam ex præcepto glorioſiſſimi regis Theodorici diuerſis è regionibus congregata.* Nam quæ paulo

post dicuntur ab Episcopis, asserentibus Symmachi fuisse Synodum conuocare, vt dicta à suffraganeis Episcopi Romani eíque obnoxiis, nullius sunt momenti. Initio Concilij Aurelianensis I. Episcopi Regni Franciæ sic alloquuntur Regem Clodouæum. *Domino suo Catholicæ Ecclesiæ filio Clodouæo gloriosißimo Regi, omnes sacerdotes quos ad concilium venire iußistis.* Aruernense concilium non longe ab initio hæc habet. *Cum in Dei nomine congregante sancto spiritu, consentiente Domino gloriosißimo pióque rege Theodeberto in Aruerniam vrbem sancta Synodus conuenisset.* Aurelianense Concilium V. hæc habet. *Cum clementißimus princeps triumphorum titulis inuictißimus Childebertus Rex pro amore sacræ fidei studio religionis in Aurelianensium vrbem congregasset in vnum Sacerdotes.* Sub eodem Rege Parisiense Concilium sic incipit. *Cum in vrbem Parisiēsem ad inuitationem Domini regis gloriosißimi Childeberti venissemus.* Toletani Concilij III. primum caput tale est. *Cum pro fidei suæ sinceritate idē gloriosißimus princeps Reccaredus omnes regiminis sui Pontifices in vnum conuenire mandasset.* Matisconensis Synodus sic incipit. *Cum ex euocatione gloriosißimi Domini Guntramni Regis nostra mediocritas conuenisset.* Idémque initium Synodi Valentinæ sub eodem Rege & Synodi Bracarensis primę sub Ariano Rege Gottho. Longum esset referre Concilia quæ Aquisgrani, Parisiis, Francofordi, Moguntię à Pipino, Carolo Magno, Ludouico Lothario, Carolo Caluo &c. conuocata sunt, nulla facta mentione Papalis mandati, immò nec suasionis. Lege Sigebertum ad annum 813.

Vide Sigeb. ad annum 512.

Quid

Quid quod illo ipso tempore quo plene reuelatum erat mysteriũ iniquitatis, & Papæ principum capitibus insultabant, Imperatores tamen & Reges ausi sunt cogere concilia, non modo sine Papa, sed & contra Papam? Sic anno 959. Otho conuocauit concilium Romæ aduersus Iohannem XII. & Henricus III. secutus exemplum, frequenti Concilio tres Papas abdicauit, Benedictum 9. Syluestrum 3. & Gregorium 6. quos Platina appellat tria monstra. Ac ne superuacuis immorer, nouissime Ludouicus XII. Galliæ Rex, indicto Pisis Concilio Iulium II. damnauit.

Aduersus hęc Bellarminus nihil habet quod ex Antiquitate opponat, nisi quędam canonem quem vocat Antiquissimum, vetantem celebrare Concilia prętér sententiam Episcopi Romani. Verba sunt Iulij I. apud Socratem lib. 2. c. 17. vbi Iulius Synodi Antiochenæ authoritatem conatur infringere quia ipse non fuerat vocatus ad Synodum τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος κελεύοντος μὴ δεῖν παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ῥώμης κανονίζειν τὰς ἐκκλησίας, id est, *Ne absque sententia Episcopi Romæ Ecclesiis decreta sanciantur.* His similia refert Sozomenus libro 3. cap. 9. Quin & Bellarminus citat Synodum Alexandrinam asserentem in Epistola ad Felicem id à Concilio Niceno esse constitutum.

In versione est caput 13.

Principio epistola illa seu genuina est, seu supposititia, pugnat cum veritate. Nam ea de re in Concilij Niceni Canonibus οὐδὲ γρῦ. De cuius Concilij canonũ numero etsi varie disceptatur, constat tamen non plures quam viginti Ca-

nones de Ecclesiastica politia ibi esse constitutos. Teste ipso decreto Romano Dist.17. Can. *Viginti.* Theodoretus lib.1. Hist. cap.8. περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας νόμους ἔγραψαν εἴκοσι. & Concilio Carthaginensi sexto recitantur viginti statuta Niceni Concilij planè similia viginti Canonibus quæ hodie extant. Neque istud Concilium Alexandrinum vspiam extat.

Quanta vero improbitate confictæ sint Epistolæ insertæ Tomis Conciliorum, siue sint Decretales Paparum, siue Epistolę Conciliis assutæ notum est omnibus, & Bellarminus passim agnoscit. Tum notum est Papas pridem solitos supponere falsos Canones Concilij Niceni, vt patuit in Synodo Africana, vbi Bonifacius & Celestinus conabantur obtrudere Afris fictum Canonem Synodi Nicenæ, vt sub hoc obtentu prouocationes Ecclesiarum Africanarum ad se traherent. Quam ob fraudem grauiter corripitur Celestinus ab Episcopis Afris in Epistola Synodo Africanæ inserta.

Fac tamen Iulium non mentitum, & fuisse hanc Ecclesiasticam constitutionem: nihil tamen ad rem facit, non enim hoc canone datur authoritas Episcopo Romano conuocandi Concilia, sed decernitur tantum non debere sine eo concilia celebrari, aut Canones condi: Quod fuit priuilegium omnium Patriarcharum, quibus non consciis & non vocatis non debebat Concilium generale conuocari. Inde est quod Iohannes Antiochenus ausus est Cyrillum excommunicare, quod se nō expectato Synodum Ephesinam inchoasset. Mirum vero quod Synodus Constantino-

tino-

tinopolitana prima cēſetur Vniuerſalis, ad quam tamen Epiſcopus Romanus non fuit vocatus, nec adfuit, per ſe, nec per legatos. Neque conqueſtus eſt ſibi fieri iniuriam & canonem iſtum violari, qui nondum innotuerat.

Cætera quæ Bellarminus affert, Chriſtū commiſiſſe Eccleſiam Petro, non Imperatori, & eiuſmodi leuicula, nituntur duabus falſis ſuppoſitionibus quarum prima eſt Chriſtum Petro ſoli commiſiſſe omnes ſuas oues, eúmque habuiſſe iuriſdictionem in cæteros Apoſtolos. Altera Papam eſſe ſucceſſorem Petri non modo in Epiſcopatu Romano, ſed & in Apoſtolatu, & officio capitis Eccleſiæ, Quæ quia ſunt maxima αἰτήματα, & à nobis alibi confutata, nobis hic ſatis ſit hæc ſimpliciter negare.

Neque vero dici poteſt, conuocationem Cōcilij generalis aut nationalis, rē eſſe mere Eccleſiaſticam, ideóque ad Paſtorum tantum curam pertinere. Nam etſi decernere de Controuerſiis fidei res ſit mere Eccleſiaſtica, deſignatio tamen loci & temporis Concilij. res eſt ciuilis & cognitionis Regiæ. Tum Regis eſt videre ne ſub religionis obtentu ciuilia tractentur, vnde dignitas regia aut Reipub. ſtatus aliquid detrimenti capiat. Adde quod cauſarum Eccleſiaſticarum & politiæ maxima ſæpe eſt cognatio, & breue confinium. Nec omittendum quod in Conciliis ſubnaſcuntur iurgia & ſimultates inter Epiſcopos; quæ Principis authoritate ſępe neceſſe eſt aut incidi aut ſolui: quod factum eſt à Conſtantino in Concilio Nicæno, cum libellos ſupplices Epiſcoporum de mutuis iniuriis expoſtulan-

tium sua manu cremauit. Tum ad ea exequenda quæ à Concilio decreta sunt opus est Magistratus auxilio. Quod si insuper ad synodos habendas ab Imperatore aut Rege sumptus suppeditantur, non mirum est si ad earum conuocationem Principis expectatur Imperium. Certè si vnus aliquis Episcopus iure diuino præesset omnibus Ecclesiis orbis aut Imperij, facilius concedi posset non posse conuocari concilia absque eius assensu aut voluntate: At cum Dei verbum nulli pastori det tantam authoritatem, non alium inuenies cui Deo authore imposita sit cura Ecclesiarum totius Imperij, quam Imperatorem aut Regem, qui cælestis oraculi voce nutricius Ecclesiæ nuncupatur, & cuius fidei & industriæ Ecclesia Dei commissa est. His omnibus fidem astruit, quod si totam scripturam sacram euolu as, nuspiam inuenies imperata Concilia Vniuersalia, quorum etsi magna vtilitas (quicquid contra sentiat Naziãzenus) dummodo absit tyrannis, & sacræ Scripturæ iudicio stetur, certum est tamen consuetudinem istam magis niti salutari prudentia quam institutione diuina. Nec si Deus talia concilia diserte iussisset, possent tamen Reges ab eorum conuocatione excludi. Cuicunque soli ad præclarum opus & salutare Ecclesię peragendum Deus vires largitus est, debet credere se ad illud præstandum à Deo vocari, nec sibi soli concessas vires Ecclesiam adiuuandi vt torpeant inutiles.

Es.49.23
Epist.24. ἔχω μὲν οὕτως, εἰ δεῖ τἀληθὲς γράφειν, ὥστε πάντα σύλλογον φεύγειν ἐπισκόπων, ὅτι μηδεμίας συνόδου τέλος εἶδον χρηστόν.

His de causis προστασία quam nos pręsidentiam vocamus concessa est Imperatoribus sine controuersia in Generalibus conciliis.

Con-

Constantinus præsidet Concilio Niceno teste ipso Papa Melchiade Can. Futuram. Causa 12.quæst.1. *Idem Constantinus præsidens sanctæ synodo quæ apud Nicæam congregata est.* Eadémque verba habentur Can. *Continua.* Causa 11. Quęst.1. Id ipsum testantur gesta à Constantino in Synodo, vbi inciuilius se gerentes repressit, dissidentes conciliauit, libellósque supplices Episcoporum cremauit. Quapropter ab Eusebio vocatur κοινὸς ἐπίσκοπος, quasi diceres *Episcopum vniuersalem.* At legatos Romani Pontificis Vitum & Vincentium in quartum locum reiicit Sozomenus.lib.1. capite 17. Subscribunt autem secundo loco, post Hosium, hoc modo

Hosius Episcopus ciuitatis Cordubensis prouinciæ Hispaniæ dixit, Ita credo sicut superius scriptum est.

Victor & Vincentius presbyteri vrbis Romæ: pro venerabili Papa nostro subscripsimus.

Hosium vero asserere fuisse legatum Episcopi Romani, nullo teste, sed ex mera coniectura, summę est temeritatis. Nam nemo veterum hoc dicit, Tum subscriptiones non fuissent seorsim positæ, sed vno filo sic subscripsissent: *Hosius, Vitus & Vincentius legati Papæ Romani subscripsimus.*

Imperator Theodosius senior interfuit primo Concilio Constantinopolitano: testis Zonaras Annal. Tomo 3. & Theodoretus li.5. capite 9. vnde isti synodo accreuit authoritas. Cum enim eodem tempore Damasus Episcopus Romanus celebraret Concilium in Italia: ad quod etiam Episcopos Orientales inuitauerat, Sy-

In Epistola Synodica Constantinopolitana Synodi ad Damasum. Ambrosium, &c.

nodus tamen constans solis Episcopis Orientalibus, cui Damasus nec per se interfuit nec per legatos, immo quam Damasus impedire voluit & in Italiam transferre, censetur vniuersalis. Ex aduerso Synodus cui præfuit Damasus vix est alicuius nominis, & est infra plurima Concilia particularia.

Leo ep. 45. Prioris autem Ephesinæ Synodi cui sanctæ memoriæ Cyrillus tunc præsedit, &c.

Tertię synodo, quæ fuit Ephesina. 1. Leo Papa Epistola. 45. ait Cyrillum Alexandrinum præsedisse & in Cod. lib. 1. tit. 8. cap. 8. sic scribitur *Ephesina Synodus cui beatæ memoriæ Cyrillus præfuit.* Quem honorem cum Leo sciret vltro deberi Cyrillo, viro intersui æui Episcopos facile Principi, Leo Romanus noluit interesse Concilio, sed astutè Cyrillum rogauit vt partes suas impleret. Imperator vero non interfuit Concilio, sed cum audiret res in Concilio per tumultum geri, euocauit ad se patres Concilij, vt de re tota cognosceret. Nicephor. lib. 14. cap. 35. Sic Augustus quamuis procul ab Epheso, Ephesinę tamen synodo moderabatur.

Secunda Synodus Ephesina vtcunque desierit turpiter, & λῃστρικὴ dicatur, congregata tamen est legitimè, quippe indicta mandato Imperatoris, & firmata consensu omnium Patriarcharum, qui omnes adfuerunt excepto Leone Romano, qui conscius sibi ignorantiæ sermonis Græci, & metuens alteri postponi, Iulium misit qui suas vices obiret. Dioscorus vero Alexandrinus ab absente Imperatore iussus est præsidere Synodo, vt testatur Epistola Imperatoris ad Dioscorum inserta primæ actioni synodi Chalcedonensis, in qua Imperator sic affatur Dioscorum: *authoritatem*

tem & primatum tuæ præbemus magnitudini : Hic vero Bellarminus ſuo more falſarius eſt, dum ait Dioſcorum extorſiſſe pręſidentiam illam ab Imperatore, idque probat teſtimonio Zonaræ & Euagrij lib.1.cap.10. apud quos hac de re ne verbum quidem.

Synodum Chalcedonenſem Marcianus Auguſtus aperuit, pręfatúſque eſt grauiter & ſanctè. Idémque Iudices dedit ſynodo, viros Patricios, Exconſules, Magiſtros, Comites qui longa ſerie recenſentur initio primę Actionis, ex quorum auctoritate pendebat Synodus & nihil fiebat niſi cum eorum venia: Iidem tumultuantes Epiſcopos compeſcebant. Sic prima Actione cum cuncta clamore confuſo perſtreperent, *Glorioſiſſimi Iudices & Ampliſſimus ſenatus dixerunt Acclamationes iſtæ populares neque Epiſcopos decent, neque partes iuuant, patimini ergo vniuerſorum fieri lectionem.* Iidem ſiquid dubij inciderat, quid fieri aut ſtatui oporteret decernebant. Sic apud Euagrium lib.2.cap.4. οἱ ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐψηφίσαντο τάδε. Hi in medio ſedebant, pro cancellis ſacra menſæ ſeu altaris, conſidentibus à læua vicariis Epiſcopi Romani, & Anatolio Epiſcopo Conſtantinopolitano: à dextris vero, (quę ſedes erat dignior lęuâ,) Dioſcorus Alexandrinus & Iuuenalis Hieroſolymitanus. Cęterum ex Actis conſtat præcipuas partes fuiſſe Anatolij qui & frequentiſſimè loquitur, & ante legatos Epiſcopi Romani.

Concilio Conſtantinopolitano II. non pręfuit quidem Iuſtinianus, ſed voluit Menam Patriarcham Conſtantinopolitanum ei præſ-

ſe, legâtos vero Epiſcopi Romani ei aſſiſtere, vt teſtatur Actio Prima conſilij his verbis. *Poſt conſulatum Clariſsimi Flauij Belliſarij pridie Nonas Iunias indict. 14. in Deo amata & regia vrbe Conſtantinopoli, præſidente autem ſanctiſsimo & beatiſsimo Domino noſtro Oecumenico & Patriarcha Mena & à dextera quidem parte conſidentibus illi coadiutoribus iuxta pium iuſſum à Chriſto amati & Deo cuſtoditi Imperatoris Iuſtiniani excellentiſsimis & ſanctiſsimis Epiſcopis Sabino Canuſij, Epiphanio Eſculanorum, &c. ex Italica regione ab Apoſtolica ſede nuper miſsis.* Fruſtra vero hic diſputatur an hæc ſynodus inter initia fuerit Vniuerſalis, ſatis nobis eſt Menam præſediſſe, & locum cœpiſſe ante epiſcopi Romani legatos, iuſſu Imperatoris. Nam ſi Papa eſt caput vniuerſalis eccleſiæ, ſiue loco depellatur in generali ſynodo ſiue in particulari, par eſt iniuria.

Sextæ ſynodo Conſtantinopolitanæ præſedit Conſtantinus Auguſtus, vt teſtatur ipſa ſynodus Actione prima, *Præſidente eodem piiſsimo & Chriſto delecto magno Imperatore Conſtantino in ſecretario magni palatij quod cognominatur Trullus.* Eadémque verba repetuntur fere in ſingulis Actionibus ſtatim ab initio. Sed tota Synodo paſſim loquuntur iudices ab Imperatore electi, & pro ſuo iure decernunt.

In Nicena quoque Synodo ſecunda vbique fit mentio Glorioſiſſimorum Iudicum qui ab Imperatore dati fuerant Synodo.

Synodo Francofurdenſi præſedit Carolus Magnus vt teſtatur ipſius Synodi Epiſtola ad

præſules

præſules Hiſpaniæ. Anno Chriſti 693. Otho Magnus Synodum coegit Romæ in qua & præſedit, Teſtes Lambertus Scafnaburgenſis & Regino. Sic & Annales Gallici pleni ſunt exemplis Regum præſidentium Synodis. Iohannes Maior ſecunda parte ſciſmatum dicit ſub annum 1226. veniſſe in Galliam Legatum, cui *Romano* erat nomen, Regiſque aſſenſu conuocatam Synodum cui Rex & Legatus præſederunt. Anno 1286. Philippus Pulcher habuit Concilium aduerſus Bonifacium VIII. Idem Iohannes Maior docet Ludouicum XI. coegiſſe Concilium Eccleſiæ Gallicanæ, nec non vniuerſitatum in ciuitate Aurelianenſi ad explicandam quæſtionem de Pragmatica ſanctione, eique Concilio Præſediſſe Ducem Petrum Burbonium Regis loco. Willelmus cognomento cõqueſtor Angliæ Rex & Normannię Dux, concilium habuit Rotomagi anno 1073. in quo ipſe præſedit, teſtis Matthęus Weſtmonaſterienſis.

Neque vero per hæc facio Reges aut Imperatores ſummos iudices de capitibus fidei. Aliud enim eſt pręſidere Concilio, aliud iudicare de fide. Poteſt Princeps moderari Concilio & prouidere vt omnia fiant decenter, & cerebroſiores ſi qui ſunt in ordinẽ cogere, & ad imitationem Conſtantini hortari Epiſcopos vt ex diuinis oraculis dirimant controuerſias: nec tamẽ idcirco ius ſibi arrogare decernendi ſummo iure de articulis fidei, nec ſibi tribuere ἀναμαρτησίαν vt Pontifex, aut omnia iura incluſa ſcrinio ſui pectoris. Sed neq; video cauſã cur Rex quo-

que non possit in Concilio dicere sententiam de Religione, cum & ipse à Deo vnctus sit, & Ecclesię cura ei demandata: & probi Reges sub veteri Testamento, immo & sub nouo Ecclesiam sæpe ordinauerint & emendauerint, & rectæ fidei sint patrocinati.

CAP. XVII.

Concilia posterioris aui, & à veterum Conciliorum forma, & doctrina plurimum abscessisse. Forma & ordo Conciliorum Papalium exponitur.

QVOTIESCVNQVE aliqua controuersia mouetur super capitibus fidei, & Ecclesia Romana coram tribunali sacrę scripturæ corruptę religionis arcessitur, illico Conciliorum Majestas nobis opponitur, quasi caput Medusæ, quod homines iniecta religione obstupefaciat, & nos exceptione rei iam iudicatæ summoueat. Hæc quidem oggeruntur imperitis, at eadem ab hominibus non plane ignaris antiquitatis excipiuntur risu. Nam vt vetera Concilia veneramur, & eorum fidem agnoscimus esse consentaneam sacræ scripturæ. Sic vicissim in Conciliis posterioris ęui nihil agnoscimus quod accedat ad puritatem & simplicitatem Conciliorum antiquorum, siue doctrinam spectes siue faciem externam & ordinem.

Atque

Atque vt ordiar à doctrina, Synodus Nicæna assensa est Paphnutio vocanti σωφροσύνην τὴν πρὸς τὰς ἰδίας γυναῖκας συνουσίαν, & patrocinanti matrimoniis clericorum, vt refert Sozomenus lib. 1. c. 23. & Socrates lib. 1. c. 8. & Nicephorus 8. lib. c. 19. Immo & Decretum Romanum, Dist. 32. Can. Nicena.

Continentiam cum prius vxoribus concubitum.

Synodus Eliberina Nicenæ σύγχρονος can. 36. *Placuit in Ecclesia picturas esse non debere, ne quod adoratur in parietibus depingatur.*

Synodi Laodicenæ Canon vltimus, libros Tobiæ, Iudith, Maccabæorum &c. ex Canone scripturæ exterminat. Cuius Concilij tanta fuit authoritas, vt eius Canones essent inserti Nomocanoni, qui initio Conciliorum Vniuersalium solebat legi. Eadémque Synodus approbatur à Synodo sexta Vniuersali Trullana.

Synodus Chalcedonensis Actione 15. decernit Episcopum Constantinopolitanum æqualia habere priuilegia cum Episcopo Romano, & æqualem ei esse in omnibus rebus, etiam in Ecclesiasticis.

Synodus Carthaginensis III. Can. 26. hæc habet. *Vt primæ sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus.*

Synodus Carthaginensis IV. libros Maccabæorum ex Canone expungit, si fides potius habetur Græcis Canonibus editis à Tileto & Balsamone quam Tomis Latinis Conciliorum fœde corruptis.

Synodus Africana, cui præfuit Aurelius, interfuit Augustinus monet grauissima epistola

Celeſtinum Epiſcopum Romanum, ne fumoſum typhum ſeu faſtum ſæculi in Eccleſiam introduceret: nec cauſas Africæ ad ſe traheret, nec Nicenæ Synodo falſos Canones affingeret, maliſque artibus ad ſuam ambitionem velificaretur.

Concilium Mileuitanum in Africa can. 22. agens de iis qui damnati ſunt à propriis Epiſcopis hæc ait. *Quod ſi & ab eis prouocandum putauerint non prouocent niſi ad Africana Concilia, vel ad Primates Prouinciarum ſuarum. Ad tranſmarina autem qui putauerit appellandum à nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.* Per tranſmarina autem Italiam intelligi nemo ambigit.

Concilium V. & VI. Generale Honorium Epiſcopum Romanum damnat hæreſeos, & vt Monothelitam infamat, iubétque eius nomen eradi ex diptychis.

Concilium ſextum, quod Canones in Trullo condidit. Can. 13. ſancit & probat coniugia Clericorum, vetátque diſſolui, quin & nominatim ac diſertè damnat morem Eccleſiæ Romanæ adimentem diaconis & presbyteris coniuges.

Idem Concilium Canone 55. damnat Eccleſiæ Romanæ morem ieiunādi Sabbatho in Quadrageſima, iubétque eam diſcedere à praua conſuetudine ſub pœnis conſtitutis Canone Apoſtolorum ſexageſimo quinto. καθαιρέσεως in clerico, ἀφορισμοῦ in laico. An hæc Synodus credidit Eccleſiam Romanam errare non poſſe?

Depoſitionis & ſegregationis.

Idem Concilium Can. 32. profert canonem Synodi Carthaginenſis cuius hæc ſunt verba, *In ſacris nihil plus quam corpus & Sanguis Domini offeratur,*

ratur, vt ipse Dominus tradidit, id est panis & vinum aqua mixtum. At Ecclesia Romana non probat hanc interpretationem verborum Christi in Sacramento.

Concilium Constantinopolitanum IV. 338. Episcopis frequens, Sacramentum quod à fidelibus in Eucharistia accipitur, vocat *Viuificantis corporis imaginem*, eóque nomine reprehenditur à Pseudosynodo Nicæna II. Actione 6. eadémque Synodo damnantur & abolentur imagines. Quod decretum à Synodo Francofordensi sub Carolo Magno, & à Synodo Parisiensi sub Ludouico Pio confirmatum est.

Ac ne singula consecter, Papa & eius adulatores commenti sunt nouum dogma quo patres omnes veterum Conciliorum stultitiæ & ridiculi stuporis incusantur. Nam si Papa loquens vt Papa & de cathedra Papali non potest errare in fide, quid attinebat tam operosa, tantis sumptibus, concilia conuocare. Et Episcopos per totum Imperium Romanum abstrahere à suis Ecclesiis per pluscules annos, qui in deliberando de rebus fidei insumebantur? Cur non potius simul ac enata erat aliqua controuersia, consulebant Papale oraculum & Pontificem his verbis per epistolas compellabant: *Supplices rogamus tuā Sanctitatem vt hanc controuersiam nobis enodet, & ad quæsita respondeat non vt homo, sed vt Papa, non quidē loquens, è sede priuata, sed è cathedra Pontificali.* Hæc sane via fuisset longe compendiosior, immo & certior. Est enim longe tutius habere vnū iudicē quem scias non posse labi, quam multos quorum singuli sint errori obnoxij, & quos in Concilio

(vt fit)videas plerunque inter ſe commiſſos. Hoc quidem ignorauit antiquitas, nam in Conciliis Legati Epiſcopi Romani ſententiam ferebant cum cæteris, & Pontificis ſui fidem & ſenſum exponebant, in quorum ſententiam non ſemper diſcedebatur, ſed multa decernebantur, inuitis legatis Epiſcopi Romani, & contra obteſtantibus: vt factum in Synodo Chalcedonenſi & in Africana.

Eſt quoque πονηρῦ κόμματος & in priſca Concilia contumelioſum illud quod magna contentione defenditur, ea demum Concilia eſſe bona & legitima quæ à Papa fuerint probata, hæc autẽ approbatio non poteſt fieri niſi poſt concilium. Ego ſane, qui meus eſt ſtupor, putaueram Papam approbare Concilia quia bona ſunt. At nunc contra eſt: nam bona cenſentur quia Papa ea probauit. Ergo & dicendum erit Concilium errauiſſe quia Papa illud improbat, vnde conficitur vt nondum errauerit antequam Papa illud improbaret. Ridicule plane. Neque enim approbatio Concilij facta poſt Concilium, poteſt efficere ne Concilium errauerit. Omnino qui incõſulto Papa conuocat Concilium, non expectat eius approbationem: At iam docuimus pleraque vetera Concilia fuiſſe conuocata ab Imperatoribus, inconſulto Papa, quædam etiam inuito. Neque credibile eſt Synodum Sextam vniuerſalem damnantem Honorium Epiſcopum Romanũ, ab Epiſcopo Romano iſtius damnationis approbationem expectauiſſe. Aut Papam poſſe aut debere conſtitui iudicem eorum decretorum in quibus Papa damnatur, eumque in ſua cauſa debere

bere esse iudicem. Quod si Papa sit à fide deuius, vt dicitur Can. SI PAPA Distinct. 40. & super hæresi à Concilio damnetur, an hæc sententia tunc demum erit rata, quando Papa ad suam ipsius condemnationem conuocauerit Concilium, & ipse se reum sistere voluerit, & sententiam in se latam probauerit? Longum in tempus expectationem nostram extrahit qui sibi in tam inepta spe blanditur.

Sed neque consentaneum est potius adhibendam fidem vni Episcopo Romano quam Sexcentis triginta Episcopis piis & probis ex toto Romano orbe conuocatis (totidem enim fuerunt Calcedone:) & cum agitur de ipsius Papæ dignitate, potius credendum soli Papæ quam Concilio vniuersali.

Hæc pauca de doctrina veterum Conciliorum. De forma vero seu ordine externo dictum est abunde capite præcedenti.

Cum his qui contulerit Concilia posterioris æui, quæret Concilium in Concilio, nec quidquam inueniet nisi fœdam corruptelam & drama ad Pontificis libidinem confictum. Denique cœtum nihil differentem à Consistorio Papali, nisi quod numerus amplior est, & maior splendor. De doctrina quædam libabimus, post de ordine seu forma externa. Concilium Nicenum II. anno Christi 787. coactum est: in quo Episcopi Romani authoritas parua fuit, sed eo tantum annitente fœdi errores sunt stabiliti: Nam in hoc Concilio anathema dicitur hæsitantibus circa adorationem imaginum, & decernitur imagines esse adorandas, & Iconomachorum error pro-

nunciatur pessimus omnium hæreseôn. Actione quarta imagines asseruntur æquipollere sacris Euangelij, & eadem Sessione *Maior est imago quā oratio*. Et Actione quinta: *Ecclesia sentit Angelos non omnino esse corporis expertes & inuisibiles, verum tenui corpore præditos & aëreo siue igneo.* En puritatem & sanam fidem Concilij quod Generale vocatur, & probatur ab Ecclesia Romana.

Anno Christi 1215. sub Innocentio tertio Concilium Lateranense Romæ celebratum est, Cuius capite primo asseritur, & credi iubetur transsubstantiatio panis in corpus Christi. Capite tertio eiusdem Concilij tribuitur Papæ potestas liberandi subditos à fidelitate seu subie[illegible]ione Principum, & tradendi ditionem eorum alteri occupandam. Annexa est Concilio bulla Expeditionis ad recuperandum terram sanctam, cuius hæc sunt verba. *Omnibus qui laborem propriis personis subierint & expensis, plenam suorum peccaminum de quibus liberaliter fuerint corde contriti & confessi veniam indulgemus : & in retributione iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum.* Vir singularis modestiæ, promus condus thesauri cælestis, promittit peregrinis gradum felicitatis supra vulgus sanctorum. Quid quod in vltimo Iudicij die se cum Deo fore iudicem profitetur? Sic enim alloquitur tardos aut ingratos: *Sciant se super hoc nobis in nouissimo die districti examinis Dei coram tremendo iudice responsuros.*

Anno Christi 1414. habita est synodus Constantiæ, In qua damnatus Iohannes XXIII. ob multa crimina, quorum hoc vnum est quod negaret immortalitatem animarum, Sess. XI.

Idem

Idèm Concilium iudicauit fidem datam hæreticis non esse seruandam, crematis per fidem & contra fidem publicam Iohanne Hus & Hieronymo Pragensi, qui ἄδειαν seu saluum cõductum veniendi ad Concilium habebant, interposita fide & iusiurando Imperatoris Sigismundi: At Concilium censuit Imperatorem non debere fidem seruare. Decretum concilij ita conceptũ est. Seß. XIX. *Præsens S. Synodus nullum impedimentum præstari posse seu debere declarat, quo minus dicto saluo conductu non obstante, liceat Iudici competenti, & Ecclesiastico de huiusmodi personarum erroribus inquirere, & alias contra eos debitè procedere, eosdémque punire quantùm iustitia suadebit, si suos errores reuocare pertinaciter recusauerint, etiamsi de saluo conductu cõfisi, ad locum venerint iudicij, alias non venturi: nec sic promittentem cum fecerit quod in ipso est, ex hoc in aliquo remanere obligatum.* Eiusdem Concilij sessione XIII. Concilium agnoscit Christum sub vtraque specie administrasse suis discipulis Sacramentum panis & vini, & ita receptum esse hoc Sacramentum à fidelibus in primitiua Ecclesia. Nihilo secius tamen præclara synodus decernit consuetudinem dandi populo alteram tantum speciem habendam esse pro lege, *& pertinaciter asserentes oppositum tanquam hæreticos arcendos & grauiter puniendos, &c.* Parum absuit quin veneranda synodus Christum ipsum notaret hæreseos, aut inquisitioni subiiceret: si quidem Christum imitari eique obsequi hæresis est plectenda supplicio.

Concilium Florentinum Anno Christi 1440. sessione vltima decernit Ecclesiam Romanam

posse addere symbolo. Papam obtinere primatum in vniuersum orbem,& esse caput totius Ecclesiæ,& Purgatorium esse credendum.

Concilium Lateranense vltimum sub Iulio II.& Leone X.nihil reliqui fecit ad summam impietatem.Sessione primâ sacræ scripturæ ponuntur ad pedes Pontificis & adhibito iuramento ab officialibus tanguntur. Eadem sessione Papa vocatur *Princeps totius Orbis*, & Iulius dicitur Petri successor, authoritate non minor Petro. Sessione secunda Papa dicitur *Sacerdos & Rex, vniuersis populis adorandus,& Deo simillimus.* Sessione tertia Galliæ regnum interdicto subiicitur à Iulio II.Nundinæ Lugduno Geneuam transferuntur , Res nempe synodalis cognitionis & antiquorum conciliorum imitatio. Sessione quarta pragmatica sanctio aduersa cauponationi Ecclesiasticæ rescinditur, Papa asseritur tenere locum Æterni Regis in terris quanquam Imparibus meritis.Insigne sane exemplum demissionis animi fateri se Deo meritis imparem.Sess.quinta Iulius Moritur , Leo succedit quem affatur synodus per Modrusiensem Episcopum, & hic quidē sic compellat Ecclesiam. *Ne fleueris filia Sion,quia ecce venit Leo de tribu Iuda,radix Dauid. Ecce tibi suscitauit Deus saluatorem &c.Te Leo beatissime saluatorem expectamus , te liberatorem venturum sperauimus.*Sessio VIII.iubet obseruari decreta in synodo sub pœna excommunicationis latæ sententiæ à qua nemo, nisi à Romano Pontifice (excepto mortis articulo)absolui possit. Sessione IX. Leo edicit Imperatori, Regibus &c. ne venientes ad Concilium impediant,*sub diuinæ(inquit)maiestatis*

tis & indignationis nostræ incursu & pœnis &c. Parũ fuerat obtendere diuinam maiestatem, nisi papalis indignatio ad maius pondus adderetur. Eadémque sessione blasphemantibus indicitur pœna his verbis. *Laicus blasphemans, si nobilis fuerit pœna 25. ducatorum multetur, & pro secunda vice 50. Fabricæ basilicæ principis Apostolorum de vrbe applicandis.* Tales pœnas à veteribus inflictas, sane non memini. Eadémque sessione synodus per Antonium Puccium Clericum Cameræ sic affatur Papam. *Diuinæ Maiestatis tuæ conspectus rutilanti cuius fulgore imbecilles oculi mei caligant.* & paulo post. *Regale pontificum Romanorum genus.* Tum illud: *In te vno vero atque legitimo Christi & Dei vicario, propheticum illud debuit rursus impleri, Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruiẽt ei.* Quid quod additur, *Non ignari omnem tibi vni in cœlo & in terra traditam à Domino potestatem.* Tum Ecclesia inducitur sic alloquens Papam. *Hæccine ergo suauißime sponse, vnica illa dilecta tua atque formosa, quæ iam clamare possum, Noli me considerare quia fusca sum, &c.* Toto vero concilio nulla deliberatio inter patres, nulla suffragia, sed Manliana imperia Papæ iubentis & decernentis. Initium Decretorum tale est. *Leo Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam, approbante concilio &c.* Sed Concilij nomen dicis causa additur & tantum ad speciem. Enimuero Concilium Papæ decreta lecta per aliquem ex patribus, nutu approbat dicens *Placet.* Hoccine potest appellari Concilium? aut quid simile vnquam factum aut vsurpatum in veteribus synodis? Hæccine nobis Concilia obtrudi! quæ nil nisi bullas cre-

pant & fulmina, & horrendas in Deum blasphemias? Sed neque omittenda est Leonis bulla assuta Concilio in qua Lutheri horrendæ hæreses longa serie percensentur, inter quæ duæ sunt quæ summo scelere referuntur inter hæreses. Hæresis Lutheri septima hæc est, *Optima pœnitentia, noua vita*. Hæresis 26. hæc est. *Certum est in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsus non esse statuere articulos fidei.*

Quid Concilium Tridentinum memorem, quod cœptum est Anno 1545. desiit anno 1567? tantum temporis absumptum est in nobis damnandis indicta causa, & texendis articulis ambiguis, & sensum Patrum vltro abscondentibus. Paulus III. indixit hoc Concilium: Bulla indictionis ait concilium indictum ad extirpandas hæreses, sic enim vocat nostram religionem. Vt iam ante concilium adimeretur spes reformationis, & iam ante initam deliberationem prædamnaremur. Quarta demum sessione attingũtur fidei capita quæ sunt controuersa, ibique statim ab initio nulla disquisitione facta, & sine examine, decernitur *Traditiones pari cum scriptura pietatis affectu & reuerentia suscipiendas & venerandas.* Scripturam quoque non esse interpretandam *contra eum sensum quem tenuit & tenet mater Ecclesia &c.* Denique contra omnem legitimum ordinem conclusio ponitur ante præmissas, & absque examine vllo confirmatur & probatur doctrina Ecclesiæ Romanæ, & in ipso limine canitur ἐπινίκιον. Tota vero actio tam tyrannicè gesta est, & tanta versutia sessiones in longum extractæ, vt Nostri Reges & gens tota quanquam Pontifici plus

plus æquo addicta, concilium hoc respuerit, nec potuerint vnquam in Gallia leges istæ perferri.

Hæccine sunt illa Concilia quæ nobis obtruduntur vt exceptione omni maiora & aduersus quæ nefas sit hiscere? Vbi hic frons? Vbi minima pietatis gutta? His quidem mandes si quid recte curatum velis. Ita Deus Ecclesiæ suæ afflictæ faueat, vt hæc Concilia sunt mera aduersus Christum & Euangelium conspiratio.

Forma & ordo conciliorum Papalium.

Quæ vero sit forma horum Conciliorũ, quis ordo seruetur, paucis accipe: Principio à Papa concilium indicitur, locus & tempus designatur. In interioribus templi adytis designatur area, quæ includitur asseribus: In capite areæ erigitur thronus ad quem tribus gradibus ascenditur, cuius planum in summo latum est palmos decem, longum duodecim. Ibi locatur sedes Papalis, cui imminet aureus vmbo: vtrinque scabella duo, sedes Diaconorum ministrãtium Papæ. Ad dextram Pontificalis throni locatur sedes Imperatoris, nullo vmbone tecta, habens præ se scabellum exiguum viride: Huius sedis Imperialis summa pars ne altior sit pedibus Papæ sedulo vetatur. Regibus si qui adsunt, dantur sedes post Imperatorem, non splendidius ornatæ quam sedes Cardinalium. Et à dextra quidem longa serie sedent Cardinales Episcopi, à lęua Cardinales Diaconi, sic tamen vt eorũ sedes altitudine palmi emineãt supra sedem presbyterorum, sintq; instratę pretiosioribus pannis: In infima cauea infra omnes Cardinales è regione Papæ locatæ sunt sedes quatuor Patriarchales, Patriarchis si qui adsunt

destinatæ. Factum hoc ad Patriarcharum contumeliam, & ad vlciscendos homines qui olim ausi sunt cum Papa de Primatu contendere: nunc enim infra Papæ Ministros detruduntur. Ideoque hæ sedes vt plurimum sunt vacuæ, nisi cum misellus aliquis Patriarcha imaginarius, ibi locatur, mercede conductus. In medio areæ loco sedent Prælati inferioris notæ, quibus attributæ sunt sedes puræ sine postergali. Principes laici cuiuscunque fuerint dignitatis excepto Imperatore & Regibus post omnes Diaconos sedent.

In hoc Concilio soli Prælati & Abbates dicunt sententiam. Imperator vero & Reges non habent ius suffragij, sed sunt meri auditores & consultores, parati ad obsequium. Nemo in concilium admittitur nisi relatus in Catalogũ à Ministris quos Papa ei curæ imposuit. Sedes assignatur singulis à Clericis cæremoniatum.

In omnibus (inquit liber Cæremoniarum sacrarum) *Si Papa erit præsens ipse erit rector, moderator, ac dispensator, & deputationes, collegia, magistratus, & rerum omnium ordinem pro suo arbitrio constituet.*

Lib. 1. Sect. 14.

Papæ & omnibus Cardinalibus amictus est purpureus. Papa venit ad Concilium infulatus, gerens triplicem illam mitram gemmis coruscantem, quæ *regnum* appellatur.

Post missam spiritus sancti, Papa in solio locatur à Cardinalibus, qui de more ei assurgunt venerabundi. Idque fit initio cuiusque sessionis.

Peractis ritibus quibusdam sacris, quibus Dei fa-

fauor procuratur, prodit Diaconus Cardinalis, legitque clara voce decreta facienda: & primo quidem rogat Papam an placeant, ille placere respondet. Eodémque modo respondent cæteri *Placet*. Tunc protonotarius Apostolicus, & Clerici cameræ referunt decretum in acta, & in formam redigunt, & obsignant sigillo Apostolico. Decreti forma, si Papa est præsens, est eiusmodi. *Martinus Episcopus seruus seruorum Dei, sacro approbante Concilio &c.* Sic factum in Concilio Constantiensi, sic in Lateranensi vltimo. Si Papa abest, decreta concipiuntur in hanc formam. *Sacrosancta generalis synodus in spiritu sancto legitime congregata decreuit, &c.*

Antequam Acta Concilij publicentur, Protonotarij, & Clerici cameræ ac Secretarij Papæ, ea exhibent suæ sanctitati recognoscenda & emendanda, cui curæ Papa delectos & sibi in primis fidos deputat. Considunt Patres ad summũ ter in septimana: sed & sæpe aliquot menses feriati intercedunt sessionibus, vsque adeo vt Cõcilium Tridentinum ad annos 23. fuerit extractũ: Inter quas moras mortui sunt tres Papæ stante Concilio, ad quod non relatum est de electione summi Pontificis, sed facta est à paucis Cardinalibus conclaui inclusis. Sic & Apotheoses sanctorum ad Papam & Consistorium pertinẽt quamuis stante Concilio. Hæc accuratius pertractata vide lib. 1. Sacrarum Cærem. Sect. 14.

Hæc sunt Generalia Concilia sub papatu: Nam particularium Synodorum Romanorum vsus pridem exoleuit, in earumque locum & ius successit Consistorium Papale.

Hæc tu mihi, ſodes, compone cum Synodo Nicena, aut Conſtantinopolitana, aut Epheſina prima, aut Chalcedonenſi, quibus Papa nec interfuit, nec præfuit. In quibus legati Pontificis Romani, ſi qui erant ſententiam ſuam dicebant inter cæteros, & Iudicum datorum ab Imperatore expectabant imperium, & accepto viatico ab Imperatore, ad ſua reuertebantur. Adeóne quiſquam eſt perfrictæ frontis vt hæc tam impura, & tam noua tueatur veteribus exemplis, & Imperitorum animis obiiciat nomen antiquitatis?

Capvt XVIII.

Ventilatur quæſtio de Exemptionibus Clericorum.

Concilivm Conſtantienſe Seſſ. 31. decernit & declarat *laicos in clericos nullam habere iuriſdictionem & poteſtatem:* Nouiſſime Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. c. 20. *Perſonarum Eccleſiaſticarum immunitas Dei ordinatione & canonicis ſanctionibus inſtituta eſt.* Plura eius generis vide Cauſa 11. Quæſt. 1. vbi deterrimum illud eſt Bonifacij. *Quæcunq; contentiones inter Chriſtianos oriuntur, ad Eccleſiam deferantur: & ab Eccleſiaſticis viris terminentur, & ſi obedire noluerint, quouſque obediant à liminibus Eccleſiæ excludantur:* Voluit vir modeſtiæ ſingularis omnes Magiſtratus ciuiles abrogare, & tribunalia omnia ſecularia præclaro hoc decre-

creto,deserta reddere. Bellarmini verba hæc sunt § *Tertia.* lib. de Clericis c.28. *Clerici non possunt à Iudice politico puniri, vel vllo modo trahi ad secularis magistratus tribunal.* Et eodem capite. *Summus Pontifex* § *Respõdeo.* *clericos exemit à subiectione Principum: non sunt amplius Reges Clericorum superiores.* Et in Barklaium cap.34. asserit *Clericos non solo priuilegio principum, sed etiam decretis summorum Pontificum, & quod maius est, diuino iure exemptos fuisse, ac per hoc exemptos fuisse antequam Principum priuilegio eximerentur.*

Hæc cum fiant in fraudem Regum, & Principum qui inde maximam Imminutionem sui Imperij patiuntur, Rex Serenissimus in sua præfatione monitoria eos prolixe & grauiter sic admonet. *Si potentissimus quisque vestrum altè serioque recogitet, pene tertiam Populi solique vestri partem, Ecclesiæ esse dicatam, nonne illius, quæso, iacturæ sensus animos vestros percutiet, quæ tantum hominũ fundorumque vestro iuri subtrahat, vt vbique Pontifici coloniæ prouinciæque constituantur? Immo, quantum spinarum & tribulorum in mediis vestris ditionibus relinquitur, cum asseratur tam potens hominum factio sub Imperiis vestris nasci, educari, opimisque prædiis frui posse, quæ à vestra potestate immunis sit, nec vllo iure vestris legibus iudiciisque subiecta? Adeo, vt cum antiquitus Clerici nihil vltra decimas appeterent, iisque contenti viuerent: nunc Papa Clericorum caput, non nisi tertia ciuium & bonorum ac fundorum parte, in omnibus Regnis & prouinciis accepta, acquiescat.*

Hæc à sapientissimo Rege merito dici clamat experientia nobis tacentibus. Nam vnum Galliæ Regnum habet vltra trecenta hominum millia,

quæ ſub obtentu clericatus & monachatus functioniſque Eccleſiaſticæ iugum Regis excuſſerunt, aliumque à Rege ſummum Principem agnoſcunt, non modo in ſpiritualibus, ſed & in tẽporalibus. Hi non poſſunt coram ciuili iudice conueniri: hi ſuos habẽt iudices peculiares, quos Officiales vocant, ſuos carceres, ſuas pœnas, & prouocationes Romam. Quin & liberi, ſimul ac ſocietati iſti Eccleſiaſticæ nomen dederunt, exẽpti ſunt à paterna poteſtate. Hi poſſident trientem & eo amplius, fundorum & poſſeſſionum totius regni ſub titulo immunitatis, Neq; *enim* ſunt vectigales, nec pendunt tributa: nec ſuo Regi laboranti tenentur ferre ſuppetias, nec debẽt nomine fundorum & prædiorum quæ poſſidẽt, ſuo Regi vlla ſeruitia perſonalia, aut adiumenta pecuniaria: vt vetatur Titulo de immunitate Eccleſ. c. 3. in 6. Tuti quidem Regis præſidio, ſed nihil conferẽtes ad regni tutelam & defenſionem Reipublicæ. Quantùm autem Rex inde capiat detrimenti hinc conſtat: quod laicus feudatarius ſeu Valuaſor feudum aliquod poſſidens, tenetur ad Domini ſui defenſionem, equos, arma, vitamque ipſam conferre, & Regi vocanti ſedulus aſſiſtere. Idẽ ſi moriatur, vel ſi fundum ſuum alteri vendat, & poſſeſſio quocunque modo mutet dominum, ſemper ad Dominum feudalẽ fructus aliquis peruenit, & homagiũ ſacramentumque fidelitatis renouatur. Domino alioqui non daturo inueſtituram feudi, nec miſſuro acquiſitorem in poſſeſſionem rei emptæ. Par ratio in fundis plebeiis, ſeu cenſualibus, quæ in lodiis & venditionib. fructum afferunt Domino feudali,

ſeu

ſeu duodecima pars pretij ad eum pertinet, ſeu quid aliud pro varietate conſuetudinum municipalium. Tum ſi feudum poſſidens aut Vaſallus in Dominum ſuũ deliquerit, ſi eius vitæ fuerit inſidiatus, ſi in acie vulneratum ab hoſtibus deſeruerit: vel (vt dicitur lib. 1. de Feudis Tit. V.) Si Dominum cucurbitauerit, id eſt cum eius vxore aut filia conſueuerit, tunc feudatarius aut vaſallus poſſeſſione ſua excidit. At ſimul ac feudum aut prędium plebeium venit in manus Eccleſiæ, excidit Rex, & quilibet Dominus ſuo iure, & in æternum dominio ſuo fraudatur. Nam Eccleſia (ſic enim Clericos vocant, quaſi cæteri ſint extra Eccleſiam) corpus eſt nunquam moriens, & in cuius manum poſtquam venerunt poſſeſſiones ac feuda, vix vnquam ac ne vix quidem accidit vt Dominum mutent, & in laicorum veniant poteſtatem. Sed & Eccleſia quæ feudum acquiſiuit nullũ eo nomine debet ſeruitium perſonale. Quin & per id Rex amittit iura Albinatus, & exhærentiæ, ac Confiſcationis. Neque enim poteſt, Princeps delinquente Abbate, Priore, aut Epiſcopo, vel in regis ipſius caput conſpirante, fundos quos poſſidet quatenus Abbas aut Epiſcopus fiſco addicere in pœnam criminis, quamuis compertum fuerit prouentus iſtorum fundorum ad ſubſidia hoſtium fuiſſe conuerſos. Quæ res, niſi tempeſtiuè occurritur, tandem in peſtem regni & vltimam perniciem redundabit. Nam Clericorum bona ſemper augentur. Sic enim vſu venit vt omnium artium quæ vitiis hominum ſuſtentantur, lucrum ſemper augeatur. At nullius vitij tam propera ſunt

Ius Albinatus in Gallia eſt quo Rex ſuccedit aduenis & peregrinis.

Ius exhærentiæ; eſt quo Rex caducas hæreditates ſibi vẽdicat defectu hæredis.

Incrementa quam superstitionis, quippe quæ nõ aliis finibus includitur quam scrupulosus vulgi timor, & ingeniosa clericorum auaritia : & tanto acrius intenditur, quanto speciosiori religionis titulo prætexitur. Ergo Clericos videas in dies augere rẽ, prædia opima adipisci, adire amplissima patrimonia, captare locupletum moriẽtium testamenta. Quibus diuitiis idem accidit quod animantibus euntibus ad specum Leonis ęgri, quorum vestigia omnia aduersa, nulla auersa videbantur. Nam Clerici ad excipiendas laicorum fortunas vias habent innumeras, ad reddendas vero & ad refundendum quod acceperint nullam. Quemadmodum igitur turgescente ventre crura & brachia tenuantur, sic in corpore Reipub. nobilitas & populus qui sunt quasi lacerti & crura, concidunt macie, dum Clericale abdomen enormi tumore attollitur. Hinc est quod olim Reges nostri ex Regno longe minori longè maiorem conscribebant exercitum: nam Clerici erant pauci, præ ista infinita multitudine clericorum & monachorum quæ forum, quæ curiam, quæ tabernas, quæ exercitus impleret: & nobilitas hodie ad minorem numerum redacta & nudata fortunis quæ ab Ecclesia possidentur, non habet quo debita Regi seruitia obeat.

Contra ipsam Romanam Ecclesiã centenaria, vel contra alias Ecclesias quadragenaria præscriptio legitimè sit completa. vide Cod. li. 1. Tit. 2. de Sacros. Eccles. l. 2. & Nouellã nonam quam tamen Suidas ait per fraudem latã fuisse.

*In eundem finem Clerici voluerunt Ecclesiam semper esse pupillam & annis minorem, vt si quid vt fit, in pactis & conuentis ab eis fuerit commissum in suam ipsorum fraudem, semper detur restitutio in integrum. Cúmq; vulgo possessio triginta annorum præscriptionem inducat,

cat, aduersus Ecclesiam Romanam opus est centenaria præscriptione, vt habetur Tit. de Præscr. cap. 2. in 6. Eadem fruuntur prærogatiua Templarij Equites. Aliæ Ecclesiæ habent quadragenariam præscriptionem. At Concilium Chalcedonense canone 17. iubet præscriptionem esse τριακονταετῆ, id est, triginta annis definiri.

Neque vero satis fuit Papæ tertiã Galliæ partem quæ ab Ecclesiasticis possidetur, habere subditam suo imperio, & inde vt ex sua ditione capere amplissima vectigalia sub titulo Annatarum, Datarum, Dispensationum, &c. Sed & ista tertia populi Gallici parte vtitur ad alias duas sibi subiiciendas, etiam in temporalibus. Causæ sunt inuentæ & colores sub quorum obtentu laici emunguntur argento, & causæ ciuiles miseræ plebis fiunt Ecclesiasticæ cognitionis. Nam iudicium de causis matrimonialibus Papa ad se trahit; soluens matrimonia contracta, gradus affinitatis aut consanguinitatis vetitos in sacra Scriptura permittens, aut permissos vetans: Sic & absolutionis peccatorum, aut exemptionis, aut commutationis votorum, aut liberationis animulæ alicuius è Purgatorio diplomata petuntur Roma, & certo pretio emuntur: quibus non debuit subscribi *Datum Romæ* sed *Venditum*. Hæc quidem consuta sunt admirando artificio, cui quicquid vnquam fuit astutiæ non comparo. Nam quid tam stupendum quam inuenisse viam stabiliendi regnum in alieno regno, idque tam speciosè vt ipse Rex fraudatus, & misere circumductus vl-

tro debeat, & beneficium ſibi factum exiſtimet.

His æruſcationibus vt irent obuiã noſtri Reges Ludouicus IX. Carolus VI. grauiſſimas leges fixerunt; & Carolus VII. conſtituit Pragmaticam Sanctionem ad id comparatam vt priuilegia Eccleſiæ Gallicanæ manerent illibata. Quanquam in ipſa voce priuilegij, ſeu potius prauilegij, contumelia eſt. Sic enim aſſuefacti ſunt noſtri Reges agnoſcere quicquid Eccleſia ſui regni habet libertatis, id obtinere non Dei dono, ſed Papæ priuilegio: Quaſi dominum eſſe rerum ſuarum priuilegium eſſet & prętogatiua peculiaris. Si ergo de quatuor viatoribus tres iugulantur à latronibus, quartus vero parte pecuniæ multatus dimittitur, priuilegium eſt & prærogatiua huic beatulo conceſſa.

Sed & turpius nobis illuditur ſub voce priuilegij: Sunt enim quędam pauca crimina clericorum, quorum cognitio permittitur ciuili magiſtratui: Cętera crimina clericorum de quibus vulgò cognoſcit Epiſcopus, vocantur delicta communia. Ioculare ſane acumen, & mira vocum inuerſio. Quicquid enim Epiſcopi habent poteſtatis iudicandi de criminibus clericorum, id totum habent priuilegio, & ex principum indulgentia. At nunc vice verſa ſi in clericorum cauſis, paucorum quorundam criminum cognitio permittitur Magiſtratui ciuili, priuilegium vocatur: quaſi id non habeat iure, ſed tantum precario, & conceſſione liberali Eccleſiaſticorũ. Non aliter ac ſi quis me ſpoliatum omnibus fortunis patiatur tamen vnciolam de tota ſumma reti-

retinere, & id vocet priuilegium: Benigne ergo agitur cum Principibus & magiſtratibus, ſi poteſtatis à Deo datę portiũculam priuilegio poſſideant: veluti regalia quę vocant & prouocationes vt ab abuſu, & collationem aliquorum beneficiorum.

Sed neque hic finis fraudi: nam crimina illa clericorum quorum cognitio Magiſtratui permittitur, ſunt crimina in quibus violatur dignitas Eccleſiæ Romanæ ad quam tuendam Magiſtratus non tam iudex quam vindex & auxiliator accerſitur. Nempe clericum hæreſeos inſimulatum Eccleſia tradit brachio ſeculari: Tum ſi quis falſum admiſit in litteris Papalibus. Aut ſi Epiſcopo intulit contumeliam. His criminibus quia Papę aut Epiſcopi dignitas imminuitur, adhibetur Magiſtratus miniſter potius & vltor quam iudex. At ſi peccauerit clericus in publicam honeſtatem, ſi ſe furto aut adulterio aut homicidio polluerit, quia his criminibus non tentatur dignitas Eccleſiaſtica, nefas hic eſt Magiſtratui Eccleſiaſticos limites irrumpere, aut de vita clerici cognitionem inſtituere, quandiu eſt clericus.

Cap. ad abolendã extra. de hereticis. Cap. ad falſariorũ. Extra de crimine falſi. Can. ſi quis Sacerdotis 11. Quæſt. 1.

Maxime verò pernicioſum eſt, & peſſimi exempli in ipſis regni viſceribus tot conſpici homines exleges & immunes à pœnis lege communi conſtitutis. Enimuero, ſi fides Bellarmino, quotieſcunque clericus adulterauerit monetam, aut Regis latus ſica appetierit, ſi eſt incendiarius, ſi veneficus, ſi occulta habet cum hoſtibus cõſilia, nefas tamen Principi iniicere manus in hominem, niſi cum Epiſcopi venia, nec pote-

rit puniri nisi placuerit Episcopo eum exauctoratum clericorum albo expungere. Testis mihi illustris Venetorum Respublica, in quam parum absuit quin nouissimè Papa detonuerit interdicto, vt hac ratione primo occupanti rapiẽda obiiceretur, ídque quia Magistratus ausus fuerat lege agere in quosdam clericos, incestæ libidinis & nefandæ cædis compertos, qui sub tutela Ecclesiæ impunè lasciuientes putabant sibi nihil non licere.

Vestiuntur hęc omnia titulo libertatis Ecclesiæ. Sic enim proteruè illuditur sacrę scripturæ, quæ per libertatem nobis à Christo partam nihil aliud intelligit quam aut liberationem à maledictione, & à Satanæ ac peccati iugo: Aut liberationem ab onere cæremoniarum sub quo Ecclesia veteris Testamenti quasi sub graui iugo tenebatur. At hodie sacrosanctum hoc beneficium tanto pretio emptum, ad immunitatem à tributis, & exemptionem à Regum & legum ciuilium subiectione (vnde clericis acquiritur peccandi licentia) improbè traducitur.

Quæ cùm ita sint, quis miretur si Rex Optimus & sapientissimus tactus commiseratione erga Reges vicinos quos videt miserè circumuentos, & à Papa ex sublimi in planum deductos, eos hortatur ad dirumpenda hęc vincula quæ possunt solo spiritu difflare? & stans in ripa manum porrigit fratribus abreptis ęstu prauę consuetudinis?

Hęc quidem ego loquens, profiteor me non loqui de personis clericorum: sed de regulis & legibus Ecclesię Romanę. Scio quidem inter Gallicos

licos clericos esse non paucos qui pro regis sui salute vltro velint adire capitis discrimen, quibus tonsura clericalis non abstulit Gallicam ingenuitatem, & in quibus amor Regis sui & patrię potior est Italicâ disciplina. At hoc quicquid est probitatis aut fidei debent suo ingenio, non vero institutis & legibus Ecclesiæ Romanæ.

CAP. XIX.

Exemptionem Clericorum aduersari sacræ Scripturæ.

HIc si audiatur verbum Dei, res cõfecta est. Nam nec Leuitę nec Sũmus Pontifex alio vsi sunt iure in Republicâ Israeliticâ quam communi. Nec habuerunt Iudices Ecclesiasticos diuersos à ciuilibus, qui de causis ciuilibus Leuitarum cognoscerent. Nec habuerunt carceres Leuiticos: Nec ius fuit Pontifici quandocũque in Republica esset Rex aut Princeps secularis, pœnas corporeas aut pecuniarias infligere. Tantum vero absuit vt haberent fundos immunes à tributo, vt nequidem haberent portionem in partitione terræ Canaan.

Quod si historię sacræ creditur, Dauid non aliter imperauit Pontificibus quam Rex subditis, ideóque non dubitat Sacerdotem Sadok & Natham Prophetam vocare seruos suos: sic enim eos affatur lib. 1. Regum cap. 1. *Sumite vobis-*

cum seruos Domini vestri , & vehite Solomonem filium meum mula mea , &c. Ideóque & Solomon non modo Sacerdotem Abiathar loco mouet, sed & eum declarat reum mortis lib. 1. Regum cap.2.com.26. Tamen ob nauatam operam Dauidi patri, satis ei fuit hominem sacerdotio exutum in agelli sui angustias concludere. Quam in rem dici non potest quàm perplexe agat Bellarminus in Barklaium cap.15.Nam primò fatetur probabile esse tunc Regem absolutè maiorem fuisse Pontifice, vt docet Thomas lib.1.de Regimine Principum cap.14. Vnde necessariò conficitur esse probabile falsa esse quę cõtra hæc postea Bellarminus affert. Immò vero hac confessione eneruat quæcunque toto libro disserit de potestate & eminentia dignitatis spiritualis supra temporalem: Nam easdem illas rationes quibus hoc tuetur, easdem vires tunc temporis habuisse oportuit:potestas enim spiritualis semper spiritualis est.

Frigidum vero est quod subiicit: Solomonem hoc fecisse vt Prophetam: Quasi vero iudicare de pœna sontis muneris esset Prophetici,aut quasi Propheta maior esset Rege aut Sacerdote. Neque consentaneum est cum idem Rex vnà cum Abiathar, Adoniam,Semei & Ioab eiusdem criminis reos damnauerit,in cęteris Regem, in hoc vno Prophetam egisse. Demus tamen hac in re Solomonem fuisse afflatum Prophetico instinctu,an inde sequitur eum in ferenda hac sententia non vsum fuisse regia potestate? An credibile est Abiathar cedentem loco,obsequutum esse Solomoni vt Prophetæ, non vero vt

to vt suo Regi & Domino?

Quocirca Cardinalis videns in hôc effugio parum esse præsidij, eo tandem redit, vt dicat in Scriptura sacra narrari factum Solomonis, sed non definiri iuréne an iniuria id fecerit. Reges multa facere ex potestate non ex iustitia. Satis quidem præfidenter. At sacra Scriptura Solomoni hoc testimonium perhibet, eum inter initia regni Deum amasse, & ambulasse secundum documẽta quæ à Dauide acceperat 1. Reg. 3.v.3. Nec potuit in eo scelerate agere si (vt vult Bellarminus) ad hanc actionem prophetico afflatu impulsus est.

Ad nouum testamentum si venitur, eadem veritas, immo & clarior. Christus Matthæi 17. soluit vna cum Petro τὰ δίδραχμα. Quâ de re habes Canonem *Magnum quidem*, Causa 11. Quęst. 1. ex Ambrosio. *Magnum quidem est & speciale documentum quo Christiani viri sublimioribus potestatibus docentur esse subiecti, ne quis constitutionem terreni Regis putet esse soluendam. Si enim censum filius Dei soluit, quis tu tantus es qui putas esse non soluendum?* Idem sistens se coram tribunali Pilati agnoscit hanc potestatem datam esse Pilato cœlitus. Iohan. 19.11.

Paulus Apostolus prouocat ad Cęsarem non ad Petrum. At ne quis putet astu declinatum esse ab eo periculum; Lucas Actor. 23.11. docet id ab eo factum impulsore Spiritu sancto. Agnouit ergo Cæsarem iudicem suum legitimum. Allucinatur enim Bellarminus cap. 3. in Barklaium, vbi asserit causam Pauli fuisse spiritualem, videlicet de resurrectione & ceremoniis, ideóque

eius cognitionem ad Principem Ethnicum non pertinuiſſe. Aliud enim fuiſſe caput accuſationis, idque præcipuum docent verba Tertulli accuſatoris Act.24. v.5. *Inuenimus hunc hominem peſtilentem, & mouentem ſeditionem inter omnes Iudæos toto orbe,* &c.25.v.7. *Iudæi multis grauibus criminationibus Paulum onerant, quas non poterant probare.* Ipſe Paulus v.8. ſic agit vt in cauſa ciuili. *Neque* (inquit) *in legem Iudæorum, neque in templum, neque in Cæſarem quicquam peccaui.* Neque ſane credibile eſt tantum Apoſtolum qui mortem pro cauſa Euangelij vltro expetebat, Act.20.24. & cap.21.13. voluiſſe metu mortis declinare ad Iudicem illegitimum; & peſſimo exemplo Eccleſię commodis præiudicare.

Hoc quoque ſcire velim qui ſint quos Petrus vocat *genus electum, regale ſacerdotium, gentem ſanctam, &c.* 1.Petr.cap.2. An hi tituli ad populum ſolum pertinent? an non etiam ad Paſtores Eccleſiæ? At certe eoſdem quos tot titulis inſigniuit paulo poſt ſic alloquitur. *Subiecti eſtote cuiuis ordinationi humanæ propter Deum, ſeu Regi, vt ſuper eminenti: Seu præſidibus vt qui per eum mittantur, tum ad vltionem improborum, &c.* Obſerua voces iſtas *propter Deum*, ne quis putet id fieri oportere metu hominum.

Sed præcipue diſerta ſunt verba Pauli Apoſtoli ad Rom.cap.13. vbi iubet *omnem animam ſubijci poteſtatibus ſuperioribus quia non eſt poteſtas niſi à Deo, & quæ ſunt poteſtates ſunt ordinatæ à Deo. Itaque quiſquis ſe opponit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, &c.* De poteſtate autem ciuili ſeu ſeculari non vero de Eccleſiaſtica Apoſtolum agere ſequentia

verba

verba indicant, *Non gerit* (inquit) *gladium frustra:* Tum illud: *Idcirco soluitis tributa.* Nam Apostoli tempore non alia potestas gerebat gladium, & tributa capiebat, quam ciuilis. Astipulatur Glossa interlinearis, in hęc verba *potestatibus sublimioribus, id est, Secularibus bonis vel malis.* Eundem locum sic interpretatur Chrysostomus homil. 23. in Epistolam ad Romanos, * πᾶσι ταῦτα διατάττεται, καὶ ἱερεῦσι καὶ μοναχοῖς, οὐχὶ τοῖς βιωτικοῖς μόνον· κἂν ἀπόστολος ῇς, κἂν εὐαγγελιστής, κἂν προφήτης, κἂν ὁστισοῦν. Ac ne Bellarminus regerat parēdum fuisse principibus Ethnicis cogente necessitate, ac secus se rem habere sub Principe Christiano, Chrysostomus prior occupat, sic loquens * εἰ γὰρ Ἑλλήνων ὄντων τότε τῶν ἀρχόντων ταῦτα ἐνομοθέτησε, πόσῳ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πιστῶν τοῦτο γίνεσθαι χρή. Concinit Tertullianus lib. de Idololat. cap. 13. hunc locum citans. Et ipse Bernardus in Epistola 42. ad Archiepiscopum Senonensem. *Cui honorem honorem, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, si omnis, & vestra. Quis vos excipit ab vniuersitate? si quis tentat excipere, conatur decipere.* Et paulo post reprehendit eos qui hæc instillabant Archiepiscopo, *Seruate vestræ sedis honorem*, quasi suæ sedis honore integro non posset magistratibus obsequi.

Ac ne putetur Apostolus hęc dicere simulatè, & ficta erga Principes Ethnicos reuerentia, non sic locuturus si vires adfuissent ad excutiendum iugum, subdit clausulam quæ omnem dubitationem eximit, cum vult Magistratibus morem geri, *non tantum ob iram, sed & ob conscientiam:* id est non tantum metu pœnæ, sed & quia

** Omnibus hæc iubet & sacerdotibus & monachis nō tantū secularibus vel si fueris Apostolus aut Euāgelista, vel propheta aut alius quilibet.*

** Nam si Ethnicis tunc Imperantibus hanc legē sanxit, quāto magis sub fidelibus hæc fieri oportet?*

§. Quinta. & §. Probatur.

hoc etiam pars est pietatis cultúsque diuini. Neque vero temerè factum est quod cum hæc regula ad omnes Christianos pertineat, peculiariter tamen ad Romanos scripta sit, quos spiritus sanctus Apostolum afflans, præsciebat in hanc regulam præcipue peccaturos.

Quid quod hic habemus confitentem reum? Nam Bellarminus ipse cap. 28. libri de Clericis hunc locum citat, & fatetur hoc Pauli præcepto clericos astringi, & paulo post sic loquitur. *Nullum potest proferri Dei verbum quo ista exceptio (clericorum) confirmetur*: quo dicto ipse refellit exemplum à se paulo ante allatum ex Genes. 47. *vbi* (inquit) *Ioseph subiecit Pharaoni omnes Ægyptios, voluitque eos certum tributum pendere, exceptis solum sacerdotibus quos immunes & liberos debere esse iudicauit*. Nempe quia deerant Cardinali exempla petita ab historia Ecclesiæ, vsus est exemplis Ethnicorum. Quanquam & hoc exemplum falso ab eo citatur. Neque enim Moses ait Sacerdotum agros fuisse immunes, sed tantum sacerdotes non fuisse coactos per egestatem vendere suos agros, aut eos redimere data Pharaoni quinta parte prouentus annui. Ab omni vero tributo immunes fuisse non dicit. Falsum quoque est Iosephum censuisse illos debere esse immunes; Nunquam enim vir sanctus iudicasset impios sacerdotes dignos esse honore, aut debere mercedem capere sceleris & idololatriȩ. An Ioseph putasset ideo debere aliquem prærogatiuis honorari, quia diabolum colit.

Obseruandum quoque quàm parum sibi cōstet Bellarminus (quod accidit loquentibus contra

tra suam mentem) Cum enim cap.34.in Barcklaium affirmet. *Clericos exemptos esse non solo priuilegio Principum, sed & iure diuino*: hoc loco fatetur *nullum posse proferri Dei verbum quo ista exceptio confirmetur*. Agnoscens tacitè Paparum decreta non esse verbum diuinum.

CAP. XX.

Idem probatur rationibus.

I. ADDANTVR rationes validæ & perspicuæ. Ac primum nulla ratio est cur qui Regis curâ, pręsidio, & impensis defenditur, non debeat regi obsequium; An Rex conscribet copias ad protegendos homines suo imperio non subditos? Si ergo hostis incurset clericorum prædia, si eos cædat, agat, rapiat: nulla est causa cur Princeps teneatur opponere se hosti, ad eorum defensionem. Dicet enim se teneri ad defensionem subditorum: hos vero non esse suos subditos. Eis alium esse Principem, nempe Papam, qui ex prædiis & possessionibus Ecclesiasticis Gallię magna capiat emolumenta, ad quem debeant recurrere: Eius esse sumptum facere qui fructum percepit.

II. Omnis ciuis Reipubl. necessario aut princeps est aut subditus Principi. Clericus in Republica non est Princeps; ergo subditus Principi.

III. Ipſe Bellarminus lib. de Clericis cap. 28. fatetur Clericos eſſe ciues & partes Reipublicę. Quemadmodum igitur nullum eſt membrum in corpore quod non ſubſit capiti, Ita non poteſt dici membrum Reipubl. qui non ſubeſt capiti Reipublicæ, id eſt Regi, aut ſummo Magiſtratui.

IV. Quod ſi Ludouicus eſt Rex totius Franciæ, nonne neceſſe eſt vt omnes Franci eum Regem ſuum agnoſcant, eóque ſint ei ſubditi? An natus in Francia, parentibus Francis, deſiit eſſe Francus ex quo cœpit eſſe clericus, & per gradum clericalem patriam ac Regem ſuum eiurauit? Aut quibus vnquam legibus receptum eſt vt natus in medio regno, & ibidem viuens, ortus parentibus ciuibus, habeat alium Dominum in temporalibus quam Regem ſuum? & alio iure vtatur quam legibus regni & Reipubl. cuius eſt ciuis?

V. Certè, non ſecus ac Baptiſmus ac profeſſio Chriſtianiſmi non efficit ne ſis ciuis, ita nec clericatus, nec te hic titulus plus quam ille liberat ſubiectione Regis tui legitimi. Maximè cùm Chriſtianum eſſe, ſit aliquid maius quam eſſe Clericum. Nam ſine titulo Clerici multi ſeruantur, ſine titulo Chriſtiani nemo. Tum dignitas Clerici cum hac vitâ deſinit, at dignitas Chriſtiani eſt æterna.

VI. Hoc quoque certum eſt; religionē Chriſtianam neminem priuare ſuo dominio, aut poſſeſſione qua fruebatur antequam Chriſto nomen daret. An quia Mæuius factus eſt Chriſtianus idcirco domum aut fundum amittet? An

An Rex cõuerſus ad fidem ideo minus erit Rex quam cum eſſet Ethnicus? ſic Clodoueus noſter antequam fieret Chriſtianus omnes Francos & omnia Francorum prædia æqualiter habebat ſibi ſubiecta, nullo diſcrimine Eccleſiaſtici aut ſæcularis. An igitur aggregatio eius ad fidem eum ſpoliauit parte regni? Idem dico de regibus Chriſtianis, qui cum laicum habeant ſibi ſeruum & ſubditum, non eſt æquum vt Papa eum eripiat ſuo domino, & priuet Regem ſuo iure. Hoc enim ſi ita ſit, quemcunque Papa voluerit vertice ſtrictim attonſo ſuum facere, & in ſuam clientelam recipere, ſubtrahetur ſuo Domino naturali. Ita fiet vt Rex nullum habeat ſubditum niſi precario & quem Papa permiſerit. Non mirum ergo ſi Papa clericos ſtudet eſſe maximo numero, in eúmque finem quotidie noua monaſteria, nouíque monachorum ordines ſtatuuntur, & inaudita patribus noſtris nomina: totidem (vt ait Rex) papalis imperij coloniæ. Inde eſt quod monachi qui olim erant laici, nunc accenſentur clero. Inde eſt quod Bonifacius VIII. voluit clericos contrahentes matrimonium, retinere tamen priuilegia clericorum, vetans huiuſmodi clericos coniugatos ob crimina trahi ad tribunal ſeculare. Tit. 2. capite 1. de Clericis coniug. in 6. Sic & Clericus qui per vndecim menſes fecerit hiſtrioniam retinet tamen priuilegium clericale. Toletus De inſtructione Sacerdotum libro 1. cap. 33.

Ad hanc obiectionem reſpõdet Bellarminus cap. 35. in Barklaium, *per exceptionem clericorum non priuari principes iure quod habebant in eoſdem*

antequam clerici essent, per se & proprie, sed cōsequenter & quasi per accidens quemadmodum cum filiusfamilias euehitur ad Episcopale fastigium, eximitur à patria potestate, nec tamen fit iniuria patri, quoniam non priuatur pater iure suo per se, sed consequenter. Non enim intendit Ecclesia priuare patrem iure patriæ potestatis, sed euehere personam illam ad gradum quo dignus est, quamuis inde sequatur illa priuatio paternæ potestatis. Acute planè, sic enim excusare possis hominem qui Mæuio sit furatus pecuniam quam Titio daret in eleemosynam; non id ab eo factum esse quòd intenderet, Mæuio iniuriam facere, sed quia voluit Titij subuenire indigētiæ, factam ergo iniuriam illi non per se & propriè, sed per accidens, & consequenter. At quid refert an Mæuius spolietur per se an per accidens, si vtrobique spoliatur? An cum Rege melius agitur si Papa ei subditos eripit non quidem in Regis ipsius odium, sed in alterius fauorem? An facienda sunt mala vt eueniant bona? Nullàne ratione alia potest consuli honori clericorum, quam fraudando laicos suo iure, siue primo & propriè id fiat, siue consequenter? Profectò non abs re dubitari potest leuiori ne contumelia reges suis spoliētur quàm tam frigidis distinctionibus post illatam iniuriam eis illuditur. Sic enim ad damnum adiicitur contumelia, & quasi fatuis os sublinitur. Neque credibile est Papam minus ægre laturum, si quis eum Papatu extrudat, non quidem quod ei intendat inferre iniuriam, sed vt detur locus meliori, & hominem de gradu præcipitet non per se, sed per accidens.

Eadem differit Cardinalis prolixius cap. 34. vbi

vbi explanat simili quo pacto Papa Clericum eximat à subiectione Regum. *Euehit* (inquit) *Rex priuatum hominem qui subiectus erat Comiti ad Principatum, & consequenter priuat Comitem iure quod in illo habebat, & fortasse Comitem subiiciet illi Principi iam effecto.* Obserua collationem. Comparatur enim Papa summo Principi: Clericus Principi inferiori quem summus Princeps ad eum honorem euexerit. Rex Comiti qui Principe isto inferiore sit factus inferior: Ita Rex in infimum gradum detruditur, & clericus quilibet à Papa supra Regem attollitur. Hæc quidem Romæ tuto dicuntur, vbi reges flocci fiunt: non vero in iis locis vbi Regia potestas nondum concidit.

VII. Hinc vero liquet quanto scelere clerici à subiectione Principum eximantur, quod Bellarminus c.34. non potuit aliis quam nequissimis exemplis factum illud defendere. Primum exemplum eius hoc est, *Ius habebat maritus infidelis in coniugem infidelem; conuertitur mulier ad fidem, & consequenter liberatur à subiectione viri infidelis, & sine iniuria vlla lex Christi priuat virum infidelem iure quod in vxorem suam habebat.*

At debuerat Bellarminus proferre ipsa verba Scripturæ, quibus vxor fidelis liberatur iugo mariti infidelis. Nam Paulus contra est 1.Cor.7.℣.13. *Si qua mulier habet virum infidelem, & ipse consentit habitare cum ea, ne relinquat eum.* Enimuero si vxor fidelis voluerit relinquere maritum infidelem, quid fiet liberis communibus? an vxor fidelis eos vi eripiet patri? an eos relinquet in manu patris infidelis educandos impie, & consecrãdos idolo? Quod si maritus infidelis per inconti-

nentiam non possit carere vxore, nonne vxor fidelis suo discessu causa erit viro se prouoluendi in libidines & adulteria?

Eodem c. 34.

VIII. Secundum exemplum Bellarmini tale est. *Per matrimonium per verba de præsenti contractum, acquirit vir Christianus ius in vxorem Christianam: & tamen si intra tempus à iure præscriptum, velit illa ad professionem vitæ altioris ascendere & sanctimonialis fieri, lex Christi priuat virum iure quod acquisierat, non per se, sed consequenter, non enim intendit lex Christi virum illum priuare suo iure, sed fœminam ad altiorem gradum euectam honorare.*

Omnino planum fit quid iudicandum sit de exemptione clericorum dum tam sceleratis exēplis defenditur. Nam regula Christi super matrimonio generalis est. Matthæi 19. *Quod Deus coniunxit, homo ne separet.* Ibidem Christus omnem separationem vxoris à viro vetat, excepta causa adulterij: vt mirum sit cur Bellarminus separationem vxoris à viro ob monasticum votum, vocet legem Christi: cùm lex Christi sit plane contraria. Cùm enim vir & vxor sint caro vna, teste Scriptura, non potest solui nexus tam arctus, & quem Deus vetat ab homine solui, sub obtentu vitæ perfectioris quam scriptura plane ignorat. Quæ perfectio si par esset Angelicæ, non esset tamen ad eam transeundum per violationem præcepti diuini, nec ad bonum finem malis mediis esset perueniendum. Quāquam quæ sit ista perfectio immo quæ labes res ipsa indicat, Vtcumque infletur titulis, dum monachorum alij se Angelos, alij Archangelos, alij Cherubin, alij Seraphin, alij spiritus, alij illuminatos nuncupant, nō

Eph. 5.

tam

tam ad ſuum honorem quam ad dedecus Angelorum. Quod ſi in iſta vita ſanctimoniali tantopere eſt perfectionis vt ad eam amplectendam rumpenda ſint vincula fidei coniugalis, & eo perueniendum ſit periurio, quî fit vt Clericis quibuſdam Papa permittat adire coniugium, & renuntiare perfectioni Angelicæ? Reſpondetur, non id concedi niſi viris principibus & potentibus, idque grauiſſimis de cauſis. Nempe (ſi Papæ fides) hoc eſt priuilegium Principum, facultas renuntiandi perfectioni, & deſerendi incœptam ſanctitatem.

IX. Tertium exemplum nihilo eſt honeſtius. *Euebitur* (inquit) *filiusfamilias in Epiſcopum, priuatur Pater ipſius poteſtate patria, non vt ipſe afficiatur iniuria, ſed quia non decet Patrem ſpiritualem ſubiici poteſtati parentis carnalis.*

Nempe hæc ideo dicuntur vt ſciant Principes eodem ſcelere clericos ſuo Imperio eximi, quo violantur filiorum erga parentes obſequia. Sane quidem lex illa *Honora patrem & matrem*, omnes homines aſtringit, ergo & clericos. Honoris autem nomine etiam obſequium intelligit. Immo ſi Lex Dei hoc taceret, naturalis tamen inſtinctus ad id omnes homines formauit. Sic cum in aliis peccatis ſit violatio iuſtitiæ, in rebellione filij aduerſus patrem eſt euerſio naturæ. Ibi ſcelus eſt, hic prodigium & θηριότης. An pietas euertit naturam? An clericalis character pugnat cum lege Dei? An ſi pater recta iubeat & honeſta, filius non tenebitur obſequi, quia clericus eſt, ideoque patre dignior? An ſi patri ſeni & infirmo vnicus ſit filius, cuius miniſterium & auxilium ſit

necessarium patri ad subsidium senectutis, non tenebitur filius patri poscenti opem ferre, quia se filius patre inconsulto aut etiam inuito monasterio inclusit? Obserua autem hic ag. de obedientia, quam subditi debent Principi iure diuino, ac proinde etiam de obsequio quod filij debent parentibus iure diuino, alioqui exemplum Bellarmini non esset accommodatum. Quod ideo dico quia in paterna potestate quædam sunt constituta iure diuino, quædam iure ciuli, quib. immutatis ius diuinum & natura non violatur. Nã liberatio à paterna potestate quæ conceditur Episcopis à Iustiniano Nouella Const 81. ca. 3. non rescindit ius naturale nec ius diuinum, sed per hanc liberationem fit potestas Episcopo contrahendi, testandi, &c. inconsulto patre.

Si quis ergo contendat presbyterum aut monachum liberari ab ea patria potestate quæ est iuris diuini plane pugnabit cum lege Dei. At si agitur de ea potestate quæ est iuris ciuilis, certum est clericum non posse ab ea liberari inuito aut inconsulto principe, quia eius potestati ciuilia iura commissa sunt: At Bellarminus in Barklaium. c. 34. affirmat Papam posse liberare clericos subiectione Principum, *Etiam inconsultis Principibus.* Si inconsultis, certe etiam inuitis.

X. Quod ad crimina vero attinet. Cum Princeps debeat reddere Deo rationem populi sibi commissi, quid tam æquum quam vt sit instructus potestate ad coercendos eos qui in sua ditione viuentes conantur turbare publicam pacem, aut proterue insultare legibus, aut populum malis moribus corrumpere? Omnino si cui à Deo cura

cura rerum ciuilium demandata est, debet posse coercere peccantes in societatem ciuilem. At cura rerum ciuilium non est demandata Episcopis, sed regibus. Si ergo Episcopus peccauerit in societatem ciuilem, oportet coerceatur à Rege.

XI. Quod si Episcopus noluerit gradu mouere clericum impurum, aut factiosum, an idcirco impune ei erit vita scelerata? & populi salus sub obtentu honoris Ecclesiastici in periculum adducetur?

XII. Cumque in causis tum ciuilibus, tum criminalibus, pleraque decidantur ex iure ciuili, si talis causa clerico aduersus clericum inciderit, oportet Episcopus sit consultus iuris ciuilis, ad cognoscendum de tali causa. At Paulus Apostolus longa serie recensens virtutes & officia Episcopi 1. Tim. 3. hanc virtutem omisit, nec voluit Episcopum peritum esse rerum ciuilium, & iuris dicundi. Immo vero 2. ad Timot. c. 2. *Nemo militans implicat se negotiis huius vitæ, vt placeat* στρατολογήσαντι: eum autem loqui de fidelis Christi ministri militia indicat versus præcedens. *Tu igitur mala perfer, vt strenuus miles Iesus Christi.*

XIII. In genere autem quicquid habent clerici exemptionis, id eos non debere Pontifici, sed meræ Imperatorum & Regum liberalitati, hinc euidentissime constat, quod omnia Paparum Decreta quæ statuunt clericos debere esse immunes, sunt posteriora tempore constitutionibus Imperatorum quibus Clericis prærogatiuæ tales conceduntur.

Capvt XXI.

Distinctiones & ratiunculæ Bellarmini,*& aliorum diluuntur.*

QVæ contra hæc affert Bellarminus tam ſunt diluta, vt referre pigeat. Coactus enim rei euidẽtia fateri clericos eſſe ſubditos legibus ciuilibus, diſtinctiunculam puerilem quaſi pellucentem nebulam offundit. Nam 28.cap. lib.de clericis dicit clericos eſſe ſubditos legibus ciuilibus *obligatione non coactiua, ſed directiua.* Tum illud paſſim inculcat, clericos teneri obſequi *vi rationis, non vi legis.* Quæ tricæ eo tendunt vt clerici quidem obſequantur legibus ciuilibus, ſi velint, ſi vero nolint, non poſſint cogi; & totum id ab eorum arbitrio & ratione pendeat.

Ego vero nego legem eſſe legem quæ relinquitur ſubditorum arbitrio. Eiuſmodi lex mera eſt ſuaſio. Fruſtra iubet, qui non poteſt cogere, aut immorigerum vlciſci. Futilis eſt ſanctio quæ nullis pœnis ſancita eſt. Omnis enim ſanctio pœnam includit. Quod Virgilius voces vſurpans cum delectu innuit hoc verſu Æneid.12.

Audiat hæc genitor, qui fœdera fulmine ſancit.

In quem locum Seruius *Sanctio vocatur pars iſta legis, qua eam violantibus pœna præſcribitur.* Nihil eſt autem tam frequens Imperatoribus Romanis quam leges ſuas *ſanctiones* vocare, etiã eas quæ Epiſcopis & Clericis ſtatuuntur. vt l.1. & 42.

§ Præ-

§ Præterea Cod.de Episc.& Cler. Quod si Rex leges fert clericis, sed sine pœnis, Legislatoris cõditio sequior erit quam subditi. Ille enim tenebitur iusta suggerere, hic vero non tenebitur obsequi, aut si tenetur, non tamen potest cogi si nolit. Concinit ius ciuile lege 7. D. De legibus. *Legis virtus hæc est, imperare, vetare, permittere, punire.* Tolle igitur pœnas, legis virtus concidit.

II. Non minus diluta est altera Bellarmini distinctio, qua ait Clericos debere obsequi *Non vi legis, sed rationis.* Quasi ipsa recta ratio non esset Lex, aut quasi lex vlla esset sine ratione. Quæro tamen cur ratio clericum astringat ad obedientiam? an quia ratio exposcit honestè viuere & iustè? at hoc ipsum lex Dei exposcit, sic ratio ista erit ipsa lex. An ratio ista est opinio mera? at hæc opinio sæpe irrationalis est & contraria rectæ rationi. Neque video quo modo cum Clerico melius agatur si laqueo aut gladio perimatur vi rationis, quam si vi legis. Quod si vis rationis obligat clericum ad subiectionem legi, eadem vis rationis obligabit Principem ad puniendum clericum immorigerum.

III. Sed apprimè digna sunt exempla obedientiæ quam Bellarminus in clerico requirit cap. 28. lib. de Clericis. *Loquimur* (inquit) *præcipue de legibus politicis quæ dirigunt actiones humanas in rebus temporalibus, vt cum Princeps lege sua constituit precia rebus venalibus, vel iubet noctu neminem incedere cum armis, aut sine lumine.* At debuisset addere, Vel cum Princeps vetat monetam adulterinam cudere, aut patriam suam hosti prodere, aut cædem vel parricidium patrare. Timuit Cardi-

nalis ne si maioris momenti exempla afferret, aliquid de dignitate clericorum recideretur: quia in his maioribus criminibus velle clericum subiici legibus, sic tamen vt non possit puniri, summa esset non modo vanitas, sed & scelus. His ergo exemplis sedulo abstinuit. At in emptione panni, aut gestatione laternæ, vult clericum vti iure communi, sic tamen vt si quid peccauerit, non possit coerceri.

§ Ad quintam

IV. Pari ludibrio ca. 35. in Barklaium, agnoscit Reges esse Reges non modo laicorum, sed & clericorum. At quomodo sit clericorum Rex sic explicat: nempe in eo quod *Clerici leges Regis politicas libere seruant*. Nota vocem *libere*, nam seruare legem Regis libere, id sanè est non esse subditum, sic legem ab aliquo patrefamilias statutam in sua familia possum obseruare in mea, non per subiectionem, sed per imitationem: non vi legis, sed vi rationis, vt ait Bellarminus, & ex meo arbitrio. Non ergo ob id Rex est Rex clericorum, quandoquidem idem potest fieri à peregrino. Addit Bellarminus *Regem esse Regem clericorum, quia causas quas cum laicis habent cum actores sunt, ad tribunal ipsius deferunt, & iudicio ac sententia eius in eiusmodi causis acquiescunt*. At hoc idem fit à peregrinis si actores sint in causa aduersus ciuē. Semper enim actor sequitur forum rei. Eiusdem farinæ est quod addit *Clericos honorare reges, & pro eis orare*. At hæc etiam fieri possunt & debent à peregrino. Vt iam Regi in clericos nil nisi merum nomen Regis relictum sit. Et sane assurgere Regi transeunti leuis est remuneratio pro salute sua quam debent Regis curæ, & pro tot opibus quibus

bus Regni robur fractum quasi macie concidit, & tabe conficitur.

.V. At indecorum (inquit Bellarminus) *Si ouis pastorem suum iudicet*, Respondeo Reges esse Pastores clericorum in temporalibus, vnde & Reges ποίμενες λαῶν apud Homerum. Et Psalm. 78. Dauid Rex ait se à Deo vocatum *ad pascendum Iacob populum suum*. Debuerat Cardinalis addere indignum esse si pastor æger pareat legibus medici.

VI. Addit Cardinalis. *Adhuc absurdius esset, si hodie Prætor posset vocari ad tribunal Episcopi, & cras Episcopus ad tribunal Prætoris.* At nihil hic absurdi, dummodo tribunal Episcopi ciuilibus rebus abstineat, & res est apud nos frequens. Quanquam astutè Bellarminus Prætorem posuit pro Rege, quia durius visum fuisset Regem vocari ad tribunal Episcopi: At de Regis potestate hic præcipue agitur: quem Bellarminus non vult posse trahere Episcopum ad suum tribunal. Ambiguitas est quoque in voce *trahendi*, Nam Magistratus non potest trahi vi ad tribunal Episcopi; sed debent adhiberi commonefactiones, & sacra παραίνεσις, & in extrema peruicacia & contemptu exclusio à communione. At Episcopus potest vi trahi ad tribunal Magistratus, & restitanti possunt manus iniici, & pœnæ infligi, vt ex sacra scriptura & ex historiis docuimus.

VII. *At indecorum* (inquit) *vt terrenus Iudex summi iudicis seruos sacratosque homines capiat vel puniat.* Quasi vero Rex non esset seruus summi iudicis & sacra persona. Nam Reges vocare profanos frequens est Bellarmino, qui tamen vncti

T

domini passim vocantur, & consecrati. Ps.2.com. 6. Fac tamen sint profani, an ideo indignum est clerico iudicari à iudice profano? Nonne clerico longe indignius est esse furem quam furti arcessi? Non alius Princeps magis meruit dici profanus quam Nero, attamen Paulus non putauit indignum si *omnis anima* id est quilibet homo ac proinde & clerici ei tributa penderent, & gladium eius metuerent ob malefacta. Nec quicquam iustius est quam clericum viuentem profano more; legibus profanis, sed tamen iustis, pro merito puniri. Denique cum Regis dignitas, & persona sit sacra, fundi vero & pecuniæ clericorum sint res profanæ, quid mirum si rei sacræ res profana subiicitur?

VIII. Dicet aliquis Ecclesiam cognoscere debere de omni crimine. Et verè quidem: nihil enim est in actionibus moralibus de quo Theologia non definiat, sed eatenus vt declaret quid sit peccatum aut non sit, & quibus censuris Ecclesiasticis puniendum, veruntamen si Theologus peccauerit in leges ciuiles, poterit à iudice ciuili pœna commerita affici.

IX. Sunt qui victi euidentia veritatis, fatentur exemptionem clericorum non esse iuris diuini, sed natam esse à Principum indulgentia, & priuilegiis pridem concessis, quæ tamen quia vsu inualuerunt & vim habent legis non sunt commouenda, nec minuenda. Quo dicto fatentur ius istud singulare esse contra tenorem rationis, vt dicitur Dig.li.1. Tit.3. ℣.16. *Ius singulare est quod contra tenorem rationis propter aliquam vtilitatem auctoritate instituentium introductum est.*

Hæc

Hæc opinio aduersatur Canonistis omnibus & Concilio Lateranensi vltimo Sess. 11. Sic loquenti *Iure tam diuino quam humano laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas concessa est.* Et ipsi Papę Bonifacio VIII. qui asserit clericos iure diuino & humano liberos esse ab exactionibus. Bellarminus hic secum ipse dissidet, & sensus suos sic inuoluit vt videatur noluisse credi, immo nec intelligi. Nam c. 28. libri de clericis hæc habet. *Exceptio Clericorum in rebus politicis tam quo ad personas quod ad bona iure humano introducta est non diuino.* Fatetur nullum posse proferri Dei verbum quo ista exceptio cõfirmetur. Immo ibidem impugnat exemptionem istam testimonio Pauli Rom. 13. vbi vult illud *Omnis anima* includere clericos. Vnde fit vt talis exemptio sit contraria iuri diuino. Idem tamen eodem capite defendit immunitatem istam ex Geneseos 47. tum dicit *Papam exemisse clericos à subiectione principum.* At iis quæ à Pontifice iubentur & definiuntur obsequi putatur esse iuris diuini. Profert quoq; Concilia aliquot in eam rem: At Concilia probata à Papa & Ecclesia Romana pro verbo Dei habentur. Et hæc quidem in rebus politicis seu ciuilibus. At in criminibus iuréne diuino an tantum humano nitatur exemptio clericorum, non definit. Verum c. 34. in Barklaium hoc quicquid est priuilegij vult esse iuris diuini, sic loquens, *Respondeo Clericos non solo priuilegio Principum, sed etiam decretis summorum pontificum, & quod maius est diuino iure exemptos fuisse, & per hoc exemptos fuisse antequam Principum priuilegio eximerentur.* Quibus in verbis multa notanda sunt. Primo quod

Cap. Quamquã De censibus in 6.

§ Quinta.

§ Probatur.

Decreta Pontificum fatetur non esse iuris Diuini. Secundo quod agnoscit priuilegia Principum, mox tamen ea euertit dum dicit hanc exemptionem esse iuris diuini. Quod enim à Deo datum est, humano priuilegio non potest concedi. Tertio quod ait Clericos exemptos fuisse iure diuino ante priuilegia concessa: Datum ergo est eis priuilegio quod iam habebant. Qui vera diceret, nunquam secum ipse pugnaret, nec tam perplexe loqueretur. Nec post impugnatam in rebus ciuilibus exemptionem clericorum testimoniis Pauli Apostoli, diceret istam exemptionem esse iuris diuini.

X. Sed neque verum est exemptionem Clericorum qualis hodie statuitur, niti priuilegio principum. Nam præterquam quod tota antiquitas reclamat vt mox docebimus, ratio ipsa aduersatur. Nam certum est Regem nunquam dare priuilegia aduersus seipsum. Potest quidem ad tempus & certis de caussis eximere aliquem iurisdictione inferioris magistratus, at non potest liberare obsequio Regi debito, nisi velit legem Dei euertere, & pessimo exemplo iura regni conuellere.

XI. Nec dubium est quin Rex quæ dedit subdito priuilegia possit eripere, si videat subditum, abuti Principis beneficio ad perniciem publicam. Cum enim Princeps possit cuilibet perduelli eripere & fisco addicere bona quæ non dedit, quanto magis quæ dedit? Maximè cum hoc tempore clerici negant se hæc habere beneficio

ficio Principum, ſed profiteantur ſe totum hoc quicquid eſt, acceptum referre Romano Pontifici, qui, vt ait Bellarminus, poteſt liberare à ſubiectione principum *etiam inconſultis principibus.* Quiſquis negat ſe beneficium accepiſſe cum acceperit, dignus eſt amittere.

XII. Quod ſi cui Principi placet liberalem eſſe erga aliquos ſubditos, cum imminutione ſuæ dignitatis, perſonalis eſt hæc liberalitas, nec poteſt ſucceſſor huius Regis pari lege aſtringi. Semper fuit penes Principes emendare quæ obeſſe Reip. experimento compertum eſt. Neque video cur Principi cui licet augere priuilegia clericorum, non liceat eadem minuere: præcipue ſi ex conceſſione præcedenti Reſp. aliquid detrimenti capiat.

XIII. Maius eſt quod dicturus ſum. Pertendo enim Principes ne quidem ſi maxime cupiant poſſe eximere clericos ab omni ciuili poteſtate, quandoquidem Deus vult eos poteſtatibus ſuperioribus ſubiici. Benefacta quæ ſunt contra bonos mores & Dei mandatum, ſunt malefacta. Sic pater non poteſt liberare filium ab obſequio ſibi debito, nec gratiam facere obſequij iſti mandato quod iubet Honorare patrem & matrem, nec improba indulgentia laxare vincula naturalia, aut refigere iura diuina: Emancipatio enim liberorum recepta legibus, non liberat filios à lege Dei, aut iure naturali, ſed à ciuilibus quibuſdam conſtitutionibus quæ adimunt liberis poteſtatem contrahendi inconſulto patre. Sic cum extaret diſertum Dei mandatum de premendis arcta ſeruitute

reliquiis Cananæorum, non potuissent Reges Israelis sine scelere eos facere exleges, & plane immunes.

XIV. Adde quod Imperatores & Reges potuerunt concedere magnas Immunitates clericis, paruo regni sui dispendio, quando clerici erant paruo numero: nec ciuilia tractabant: & erant in re non valde lauta. At nunc cùm clericorum & monachorum mandrę omnia compleant multitudine innumerabili: & Reges ipsos longe superent opibus, & immisceant se negotiis ciuilibus, & causas ciuiles, mutato nomine ad se trahant: quin & bonam partem laicorum habeant sibi obstrictam abbatiis & opimis beneficiis: habeantque suas congregationes, sua capitula, & arcana consilia, ad quæ Princeps non admittitur, ipsi vero intersint Regio consistorio, sæpe etiam præsint: quis non videt quantum intersit regum hæc tam immania priuilegia recidere, & consulere sui imperij non modo dignitati, sed etiam saluti? Quanquam quæ fuerint ista priuilegia primitus concessa à Principibus postquam cognouerimus apparebit longe plus esse vsurpatum ab eis quam fuerat concessum. Cuius rei explanationi caput sequens dabitur.

CAPVT

CAPVT XXII.

Veritas defenditur testimoniis antiquitatis & constitutionibus ac legibus Imperatorum.

TRIA nobis testimoniis antiquitatis probanda sunt. 1. Clericos olim fuisse obnoxios iudiciis & pœnis ciuilibus. 2. In causis ciuilibus & criminalibus Clericorum, Episcopis forum & iudicia fuisse concessa, Principum indulgentia, sed ita vt Episcopi magis essent arbitri quam Iudices. 3. Fundos & prædia clericorum fuisse vectigalia, & tributo obnoxia.

I. Vt ergo ordiamur à primo, decem persecutiones Ecclesiæ quæ per trecentos annos Ecclesiam afflixerunt satis euincunt Episcopos & Presbyteros solitos trahi ad tribunalia Imperatorum Ethnicorum. Neque id tantum de facto vt loquitur Bellarminus, sed & de iure. Nullus enim clericus Martyr aut confessor vnquam conquestus est se sisti coram iudice non idoneo: nec causatus est clericorum priuilegia imminui. Frustra regeritur id ab eis factum metu: nam quid potest timere qui mortem non timet? Nónne eâdem illâ constantiâ quę Episcopos inter tormenta obfirmabat, eos quoque ad declinandum iudicem non idoneum incitasset?

II. Constantino magno præsidenti synodo Nicenæ Episcopi obtulerunt magnam vim

libellorum supplicum quibus de iniuriis inuicem expostulabant. Hos libellos bonus Imperator cremauit, ratus prudentius ista sopiri quam excuti, & hos rixarum nodos melius incidi quam solui: Habemus ergo omnes Episcopos nobilissimæ synodi profitentes se agnoscere Constantinum Iudicem suarum causarum. Quorum confessioni potius credendum quam inhærendum vnius Constantini modestiæ qui harum contentionum noluit instituere cognitionem. Quanquam & dum sopit controuersias, dum igne ipso rixas extinguit, egit sine dubio partes iudicis, & eo ipso iudicat dum vetat iudicari.

Non fuisse autem eam Constantino mentem, vt sese omnipotestate & Imperio in clericos exueret, arguunt eius facta quamplurima. Nam Theodoretus ca.19.li.1.historiæ recitat fragmentum epistolæ Constantini ad Nicomedienses in quo multa conquestus de Eusebio Nicomediensi eiusque adiutoribus hæc addit. *Eam ob rem hoc cœpimus aduersus ingratos istos consilium, vt iuberemus arreptos ipsos in remotissima loca deportari.* & paulo post. *Quod si quis audacter inconsultéque ad memoriam, aut laudem pestium istarum exarserit, illius statim audacia ministri Dei hoc est mea executione coercebitur.* Idem Imperator scribens ad synodum Tyri sic loquitur. *Quod si quis reiecto & spreto mandato nostro adesse noluerit, delegabimus aliquem, qui regia illum authoritate in exilium eiectum docebit, hominem minime decere summi Imperatoris præceptionibus ad tuendam veritatem editis resistere.* Euseb. li. 4. de Vita Constantini c. 42.

III. Huius filius Constantius Liberium Romanum Episcopum Beroeam relegauit: Theodor.lib.2.hist.cap.16.

IV. Cum Constantinopoli ignis domos aliquas corripuisset, incidit suspicio factum id à quibusdam clericis peregrinis, qui paulo post liberati vinculis, iussi sunt vrbe excedere edicto Arcadij & Honorij, fisco quoque adiudicatę domus, *quas* (inquiunt A.A.) *Episcopos vel Clericos peregrinos post publicationem edictorum & nostræ serenitatis affatus probabitur suscepisse*.l.37. *quoniam persona* Cod.Theod.de Episc.Eccles.& Cler.

V. Gregorium Nazianzenum tractum fuisse ad tribunal consulare, non sine periculo pœnæ corporalis, ibique causam dixisse ex vita eius operibus præfixa, iam ante retulimus.

VI. Apud Sulpitium Seuerum libro 2. Historiæ. Maximus Imperator Episcopos in hæresim Gnosticorum prolapsos, capite plectit.

VII. Cum Symmachus Episcopus Romanus multorum criminum esset postulatus, Rex Theodoricus cognitionem causæ instituit, misitque cognitorem Petrum Altinæ ciuitatis Episcopum. Idem Iohannem Papam in carcere necauit.

Anastasius Diaconus: liber Pontificalis, Platina &c.

VIII. Vigilius Papa Iustiniani iussu grauiter cæsus, parum abfuit quin occideretur, vt ait Platina, cui similia refert Nicephorus libro 16. cap.17. *Eo insolentiæ progressus est vt & Menam à cõmunione quatuor mensibus excluserit. Idem & sane Menas aduersus eum fecit. Sed enim Iustinianus rebus eiusmodi ad iram commotus qui eum comprehende-*

rent misit. Vigilius autem sibi metuens ad Sergij martyris aram confugit, & sacris ibi fistulis implicitus, non prius inde extractus est quam illas euertit.

Quoties Reges nostri Episcopos exilio & pœna corporea multauerint, vel vnus Gregorius Turonensis potest esse testis locupletissimus, quippe scribens quæ vidit, & quorum pars fuit. Cum ageretur causa Prætextati Archiepiscopi Rotomagensis, Gregorius Chilpericum Regem sic affatus est. *Si quis de nobis ô Rex iustitiæ tramitem transcendere voluerit, à te corrigi potest. Si vero tu excesseris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi, sed si volueris, audis: si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is qui se pronuntiauit esse iustitiam?* Causa variè acta est, & Rege asperius se gerente *Prætextatus à nostris* (inquit Gregorius) *oculis raptus in custodiam positus est. De qua fugere tentans, nocte grauissime casus in Insulam maris quod adiacet ciuitati Constantinæ in exilium detrusus est.* Hæc Gregorius lib. 5. historiæ cap. 18. Idem libro 9. cap. 10. refert Bosonem morte damnatum ad Magnericum Episcopum confugisse. At Regem Gunthramnum hoc audito sic loquutum. *Inijcite ignem in domum, & si exire nequiuerit Episcopus pariter concremetur.* Addo in Chronico testatur *Episcopum qui filiam Chilperici baptisauerat, & matri eam tenere non prohibuerat exilio damnatum.* Nulla hic aut vspiam alibi comminatio Episcopi Romani: nullæ querelæ clericorum clamantium violari iura & libertates Ecclesiæ, clericus habere suum forum, suos iudices, suas pœnas, & prouocationes Romam.

Leges vero Imperatorum qui huc voluerit con-

congerere, frustra fuerit diligens in re vulgari. Hę paucæ sufficient ex multis. Authent. Presbyteri. Cod. de Episcopis & Clericis. *Presbyteri seu Diaconi si falsum testimonium perhibuisse conuincantur, si quidem in causa pecuniaria, à diuino ministerio duntaxat per tres annos separati, monasterijs pro tormentis tradantur. Sed si in criminali, clericatus honore nudati legitimis pœnis afficiendi sunt. Cæteri vero clerici, communi iure ab officio Ecclesiastico repulsi sine delectu causæ, verberibus coerceantur.*

Eiusdem Tituli lex 28. hęc habet. *Caueant autem hi qui ita exibunt ex monasterijs ne de religione vel doctrina disputent, vel conciliabulis præsint, vel turba concitata simpliciorum animos seducant: scituri quod si nostræ pietatis statuta neglexerint legum auctoritati subijcientur.* Est autem Lex Leonis & Anthemij, A.A.

Iidem Augusti lege 31. eiusdem Tituli hæc sanciunt. *Si quis hanc sanctam & venerandam antistitis sedem pecuniæ interuentu subijsse: aut si quis vt alterum ordinaret vel eligeret aliquid accepisse detegitur, ad instar publici criminis & læsæ Maiestatis accusatione proposita à gradu sacerdotij retrahatur, nec hoc solum deinceps honore priuari, sed perpetuæ quoque Infamiæ damnari decernimus.*

Cod. lib. 1. Tit. 6. Ne sanctum Baptisma iteretur Honorius & Theodos. A.A. hęc edicunt. *Si quis rebaptisare quempiam è ministris Catholicæ sectæ fuerit detectus, vnâ cum eo qui piaculare crimen commisit (si tamen criminis per ætatem capax sit) & hic cui persuasit vltimo supplitio percellatur.*

Iustinus Augustus lege 41. eiusdem tituli de Episc. & Clericis. *Absurdum clericis est, immo op-*

probriosum, si peritos se velint ostendere disceptationum forensium: temeratoribus huius sanctionis pœna quinquaginta librarum auri feriendis.

Lex sequens quę est Iustiniani, sic concluditur. *Iubemus eos qui in suspicionem venerint aliquid horum ausu temerario prætermisisse, primùm quidem ex Domini Dei iudicio periculum, ac deinde positas in hac lege pœnas sustinere.* Clericos autem alloquitur.

Lege 2. si Clericus Cod. lib. 1. de Episcopali audientia. *Si Clericus ante definitiuam sententiam frustratoriæ dilationis causa ad appellationis auxilium conuolauerit: multam quinquaginta librarum argenti quam contra eiusmodi appellatores sanctio generalis imponit cogatur expendere.* Est autem Lex Valentiniani & Valentis Augustorum.

Eodem titulo lege 6. *Si tanta clericorum aut monachorum audacia est, vt bellum potius quam iudicium futurum esse existimetur ad clementiam nostram commissa referantur, vt arbitrio nostro mox seuerior vltio procedat.* Estque Lex Arcadij & Honorij A. A. In quibus omnibus legibus, hoc præcipue obseruandum est, eas esse scriptas non ad Episcopos aut Magistratus Ecclesiasticos, qui nulli tunc erant, sed ad Præfectos Prætorio & Magistratus ciuiles.

Denique Iustinianus quanquam summâ in Clericos indulgentiâ: seueras leges edicit in clericos aleatores & indulgentes spectaculis præcipue vero 1. Certissime. Cod. de Episcopali Audientia.

Nihil molliet de harum legum rigore & authoritate qui dixerit clericos non fuisse subditos

pœnis

pœnis ciuilibus nisi post exauctorationem ab Episcopo, nam par auctoritas Principis siue nõ exauctoratum puniat, siue puniat post exauctorationem ab Episcopo iussu Principis factam: & Episcopus teneatur in eo obsequi Principi: Ideóque Reges & Curia Parlamenti vsi sæpe sunt legis rigore erga clericos sontes quos Episcopi gradu mouere cunctabantur.

Clericos verò debuisse se sistere coram tribunali ciuili docet clarè l. omnes 33. Cod. li. 1. De Episc. & Clericis. *Omnes qui vbique sunt vel posthac fuerint orthodoxa fidei sacerdotes & clerici cuiuscunque gradus sint, monachi quoque in causis ciuilibus ex nullius penitus maioris minorisve sententia Iudicis ad extranea iudicia pertrahantur, aut prouinciam, aut locum, aut regionem quam habitant exire cogantur: nullus eorum Ecclesias vel monasteria propria relinquere miserabili necessitate iubeatur, sed apud suos iudices ordinarios, id est prouinciarum rectores in quibus locis degunt, Ecclesiarum ministerijs obsecundent, omniúmque contra se agentium excipiant actiones*, &c.

Et lege 37. *Omnes præterea, virorũ clarissimorum prouincias moderantium sententijs, absque vlla priuilegij differentia (qui tamen præsidiali iurisdictioni subiecti sunt) siue Episcopi, vel quilibet Clerici aut Monachi, aut cuiuslibet conditionis sint pariter respondere decernimus*, &c.

Episcopis vero forum & Iudicia in rebus ciuilibus clericorum habere concessum, sed vt arbitris sponte electis, & sine iurisdictione coactiua, docet l. Si quis Cod. lib. 1. De Episcopali audientia. *Si qui ex consensu apud sacra legis antistitem litigare voluerint, non vetabuntur: sed experientur il-*

lius in ciuili duntaxat negotio, more arbitri, sponte resi-dentis iudicium. Quod his obesse non poterit, nec debebit quos ad prædicti cognitoris examen conuentos potius absuisse quam sponte venisse constiterit. Nec minus diserta est Nouella Valentiniani 3. Tit. 12. de Episcopali Iudicio. *Cum inter Clericos iurgium vertitur, & ipsis litigatoribus conuenit, habeat Episcopus licentiam iudicandi praeunte tamen vinculo compromißi, quod & de laicis si consentiant authoritas nostra permittit, aliter eos iudices esse non patimur, nisi voluntas iurgantium interpositâ, (Sicut dictum est) conditione præcedat, quoniam constat Episcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de alijs causis secundum Arcadij & Honorij diualia constituta, quæ Theodosianum corpus ostendit, præter religionem posse cognoscere. Si ambo eiusdem officij litigatores nolint, vel alteruter, agant publicis legibus & iure communi.*

Semper autem ad principem, & Ciuilem Magistratum dabatur prouocatio, vt habetur In Authent. si ex Imperiali. Cod. de Episcopi audientia. *Si ex Imperiali iußione aut Iudiciali præcepto Episcopus, iudicat inter quascunque personas: appellatio aut ad principem, aut ad eum qui transmisit negotiũ transferatur.* & Nouellæ 83. Rubrica hæc est. *Vt clerici apud proprios Iudices conueniantur, & post hoc apud ciuiles iudices.* Quæ etiam fuit sanctio Regũ Gothorum in Italia, vt legitur apud Cassiodorum Variarum libro 8. Epist. 24. & semper licuit litigantibus declinare forum Episcopi vt docet l. 29. eiusdem tituli §. Has autem. *Si ciuilium rerum controuersia sit, volentes quæstionem apud antistites instituere patiemur, inuitos tamen non cogemus: cùm Iudicia*

dicia ciuilia ſint, ſi ea adire malint, apud quæ licet etiam de criminibus cognoſcere.

Carceres autem ne quis habeat ſine iuſſu Imperatoris cautum eodem titulo l.22. Tantum iubentur Epiſcopi ſemel ſeptimana coniectos in vincula viſitare.

Iam quod ad Immunitates attinet, inueniuntur quidem leges plurimæ Imperatorum quibus clerici à ſordidis muneribus, & à perſonalibus miniſteriis & parangaria prꝗſtatione, & à tutela ſeu teſtamētaria, ſeu legitima, ſeu datiua, & à cura pupillorum eximuntur. Sed hoc totum priuilegium fuiſſe & indulgentiam principum, generaliter quidem omnibus clericis, peculiariter vero Romanæ vrbis clero conceſſum, docet l. Generaliter. 52. Cod. de Epiſc. & Cler. verba legis ſunt. *Propter hoc ipſum beneficium eis indulgemus, vt aliȷs omnibus derelictis, Dei omnipotentis miniſteriȷs inhæreant, & hoc non ſolum in vetere Roma, vel in hac regia ciuitate: ſed & in omni terra obtinere ſancimus.* Cum ergo Clerici hodie tractent ciuilia, debent iuxta hanc legem excidere ſuis priuilegiis.

Cod. li. 1. Tit. 2. de ſacroſ. Eccleſ. leg. 11. & 12. & Tit. 3. de Epiſc. & Clericis. l. 2. & 6. & 52.

Ac ne forte Clerici putarent ſe his immunitatibus plane exemptos à Subiectione Imperatorum, prudentia Principum noluit eos in omnibus eſſe immunes. Sic Conſtantinus & Iulianus Cæſares ſcribunt ad Taurum præfectum prætorio lege 3. Cod. de Epiſc. & Clericis. *De his Clericis qui præſidia poßident, ſublimis authoritas tua non ſolum eos aliena iuga nequaquam ſtatuet excuſare: ſed etiam pro ȷs prædȷs quæ ab ipſis poßidentur, eoſdem ad penſitāda fiſcalia perurgeri. Vniuerſos namque*

clericos possessores duntaxat prouinciales pensitationes fiscalium translationésque faciendas recognoscere iubemus. & l. In Ecclesiis quæ est XI. *Clerici non ex alia possessione vel vico, sed ex eo vbi Ecclesiam esse constiterit ordinētur, vt propriæ capitationis onus & sarcinam recognoscant.* & Nouella 131. De Ecclesiasticis titulis cap. 5. Iustinianus vult possessiones Ecclesiasticas ad sternenda itinera, & ædificationem ac reparationem pontium perinde ac cæteros obligari. Sed & agri Ecclesiæ pendebant tributum teste Ambrosio oratione de tradendis basilicis: *Si tributum petit, non negatur: Agri Ecclesiæ soluũt tributum.* Et ipse Papa Vrbanus agnoscit Causa 23. q. 8. Can. Tributum. *Tributum in ore piscis piscante Petro inuentum est: quia de exterioribus suis quæ palam cunctis apparent, Ecclesia tributum reddit.* Ipse Bellarminus cap. 28. lib. de Clericis citat Epistolam quandam Valentiniani ad Episcopos Asiæ sic loquentem, *boni Episcopi tributa pensitant Regibus.* Idem Imperator author est legis cuius meminit Hieronymus in Epistola ad Nepotianum his verbis. *Pudet dicere, sacerdotes Idolorum, aurigæ, mimi & scorta hæreditates capiunt: solis clericis & monachis hoc lege prohibetur: & prohibetur non à persecutoribus, sed à principibus Christianis. Neque de lege conqueror, sed doleo cur meruimus hanc legem.*

Extant quidem in Cod. Theodosiano aliquot leges quæ Clericis plurimum indulgēt: Sed nulla vspiam inuenietur quæ neget Clericos esse Subditos Imperatori. Tum aliæ leges longe plures, eiusmodi constitutiones aut mutant, aut interpretantur. Denique Iustinianus iuris Romani reco-

recognitor, quicquid erat ambiguum in hac causa sedulo explanauit, & leges clericis fixit Imperatoria authoritate, non secus ac reliquis subditis, quarum summa fuit semper vis, & inuiolabilis authoritas, donec Papæ excusso Imperatorum iugo, aucti Regum Francorum immensa liberalitate cœperunt Imperium affectare, & Ecclesiam toto conatu transformare in Monarchiam temporalem.

Ridiculus fuerit qui hîc Imperatorum incusauerit tyrannidem in Ecclesiam, aut ignorantiam: non enim est credibile pios Imperatores Constantinum, Valẽtinianum, Gratianũ, Theodosios, qui dabant sua, voluisse rapere aliena: & qui suas opes in Ecclesiam profundebant, conatos esse Ecclesiam fraudare, aut spoliare, aut premere indigna seruitute. Nec sibi defuissent illius æui Episcopi quin apud clementissimos Imperatores, de iniuria sibi facta expostulassent. A quibus querelis tantùm abfuerunt; vt etiam vltro se plurimum debere fassi sint, & coram ciuilibus tribunalibus obiuerint vadimonia, & tributa soluerint, & Imperatores suos Dominos agnouerint. Quam in rem protulimus exempla Chrysostomi, Ambrosij, Naziãzeni, Hieronymi, Gregorij, & Vrbani Pontificum: qui cum cæteris in rebus essent acerrimi defensores Ecclesię, nõ est consentaneum eos in hac vnà causa Ecclesiæ dignitatem & libertatem prodidisse: & eos qui ausi sunt aduersus malorum conatus ἐλευθεροστομεῖν non ausos fuisse apud fouentes & beneuolos Principes veritatem proloqui.

His tamen Imperatorum legibus Bellarmi-

nus lib. de Clericis cap.28. opponit Canonem nonum Concilij Chalcedonensis. *Si Clericus aduersus Clericum habet negotium non relinquat Episcopum suum, & ad secularia iudicia recurrat*, &c. Sed omittit summa fraude, verba sequentia, *Sed prius ventiletur res apud proprium Episcopum.* Nam hæc vox PRIVS, perspicuè supponit post cognitionem Episcopi posse iri ad iudicia secularia: tum vox γυμναζέτω *ventiletur*, non est accommodata ad significandum iudicium definitiuum, & cui necessario acquiescendum sit.

εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχοι μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια κατατρεχέτω, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω περὶ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ.

Subiungit Cardinalis Synodi Agathensis Canonem 32. *Clericum nullus præsumat apud secularem Episcopo non permittente pulsare*, &c. Sed & hic quoque insignis falsitas & corruptela. Omnes enim codices Synodi Agathensis habent. *Clericus nullum præsumat*, nō vero *Clericum nullus præsumat*. Auctor falsitatis istius Gratianus 11.quęst.1.Can. Clericum. Consimili fraude lex Codicis Theodosiani 23. *Qui mos est*, deprauatur causa 11.Quęst. 1.Can. Continua. *Continua lege sancimus vt nullus Episcoporum, vel eorum qui Ecclesiæ necessitatibus seruiunt ad iudicia siue ordinariorum siue extraordinariorum iudicum pertrahatur, habent enim illi suos iudices, nec quicquam his est publicis commune cum legibus.* Hactenus Gratianus: at omisit verba sequentia, *quantum ad causas tamen Ecclesiasticas pertinet.*

Fateor quidem inueniri Canones Conciliorum qui iubent ortas inter clericos contentiones coram Episcopo transigi, & declinari à Clericis iudicia sęcularia: At nullus Canō fundos & prædia Ecclesiastica vetat esse ὑποτελῆ. Nullus Canon

non negat Clericos esse subditos Imperatori. Nullus vetat Magistratum ciuilem de causis aut criminibus Clericorum instituere cognitionem, aut vetat Clericos vocatos ad ciuile tribunal respondere. Nec si quis clericus reus est atrocis alicuius facinoris, definitum vnquam est eum non posse capite plecti. Principis iudicio. Cumque actor sequatur vulgo forum rei, nusquam Concilia voluerunt laicum reum trahi ad tribunal Episcopi, aut prohibuerunt in causis ciuilibus prouocationem ab Episcopo ad Principem, aut actori laico eripuerunt rem adiudicatam, aut iusserunt causam à Iudice sæculari iudicatam retractari coram Episcopo. Sed Clerici ex compacto inter se declinabant forum ciuile, quia erat indecens clerico lites sequi, aut circa forum conteri, & curam rerum sacrarum litis sufflamine retardari. Quod si Concilia clericum notant, aut puniunt qui in civili vicerit: non ideo rescindunt sententiam Iudicis. Nam idem potest fieri à quolibet priuato. Sic testator aut donator potest donationibus suis & legatis inserere eiusmodi conditiones: ne legatarius, néve hæres apud Iudicem de hac aut illa causa agat. Si fecerit, donatione aut hæreditate excidat.

Porro etsi nihil habent antiqua concilia quæ nobis obsint, non est tamen dissimulandum, Episcopos auctores horum canonum non fuisse idoneos iudices exemptionis clericorum, vtpote factæ in rem suam. Nunquam enim tulissent ipsi in se sententiam. Nec quisquam est qui consultus an velit esse liber, an vero subiectus, non præferat libertatem subiectioni.

Obiicit quoque Bellarminus cap.35. in Barklaium legem ſeptimam De Epiſcopis & Clericis, In Cod. Theodoſ. vbi vetantur clerici ad curias deuocari, & iubentur plena immunitate potiri. At Bellarminum feſellit ignoratio Latini ſermonis, dum putat *ad curias deuocari* idem eſſe quod trahi ad tribunal ſeculare, aut Iudicia Imperatoris. Sed errat toto cœlo, nam ad curias deuocari nihil aliud eſt quam redigi in numerum Curialium, & à functione Eccleſiaſtica ad munus ſeu functionem ciuilem transferri: Curiales enim erant qui per oppida exercebant ciuilia munera; quos lex 53. Tituli III. de Epiſcopis & Clericis, vocat βουλευτὰς, & curiam βουλήν. & Nouella 123. cap. 1. vetat Epiſcopum ordinari *curialem vel officialem.* Cum autem in functione curialium, qui & curiones & decuriones appellabantur, plus eſſet oneris quam honoris, & mos eſſet ditiſſimos cuiuſque oppidi vel inuitos vocare ad curiam, id eſt ad capeſſendum munus curionis vel decurionis, à quibus muneribus reſilire & eximi non poſſent: Imperatorum lege clerici eximuntur ab hac neceſſitate eiſque conceditur ne poſſint ad curialia munera vocari. Non ſecus ac in Galliæ pagis & oppidulis non leue priuilegium putatur, non poſſe fieri collectorem tributorum. Inde eſt quod tot leges vetant curiales deſerta curia tranſire in clerum, & Monachi deſertores propoſiti in pœnam peccati traduntur curiæ* χρηματιστικαὶ ὑποστησόμενοι λειτουργίας, Si fuerint in re lautiori: Sin vero pauperes, corporales, vt iubetur lege 53. Cod. de Epiſc. & Clericis. Plura de Curialibus vide in Cod.

** Vt ſuſtineāt miniſteria quæſtuaria ſeu pecuniaria.*

Cod. Theodosiano. l. de Curialib. & agnatione. Tit. 1.

CAP. XXIII.

Monarchiam Papalem enatam ex ruinis Imperij Romani.

VT animantium ita Imperiorum quædam est adolescentia, quędam stata ætas, quædam senectus atque decrementa. Ergo & Imperij Romani quo non aliud extitit post homines natos maius aut melius constitutum, finis quidam fuit. Cuius dum vires erant integræ, Episcopus vrbis Romæ sola spiritualia tractabat, idque authoritate magis quam imperio. Nec Episcopus Vniuersalis, aut totius Ecclesiæ caput, sed primæ sedis Episcopus vocabatur, idque ob prærogatiuam vrbis, non ob Petri sedem, nam & Antiochena & Alexandrina pari successione gloriabantur, & Romanam sedem antiquitate superabant. Quæ prior dicebatur ordine, non potestate, nihil habens iurisdictionis in cæteras.

At postquam Romanum Imperium concidit in Occidente, Herulis, Gottis, Francis, Burgundis ad eius casum accurrentibus, non secus ac ad casum proceræ arboris arrepta securi concurritur: in Oriente vero Imperatores impliciti Sarracenico bello, sua ægrè tutabantur: & Roma propemodum pro derelicto habita, nec Imperatori

ſatis virium ad tutandam Italiam: Epiſcopus Romanus cœpit erigere criſtas, & Imperij terreni ponere fundamenta: vſus ad eam rem ſummo artificio, nec minore ſucceſſu. Quod qua occaſione factum, & quo rerum ſecundarum æſtu ſubuectus, tanti Imperij culmen inſederit, operæpretium eſt cognoſcere.

Sedes Imperatorum in Occidente erat Roma, vſque ad Valentinianum ſecundum qui neſcio quo conſilio Imperij ſedem, Rauennæ poſuit. Quod exemplum ſecutus Theodoricus Rex Gotthorum, deleto in Italia Imperio Romano, Epiſcopi Romani apud ſuos ciues & ſuburbicaria oppida creuit authoritas: quaſi amoto rectore, cuius ſplendor præſens ſedis Epiſcopalis dignitatem offuſcabat. Sed & altrinſecus auctus eſt ſpiritus Archiepiſcopo Rauēnati, qui quod vrbs ſua ſedes eſſet regni, de primatu cum Epiſcopo Romano diu decertauit.

Septingenti & amplius à Chriſto anni effluxerant cum cœperunt ſedi Epiſcopi Romani affulgere primæ ſpes terreni Principatus, & prima conſilia apparere ſtatuendæ Monarchiæ. Diſtinebatur Imperator in Oriente grauiſſimo & periculoſo bello aduerſus Sarracenos. In Italia vero nihil poſſidebat præter Exarchatum Rauennatem & Ducatum Romanum: nam cætera à Longobardis tenebantur. Cum ergo Roma infirmo præſidio teneretur, Epiſcopus Romanus cœpit maiora animo agitare: quærentíque occaſionem iugum excutiendi, ecce commodûm, peropportuna occaſio ſe obtulit. Anno enim Chriſti 712. Philippicus Bardanes imperium obtinebat,

tinebat, qui initio imperij retulit de abolendis ſanctorum imaginibus, circa quas ſuperſtitio gliſcebat. Hanc anſam Conſtantinus Pontifex arripit: Nam videns Philippicum ciuili bello implicitum, Italiæ Epiſcopos vocat ad Concilium, in quo, authore Papa decretum eſt habendas eſſe & colendas imagines. Neque hoc contentus populum Romanum inſtigat in Imperatorem, vt inimicum ſanctis: Populo aſſentiente decretum eſt ne Philippici hęretici litteræ aut nummi reciperentur: neque nomen eius in ſacra liturgia ederetur, néve imago eius de more in templum inferretur. Quin & peruagante Italiam tumultu, Iohannes Exarchus Rauennæ occiſus eſt. Prima hæc fuit Epiſcopi Romani in Imperatorem rebellio.

Miſſus à Philippico in Iohannis locum Petrus quanquam reſiſtentibus Romanis, Romam ingreſſus eſt, & morte Philippici ſedatâ contentione Anaſtaſius eius ſucceſſor Italiam per Exarchos, vt ante, tenuit: Is imagines paſſim reſtituit.

Conſtantino Papæ mortuo ſufficitur Gregorius II. Nec multo poſt Anaſtaſius acie victus à Leone Iſauro, Imperio excidit. Quo anno Sarraceni in Hiſpaniam effuſi Gotthorum regnum euerterunt. Hic Leo, cùm Gregorio non ſatis morigero, vteretur, vt erat impotens animi, Marinum Spatharium ſuum, quem Ducem Romanæ vrbis creauerat, & poſt hunc Paulum Exarchum miſit in Italiam, additis mandatis vt Gregorium quoquo modo interficerent aut loco mouerent. At Gregorius quo ſaluti ſuæ con-

ſuleret, Exarchum grauiſſimo bello implicat, accito in auxilium Luitprando Rege Longobardorum, qui Rauennam vſque prouectus, eam obſidione cingit & tandem capit. Anno 725. Sed Paulus Rauenna eiectus, copiis auxiliaribus Venetorum auctus Rauennam ex improuiſo adoritur & recipit.

Inter hæc Leo toto Imperio Imagines delebat, vnde varij motus in Græcia & Aſia, quibus ſedandis dum Leo intentus eſt, Gregorius non ſibi defuit: Nam Italos ad defectionem ſollicitauit, eóque authore defecerunt ab Imperio Romani, Campani, Rauennates & Pentapolitani; Nec populus à magiſtratibus ipſis abſtinuit. *Ita* (inquit Sigonius lib. 3.) *Roma Romanúſque Ducatus à Græcis ad Romanum põtificem propter nefandam eorum hæreſim impietatémque peruenit.* Sic enim vocat odium imaginum. Ex his patet prima Papalis Monarchię fundamenta ſuper ruinis Imperij fuiſſe locata, & Papæ vires imminutione Imperij creuiſſe. Factum id anno 727. Eutyches tamen Exarchus biennio poſt Romam ingreſſus eſt armatus: Inter quæ moritur Gregorius II. anno 731. cui Gregorius III. ſuffectus, acerrimus defenſor imaginum. Qui dum Romanum Ducatum poſſideret, viréſq; deeſſent, facile eſt à Luitprando Rege fortunis omnibus exutus. Iámque premebat Rex Romam obſidione, cum Gregorius clam ſummiſſis in Galliam Legatis opem Caroli Martelli implorat, cui inter Francos ad regnum nihil niſi Regis nomen deerat: miſſiſque ad eum, inuſitato exemplo clauibus ſancti ſepulchri, tantum effecit, vt eo interceſſore Luit-

prandus

prandus obſidione abſiſteret. Quo loco Sigonius fœdus à Francis initum cum Romana Eccleſia vt rem inuſitatam refert. *Carolus (inquit) primus è Francis à Pontifice Romano ad amicitiam eſt appetitus.*

Annus 741. inſignis eſt morte Leonis, Caroli Martelli & Gregorij Papæ. Leoni Conſtantinus filius: Gregorio Zacharias; Carolo Pipinus in Præfectura Palatij ſucceſſit.

Hic Zacharias moritur anno 752. rebus (vt ait Sigonius) non *tam piè quam proſperè geſtis.* Succedit Stephanus II. ſub quo Aiſtulphus Rex Longobardorum Rauennam cœpit, & reliquias Imperij Romani in Italia deleuit: Vnde ſibi ſpondens imperium totius Italię, Pontificis ditionem inuaſit, quippe quæ eſſet portio Exarchatus Rauennatis, cuius iam maximam partem ſubegerat. Quibus in anguſtiis Pontifex quanquam defeciſſet ab Imperatore ſuo Domino, eius tamen auxilium implorat. At imperator ſegniter rem gerẽs, ſeu Papam oderat, ſeu viribus ſuis diffiſus, ſatis habuit Aiſtulphum monere per legatos. Inter quæ Stephanus in Galliam ad Pipinum venit. Erat tunc Pipinus Ponticone, vbi (ſi fides hiſtoricis Pontificiis qui in talibus multa mentiũtur) Pipinus Papæ obuiam proceſſit, eum adorauit, & deſcendenti ex equo, atque aſcendenti, ſtratoris munus impleuit. Egit Stephanus cum Pipino veteratoriè, obtendens ſacroſanctum Petri nomen, oſtentans titulos Eccleſiæ Romanæ, ſpondens remiſſionem peccatorum & ſalutem, ſi ad Eccleſiæ Romanæ auxilium feſtinus aduolaret. Addebat bellum gerendum ea lege vt ſi

Exarchatus & Pentapolis reciperentur, non Imperatori restituerentur, sed Ecclesiæ Romanæ dono darentur. Ac quamuis Franci tunc temporis Imagines auersarentur, & liturgia Romana à Gallica esset longe diuersa, De his tamen Papa apud Regem non egit; nam ad incrementum suarum rerum, & curas temporales totus animum adiecerat.

Igitur Pipinus delectu habito, infestum exercitum, semel atque iterum, trans Alpes rapit, Italiam fugâ & terrore complet, Aistulphum Papiæ quæ & Ticinum obsidet. Pax tandem in has leges facta, vt Aistulphus Exarchatum & Pentapolin rapta Imperatori Romano, daret Romano Pontifici: Frustra reclamantibus legatis Constantini, & dicentibus licere Pipino liberalem esse de suo: at erepta Imperio Romano restituenda esse Imperatori, non vero danda Pontifici. Hæc gesta sunt annis 755. & 756.

Hanc Pipini immensam liberalitatem, Carolus cui Magno cognomen, plurimum auxit, anno 774. victo & capto Desiderio vltimo Rege Longobardorum. Secutusque exemplum Ludouicus Pius Caroli filius patris & aui beneficia, nouis beneficiis cumulauit.

Ergo Pontifex locupletatus exuuiis imperij Romani, cœpit nihil modicum spirare, & immẽsa animo agitare. Nam etsi Carolus Magnus subacta Italia titulum Imperij Romani, & supremũ Dominium vrbis Romæ sibi retinuisset, Papa tamen tanto astu abusus est facilitate successorum Caroli, vt ad eos quidem nomen Imperij & regni Italiæ, ad Papam vero vis pertinet.

Ad

Ad quas immenſas opes accedebat poteſtas ſpiritualis, quæ in dies augebatur paribus incrementis cum temporali. Nam Gallia cœpit ritu Romano Euchariſtiam celebrare: eodémque tempore enata eſt opinio Tranſubſtantiationis, & imagines in templa paſſim introductæ, ſolatiũ populo, quaſi ad ſupplendum locum ſacræ Scripturæ quæ populo ſenſim ſubtrahebatur. Tum Purgatorij terror additus, & nullibi non miracula. Quod ſi Princeps aliquis peccaſſet libidine aut auaritia, illico fulmina & diræ. Aut ſi inter duos Principes bello certaretur, Papa ſe certantibus immiſcens ſub titulo arbitri, ſic rem componebat, vt ſemper ad ſe aliquis fructus rediret. Acceſſerunt bella Ieroſolymitana, ad quæ quicunque ſe voto aſtrinxerat, cruce ſignabatur, & fiebat Papæ ſubditus: euntibus autem promiſſa erat remiſſio peccatorum, & in cœlis gradus gloriæ ſupra plebem ſanctorum, vt habetur in bulla Innocentij III. quæ ſubiuncta eſt primæ ſynodo Lateranenſi. Fructus & finis belli quod Europam viris exhauriebat, ſtatuere in Oriente colonias Imperij Papæ, qui ibi legatum habebat Papę vices gerentem. Ergo depoſito pedo paſtorali ſumpta eſt corona triplex quæ *Regnum* appellatur: & veſtis coccinea inſigne Romani Imperij, & adoratio, Deique titulus, & plurima quæ etiam Maieſtatem Imperialem longe excedunt. Quin & Regum & Imperatorũ more Papa cœpit bella gerere, & acie confligere: Quæ res Leoni nono ceſſit improſpere, quippe qui in bello aduerſus Siſulphum Regem Normanorum acie victus & captus eſt. Sigebertus anno 1050. Platina in

Leone IX. Nec finis fuit donec Gregorius VII. anno 1076. Imperatorem ausus est deturbare Imperio; & ius sibi arrogare dandi ac auferendi regna & Imperia. Semperque creuit immanis ista potestas vsq; ad Leonem X. qui cum æruscatores tota Europa misisset, qui remissionem peccatorum certo pretio addicerent, & de cuiuslibet animæ liberatione expurgatorio, diplomata, sed care empta, largirentur, Lutherus ausus est in cauponationem istam magno animo inuehi, & sacram scripturam quam attingere laicis erat religio & summum piaculum vulgauit vernaculo idiomate: Vnde patuerunt arcana mysterij iniquitatis, & subita populorum & gentium secuta est defectio.

Hæc à me non dici partium studio, sed ex historiarum fide multi mihi testes, exceptione maiores. Vnus instar omnium erit Nicolaus Machiauellus, cuius hæc sunt verba in præclaræ suæ historiæ Florentinæ libro 1. quam dicauit Clementi VII. pontifici. *Cum ergo (inquit) Imperator factus esset Christianus, & se Constantinopolim recepisset, inde secuta est inclinatio imperij Romani, & Ecclesiæ Romanæ incrementum. Nihilominus vsque ad aduentum Longobardorum (cum Italia tota Imperatoribus aut Regibus esset subdita) Pontifices ea solum authoritate pollebant, quam eis morum & doctrinæ sanctitas conciliabat. Cæteris in rebus, obsequebantur Imperatoribus aut Regibus, qui aliquoties eos morte affecerunt, & in suis negotiis ciuilibus eorum ministerio vsi sunt. Præcipue vero Theodoricus Rex sedem regni Rauennæ locans, authoritati Papæ magnum momentum addidit: quia cum Roma præsentia Principis esset destituta,*

tuta, Romani vt haberent aliquod refugium, Papæ impensius obsequebantur. Non multum tamen inde creuit eius authoritas: sed tantum Ecclesia Romana hanc prærogatiuam assecuta est, vt Ecclesiæ Rauennati anteponeretur: At cùm Longobardorum aduentu Italia in plures partes esset scissa, data est occasio Pontifici vires suas augendi. Factus enim est propemodum Princeps Romæ, vnde Imperator Constantinopolitanus & Longobardi eum tantò honore prosequebantur vt Romani Papæ interuentu, cum Longobardis & Longino fœdus percusserint, non vt subditi, sed vt socij. Et hoc pacto Pontifices inter Longobardorum & Græcorum amicitiã medij, & nunc horsum, nunc illorsum inclinantes, augebant sensim suam dignitatem. At paulo post accidit ruina Imperij Orientalis sub Heraclio à Sclauis, Persis, Sarracenis, &c. Addit auxilium petitum à Francis aduersus Longobardos, & bellis omnibus quibus ab eo tempore Italia afflicta est Pontifices causam præbuisse. Denique his verbis claudit sermonem. *Quocirca ad scribendas res quæ sunt consecuta non opus erit immorari ruinæ Imperij Romani, quod plane corruit, sed incrementis Pontificis.*

Satis opinor probatum Monarchiam Papalem ex ruinis Imperij Romani enatam, eius decrementis acreuisse. Tum si deessent historiæ, ratio tamen ipsa id necessario suggereret. Nunquam enim Augusti passi fuissent statui nouum Imperium in sui Imperij vrbe nobilissima, nisi viribus Imperij iam fractis, & ad resistendum inualidis. Adde quod facilius fuit imponere Francis & Germanis quàm Imperatori Græco. Nam illis militaris animus, & ad bella infractus, sed insita facilitate sequax & technarum Pontificis in-

solens, & religionis Christianæ rudis, assuetusque credere aliena fide: At Imperatores Græci pridem assueuerant imperare Episcopis Romanis, & de eorum capite & fortunis statuere. Tum illis Græcum ingenium, eoque vafrum & perspicax & qui in sua vrbe habebant Patriarcham qui potentiam Episcopi Romani æmulabatur, & de primatu contendebat. Versæ ergo in nostram gẽtem technæ, à qua Pontifex in immensam potestatem euectus, hanc refert Francis, eorumque Regi gratiam, ex qua Regum cædes, extranei ad Regnum vocati, strages populi, & intestina bella consequuntur.

Capvt XXIV.

Panduntur super hac re arcana Prophetiarum.

HVivs rei obseruatio nos ad sublimiorem meditationem euehit, & vocat ad sacrosancta vaticinia, quæ pridem Deus est effatus per suos Apostolos & Prophetas. Paulus enim Apostolus 2. ad Thessalonic. ca. 2. agens de aduentu *hominis peccati & filij perditionis.* his notis eum compungit, 1. Quod se Deum vocabit. 2. Quod edet miracula. 3. Quod cadente Imperio Romano se eriget. Hanc tertiam notam his verbis concipit. μόνον ὁ κατέχων ἄρτι, ἕως ἐκ μέσου γένηται, καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος. Quem locum sic vertit vulgata *tantùm vt qui tenet teneat, donec de medio fiat, & tunc*

ementes vt non poßidẽtes. Quid est

tunc reuelabitur ille iniquus. Hic enim vox κατέχειν nihil aliud est quam tenere, seu obtinere, vel possidere vt 1. Cor. 7. com. 30. οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες. Mens enim Apostoli est eum qui suo tempore summæ rerum erat impositus, summóque Imperio potiebatur, prius esse abolendum quam iste ἄνομος, filius perditionis reueletur. Si cui tamen placuerit per κατέχειν intelligere, inhibere, seu impedire, eodem res recidet: quippe cum docuerimus multis exemplis Imperatores gliscentem Paparum arrogantiam sæpe retudisse, & vires Imperij stantes & integras Papalem Monarchiam retardasse. Neque vero hæc sunt nostra commenta, sed perspicua Pauli prædictio, veteris Ecclesiæ firmata consensu, & comprobata experimento. Locum enim hunc Pauli sic explicat Tertullianus lib. de resur. carnis. c. 24. *Tantum qui nunc tenet teneat, donec de medio fiat, quis nisi Romanus status cuius abscessio in vndecim Reges dispersa Antichristum superducet?* Concinit Chrysostomus in hunc locum. † τί δήποτ' οὖν ἐστὶ τὸ κατέχον ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν τουτέστι τὸ κωλῦον; οἱ μὲν τοῦ πνεύματος τὴν χάριν φασι, οἱ δὲ τὴν ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν, οἷς ἔγωγε μάλιστα τίθεμαι. Scholiastes Græcus ex variis interpretibus contextus. κατέχον φησὶ τὸ κωλῦον καὶ ἐμποδίζον. τί δὲ τοῦτο; πόλλοι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον φασὶν, ἄλλοι δὲ τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν, οἱ καὶ βέλτιον λέγουσι. Et paulo post. ὅταν καταλυθῇ ἡ Ρωμαίων ἀρχὴ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, τουτέστιν ὁ Αντίχριστος ἐπιθήσεται τῇ ἀναρχίᾳ καὶ κρατῆσαι ἐπιχειρήσει. Augustinus 19. capitul. libro vigesimo de Ciuitate. *Illud quod ait Apostolus, Tantum qui modo tenet teneat donec de medio fiat, non absurde*

istud quod tenet ne manifestetur? id est quod impedit? alij quidem dicunt gratiam Sp. Sancti, alij Imperium Romanum, ad quos maxime accedo.

† Vocat κατέχον quod prohibet & Imperat. Quid illud est autem multi spiritum sanctum dicunt, alij vero Romanum principatum, qui quidem melius sentiunt. Quando dissolutum fuerit Romanum Imperium tunc reuelabitur impius, id est.

de ipso Romano imperio creditur dictum: tanquam dictum sit, tantum qui modo Imperat imperet, donec de medio fiat. Hieronymus 11.quæstione ad Algasiam hunc locum sic explicat. *Nisi* (inquit) *Romanum Imperium ante desolatum, & Antichristus præcesserit Christus non veniet.* Et paulo post. *Nec vult aperte dicere Romanum Imperium destruendum quod ipsi qui imperant æternum putant. Vnde secundum Apocalypsim Ioannis, in fronte purpuratæ meretricis scriptum est nomen blasphemiæ: id est Roma æterna. Si enim aperte audactérque dixisset, non veniet Antichristus nisi prius Romanum deleatur Imperium: iusta causa persecutionis in orientem tunc Ecclesiam consurgere videbatur.* Quæ opinio vulgo recepta inter Christianos veteres causam præbuit orandi pro duratione Imperij Romani, vt docet Tertullianus Apologetici c.31. *Est & alia* (inquit) *maior necessitas nobis orandi pro Imperatoribus, etiam pro omni statu Imperij rebusque Romanis, quod vim maximam vniuerso orbi imminentem, ipsámque clausulam seculi acerbitates horrendas comminantem, Romani Imperij commeatu scimus retardari.* Quam vim maximam de aduentu Antichristi Zephyrus interpretatur.

Antichristus, quando enim dissolutum fuerit Romanum Imperium, tunc Antichristus Anarchiæ imminebit, & conabitur arripere dominationem.

Eodem spiritu cum Paulo Apostolo afflatus Iohannes Apoc.13. Imperium Romanum nobis effingit sub figura belluæ septicipitis, cuius septē capita sunt septem diuersæ Regnandi formę, nec non septem montes quibus Roma insidet. Vt ipse Spiritus Sanctus interpretatur Apoc.17. ℣.9. & 10. Eidem belluæ affingit decem cornua quia Imperium Romanum decem præcipuis prouinciis constabat: quibus nitebatur robur Imperij: nam

1. Italia. 2. Hispania. 3. Gallia.

nam cornua stilo sacræ scripturæ, robur significant. Hæc bellua saucia lethaliter sanatur, eique vires redduntur, sub alio titulo, nempe Hierarchiæ Romanæ. Idque ope alterius bestię quę ex *terra emergit* vers.11. id est ex infima sorte, & *cornua agni præfert, sed loquitur vt araes* vers.11. Id est Christi nomen, eiusque fidem obtendit: sed loquitur impia, *& exercet potestatem prioris bestiæ coram illa;* vers.12. id est potestatem & iura prioris Imperij vsurpat, idque in ipsa sede Imperij, id est Roma. *Et iubet adorari priorem bestiam sanatam.* Id est Imperium Romanum Hierarchicum per quod Imperij collapsi decus est restitutum. *& miracula edit.* vers.13. *& erigit imaginem prioris bestiæ.* vers. 14. id est erigit Imperium ad imitationem prioris Imperij Romani, vt prolixè docebitur. *Viuit autem & loquitur hæc imago* vers.14. & 15. id est hoc Imperium etsi opinione constans, habet tamen vires & loquitur grandia. Occiduntur autem qui hanc bestiam non adorauerint, versu 15. id est, qui non se submiserint Papali Imperio. *Notantur quoque charactere in fronte subditi huius Imperij*, vers.16. Quæ nota in clericis est clericalis character, in laicis titulus & professio Romani, sine qua nota excluditur quilibet à mercimoniis & beneficiorum nundinatione vers.17. Cuius bestię nomen linguâ Apostoli vsitatum subductis numeris efficit *666*. vers.18. quem numerum inuenies in voce ΛΑΤΕΙΝΟΣ vt pridem monuit Irenæus. Ecclesia enim Græca Ecclesiam Papalem non vocat nostro more *Romanam*, sed *Latinam*, & Papam Episcopum *latinum*. Papæ! quanta lux se hic vel nolentibus offundit, & quam graphicè

4. Germania.
5. Pannonia cum Dacia & Mæsia.
6. Græcia.
7. Asia minor.
8. Syria.
9. Aegyptus.
10. Africa. Insulæ sunt continentis appendices.

hic nobis Papa eiuſque Hierarchia depingitur. Peruolue hiſtorias,luſtra oculis quæcunque ſunt toto orbe , ne viuam ſi vllum vſpiam hominem inuenies,in quem hæc omnia quadrent:prçter vnum Pontificem Romanum.

Ac ne quid ad perfectam Papæ & ſedis Romanæ deſcriptionem deſideretur , caput decimum ſeptimum Apocalypſeos nobis eum tam ad viuum depingit , vt nullus ſit locus dubitationi. Principio vrbs Roma vocatur magna meretrix, verſu 1. & Babylon verſ.5. quin & dicitur *inſidere ſeptem collibus* verſu 9.inde & ἑπτάλοφος, & feſtū vrbis *Septimontium*, ait Varro lib.5.de lingua latina.Et verſu 18. *Mulier illa quam vidiſti eſt magna illa ciuitas regnans in reges terræ.* Fatetur quidem Bellarminus,hæc dici de vrbe Roma, ſed Ethnica. At contra ſunt Viegas & Ribera Ieſuitæ, pertendunt enim hęc dici de Roma qualis futura eſt ſub Antichriſto. Cum enim cap.18.Apocalypſeos prolyxè deſcribatur vltimum excidium iſtius vrbis, non poteſt hoc dici de Roma Ethnica,quippe quæ ſub paganiſmo ſemper floruit. Adde quod ſub ſpecie fœminæ hic depingitur, vt ſcias eam non gerere rem armis ſed blanditiis & illecebris,quæ ſane in Romam Ethnicam non quadrant,in hodiernam verò quadrant pleniſſime.His adde quod eadem mulier dicitur ſedere ſuper multis aquis,id eſt, dominari multis populis,verſ.1.&15. Deus bone quam ἀξίως Spiritûs Sanctus imperium Romanum Papale vocat SESSIONEM: hoc enim vni Papæ peculiare eſt vt SEDERE dicatur,non regere: cum tamen nemo

In libro aduerſus Regis præfationem Monitoriam. Viegas in 17. Apo. Cō. 1. Sect. 3. Ribera in Apoc. 14. nu. 42.

mo magis regnet. Quid quod eadem mulier verſ. 2. dicitur illicere Reges & inebriare populos: In quantas enim fraudes Reges pellexerit, vel vna Gallia teſtis eſt locuples: Quod ſane de Roma Ethnica dici non potuit, quippe quę non circunueniebat aſtu Reges, ſed armis euertebat regna, & reges extinguebat. Addit Iohannes verſ. 3. & 4. *veſtem purpuream.* hic enim color eſt veſtis Papalis non tantum conſuetudine, ſed & lege, vt ſtatuitur lib. 3. Cæremoniarum ſacratum ſectione 3. cap. 5. *Ruber color præcipue ad Papam pertinet.* Exempla habes lib. 1. Sectione 1. cap. 6. & ſectione 9. cap. 1. Nec minus diſertum quod beſtiæ cui inſidet mulier, id eſt ſedi, ſeu Imperio Papali, inſcripta ſunt nomina Blaſphemię, vt quo vocatur SEDES DEI, vt lib. 2. Sacrarũ Cæremoniarũ Sect. 7. c. 6. *Sedes Dei id eſt ſedes Apoſtolica.* & ipſe Papa DEVS Can. ſatis Diſtinct. 96. & gloſſa extrauagãtis *Cũ inter. Et Maieſtas diuina,* Cõcilio Laterañeſi vltimo ſeſſ. 9. *Et caput totius Eccleſiæ, ac Epiſcopus Vniuerſalis; & ſpõſus Eccleſiæ: Caput fidei, lapis angularis Leo Iuda,* & infinita eiuſmodi quib. Cõcilia & Decreta Paparũ referta ſunt. Quod in manu eius ponitur, *Poculum Aureum Plenum Abominationum,* quarum vocum litterę capitales *Papam* efficiunt debeátne aliquas vires habere alij iudicent. Mihi ſane videtur in iſto caſu eſſe quędam induſtria, maximè cum id ita cadat in lingua Romana quæ diu fuit vernacula Epiſcopatui Romano.

Sed illud mihi maximi momenti eſſe videtur, quod cũ Roma habuerit ſeptẽ genera sũmi Principatus, Reges, Cõſules, Tribunos militares, Decemuiros, Dictatores, Imperatores, Papas, qui va-

riis temporibus summæ Rei prefuerunt, hac de re Apocalypsis eodem capite sic loquitur vers. 9. & 10. *Septem capita sunt septem montes, quibus insidet mulier: Tum septem Reges* (Sic vocat summos Principatus) *quorum quinque iam transiuerunt, & vnus nunc stat, & alius nondum venit.* Cum enim Iohanni hæc reuelarentur, quinque priores principatus pridem desierant. Sextus verò nempe Imperatores, tunc stabat, eratque in roboris ακμῇ. Septimus vero (nimirum Papę obtinentes Monarchiam temporalem) nondum aduenerat.

Et hęc quidem non sunt nostra, sed serenissimi Regis, qui primus felici audacia resignauit librum signatum septem sigillis, & his tenebris maiorem quam quispiam lucem intulit. Quem Bellarminus, Cuffetellus, Gretzerus, Coquęus, dum conantur refellere, tam infeliciter rem gerunt, ita se inuoluunt, vt videantur noluisse intelligi, immo nec credi. Si quis tamen vult habere quo ratiunculas eorum diluat, legat accuratissimam Responsionem Doctissimi Præsulis Eliensis, quę sanos omnes à scribendo eadem de re deterruit.

His duobus Apostolis plane consona pridem vaticinatus est Daniel, hęc ipsa maiori quadam tuba personans. Nam cap. 7. depingit quatuor maxima Imperia, Babylonicum, Persicum, Macedonicum, Romanum, sub imagine quatuor bestiarum emergentium mari, id est è medio populorum, iuxta stilum scripturæ. Quarta bestia cæteris sæuior & truculentior, erat decem cornibus insignis, vers. 7. totidem enim pręcipuis prouinciis constabat Imperium Romanum. Inter quæ cornua

cornua *emergit cornu paruulum* Romanus Pontifex, tenuis cōditionis inter initia *cui dantur oculi*, id est perſpicax aſtutia, *& os loquens grandia*, id eſt doctrina ipſi plurimum tribuens & ſuperbi tituli. *Hoc cornu auctum tria cornua de bellua auellit.* Papa enim ſubiecit ſuo imperio tantam portionem de Imperio Romano veteri, quanta eſt trium ad decem, quod qui oculis aut circino voluerit metiri, comperiet veriſſimum eſſe quod dicimus.

Mirabitur ergo lector maximum prophetiarum conſenſum, non modo inter ſe, ſed &, quod caput eſt, cum euentu: & agnoſcet Papam rem feciſſe Imperij diſpendio, & iuxta Prophetias Papale Imperium inter ruinas Imperij Romani emerſiſſe.

Sunt qui vt hęc eleuent, & tantę luci tenebras offundant, pertendant Imperium Romanum nondum concidiſſe, quippe quod etiamnū ſtat in Germania: cuius Imperator adhuc nomen & dignitatem obtinet Imperatoris Romani. Sūt ex aduerſo qui cenſent non inhęrendum nominib. & titulis, ſed rem ipſam excutiendam. Imperium Romanū de quo Paulus agit 2. ad Theſſal. cap. 2. prorſus eſſe deletum: Imperatores vero Germaniæ non ſucceſſiſſe Iulio Cęſari, nec Conſtantino; ſed à Carolo Magno Galliç Rege deſcendiſſe. Imperatorem hodie nihil poſſidere Romę, nec in Italia. Immo Monarchiam illam quę hodie vocatur Imperium pene totam ſitam eſſe extra fines veteris Imperij Romani. Non eſſe conſentaneum vt dicatur Imperator Romanus eodem ſenſu quo veteres, qui non modo Romanos non habet ſub ſua ditione, ſed & qui homini Ro-

mæ regnanti lambit vestigia, & defert adorationem, teneturque Romam mittere Legatos qui Papæ Cæsaris nomine præstet sacramentum fidelitatis & obsequij. Hæc est inter cæteros sententia Lipsij in præfatione libri *de Magnitudine Romana*, vbi asserit Imperium Romanum esse penes Papam & Romæ adhuc esse sedem Imperij, & *hanc ipsam Romam & SACRVM IN EA IMPERIVM fuisse & esse velut anchoram fluctuanti diu Europa*. Ibi esse senatum purpureum, Eo inferri tributa, Eo mitti legationes gentium ex noto ignotóque orbe. Ipsos Reges & Principes adire & inclinari; & *obnoxia capita huic vni capiti submittere*. Ac profecto quotiescunque Papa Cęsaream Maiestatem vocat Imperatorem Romanum, non tam eum honorat titulo, quam amarulento scommate ei illudit, si quidem Papa *ipse* Cæsarem Roma & Italico Imperio depulit.

Hæc quidem variè à variis agitantur. Nobis non necesse est nodum hunc soluere aut incidere: Nec in sacræ Cæsareæ Maiestatis quam ipsi veneramur, titulos scrupulosius inquirere fas aut honestum puto. Satis mihi ad rem præsentem, ponere quod apud omnes est in cõfesso, id quod hodie Imperium Romanum dicitur perexiguũ esse præ stupenda illa potentia veteris Imperij Romani. Vnde non abs re dici potest Imperium Romanum corruisse. Non secus ac si quis Regem nostrum, quod absit, regni maxima parte exutum in Aremoricæ aut Delphinatus angulum concluderet, non mentiretur qui diceret regnum Galliæ euersum, vtcunque Rex eius portiunculam retineret.

Adde

Adde quod Bellarminus & cæteri qui Antichriſtum Iudæum, & Ieroſolymis regnaturum ῥεμβιλογοῦσι, parum conſideratè addunt, Imperium Romanum ſtans, morari aduentum Antichriſti. Nam quomodo poſſet Imperator Germaniæ morari initia regni Ieroſolymitani? Maxime cum Paulus 2. Theſſal. c. 2. dicat ſuo tempore iam fuiſſe cœpta primordia myſterij iniquitatis? Incepta eſſet præparatio cuius poſt annos 1550. nulla incrementa, nec minimus poſſibilitatis color appareret.

CAPVT XXV.

Imperium Papale extructum eſſe ad Imitationem veteris Imperij Romani.

DOCVIMVS abundè, ni fallor, Imperium Papale de Imperij Romani ruderibus extructum, ſuper eius ruinis ſua fundamenta poſuiſſe. Hoc quiſquis agnouerit, non mirabitur ſi qui poteſtatem Imperatorum ad ſe trahere conatus eſt, eorum quoque imitatus eſt actiones, titulos, apparatum, formamque Imperij, Omnino hoc decuit eum qui Romæ regnans, veteris Romani imperij ſplendorem æmulatur: in quo Impletum eſt vaticinium illud quod protulimus ex Apocalypſeos cap. 13. verſic. 11. 12. & 14. vbi prædicitur ſecundam beſtiam Chriſti

nomen & speciem præ se ferentem, arrepturam potestatem prioris bestiæ, id est veteris Imperij Romani, & daturam operam vt Imago priori illi bestiæ statuatur, id est erigatur imperium factum ad imaginem veteris Imperij Romani.

Fidem dictis astruunt innumera experimenta quorum quædam præcipua edecumabo.

1. Papa relicto pedo pastorali, sumpsit coronam Imperialem auro & gemmis fulgentem, quam REGNVM vocant, eámque triplicatam.

Eutropius li. 9. Carausius purpurã sũpsit. & paulo post. Galerius pupuratus ad vehiculũ decucurrit. Ambros. ad Theodosium ἁλουργὶς βασιλέ[illegible] οὐχ ἱε[illegible]ας ποιεῖ. Theod. lib. 5. cap. 18.

2. Cumque purpurea vestis & calcei purpurei essent imperij insigne, eandem vestem Pontifex induit, eosdéque calceos, sed addita cruce aurea quæ osculantibus porrigatur. Neque id sane sine mysterio, vt per hoc crux Christi, id est religio Christiana ad pedes Pontificis abiecta intelligeretur.

3. Habuerunt Imperatores Senatum Patrum purpuratorum. Hoc imitatus Papa, habet senatum purpuratum: Nam Cardinales vocantur Senatores vrbis Romę à Papa Pio II. libr. 1. Cæremoniarum Sacrarum Sect. 8. cap. 6. Eósque sic appellare tralatitium est.

4. Penes Senatum Romanum erant Apotheses, per quas referebantur defuncti in numerum Deorum. Eodem plane modo senatus Cardinalium ius habet Apotheseos sanctorum, quã vernacula superstitio Canonisationem indigetat.

5. Imperatoribus familiare erat Deos appellari. Suetonius Domitiano cap. 13. *Dominus Deus noster sic fieri iubet.* Martialis lib. 15. Epigrammatwr. *Edictum Domini Deique nostri.* Virgil. 1. Ecloga.

ga. *O Melibœe Deus &c.* Ideoque & ęterni dicti, Symmachus epist.54.lib.10. Sic affatur Valentinianum, Theodosium, & Arcadium, *Multa victoria debet æternitas vestra & adhuc plura debebit.* & sic frequenter in Panegyricis. Non minoribus titulis Papa intumescit, nam & vocatur *Dominus Deus noster*. Glossa Extrauag. cum inter. & Deus Canone satis. Distinct. 96. & sedes eius, SEDES DEI. lib. 1. Sacr. Cęrem. sect. 7. cap. 6. *Sponsus Ecclesiæ*, c. quoniam de Immunit. Eccles. in 6. & sæpe alibi. Addit Bellarminus * *etiam Christo secluso* lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 9. *Diuina Maiestas*, Concilio Lateranensi, sub Leone X. Sessione 9. *Leo Iuda & seruator Sionis*. sess. VI. *Lapis positus in fundamentum Sionis.* Bellarm. in præfatione librorum de Romano Pontifice. Vnde & Decreta eius passim vocantur oracula, id est vox Dei loquentis. De elect. Tit. 6. Cap. Fundamenta in 6.

* *§. Ac ne forte. Ac profecto si Ecclesia quæ est in terris Christo secluso non inepte comparatur sponsæ; Secluso etiã Christo vnũ caput habere debet.*

6 Imperatores Ethnici passi sunt se adorari: Aurelius victor de Diocletiano, *passus est adorari se, appellariq; vti Deum.* Idémque ait Lampridius de Heliogabalo in vita Alexandri Seueri. Secutus exemplum Pontifex, patitur sibi adorationẽ decerni & tribui. Concilium Lateranense vltimum, Sess. 3. & sess. 10. de Papa sic loquitur. *Est Vniuersis populus adorandus & Deo simillimus.* Ac ne quis putet agi de adoratione ciuili, ibidem Papę accommodatur prophetia Psalmi 72. *Adorabunt eũ omnes Reges terræ*, quæ dici de Christo Tertullianus in Marcionẽ, lib. 5. c. 7, asserit, & omnes fatentur.

Mantuanus

En se potens gemino cuius vestigia ADORANT
Cæsar & aurato vestiti murice Reges.

Sigonius de regno Italiæ lib.9. *Populum diuiſa per vicos pecunia ad adorãdum inuitant.* Inſignis præ cæteris adoratio quæ defertur Papæ in ipſo Conclaui, ſtatim poſt electionem. Exuitur, Induitur, ei dantur caligæ rubrę, & calcei cõcolores, cingulum rubrum cum fibulis aureis, pileus ruber, pluuiale rubrum, triplex corona, ita ornatus, ſublimis attollitur, ſuper altari ipſo locatur, à Cardinalibus ſummiſſo genu adoratur. Vt prolixè refertur lib. 1. Cæremon. ſacr. ſect. 1. cap. 6.

7 Imperatores habuerunt corpus ſuarum legum quod vocatur ius ciuile. Quos ęmulatus Papa habet corpus ſuarum legum, quod vocatur ius canonicum.

8 Indictiones Imperiales inſtituit Conſtantinus, quæ ſunt periodus quindecim annorum. Voluit ergo Papa habere quoq; ſuas indictiones totidẽ annorũ quarum caput voluit eſſe circa æquinoctium vernum, vt diſcernerentur ab Imperialibus, quarum caput eſt circa æquinoctium autumnale. Gregoriæ Epiſtolæ diſtinctæ ſunt per Indictiones, quarum caput adhuc erat menſe Septembri, vt teſtatur inſcriptio librorum. Nondũ enim Indictiones Papales erant in vſu, quamuis Annus Chriſti 600. inſtaret.

Suetonius Calig. c. 22 Cùm audiret forte Reges qui officij cauſa in vrbẽ aduenerãt, &c.

9. Imperatores Romani, Regum, clientum Imperij, & Rerũ publicarum Legationes, & obſequia ſubmiſſa recipiebant, in ſolio ſublimes. Eodem quoque modo ad nouum Papam omnibus ex partibus, mittuntur legati qui Regum & Principum nomine pręſtent ſacramentum fidelitatis, & iurent obſequium Pontifici, venerabundi, & figentes ſacroſanctis pedibus oſcula.

10. An-

10. Annatæ Papales, ſunt imitatio fructuũ feudalium qui legibus Imperialibus conſtituuntur. Epiſcopatus enim & Abbatiæ ac Prioratus ſunt totidem feuda ſedis Romanæ, quantumuis nata ſint de laicorum liberalitate, quibus potius tales fructus debebantur.

11. Iam vero tributa ſub vtroque Imperio mutatis nominibus eadem. Variis tributis & vectigalibus Romani prouincias onerabant. Ex agris compaſcuis legebant tributum, quod ſcripturam appellabant, Ex Importatione & exportatione mercium portorium: Ex agro ſubacto decumas. Ex ſingulis capitibus capitationem. Hæc imitatus Papa habuit in Anglia, Polonia, &c. capitationem quam vocabant denarium Petri: & nunc in Hiſpania ſub titulo bullarum abſolutionis, inſtitutum eſt vectigal duarum regalium in capita. Longum eſſet perſequi varia mercimoniorum genera, paruas datas, diſpenſationes, abſolutiones, derogationes, cauſas matrimoniales, gratias expectatiuas, &c. ex quibus qui naſcũtur fructus ſunt totidem Papalis imperij vectigalia.

12. Atque vt ad tributa legenda Imperatores habuerunt ſuos publicanos, qui redempta habebant publica vectigalia, ſic & Papa habet, Datarios, Bulliſtas, & eiuſmodi redemptores fructuũ qui ad Papam perueniunt ex taxationibus Cancellariæ, & ſacræ penitentiariæ. Proſtat ea de re liber ab ipſis Pontificiis excuſus, Titulo, *Taxa Cancellariæ Apoſtolicæ, & ſacræ Penitentiariæ.*

13. Erant Romæ Trapeſitæ & collybiſtæ ſedentes ab imo Iano ad ſummum per quos poterat quilibet quantamlibet pecuniæ ſummã in

quancunque voluisset regionem transcribere. Non absimili modo sunt Venetijs, Lugduni, &c. collybistę & trapesitæ qui quascunque voles bullas, & dispensationes, ac absolutiones certo pretio tibi in quascunque voles oras transcribunt, & per literas collybi, aut vt vocant cambij, remissionem peccatorum transmittunt.

14. Imperatores Romani subactis Galliis, & Hispaniis, quo gentes indociles assuefacerent iugo, & Latinis moribus imbuerent, cogebant prouinciales latine loqui, & causas latine orare, vnde factum est vt Latina lingua olim apud nos & in Hispania, pene esset vernacula. Has artes imitatus Papa, non quidem vi, sed occultis artibus effecit apud Reges & Principes sibi obnoxios, vt res diuina vbiq; fieret sermone Romano. Sic fixa sunt passim insignia Romanæ dominationis, & impressa est animis erga Romanum Pontificem reuerentia: Credentibus populis se inde habere fidem vnde & linguam, & ab eo discendum esse Dei cultum, à quo acceperunt sermonem per quem cum Deo loquuntur.

15 Imperatores Romani, quo gentem subactam, sed ferociorem & impatientem seruitutis cicurarent, solebant distinere vulgi oculos theatris, circo, balneis, quę quidem cum quasi ad lusum & ad ornatum ac voluptatem fierent, erant tamen seruitutis authoramenta. Tacitus in Iulio Agricola de Britannis. *Paulatim (inquit) discessum est ad delinimenta vitiorum; porticus & balnea & conuiuiorum elegantiam. Id apud Imperitos humanitas habebatur, cum pars seruitutis esset.* Par Papæ industria; dum enim pascit populum picturis, statuis,

aulęis,

aulæis, pompis, cereis, quibus meridiana lux infringitur, interea ſacram ſcripturam de manibus populi ſubtraxit, & Imperium in conſcientias ſtabiliuit, immutata ſenſim doctrinâ Euangelij. Sic dum ſopiuntur corda, oculis illuditur, & vano fulgore præſtinguntur oculi dum animis atra caligo offunditur.

16 Vectigal ex meretricibus quę Romę proſtant permittente Pontifice, imitatio eſt veteris illius turpitudinis ab Imperatoribus Romanis vſurpatę. Suetonius, Caligula. *Ex capturis proſtibularum vectigal inſtituit, quantum quæque vno concubitu mereret.* Lampridius Alexandro. *Leonum vectigal & meretricum, & exoletorum in ſacrum ærarium vetuit inferri, & ad inſtaurationem theatri, Amphitheatri & circi deputari.* Iuſtinus Martyr Apologia 2. θηλειῶν καὶ ἀνδρογύνων καὶ ἀρρητοποιῶν πλῆθος κατὰ πᾶν ἔθνος ἐπὶ τούτου τοῦ ἄγους ἕστηκε, καὶ τούτων μισθοὺς καὶ εἰσφορὰς καὶ τέλη λαμβάνετε.

Fœminarũ & androgynorũ & obſcœnorũ multitudo per omnes nationes ad hoc piaculũ proſtant: atque horũ vos mercedes, & collationes & vectigalia capitis.

17 Solebat Imperator nouus, ſpargere in populum nummos, teſſaras frumentarias, & varia miſſilia, Suetonius Octauio cap. 39. & Nerone. cap. 11. Hanc munificentiam imitatus Papa die coronationis ſpargit in plebem Romanam aliquot millia annorum indulgentiæ, fortuita liberalitate & promiſcua. Dabat ſine dubio Petrus hoc modo remiſſionem peccatorum.

18 Indulgentiam leges Romanæ ſolemni vocabulo appellant, remiſſionem pœnę legib. conſtitutæ, quæ interdum ad publicam lætitiam ab Imperatoribus concedebatur. Cod. Theod. l. 9. tit. 38. l. 3. non ſecus ac primo aduentu Regum noſtrorum in aliquam vrbem, laxantur ſontium

vincula, & carceres debitoribus aperiuntur. Vocem hanc indulgentiæ, in alium vſum flexam Papa vſurpauit, concedens indulgentias pœnæ quã Deus poſt remiſſam culpam exigit: quas indulgentias etiam vltra vitam extendit homo erga mortuos miſericors, & pœnas ab animabus commeritas remittens vſque ad ſexcenta & amplius annorum millia.

19 Porrectionis pedis ad oſculum, primum exemplum dedit Caius Caligula Imperator, hoſtis generis humani. De eo ſic loquitur Seneca. lib. 2. de Beneficiis cap. 12. *Cæſar dedit vitam Pompeio Penno, ſi dat qui non aufert, deinde abſoluto & agenti gratias porrexit oſculandum ſiniſtrum pedem*: Et paulo poſt. *Inuenit aliquid infra genua quo libertatem detruderet, nonne hoc eſt ciuitatem calcare?* Nempe ſupplicum geſtus erat attingere genua. Plin. lib. 11. cap. 45. *Hominis genibus quædam & religio ineſt, obſeruatione gentium. Hæc ſupplices attingunt, ad hæc manus tendunt.* Exempla habes frequentia apud Homerum. At Caligula infra genua libertatem depreſſit, dum pedem oſculandum porrigit. Secutus eſt hoc exemplum Maximini filius: nam hunc honorem auerſatus eſt Maximinus pater. *Dij* (inquit) *prohibeant vt quiſquam ingenuorum pedibus meis oſculum figat.* Teſte Iulio Capitolino in vita Maximini Iunioris. Homo alioqui ferox qui non tulit pedibus ſuis dari oſcula à minimo ingenuorum, quomodo id tuliſſet fieri à regibus? Id ſane neque ipſum Caligulam paſſurum fuiſſe exiſtimo. Pontifex ergo dum præbet pedes ſuos oſculandos ipſi Imperatori, & regibus, ſic imitatus eſt peſſimos Imperatores,

Lib. Sacr. Carem. 1. Sec. 5. c. 3. Cæſar iterum cum appropinquat ad gradus ſedis, genu flectit, demũ ad Pontificis pedes peruenit, illos in reuerentiã ſaluatoris deuotè oſcu-

tores,vt eos longe ſuperauerit.

20. Imperatores Romani Regibus qui rem Romanam manu, vel conſilio, vel ope iuuiſſent, mittebant ſcipionem eburnum & togam pictam, ſocietatis & amicitiæ pignora. Tacitus Annalium libr.4. *Cognitis Ptolomai per id bellum ſtudijs, repetitus ex vetuſto mos, miſſúſque è Senatoribus qui Scipionem eburnum, togam pictam antiqua patrum munera daret.* Hunc morem ſecutus Papa, mittit Regibus & Principibus de Romana ſede benemeritis, roſam, vexillum, chirothecas, galeam, benedicta.

latur. & paulo poſt. Pontifex recipit imperatricẽ ad oſculũ pedis.

21 Imperatores Romani ab Epiſcopo recens inaugurato, accipiebãt viginti libras auri, pignus obſequij, eadémque lege Epiſcopus Romanus cum cæteris Archiepiſcopis & patriarchis tenebatur, ídque pro enthroniſticis, ſeu litteris inueſtituræ, vt diſerte habetur Nouella 123.cap.3. At Papa rerum compos, hoc imitatus, vice verſa iuſſit Imperatores pro coronatione maſſam auri deponere ad pedes Pontificis, pignus obſequij, & profeſſionem clientelæ. Verba ſunt libri 1.Sacrarum Cærem.Sect.5.cap.3. *Tum Cæſar iterum genuflexus auri maſſam ad pedes pontificis offert, habétque verba ad Pontificem, gratias agens pro honore ſuſcepto.* At Iohannes Rex Angliæ cum Pandulpho Papę Innocentij legato præſtaret homagium regni Angliæ & aurum ad pedes eius deponeret, legatus pecuniam pede conculcauit.

Satis quidem pro Imperio, & vt decuit ſeruum ſerui ſeruorum.

Iubemus beatiſſimos Archiepiſcopos & Patriarchas hoc eſt, ſenioris Romæ & Conſtantinopoleos ſiquidem conſuetudo habet epiſcopis in eorũ ordinatione non minus quã viginti libras auri dari, &c.

Cap. XXVI.

Quanto artificio poteſtas ſpiritualis; & ipſi fidei Chriſtianæ articuli, flexi ſint ad incrementum poteſtatis temporalis.

IDem Apoſtolus qui in priori ad Timotheum cap. 3. vocat Euangelium *myſterium pietatis*; ſecunda ad Theſſalonicenſes cap. 2. appellat *myſterium iniquitatis* doctrinam improbam occulto artificio contextam. Iſtæ ſunt nimirum profunditates Satanæ, de quibus Iohānes ſecundo Apocalypſeos. Ad cuius Sphingis peplum reuelandum non ſufficeret humana induſtria, niſi noſtra ipſorum mala nos feciſſent hac in parte doctiores, & infelici experientia didiciſſemus quæ optabilius fuerat ignorare. Enimuero tanto artificio contextus eſt Papiſmus, & tanto aſtu doctrina Chriſtiana & ipſi fidei articuli flexi ſunt ad fulciendam dominationem papalem; vt quicquid vnquam poſt homines natos fuit aſtutiæ præ hac ſit merus ſtupor. Harum technarum ſunt quatuor genera. 1. Aliæ enim ſunt comparatæ ad offundendas tenebras & creandam ignorantiam, animoſque populi diſtinendos. 2. Aliæ ad congerendas diuitias. 3. Aliæ ad augendam dignitatem Papæ & Clericorum. 4. Aliæ denique ad conſeruationem rerum partarum, ne quid de aceruo minuatur. Res palam fiat aliquot exemplis, nam ſingula perſequi eſſet infinitum.

Quibus

Quibus artibus alatur ignorantia populi, & Imperitorum animi destineantur.

1. Ignoratio sacræ Scripturæ fons est omnium errorum, testante ipso Christo, Matth. 22. comm. 29. *Erratis, nescientes Scripturas.* Cum ergo Papalis Monarchia stet corruptione sacræ Scripturæ; danda fuit opera ne populus hanc scripturam attingeret, néve sermone vernaculo verteretur. Inde est quod Romæ & in Hispania & Sicilia capitale est habere biblia sermone vulgari, dum scripta profana & impudica passim & impune leguntur. Solum Dei verbum cum periculo aspicitur. Prouidendum enim fuit ne populus de sua salute nimis sollicitus humana figmenta exigeret ad regulam verbi diuini. Cupit leges suppressas qui sibi male est conscius. Tum ignorãtia populi fructuosa est Papæ. Nam cæci solent esse scrupulose timidi, faciliusque eis illuditur, suntq; sequaces quancunque in partem impuleris. Eruerunt Philistei oculos Samsoni priusquam eum deducerent ad templum Idoli. Nam oculatos difficilius est in Idololatriam inducere.

2. In eundem finem liturgia celebratur linguâ ignotâ: quin & latinus textus missæ, presso murmure, accentu absono, & voce in canticum flexa pronunciatur, vt nequidem ij ipsi qui Latine sciunt, possint capere quid dicatur.

3. Sed & populus assuefit preces concipere sermone ignoto & metuit ipse se intelligere, quasi sibi ipse suspectus. Ergo plurimum meriti putatur esse in stupore, quinimo genus quoddam est monachorum qui fratres Ignorantes appellantur: vt iam argumentum sit sanctitatis nihil scire,

& ignorantia se inferens sub titulo docilitatis fidei Christianæ locum teneat, fatente ipso Bellarmino, viro doctissimo, qui c.7.lib.1.de Iustificatione sic loquitur. *Fides distinguitur contra scientiam, & melius per ignorantiam quam per notitiam definitur.*

4 Non satis fuit premere Scripturam, & cœlestem hanc lucernam occultare sub modio, id quoque additum vt conuitiis vulgo laceraretur. Nam quia à nobis extracta est de tenebris in lucem, in eo nunc Doctores Pontificij sunt toti, vt ei fidem abrogent. Ingerunt ergo opprobria. Vocant regulam Lesbiam, cultrum Delphicum, obscuram, imperfectam, iudicem non idoneum, & non loquentem, & quid non? Bellarmini hæc sunt cap.10.lib.4.de Verbo Dei Scripto. *Scripturas non fuisse absolute necessarias*. & cap.7. *Quasdam esse traditiones maiores quoad obligationem quam quasdam Scripturas. & cap*.12. dicit *finem proprium & præcipuum Scripturæ non fuisse vt esset regula fidei, sed vt esset commonitorium quoddam vtile.* & paulo post, *Etsi non est facta præcipue vt sit regula fidei, est tamen regula non totalis, sed partialis.* Quid quod Carpentarius noster in TERTIA *veritate*, contendit scripturam serere magis lites quam componere? ancipitem esse gladium? Inde homines fieri Atheos? Nihil habere virium, nisi quatenus placet Ecclesiæ? Fidem haustam ex lectione Scripturæ, non esse Christianam, sed quæsitam, & humanam, & ita credentem non esse Christianum? Horret animus meminisse. Peculiaris est huic seculo hæc labes. Nil tale hæretici veteres, quanquam Lucifugæ Scripturarum.

§ *Ad illa.*

5 Pa-

5 Pari fraude & audacia ius summum iudicandi de Controuersiis ademptum scripturæ, in Ecclesiam Romanam translatum est. Per Ecclesiam autem Papa & aliquot Prælati eum circumstantes intelliguntur. Ergo libris fidei adempta est fides, & diuinorum authorum concidit authoritas. Nec videtur vlla via relicta ad cognoscendam veritatem, cum ipsa veritatis regula cœperit esse suspecta. Eodémque astu Ecclesia Romana facta est exlex ex quo cœpit esse iudex supra legem, Imo iudex ipsius Legis, & dans authoritatem verbo Dei quod scripturis continetur. Sic dum subiicit sibi regulam, ipsa facta est regula, Imo & iudex in illis ipsis causis quibus tyrannidis postulatur. Sic Scriptura facta est non necessaria, cum presto sit regula superior, & certior, nempe Iudicium Papæ & Ecclesiæ Romanæ.

6 In eundem finem illigantur animi plebis scrupuloso metu & stupore religioso, dum exigunt à populo fidem ante cognitionem, nec persuadent docẽdo, sed volunt sibi credi antequam doceāt. Nam volunt eligi religionem antequam cognoscatur an sit vera. At scriptura vult cognosci primo, deinde credi. Sic Christus Iohan. 10. com. 4. *Oues sequuntur pastorem, quia cognoscunt eius vocem*; prius ergo cognoscunt quam sequantur & com. 38. *vt cognoscatis & credatis Patrem esse in me* &c. Et cap. 17. com. 8. *Cognouerunt me à te profectum esse & crediderunt te me misisse*. Nempe cognitionem fides est consecuta. *Fides ex Auditu verbi* ait Paulus Romanorum 10. At hi fidem

ſibi haberi volunt antequam verbum Dei audiatur. Sane qui credit non cognoſcens, non cognoſcit an recte credat. Quod ſi forte vera credat, id facit caſu, non iudicio; falſa crediturus, ſi fuiſſent prius oblata. Nec quidquam eſt tam præpoſterum & abhorrens à ſenſu communi, quam eligere antequam cognoſcas, cùm ideo ſit cognoſcendum vt eligas. Præcipue in re tanti nomenti, in qua agitur de æterna ſalute.

7 Eodem ſpectat profeſſio dubitationis de ſalute, & exitialis illa doctrina quæ diffidentiam ſuadet, cum Dei verbum imperet fiduciam. Magnum hoc eſt Papalis Monarchiæ firmamentum. Nam ſubditis attonitis & trementibus vtaris obſequentioribus quam ſi eſſent pleni fiducia. Terror enim officit Iudicio, nec valde commouetur iactura ſuæ pecuniæ, quem inferni horror inſtans & conſcientiæ perpetua trepidatio excruciat.

8 Ad Ignorantiam quoque plurimum confert vocum ſacræ Scripturę ab vno ſenſu in alium traductio, ne ſtilus ſpiritus ſancti intelligatur. Sic cum in Scriptura Pœnitentia ſit Virtus, & morum emendatio, hodie ictus, ieiunia, peregrinationes, multæque pecuniariæ, pœnitentiæ appellantur. & cùm ferre crucem in Euangelio ſit ærumnas ferre pro Euangelio, hodie dicitur ferre crucem qui argenteam vel ligneam crucem baiulat, aut habet in pileo ſignum crucis, vel crucem de collo dependulam. Sic duæ primæ voces orationis Dominicæ, non patrem noſtrum cœleſtem, ſed inſertos filo globulos ſignificant: & cum Paulus Philip. 2. doceat deberi reuerentiam nomi-

nomini Iesus, id est eius virtuti & dignitati, hodie salutantur syllabæ nominis, & ad prolationẽ vocis Iesus nudantur capita, at non ad prolationem nominis Christi, immo nec Dei. & cùm ieiunium sit sobrietas, hodie est distinctio ciborum. Sic fides Christiani desiit esse fiducia amoris Dei erga nos per Christum: fides enim à Pontificiis definitur assensus iis quæ verbo Dei continentur, quam fidem in ipsis diabolis inuenias; & iustificatio quam Christus & Paulus centies accipiunt pro absolutione, hodie pro charitate & virtutibus moralibus vsurpatur. Christus dixit se esse lucem mundi ergo accendantur cerei de die. Idem nos iussit similes esse infantulis, ergo monachi induant cucullam, puerilis redimiculi imitamentum. Infinita sunt eiusmodi, per quæ sacræ scripturæ voces peruersum sensum induunt, ne quid à legentibus intelligatur.

9 Nunc accipe solatia ignorantiæ, & delinimenta stuporis. Principio dum subtrahitur scriptura, substituuntur imagines: & distinentur oculi spectaculis dum mens destituitur cognitione, & pro libris doctorum, proponuntur libri ignarorum, sed qui non medeantur ignorantiæ. Sic dum lapides fiunt doctores, ipsi discipuli facti sunt pene lapides, & in religionis negotio sensus expertes, Deus quidem ex lapidibus facit, filios Abrahæ, at hi ex filiis Abrahæ, lapides.

10 At nulla in re tantum se prodidit ingeniosa horum hominum solertia, quam variegando religionem mille coloribus: vt nemo sit tã enor-

mibus moribus qui non inueniat in Papiſmo quod ſuo geſtui reſpōdeat. Amat quis pompam? quid ſplendidius Cardinalibus & Prælatis? At ſi cui cordi ſunt ſordes, habet Caputtianorum & Folianorum illuuiem, & ex affectatis ſordibus quæſitam ſanctitatem. Si quem iuuant deliciæ & opes, ſunt Abbatiæ, Prioratus, & Canonicatus, quibus ſuppetit in ſummo otio ſumma abundātia. At ſi cui melior videtur vita mendicabuli, habet ordines Mendicantium quos ſequatur. Odit quis ſocietatem humanam? & Heremitis ſuis eſt honor: aut ſi potior ei videtur vita in turba, aggreget ſe cœnobiis monachorum. Quod ſi quem petulantes Luſus delectant & laſciua licentia, habet dies pluſculos ante Carniſpriuium, qui ſolenni licentia & legitima laſciuia peraguntur: Quos viciſſim excipit dies cinerum, in quo triſte ſilentium, tetricus vultus, cinis frontibus inſperſus, facieſque ad ſobriam grauitatem compoſita. Romæ habes conuentus recluſarum, nec inde procul conceſſa lupanaria puellarum, quæ bona fide faciunt meretriciam. Hinc largas eleemoſynas Xenodochij ſancti ſpiritus, inde cauponationem beneficiorum, munerum Eccleſiaſticorum, & indulgentiarum.

11 · Hæc quidem variè à variis aguntur: At in vna eademque perſona videas cum admiratione res contrarias, & ſecum diſſidentes. Idem enim Papa qui pedem porrigit oſculandum Imperatoribus, lauat pedes pauperibus die Cœnæ Domini. Et iis ipſis bullis quibus regna dat & adimit, ſe vocat ſeruum ſeruorum, inſigni exemplo modeſtiæ. Sed non vidit hoc quoque eſſe inter

im-

imprecationes quibus Noë nepotem suum Canaam execratus est, fore vt seruus seruorum appellaretur. Gen. 9. com. 25.

12 Extendit sese vsque ad puerulos fallacia, qui in festis Nicolai & Catharinæ ornantur crepundiis, mulcentur munusculis, recreantur imagunculis, vestiuntur solito cultius, & per vrbem circunducuntur puerili ambitu: Mox vt occipiunt paululum grandescere sistuntur coram Episcopo qui eos chrismate vngit, strophio frontem præcingit, bracteolas aureas superaddit, colapho malam leuiter perstringit, vt in fide roborentur. Ita quasi per ludum Deus colitur, & dum sacra scriptura ab eorum oculis amouetur, lepidis artibus in teneros animos superstitio instillatur. Enimuero nemo est in populo tam plumbeo ingenio, qui non accuratè designet festum suæ parœciæ, aut quatuor tempora, aut leges ieiunij, & quo ritu extrema vnctio conferatur, & eiusmodi minutula quæ tota gestibus constant, & externo ritu. At quotusquisque est de populo qui accuratè nouerit quid sit iustificatio per fidem? quod discrimen veteris Testamenti à nouo? Quantus sit concentus propheticarum cum Euangelio? Quæ necessitas fuerit habendi mediatorem Deum & hominem? Hæc sane absconduntur à populo dum picturis & splendore externo detinetur.

II. *Quæ artes inseruiant congerendis opibus.*

Euerterat Christus mensas collybistarum, & de templo mercaturam expulerat. Hanc Papa rursus introduxit in Domum Dei, in ipso sacrario faciens institoriam.

I. Toti huic mercaturæ quæsitus est color ex corruptione Euangelij: Confictο nouo dogmate quo nihil habet Papismus perniciosius. Dogma tale est: *Christum sua passione non plane satisfecisse pro pœnis peccatorum quæ committuntur post Baptismum. Sed nobis incumbere hanc satisfactionem, quæ quidem peragenda sit pœnis satisfactoriis dum viuimus, & post mortem igne Purgatorio*: Quem quidem ignem perhibent septies esse calidiorem igne vulgari, & ibi luendam esse pœnam vnius peccati per plures annos. Iuxta illud Virgilij 6. Æneidos:

Aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, atque exuritur igni.

Ibi enim loquitur de purgatione animarũ apud inferos. Veruntamen Papalis Indulgentia quibusdam huius cruciatus facit gratiam, aut eius portionem amputat. Sic Carmelitæ iactant se prærogatiua à Pontifice concessa, ne sint in Purgatorio vltra diem sabbati qui mortem eorum proximè sequitur. Tum indulgentiæ sparguntur quibus liberantur animæ à Purgatorio, siue id fiat per iurisdictionem, siue per modum suffragij, vt loquuntur: Hac enim de re adhuc certatur, Ita decurtatum est beneficium Christi, vt locus esset questui; Nam quis emeret à Papa liberationem à pœna, cui persuasum esset Christum pro nobis plane satisfecisse?

II. In eundem finem valuis templorum & compitis vrbium affiguntur programmata continentia indulgentias Papales, per quas remissio peccatorum in hoc aut illo templo ponitur, ne quis sit tam vecors vt alibi quærat remissionem

pecca-

peccatorum quam vbi Papæ placuit eam locare. Nam si plures orationes & ardentiores alibi conceperis quam vbi Papa vult eas quæri, frustra eris, nec consequeris promissam remissionem. Diplomati vero indulgentiarum semper addita est clausula quasi succentiuum carmen: concedi has indulgentias *manus porrigentibus adiutrices.* Ad quas populi sportulas, seu collatitiam stipem excipiendam, positæ sunt pro templi foribus arcæ, operculo perforato, in quas ingeruntur nummi.

III. Iubileus est ἐπινίκιον Imperij Papalis, & quasi spirituale congiarium. Isto anno, qui vigesimo quinto quoque anno recurrit, Papa aperit thesaurum indulgentiarum, constantem τῆς περιουσίας seu superabundanti satisfactionũ Christi, sanctorum, & monachorum, & plena, plenior, ac plenissima (vt loquuntur Canonistæ) indulgentia datur visitantibus stationes Romanas, diebus triginta continuis aut intermissis. Sed ij qui sunt participes huius spiritalis liberalitatis, rependunt vicissim nummos aliquot & oblationes sub titulo eleemosynæ, quæ datur non pauperibus, sed diuitibus: non flentibus, sed cantantibus, id est monachis quibus vita otio & cantu traducitur. Dici non potest quantam messim vrbs Roma tunc faciat, quantum locupletentur templa oblationibus peregrinorum qui Romam omni ex parte concurrunt. Ideóque impedire Romipetas ponitur inter casus reseruatos, id est scelera atrocissima quorum remissio soli Papæ reseruatur: nam homicidij, adulterij, & eiusmodi minorum criminum quibus sola Dei lex violatur,

Extrau. de Cœna Domini.

remiſſio à presbyteris & Epiſcopis vulgo conceditur. Quo loco ſubit animum non mediocris admiratio, cum cogito quanta ſit Italorum & Romanorum prærogatiua, & ad ſalutem πλεονέκτημα: vtpote qui remiſſionem peccatorum habent ſub manum & in propinquo: At Hiſpanis, Polonis, Hibernis, iter immenſum & ſumptus par labori. Sed & melius agitur cum diuitibus quibus eſt equus & valetudo integra: nam pauperes & languentes, ſumptibus deterriti, & labori itineris impares tam larga Indulgentia fraudantur. Quod ſi creditur inſtitoribus, quiſquis moritur ſtatim à Iubileo rectâ in cœlum euolat, immunis & liber à purgatorio, qui ſi paulo ante Iubileum è viuis exceſſiſſet, fuiſſent ei luendæ pœnæ, quarum in Iubileo remiſſionem adeptus eſt.

4 Sequens annus transfert Iubileum in alias regiones, & ſic circunfertur hoc mercimonium. Tunc in duabus aut tribus vrbibus Galliæ locatur Iubileus: & par ſtationibus Romanis indulgentia. Hic vero obſerua bonorum virorum induſtriam. Neque enim temere fit quod Iubilæus non in omnibus Galliæ vrbibus aut templis locatur: ſed id fit, quia pecunia in vnum locum coaceruata facilius conuertitur in vſus quos iubet Pontifex, quam ſi per infinita loca diſperſa, & à variis collectoribus tractata euaneſceret. Ergo videas miſerandæ plebis agmina deſerere cultum agrorum, officinas, & ciuilia munia, & ſuſcipere longum iter, vt ad præſtitutum tempus ſiſtant ſe ad obtinendam remiſſionem peccatorum.

5 Sed

5 Sed & prouisum sedulò ne quis diues vili pretio moreretur. Persuaserunt enim populo bene consuli animę si moriens emat Missas anniuersarias, scribens Ecclesiam hæredem. Certe in hoc aureo seculo genus est solatij posse pacto pretio, bona fide, admitti in regnum cœlorum. Hic quis miretur si infinitas hac arte opes corraserint? nam quis damnatus ad ignem, non redimat vnius horæ cruciatum iacturâ totius patrimonij? quanto magis cum redimenda est anima à cruciatu ignis multis sæculis duraturo?

6 Lepidum vero cauponationis genus, dare certis templis altaria priuilegiata, ad quę Missa dicta certo die anni liberat aliquam animulam de flamma purgatorij ad eius optionem qui Missæ pretium exoluit. Nam Missæ alio die aut loco cantatæ non haberent eandem efficaciam. His artibus mors ipsa facta est vectigalis Pontifici.

7 Sed & viuentibus venduntur Missę priuatæ, & presbyter duabus drachmis conductus, in templi angulo Christum creat & patri immolat, in gratiam Titij aut Mæuij: Nam sperare vt Missæ priuatę canantur gratis, aut in eius gratiam qui nihil porrexit, summa esset stultitia.

8 Quid quod inuenta est via commutandi pœnas corporeas in pecuniarias, & ieiunia ac peregrinationes in nummos? Canon Presbyter Distinctione 81. hæc habet. *Sciendum est quod secundam feriam vnum psalterium canendo, aut vnum denarium pauperibus dando, si opus est, redimere poterit.* Et ibi Glossa. *Denarium potest dare vt se redimat à ieiunio. Ergo multo fortius per alterius ieiunium*

potest liberari. Taxa Cancellariæ in littera A. fol. 3. *Concessio quod laicus non teneatur ieiunare diebus quibus per Ecclesiam astrictus existit*; *grossis* 20. & fol. 4. *Commutatio voti emissi per laicum de visitando limina Apostolorum. gros.* 12.

9 Vel ex minimis rebus aliquid pecuniolæ corrogatur. Venditur apertio terræ, id est licentia sepulchrum fodiendi in loco sacro, tum sonus campanarum, & nominatio tacita in Missæ loco qui vocatur *Memento*. Missæ sunt cariores aut viliores pro maiori aut minori apparatu. Et grandioris campanæ sonus carior. Videas locupletibus ægris frequentes monachos assistere. Quatuor ordines mendicātium funus prosequi: Missis & cantu & nolarum sono omnia perstrepere, vt iam minori pretio viuatur, quam vita finiatur. At circa pauperem moribundum summa solitudo: Effertur cadauer furtim, nullis precibus, nullo sacrificio, pauperi animulæ nullo cantu parentatur: sat ei participem esse generalium precum: at diuiti impenduntur insuper missæ precésque priuatæ, & indulgentiæ Papales à superstitibus procurantur.

10 Magnum quoque aucupium ex cultu sanctorum, & reliquiis sanctorum suppositiis. Itur magno concursu ad reliquias S. Dionysij, sitas ad secūdum lapidem ab vrbe Lutetię. At Baronius tomo Annaliū vndecimo ad annum 1052. profert Epistolam Leonis. IX. pronuntiantem corpus S. Dionysij falso credi esse in Gallia, cum sit Ratisbonæ in Germania. Hunc Dionysium perhibent esse Areopagitam illum coæuum Apostolis qui passus est (vt volunt) martyrium sub

Domi-

Domitiano. At Sulpitius Seuerus antiquiſſimus Galliæ hiſtoricus contra eſt, ſic loquens lib.2.hiſtoriæ. *Sub Aurelio Antonini filio perſecutio quinta agitata, at tunc primum intra Gallias martyria viſa; ſerius trans Alpes religione tranſgreſſa.* Hic Marcus Aurelius iniit Imperium, anno Chriſti 162. Septuaginta circiter annos poſt mortem Dionyſij. Quis vero fuerit Dionyſius iſte Pariſienſis Epiſcopus, docet Gregorius Turonenſis lib.1.cap.30. Pari errore itur Compoſtellam oppidum Callaicorum, ad viſitandas Iacobi Apoſtoli reliquias ibi conditas, nam dicitur veniſſe in Hiſpaniam ſub Lupa regina, & Euangelium in eam regionem primus intuliſſe. At Innocentius Papa Diſt. 12.Can. *Quis neſciat.* negat quenquam Apoſtolum veniſſe in Italiam, Hiſpaniam, Galliam, Africam, præter Petrum eiuſque ſucceſſores. Et Iacobi cita mors, ſub Herode Agrippa Act.12. tempus illi ad eam rem abſtulit. Nec tacuiſſent veteres. Nec fuit tūc temporis vllus Rex aut Regina in Hiſpania; cum redacta eſſet in formam prouinciæ. Ipſe Baronius in Martyrologio ea de re tam frigide loquitur, vt proprior ſit non credenti: & tamen homines ad eiuſmodi reliquias quaſi ad æris tinnitum apes conuocantur: vnde opes infinitæ congeſtæ & immenſa donaria.

Ioh. Beleth. & Iacobus de Voragine.

11 Adde Imagines διοπετεῖς, aut ab Angelis tranſlatas, vt Mariam Lorettæ, Montis Serrati, &c. Feſta ſanctorum ſunt quaſi dies ſacrarum nundinarum. His diebus imagines cultius ornantur, & virgo Maria veſte ſplendidiori amicitur.

In eundem finem inuenta ſunt mille diſcrimi-

na ciborum, nempe vt venderentur dispensationes. Tum prohibitiones matrimoniorum in gradibus verbo Dei concessis, qualia sunt matrimonia patruelium, consobrinorum, & inde prognatorum vsque ad quartum gradum: Nam quo plures sunt prohibitiones, eo frequentius petuntur gratię & permissiones: ex quibus semper aliquis ad Pontificis institores fructus peruenit. Non quidem ipsi Papæ pecunia in manum numeratur, sed sunt Datarij, Bullistæ; & eiusmodi hominum genera qui redemptos habent hos prouentus, & semel Papæ hac soluunt in solidum.

13 In ipsos clericos se extendit rapacitas, nummos vndecunque conuertens. Nam à Clericis Papa capit Annatas, & fructum ex commendis, vnionibus, applicationibus, prouisionibus, indultis, altaribus gestatilibus, dispensationibus ætatis aut vitij corporalis, &c.

14 Sed nulla insignior cauponatio quam venditio pallij Archiepiscopalis. Fit autem hoc modo. Monachi & moniales *Sa.* Agnetis Romæ offerunt quotannis duos agnos albos quos locant super altari, quando in Missa canitur Agnus Dei. Ex horum lana fiunt pallia alba lata digitos tres, ab anteriori parte & posteriori propendula ad longitudinem palmi, limbo assuuntur lamellę plumbeæ, quarum extremus orbiculus nigro serico tegitur. Hæc pallia imponuntur feretro Petri & Pauli sanctorum: Petit autem pallium Pręlatus vel eius Procurator à summo Pontifice instanter, instantius, & instantissimè, hæc enim sunt solemnia vocabula. Si sit opimus Archiepiscopatus qui recipit pallium soluit ad minimum

viginti

viginti aut triginta millia ducatorum.libr.1. Sacrarum Cęremon.Sect.10.cap.8.*Componitur cum ſubdiaconis tenentibus pallia qui accipiunt ſecundum valorem & taxam Eccleſiæ,aliquando plus, aliquando minus pro centenario.*Succeſſor non poteſt vti pallio ſui deceſſoris,etſi paucis diębus poſt acceptionem pallio è viuis exceſſerit, ſed cogitur emere nouum pallium.

15 Hiſpani & Indi & quotquot fere ſubſunt potentiſſimo Regi Hiſpaniæ coguntur quotannis emere bullam remiſſionis peccatorum.Pretium bullæ,duæ regales, id eſt tres drachmæ. Ne fraus fiat legi, cura eſt inquiſitorum Naues Hollandicæ non ſemel captis nauibus Hiſpanicis petentibus Americam, cùm putarint eas onuſtas pretioſis mercibus, nil niſi bullas eiuſmodi & quiſquilias inuenerunt, quæ ad miſeros Indos mittuntur, emendæ à ſingulis. Ita ſe vltra noſtrum orbem hæc mercatura extendit.

16 Sic reſtes precatorię vulgares vix ęſtimantur teruntio priuſquam à Papa fuerint benedictę,qui eas congeſtas in pilas certo anni tempore benedicit. At poſt hanc conſecrationem ſunt in maiori pretio,& carius emuntur:ideóque Roma in varias regiones exportantur.

17 Sed nulla vnquam tam fœda nundinatio inuenta eſt, nec vſquam tanto ſcelere illuſum eſt generi humano quam Taxis Apoſtolicis. Extat liber inſcriptus, *Taxa Cancellariæ Apoſtolicæ & taxa ſacræ pœnitentiariæ itidem Apoſtolicæ*, excuſus Lutetię à Toſſano Dionyſio, in platea ſancti Iacobi ad crucem ligneam prope ſacellum Diui Iuonis anno 1220. addito Priuilegio Regis &

bulla Papæ Pauli. Quo libro pretia ſunt poſita diſpenſationibus, abſolutionibus, reuocationibus, exemptionibus; & mille mercimoniis eiuſmodi quæ longa ſerie in fronte libri enumerantur. Quarum taxarum pauca quędam capita proferre ſatis erit. *Conceßio quod proponens verbum Dei in præſentia regis, poßit dare indulgentiam præſentem groſ.12. Abſolutio in mortis articulo pro vno in forma groſ.14. Littera qua quis participare poßit cum excommunicatis & hæreticis groſ.8. Fol.13. Quod non obſtante defectu oculi & ætatis poßit ad Epiſcopatum promoueri groſ.10. Fol. 14. Indulgentia tertiæ partis peccatorum. groſ.100.*

Prodigioſa hæc ſunt, titulo de matrimonialibus, fol.23. *Diſpenſatio de contrahendo in cognatione ſpirituali. groſſ.60. Expediui tamen vnam pro großis 50. Sed de gratia. Idem eſt iudicium in ſecundo gradu: & componitur cum Datario in maxima ſumma, aliquando trecentorum & etiam ſexcentorum groſſorum, & alias iuxta qualitatem perſonarum, & nota diligenter quod huiuſmodi gratiæ non conceduntur pauperibus quia non ſunt, ideo non poſſunt conſolari.* Non leuiora hęc ſunt titulo de Abſolutionibus. *Abſolutio pro eo qui in Eccleſia cognouit mulierem gr. 6. Abſolutio pro eo qui matrem ſororem, aut aliam conſanguineam vel affinem ſuam aut commatrem carnaliter cognouit. gr. 5. Abſolutio pro eo qui virginem defloranit. gr.6. Abſolutio pro periuro. gr. 6. Abſolutio pro eo qui falſificauit litteras Apoſtolicas groſ.17. vel 18. Abſolutio pro eo qui interfecit patrem, matrem, &c. groſ.5. vel 7. Diſpenſatio pro presbytero præſente vel abſente qui abſcidit ſuos teſticulos. groſ.16. Diſpenſare poteſt pœnitentiaria in primo gradu affinitatis in foro*

con-

conscientia: & littera venit ducatos 9.grossos 6. Pro mortuo excommunicato pro quo supplicant consanguinei litera absolutionis venit ducat. 1.carol.9. Infinita sunt eiusmodi quæ castis pudorem, bonis horrorem incutiunt. At nunc pretia aucta sunt. hæc enim vetus est taxatio.

Tantis & tam variis technis hi æruscatores ad se traxerũt quicquid est toto orbe Christiano opimum, prædia, fundos, castella, vrbes, Baronias, Comitatus, iurisdictionem ciuilem, præter infinitam vim pecuniarum, quam quotidie corrogant, vt iam regum opes præ horum opulentia sint mera paupertas, & nobilitas nostra exhausta, videat cum gemitu prædia suæ familiæ à monachis possideri, nulla spe redhibitionis.

Qua de re pleni sunt libri Pontificiorum querelis, quæ collectæ iustum volumen efficerent. Legantur libri Bernardi de Consideratione ad Eugenium. Epistolæ & carmina Petrarchę: Mantuanus Poeta. Historici Matthæus Paris, Westmonasteriensis, Abbas Vspergensis in vita Imperatoris Philippi, Theodoricus à Nihem 6.tractatu cap.37. Præcipue vero centum grauamina nationis Germanicę quæ inserta sunt fasciculo rerum expetendarum fol.176. Mihi satis sit duos testes adducere omni exceptione maiores. Papa Pius II. qui & Æneas Syluius Epistola 66. ad Iohannem Peregallum. *Nihil est quod absque argento Romana curia dedat, ipsa manuum impositio & spiritus sancti dona venduntur: nec peccatorum venia nisi nummatis impenditur.* Accedat Glossa Decretalium Cap. fundamenta Titulo de Electione in 6. *Roma fundata à prædonibus, adhuc de primordiis reti-*

Z

net. dicta Roma quasi Rodens manus. Quæ inserta esse libro tam sacro & Authentico, quo continentur Papæ oracula non possum equidem satis mirari.

III. *Quibus Artibus Papa & Clericorum dignitas in immensum excreuerit.*

I. Res fuisset sordida, opes sine honore. Idcirco Papa voluit vocari Deus, Sponsus Ecclesiæ, Episcopus Vniuersalis, Rex, caput Ecclesiæ &c. Idcirco & voluit adorari, & cum olim honoris ergo, omnes Episcopi compellantes suos coepiscopos, dicerent *Vestra sanctitas*, Papa tandem effecit vt solus SVA SANCTITAS appellaretur, quod sane vnius Dei est proprium. Huc refer oscula pedum. Reges ad fręna, Imperatorem & Reges iurantes in eius verba, & lambentes eius vestigia, & in missa Papali implētes * munus subdiaconi. Opinionem ἀναμαρτησίας in fide, & * omnia iura in scrinio pectoris. Titulum summæ potestatis in cœlo & in terra. Reges feudatarios sedi Apostolicę, & in pompis ac conuiuiis, cedentes Cardinalibus. Quibus subtexitur axioma illud quod est lib. 3. Cæremoniarum Sacrarū sect. 1. cap. 2. *Romanus Pontifex nemini omnino mortalium reuerentiam facit.* Quippe maior genere humano. Quibus si addas potestatem remittendi peccata, non tantùm ministerialiter sed iudicis potestate, nec non potestatem eruendi animas flammis Purgatorij & in cœlum transmittendi. Regna dandi & adimendi, Cœlum claudendi & aperiendi. Defunctos inferendi in album sanctorum. De rebus fidei summa authoritate & sine prouocatione iudicandi. Quibusdam conferendi gra-

** Vt Carolus 8. Galliæ Rex præstitit Alexandro 6.*

** Tit. 2. de Cōstit. in 6. cap. Licet.*

di gradum felicitatis cœlestis eminentiorem. Festa toti orbi Christiano indicandi. Tempora & anni cursum immutandi & amputandi. Denique in Missa Papali Papam sępius & maiori reuerentia adoratum quam ipse Deus quem habet prę se, vt prolixe docetur lib. 2. Cærem. Sect. 1. cap. 14. & in solemni processione Deum impositum equo circunstantibus ciuibus Romanis præeunte laterna, dum Papa gestatur humeris Imperatoris & Regum vt docetur lib. 1. sect. 2. cap. 3. facile cõperies, quicquid post homines natos fuit vnquam dignitatis & gloriæ rem esse vilem & sordidam si cum Papæ immensa potestate conferatur.

2 Per dogma vero Transsubstantiationis, presbyterorum & Episcoporum dignitas immensum quantum aucta est: quippe creduntur Christum ipsum facere, & creare suum creatorem: quem clausum tenent hierotheca quam ciborium vocant, & paruo pretio addicunt. Præ hac potestate parua est potestas Angelorum & Sanctorum, & ipsius Beatę Virginis. Nam si quotquot sunt Angeli & sancti in vnum conferant suas vires, nõ possint facere Christum quippe qui iam factus est: Ecquis hodie potest generare Robertum Bellarminum, aut facere hunc ipsum solem qui nobis lucet? Super qua re insignia sunt verba Bessij Eleemosynarij & Prędicatoris Celsissimi Principis Condensis cap. 3. primi libri de dignitate Presbyterorum *Creatura paruit Iosuæ, at presbyteris Creator: Sol illi, at his Deus quotiescunque sacra verba pronuntiant.* Et paulo post. *Sacerdotiũ & diuinitas habẽt nescio quid cõmune, sunt*

eiuſdē magnitudinis, quādoquidē ſunt eiuſdē poteſtatis.

3 In eundem finem calix ademptus populo ſolis presbyteris & Regibus ac Principibus eſt conceſſus: vt hac arte Clerici regibus ęquarentur. Paríque aſtu Imperatores & Reges facti ſunt Canonici quarundam Eccleſiarum Cathedralium, nēpe vt Clerici Reges in ſuum ſodalitium aſciſcerent: & Papa tantum emineret ſupra Reges, quantum anteſtat Canonicis.

4 Acceſſit confeſſio auricularis, maximum Clericalis dignitatis firmamentum: Per eam enim timentur presbyteri, & confeſſarij non modo à plebe, ſed & à viris & fœminis Principibus, quorum norunt arcana, & domeſticas labes ſi quę ſunt, & pertentant conſilia. Quin & certiſſima hęc eſt via inſtillandi ſcintillas rebellionis in populi animos, vt nuperis experimentis apparuit. Mitto inquiſitiones inhoneſtas, & quæ fœminis honeſtis ruborem incutiunt: tum quod hac arte agnoſcunt eas ad quas facilis acceſſus, ingens libidinis incitamentum.

5 Confeſſionem excipit abſolutio per quam clericis parta ingens authoritas, & non modo in conſciētias, ſed & in ipſa corpora & fortunas imperium. Homines enim τὰ προβεβιωμένα confeſſos ſic ſoluunt peccatis, vt illigent pœnis, dántque remiſſionem peccatorum, peccatori ea lege, vt peregrinationem aliquā obeat, vel aliquam pecunię ſummam conferat in pios vſus vel ad macerandam carnem duriter cubet, aut aquā bibat, aut ſe fune ſub interula præcingat, aut ipſe ſe virgis diuerberet. Gallici Annales Nicolai Ægidij ad Annum 768. teſtantur Robertum Norman-

num

num cognomento Diabolum has pœnitentias obiuiſſe: Silentium ei eſt indictum per annos ſeptem: tum pernoctatio ad ſcapum cochleæ, cibus vero oſſa rapta ab ore ieiunę canis. In Reges pręcipue Papa hanc poteſtatem impotenter exercet, quibus in peccatum aliquod lapſis Papa dat abſolutionem ſub conditionibus duris & redundantibus ad Regis regníque opprobrium: Nam aut tergum eorum flagris conciditur cędentibus Monachis, aut tributum eis imponitur quod Papę expendant, regnúmque eorum fit feudum ſedis Romanæ. Aut iubentur conſcribere copias ad defenſionem & ampliationem Eccleſię Romanę, id eſt papalis imperij: cuius tyrannidis aliquot exempla ante protulimus.

6 Sed & monachis & clericis partus honos & reuerentia per opera ſupererogationis. Nam per hęc affectant gradum in regno Cęlorum ſupra cæteros, quorum hęc vna laus fuit, mandatis Dei obſequi, conſiliis perfectionis inſuper habitis. At hi plus pręſtant quam Deus poſtulat, Ergo & cumulandi maiori gloria. Nec in alium finem inuenta ſunt merita de congruo Ethnicorum & infidelium quàm vt per gradus ad culmen hoc operum ſupererogationis veniretur. Nam Ethnici merentur de congruo, at plebs fidelium meretur de condigno, vt plane futurus ſit iniuſtus Deus niſi eorum merita remuneretur. Supra quam tamen perfectionem longe eminet iuſtitia monachorum faciētium plura & meliora quam Deus iubet.

7 Quid quod ſatisfactionibus & pœnis ſuperabūdantibus ſatisfaciunt Deo vltra debitum?

quod πέρισσον, & quaſi de menſuræ cumulo ſuperfluens ne inutile eſſet, Papa pro ſua prudentia prouidit, voluitque id cedere aliis in remiſſionem pœnæ commeritæ, ſic diſpenſante ſpirituali œconomo, qui quæ his ſuperſunt, vertit ad ſupplenda aliorum ὑστερήματα. Ita res à Pontificibus ſub lege, & ab Apoſtolis ſub Euangelio neglecta, cœpit noua frugalitate in vſum conuerti & in Eccleſiæ theſaurum recondi: Nam ſatisfactiones ſuperabundantes Noę, Abraham, Iacobi, Samuelis &c. à Pontificibus aut Apoſtolis collectas, aut theſauro Eccleſiæ illatas, aut in remiſſionem alienorum peccatorum conuerſas nuſquam eſt proditum.

8 Non omittendum eſt quod genus hominum ſolers, naturam ipſam & caſum in religionem vertit. Si terra aperto ſinu emiſerit ſcaturiginis venam, cuius vis ſit diuretica aut ſtyptica aut vtilis renibus vel ſtomacho, ſtatuitur ad caput fontis imaguncula, & ædificatur ædicula, vt eo veniant homines venerabundi, & credant id fieri ope alicuius ſancti quod fit per naturam. Quem morem repetitum ex vetuſto, notat Iuſtinus Martyr Apologia ſecunda, vbi ait Ethnicos ſolitos ἀνεγείρειν τὸ εἴδωλον τῆς λεγομένης Κόρης ἐπὶ ταῖς τῶν ὑδάτων πηγαῖς.

Excitare imaginẽ Proſerpinæ ad aquarũ fontes.

9 Iam diximus Liturgiam, precéſque tum publicas tum priuatas lingua Romana conceptas, eſſe quaſi ſtemma Romani Imperij papalis & noſtræ ſeruitutis argumentum.

10 Eiuſdem farinæ eſt quod cum Epiſcopis & Paſtoribus fidelibus Chriſtus dederit facultatem ſoluendi in terris. Pontifex non contentus

hac

hac potestate voluit insuper soluere sub terris & sibi tribuit potestatem soluendi animas carcere Purgatorij.

11 Tum illud, quod cum omnibus Ecclesiæ Pastoribus Christus concesserit hanc potestatem vt quicquid soluerint in terris soluatur in cœlo, Papa cæteris Episcopis potestatem istam accidit. Sunt enim quædam grauiora crimina quorum absolutionem sibi Papa reseruauit, quę idcirco vocantur casus reseruati. Hæc peccata nemo cis Alpes potest condonare, nisi forte in mortis articulo. Atque vt scias quæ sint enormia illa scelera quæ Episcoporum potestatem excedunt: non sunt de hoc numero adulterium, parricidium, incestus, aut atheismus, aut prædicatio, aut eiusmodi minora crimina quibus tantùm lex Dei violatur: sed longe maiora quibus Papalia iura violantur, aut prouentus auertuntur, aut auctoritas minuitur: qualia sunt, imminuere libertates Ecclesiasticas, conspiratio in Romanū Pontificem, Offensa personalis Episcopi aut presbyteri. Impedire romipetas, id est venientes ad stationes Romanas; Prohibere deuolutiones caussarum ad sedem Romanam. Et cætera quæ recensentur Bulla *Etsi Dominici*, de Cœna Domini, quæ est inter Extrauagantes. Sic hodie maledicere Papæ grauius putatur quam blasphemarę in Deum. Et si quis sacra hebdomade carnem gustauerit, grauioribus pœnitentiis oneratur quam si hominem occiderit.

His opinor liquido constat ex ruderibus & ruinis Euangelij extructum esse thronum Pontificis Romani: & singulos articulos fidei flexos &

aptatos vt essent columnæ & firmamenta Papalis imperij. Sed reliqua videamus.

IV. *Quanta prudentia sit adhibita ad rerum partarum conseruationem.*

Nulla in re se tam exeruit Papæ & Prælatorum industria, quam in prouidendo ne quid ipsis de summa decederet, & ne opes tanto studio congestæ diriperentur à laicis, aut dilaberentur clericorum incuria.

1 In hoc artificij genere primas tenet cœlibatus clericorum, ne Episcopi & clerici opes Ecclesiæ interuerterent, & quasi de canali publico riuulum in suam familiam deriuarent, ad ditandam vxorem aut liberos. Neque id obscure fert Gregorius I. can. De Syracusanæ. Dist. 28. Sic loquens. *Vxor* (inquit) *superstes aut filij per quos Ecclesiastica solet periclitari substantia.*

2 At ne in clericorum criminibus, magistratus inuolaret fundos & bona Ecclesiastica, & eorum bona fisco aut ærario addiceret, Papa dedit clericis immunitatem à seculari potestate, suum forum, suos Iudices peculiares, suos carceres, & prouocationes Romam. Ecclesiam quoque (id est clericos) quamuis in cæteris regnantem, voluit in pactis & conuentis semper esse pupillam & annis minorem, vt semper ei daretur restitutio in integrum, si forte in contrahendo formula excidisset, aut aliquid in suam ipsius fraudem fecisse inueniretur.

3 Ac ne Reges & Principes aut quilibet laici se immiscerent negotiis sedis Pontificiæ, electio Papæ quæ olim suffragiis populi Romani peragebatur redacta est ad exiguum numerum

Car-

Cardinalium, qui cœnaculo tenebricoſo includuntur, oppeſſulatis foribus, muratis feneſtris, vt ne ſoli quidem ipſi arcana eorum pateant.

4 Quia autem clerici & monachi peculiari modo, & arctiore ſubiectionis vinculo ſunt Papæ obnoxij, Papa eos ſtuduit eſſe maximo numero. Inde tot religioſorum ordines, tot monachorum mandræ, quæ in ſola Gallia decem iuſtos exercitus complerent. Quin & Bonifacius VIII. Tit. de clericis Coniugatis in 6. ad ampliationem numeri clericorum, voluit clericos coniugatos frui priuilegio clericorum, vetuitque ne coram ſeculari iudice conuenirentur. Additi ſunt equites Rhodij, Templarij, Ieroſolymitani, cœlibes & deuoti Pontifici.

5 Sed & per fratrias, & ſocietatem corporatorum quam vocant confraternitatem laici allecti ſunt clericis & facti pene clerici. Tales ſunt confraternitates Roſarij & funiculi: quibus qui adiungunt, veniunt in partem meritorum & operum ac ſatisfactionum, quæ fiunt à tota ſocietate. Addidit Papa ſocietati indulgentias, quarum quiſquis eſt particeps leuius vritur in Purgatorio, & tormenti ſpatium ei acciditur. Sed mendicus, aut baiulus, aut homo deſtitutus omnibus fortunis raro ad eiuſmodi ſocietatem admittitur.

6 Sed quia quantumcunque augeatur numerus clericorum, ſemper tamen laici ſunt plures, qui arma tractant, & ſi vi res geratur, clericos facile confecturi: commodiſſimo conſilio, præci-

puas laicorum familias sibi deuinxerunt, & vocauerunt in partem prædæ. Si enim alicui Principi aut viro nobili fuerint plures liberi, quorum numerus oneret familiam sumptibus, & hæreditatem in plurima frusta discerpat, vnus aut alter de hoc numero initiabitur sacris, aut ei dabitur pileus coccineus, quanquam apprimè puero, vel fiet Abbas aut Prior: Idem fiet filiabus; nam de pluribus sororibus, aliquot coactæ profiteri virginitatem, includuntur cœnobio, ingens familiæ leuamentum. Quin & ipsis Magistratibus & senatoribus quamuis vxoratis datur indultum, per quod fiunt capaces obtinendorum beneficiorum, vt hoc vinculo sedi Romanæ obstricti & obnoxij teneantur.

10 Veruntamen ne Reges & Principes secum durius agi, aut nullam sibi pro tam facili & supina liberalitate gratiam referri conquerantur, Inuenit Papa viam eos largiter remunerandi. Impertitur enim bonis Principibus munuscula: rosam benedictam, ensem sacrum, vexillum militare: agnos cereos, quorum præcipua vis in auerruncandis cladibus, in auertendis tempestatibus & fulminibus, in propulsandis morbis, in obliterandis peccatis, in fugando diabolo. Tum Regij Legati Româ redeuntes referunt ad suos dominos arculas offertas sphærulis benedictis, quę insertæ filo & ad osculum relatæ, additis aliquot Pater & Aue, conferunt ad salutem, & dant centum aut ducentos annos veræ indulgentiæ. Illud vero longe maximum quod Principibus datur prærogatiua libandi calicem in Missa, tum munus subdiaconi, præsente Papa, & admissio in so-

cie-

cietatem Canonicorum. Hęc quis non ſtupeat legens? quis non admiretur conſutos dolos? quis non fatalem ſtuporem populorum lamentetur? quis non ingemiſcat ſeruituti Eccleſię, & corruptioni Chriſtianiſmi, qui veterem faciem amiſit dum ipſa fides Chriſtiana vertitur in præſidia Imperij terreni? & regnum ſpirituale Chriſti mutatur in Monarchiam temporalèm?

FINIS.